ROGERI DE WENDOVER

FLORES HISTORIARUM.

ROGERI DE WENDOVER

CHRONICA,

SIVE

FLORES HISTORIARUM,

NUNC PRIMUM EDIDIT

HENRICUS O. COXE, M.A.

VOL. III.

LONDINI:
SUMPTIBUS SOCIETATIS.
M.DCCC.XLI.

LONDON:
PRINTED BY SAMUEL BENTLEY,
Bangor House, Shoe Lane.

ROGERI DE WENDOVER

LIBER, QUI DICITUR,

FLORES HISTORIARUM.

Ut comes Richardus ducatum Normanniæ acceperit.

A.D. 1189. First acts of Richard on his father's death.

DEFUNCTO itaque rege Henrico, Richardus filius ejus statim injecit manus in Stephanum [1]de Thurnham, senescallum Andegaviæ, et mittens eum in custodia exegit ab eo castella et thesauros patris sui, quos habebat. Deinde omnes servientes patris sui, quos fideles noverat, honorifice secum retinuit, et unicuique servitium, quod patri suo longo transacto tempore fecerat, secundum cujusque meritum recompensavit. Johannem vero fratrem suum ad se venientem honorifice suscepit. Tunc pergens in Normanniam Rothomagum venit, atque decimo tertio kalendas Augusti, præsentibus episcopis, comitibus, baroni-

---

NOTES AND VARIOUS READINGS.

[1] *De Thurnham.*] More properly 'de Turonis;' Stephen of Tours, or de Marzai, seneschal of Anjou. He was confined at Winchester, where he was loaded with irons of thirty pounds' weight, until he should pay 30,000 pounds of Anjovin money; Richard of Devizes, p. 6. He was afterwards left by the king as one of the governors of Cyprus.

A.D. 1189. bus ac militibus, per ministerium archiepiscopi de altari beatæ virginis Mariæ ducatus Normanniæ gladium suscepit; receptaque fidelitate tam cleri quam populi, Johanni fratri suo omnes terras, quas pater suus ei dederat in Anglia, terram videlicet quatuor millium marcarum, cumque comitatu toto Moretonii, dapsiliter confirmavit. Concessit etiam [1] Gaufrido fratri suo, ecclesiæ Lincolniensis quondam electo, archiepiscopatum Eboracensem; qui continuo, missis clericis suis cum literis ducis, accepit archiepiscopatum in manu sua, expulsis custodibus regis et Huberti Walteri, ejusdem ecclesiæ decani et a quibusdam canonicis ecclesiæ illius electi. Dux igitur tertio sui ducatus die, habuit colloquium cum rege Francorum inter Calvum-montem et Trie, in quo colloquio rex Francorum postulavit Gisortium castellum et totam provinciam adjacentem; sed, quoniam dux accepturus erat Alesiam sororem regis in conjugem, sustinuit ad tempus, promissis a duce quatuor millibus marcis, præter supradictam pecuniam, quam promiserat pater suus.

Ut rex Richardus matrem suam de longo carcere liberavit.

Queen Eleanor released from prison.

Interea[2] mater ejus, regina Alienora, quæ per annos sedecim a toro patris separata sub arcta carceris custodia tenebatur, statuendi in regno quæ vellet a filio potestatem accepit, datumque est regni principibus in mandatis, ut

---

[1] *Gaufrido fratri suo.*] Geoffrey Plantagenet: he was consecrated at Tours in August 1191; imprisoned by the chancellor, the bishop of Ely, on his landing at Dover, 19th September; released on the 26th of the same month; retired abroad in 1208, and died in 1213. His life by Giraldus Cambrensis is in the Angl. Sacr. ii. p. 375.

[2] *Interea.*] The following chapter is taken almost verbatim from Diceto, col. 646. Compare Hoveden, p. 654, and Benedict. Abb. p. 549.

omnia disponerentur ad votum reginæ; quæ continuo, accepta potestate, omnes captivos per Angliam a carceribus liberavit, sicut quæ experimento didicerat, carcerales custodias hominibus nimis esse molestas. Hiis profecto diebus venit in lucem prophetia Merlini, ubi dicitur, 'Aquila[1] rupti fœderis tertia nidificatione gaudebit.' Aquila siquidem regina est appellata, quia duas alas super duo regna, Francorum videlicet et Anglorum, expandit. Hæc a rege Francorum disjuncta fuit propter consanguinitatem per divortium, a rege Anglorum segregata exstitit per suspicionem et custodiam carceralem; sic aquila rupti fœderis utrobique fuit. Quod autem addidit, 'et tertia nidificatione gaudebit,' sic intelligere potes; primogenitus reginæ filius, nomine Willelmus, in puerili ætate decessit; Henricus secundus in regem sublimatus, hostiliter cum patre congressus, naturæ debitum solvit; Richardus, filius ejus tertius, tertia nidificatione denotatus, matri gaudium fuit, qui eam, ut dictum est, a squalore carceris liberavit. A.D. 1189.

Ut dux Richardus in Angliam coronandus venit.

Hiis[2] ita dispositis, dux Richardus, singulis hominum suorum jura sua reddens, usque Barbefluvium venit, ubi navibus ascensis, [3]apud Portesmuthes idibus Augusti applicuit; cujus adventus cum esset per Angliam divulgatus, gavisi sunt clerus et populus de adventu ipsius, et, licet quidam moleste tulissent mortem patris illius, solatium illis fuit, quod quidam ait, Richard arrives in England.

'Mira canam, Sol occubuit, nox nulla secuta est.'

[1] *Aquila.*] Vol. i. p. 25. Compare the interpretations by Alanus de Insulis, ed. 1608, p. 98, *seqq.*

[2] *Hiis ita dispositis.*] Hoveden, p. 646.

[3] *Apud Portesmuthes.*] John at the same time landed at Dover; Benedict. Abb. p. 552.

A.D. 1189. Statim itaque dux ut applicuit, Wintoniam veniens fecit ponderare et in scriptum redigere omnes thesauros patris sui, et inventa sunt [1]plusquam nongenta millia librarum in auro et argento, præter lapides pretiosos. Deinde apud Salesberi veniens, et inde de loco ad locum pergens, unicuique jus petitum reddidit et terras multas non habentibus dedit. Dedit præterea Johanni fratri suo filiam Roberti, comitis Gloverniæ, cum comitatu illo et castellis de Merleberge, de Lutegareshale, de Bolesoveres, de Notingeham et de Lancastre, cum honoribus ad ea pertinentibus, cum honore Willelmi Peverel, et ei omnia confirmavit; quo facto, comes Johannes desponsavit præfatam comitis filiam, contra prohibitionem Baldewini, Cantuariensis archiepiscopi, eo quod parentes erant in tertio gradu consanguinitatis. Circa eosdem dies quidam canonicorum Eboracensis ecclesiæ elegerunt Gaufridum fratrem ducis, et, cantato hymno, sigillis suis electionem factam solemniter confirmaverunt; sed magister Bartholomæus; Huberti Walteri officialis, ejus ecclesiæ decani, qui unus erat de primis electis, [2]ne id fieret in absentia Dunelmensis episcopi et Huberti Walteri, decani scilicet, quorum de jure erat illi interesse electioni, domini papæ præsentiam appellavit.

G. Helyensis intestatus decessit.

Death of the bishop of Ely intestate. Eodem tempore Gaufridus, Eliensis episcopus, duodecimo kalendas Septembris intestatus decessit, unde ex reliquiis ejus confiscata sunt tria millia marcæ argenti, additis marcis ducentis

---

[1] *Plusquam nongenta millia librarum.*] Benedict. Abb. p. 553.

[2] *Ne id fieret.*] 'Ne fieret,' C.

[auri]; [1]numerus vero supellectilis suæ in annulis et vasis aureis et argenteis, bladi, vestibus festivis et instauramentis, crevit in immensum. A.D. 1189.

Coronatio regis Richardi primi.

Dux Richardus, omnibus necessariis ad [2]coronationem suam præparatis, Londonias venit, ubi congregatis archiepiscopis Cantuariensi, Rothomagensi et Treverensi, a quibus absolutus fuerat in partibus transmarinis, eo quod arma moverat contra patrem suum post susceptam crucem; adfuit et archiepiscopus Dublinensis, cum omnibus episcopis, comitibus, baronibus et magnatibus regni; congregatis igitur omnibus, ordine subscripto diadema suscepit. In primis venerunt archiepiscopi, episcopi, abbates et clerici, cappis induti, præcedentibus cruce, aqua benedicta et thuribulis, usque ad ostium thalami interioris, ubi accepto duce duxerunt eum in ecclesiam Westmonasteriensem usque ad majus altare cum processione solemni. In medio autem episcoporum et clericorum procedebant quatuor barones portantes candelabra cum cereis; post quos veniebant duo comites, quorum primus portabat sceptrum regale, in cujus summitate erat signum crucis aureum, et alter portabat virgam regalem, habentem in summitate columbam; et post illos veniebant duo comites, et tertius in medio eorum, portantes tres gladios cum vaginis aureis, de thesauro regis sumptos; Coronation of Richard I.

[1] *Numerus.*] In Diceto the passage following stands thus; 'Supellectilis suæ numerus tam in auro quam in argento, tam in equis quam in vestibus pretiosis, tam in blado quam in instauramentis, in immensum excrevit;' col. 647.

[2] *Coronationem.*] This account of the coronation of Richard I., probably the earliest account of the ceremony, has been somewhat abridged from Abbot Benedict, p. 557, *seqq.* Upon the commencement of the regnal year of this king, see Sir Harris Nicolas, Chronol. History, p. 284.

A.D. 1189. Coronation of Richard I. sequebantur autem illos sex comites et barones portantes scaccarium unum, supra quod posita erant regalia insignia et vestes, sequente eos comite uno in excelso coronam auream portante. Ad ultimum venit dux Richardus habens episcopum unum a dextris et alium a sinistris, et supra illos umbraculum sericum portabatur; et ad altare, ut diximus, pervenientes, coram clero et populo, propositis sacrosanctis evangeliis cum plurimorum sanctorum reliquiis, juravit, quod pacem, honorem ac reverentiam omnibus diebus vitæ suæ portabit Deo et sanctæ ecclesiæ et ejus ordinatis; juravit etiam, quod in populo sibi commisso rectam justitiam exercebit, et quod malas leges et iniquas consuetudines, si aliquæ fuerint in regno suo, delebit et bonas observabit. Deinde exuerunt eum omnibus indumentis suis præter braccas et camisiam, quæ in scapulis dissuta erat propter unctionem. Baldewinus, Cantuariensis archiepiscopus, sandaliis calceatum auro textis, in tribus locis eum unxit in regem, videlicet in capite, in scapulis et in brachio dextro, cum orationibus ad hoc constitutis; posito deinde super caput ejus panno lineo sacrato, pileum desuper posuit, et regalibus indutum vestimentis, cum tunica et dalmatica, tradidit ei archiepiscopus gladium ad malefactores ecclesiæ deprimendos; quo facto, duo comites calceaverunt ei calcaria, indutusque mantea conjuratus est ab archiepiscopo ex parte Dei et prohibitus, ne hunc honorem accipere præsumat, nisi in mente habeat sacramenta tenere quæ fecit; et ipse respondit, se per auxilium Dei bona fide observaturum omnia supradicta. Deinde coronam de altari accipiens rex tradidit archiepiscopo, quam ipse capiti regis imposuit, sceptrum in manu dextra et virgam regalem in sinistra; et

sic coronatus ductus est ab episcopis et baronibus, præcedentibus candelabris, cruce et tribus gladiis supradictis; et, cum perventum fuisset ad offertorium missæ, præfati duo episcopi duxerunt eum et iterum reduxerunt. Tandem, missa cantata et omnibus rite peractis, sæpe dicti duo episcopi reduxerunt coronatum, sceptrum in dextra, virgam vero regalem in sinistra bajulantem, et ordinata processione in chorum reversi sunt; quo cum pervenisset rex, depositis regalibus indumentis, leviores coronam et vestes resumens perrexit ad prandium, [1]ubi archiepiscopi, episcopi, comites et barones, cum clero et populo, unusquisque secundum ordinem et dignitatem suam ad mensam collocati, epulabantur splendide, Baccho per pavimentum et parietes palatii discurrente. Acta autem sunt hæc die Dominica, [2]tertio nonas Septembris. A.D. 1189. Coronation of Richard I.

De persecutione Judaica.

Huic coronationi [3]multi Judæorum interfuerunt, contra regiam prohibitionem, qui die præcedente communi edicto interdixerat, ne Judæi aut mulieres interessent propter magicas incantationes, quæ fieri solent in coronationibus regum; sed curiales, quamvis occulte venissent, injectis manibus spoliaverunt eos et diris verberibus affecerunt, et ab ecclesia illos ejicientes quosdam interfecerunt, quosdam semivivos reliquerunt. Audiens autem vulgus civitatis quod curiales ita sæviebant in Judæos, irruerunt in illos, qui in civitate remanserant, multisque utri- Persecution of the Jews.

[1] *Ubi archiepiscopi,*] wanting in C.

[2] *Tertio nonas Septembris.*] The 3rd; Gervase says that it took place on the 11th, but that day fell upon a Monday.

[3] *Multi Judæorum.*] Hoveden says they were the chief men of the Jews, who came bringing presents to the king; p. 657. Compare Newburgh, iv. § 1.

A.D. 1189. usque sexus ex eis interfectis, et domibus subversis et succensis, aurum eorum et argentum, chartas et vestes pretiosas rapuerunt; qui autem ab hac clade evaserunt, fugerunt ad turrim Londonii, et in domibus amicorum suorum in locis diversis latitantes de suo damno multos divites reddiderunt. Hæc persecutio in ortu jubilæi sui, quem annum remissionis appellant, inchoata vix per annum conquiescere potuit, nam, contraria ratione, qui debuit eis annus esse remissionis factus est illis jubilæus confusionis. In crastino autem, cum rex talem cognovisset injuriam eis illatam, quam propriam reputabat, quosdam eorum fecit comprehendi, quorum tres culpabiles deprehensos per judicium curiæ suæ jussit suspendi; unum vero, quia furtum fecerat de re cujusdam Christiani; duos, quia incendium fecerunt in civitate, unde domus Christianorum sunt combustæ. Audientes autem Christiani per Angliam in locis diversis constituti, quod apud Londonias actum est de Judæis, irruerunt in eos ubique, maximamque ex eis stragem facientes et eorum spolia diripientes multos immisericorditer peremerunt; sed rex Richardus in crastino coronationis suæ, cum homagia et fidelitates a regni magnatibus suscepisset, prohibuit ne quisquam Judæis [1]forisfaciat, sed pacem suam habeant per omnes Angliæ civitates.

De munificentia regis Richardi.

Richard's bounty to the Cistercians.

Rex[2] Richardus monachis Cisterciensibus, ad capitulum generale de diversis terrarum locis convenientibus, singulis annis centum marcas argenti contulit et charta sua confirmavit.

---

[1] *Forisfaciat.*] 'Forisfaceret,' C.

[2] *Rex Richardus.*] Diceto, col. 648.

Ut rex Richardus ecclesiis vacantibus per Angliam pastores concesserit.

Rex Richardus [1] in crastino exaltationis sanctæ Crucis apud Pipwelle, archiepiscoporum et episcoporum consilio, conventu magno congregato, dedit Gaufrido fratri suo archiepiscopatum Eboracensem, Godefrido de Lucy episcopatum Wintoniensem, Richardo, Eliensi archidiacono, Londoniensem, Huberto Waltero Saresburiensem, Willelmo [2] de Longo-campo Eliensem; sed Baldewinus, Cantuariensis archiepiscopus, factis electionibus, prohibuit [3] Gaufrido, Eboracensi electo, ne ab alio quam a se ordinem sacerdotalem vel consecrationem episcopalem susciperet, et super hoc sedem apostolicam appellavit.

A.D. 1189. Synod of Pipewell.

Ut Hugo, Dunelmensis episcopus, data pecunia, nomen comitis usurpavit.

Eodem tempore rex Richardus deposuit a ballivis suis Ranulphum de Glanvilla, Angliæ justiciarium, et fere omnes vicecomites Angliæ et ministros eorum, quos omnes ad gravem redemptionem coegit, et, ut terram promissionis ab infidelium dominatione eriperet, [4] omnia ei venalia erant, dominationes videlicet, castella, villæ, silvæ, prædia, vicecomitatus, et hiis similia; unde factum est, quod Hugo de Pusaz, Dunelmensis episcopus, emit sibi et ecclesiæ suæ villam

Means of raising money for the Crusade.

[1] *In crastino exaltationis sanctæ Crucis.*] The 17th September; Diceto, col. 648. Pipewell in Northamptonshire.

[2] *Willelmo de Longo-campo.*] Richard of Devizes speaks of this afterwards notable personage as 'alter naturaliter Jacob, licet non luctasset cum angelo, persona spectabilis, brevitatem corporis animo recompensans,' p. 11.

[3] *Gaufrido.*] The king refused to confirm his election until he had paid a sum of money towards the Crusade; Newburgh, iv. § 2.

[4] *Omnia ei venalia erant.*] Brompton, col. 1162.

A.D. 1189. regis, quæ [1]Segesfeld appellatur, cum wapentac et omnibus pertinentiis suis, ac Northanhumbriæ comitatum in vita sua, qui a rege gladio comitatus accinctus nomen sibi comitis usurpavit; quo[2] gladio accincto, rex cum cachinno adstantibus dixit, 'Juvenem feci comitem de episcopo veterano.' Tandem vero ad cumulum subsannationis dedit eidem regi mille marcas argenti, ut esset justiciarius Angliæ et ut ab itinere terræ sanctæ remaneret, et, ne a quoquam redargui posset, data pecunia infinita, a sede apostolica, quæ nulli deest, impetravit licentiam remanendi; sicque crucem Dominicam terrenarum ambitu rerum seductus deposuit, quæ omnibus et præcipue episcopis portanda prædicatur. In hoc quoque episcopi facto venit in lucem prophetia sancti Godrici heremitæ, qui eidem episcopo in suæ promotionis initio ad se venienti, de statu suo futuro et vitæ suæ longævitate quærenti, tale fertur dedisse responsum; 'De statu vestro futuro,' inquit, 'et de vitæ vestræ diuturnitate diffinire, sanctorum est apostolorum et eorum consimilium, et non meum, quia hic pro peccatis pœnitentiam ago et adhuc me miserum et peccatorem esse doleo; sed illud vobis dico, quod ante mortem vestram per septennium dolendam incurres cœcitatem.' Episcopus autem a viro Dei recedens sæpius in animo revolvit ea quæ audivit, et, quasi securus de dictis sancti effectus, cum maxima sollicitudine medicorum oculis deinceps medelam adhibuit, ut visu et vita diuturna frueretur; sed cum per multa annorum curricula invaletudine, qua et mortuus est, pressus jaceret, et a medicis quid sibi esset agendum sollicite requireret, unanimi omnes consensu episcopo de-

Prophecy of Godric fulfilled.

[1] *Segesfeld.*] The charter is printed in Hoveden, p. 658.

[2] *Quo gladio accincto.*] Newburgh, iv. § 5.

dere consilium, ut animæ suæ salubriter provideret saluti, et eo diligentius, quo se sciret maturius a vita corporis dissolvendum; quod audiens episcopus adstantibus ait, 'Decepit me Godricus, qui septennem mihi cœcitatem ante mortem promisit;' sed non immerito cœcus dicebatur, qui, data pecunia comitis et justiciarii nomen sibi inaniter usurpans, curis se secularibus immiscens, peregrinationem terræ sanctæ postponens, curam animarum penitus et sollicitudinem pastoralem parvipendens, non solum mentis lumine privatus, verum etiam totus efficitur tenebrosus; sicque episcopus, secundum hominis Dei arbitrium, septem annis expletis ex hac vita decessit. [1]Eodem tempore comes Willelmus de Magnavilla apud Rothomagum diem clausit extremum. A.D. 1189.

De pugna laudabili a Christianis contra paganos commissa.

Eodem anno, quarto die mensis Octobris, [2]bellum inter Christianos et Saracenos apud Antiochiam commissum est in hunc modum; rex Hierusalem, templarii, hospitalarii, marchio de Monte-Ferrario, Francigenæ, Theobaldus præfectus et Petrus Leonis landegravius, cum Theutonicis et Pisanis, simul omnes collecti quatuor millia militum et centum peditum in exercitu Christi fuerunt; Salaadinus autem habebat centum millia militum et peditum multitudinem numerosam. Christiani vero signo sanctæ crucis armati circa horam diei tertiam bellum inchoantes, Deo partem illorum fovente, paganos Battle near Antioch.

---

[1] *Eodem tempore.*] In the month of November; Benedict. p. 570.

[2] *Bellum inter Christianos et Saracenos.*] The account following is taken from the letter of Theobald to the pope, as given by Diceto, col. 648.

A.D. 1189. usque ad tentoria fugaverunt, et in ore gladii eos insecuti septem acies infidelium turpiter confringendo dissipaverunt, Baldewinum Salaadini filium interfecerunt, Thacaldinum fratrem ejus lethaliter vulneraverunt, quingentos præter eos Salaadini milites peremerunt. Dum in hunc modum laudabiliter pugnaverunt, quinque millia militum ex improviso exeuntes insultum in Christianos fecerunt; Salaadinus vero, hoc viso, vires suas vehementer exacuit; Christiani autem ex utroque latere angariati, vellent nollent pagani, passim sese in tentoriis viriliter receperunt, Magister tamen Templi et plures Christianorum eodem die perempti fuerunt.

Nuntii ex parte regis Francorum venerunt ad regem Richardum, postulantes ut peregrinationem terræ sanctæ simul expedirent.

Embassy from France on the subject of the Crusade.

Eodem mense [1]Octobris Rotrodus, comes Perticensis, ex parte regis Francorum venit in Angliam ad regem Richardum, nuntians ei et baronibus Angliæ, ipsum et proceres regni Franciæ in generali conventu Parisius jurasse, quod idem rex cum suis baronibus immutabiliter, Deo volente, erit apud [2]Vizeliacum ad clausum Pascha, inde Hierosolymam profecturus; et in testimonium hujus sacramenti idem rex misit chartam suam regi Anglorum, petens ut ipse similiter cum suis magnatibus faciat eum securum ad illum terminum de suo itinere prosequendo; unde rex Angliæ, convocatis episcopis et regni proceribus apud Westmonasterium, a nuntiis prædictis accepto sacramento regis Francorum, quod immutabiliter iter suum expediret, fecit jurare Willelmum, comitem et mareschallum suum, in

[1] *Octobris.*] November; Hoveden and Benedict.

[2] *Vizeliacum.*] 'Vigiliacum' in MS., as also below.

animam suam, quod ipse, Deo volente, ad terminum præfixum erit apud Vizeliacum contra regem Francorum, ut inde simul peterent terram promissionis; quo facto, nuntii ad propria sunt reversi. Eodem anno, kalendis Novembris, Godefridus de Lucy, Wintoniensis, et Hubertus Walteri, Sarisburiensis electi, apud Westmonasterium in capella sanctæ Katherinæ per manum Baldewini, Cantuariensis archiepiscopi, munus consecrationis susceperunt. A.D. 1189.

De concordia facta inter archiepiscopum Cantuariensem et monachos ejusdem loci, et rebus aliis.

Convention between the archbishop and monks of Canterbury.

Eodem mense Novembris Johannes, Agnaniæ cardinalis, [1]applicuit in Angliam apud Doveram, et, quia rex in partibus erat aquilonis, prohibitum est ei ex parte Alienor reginæ, ne ulterius procederet nisi per mandatum regis; unde per dies tredecim ibidem substitit sumptibus archiepiscopi, donec de capella de Akintuna pax inter archiepiscopum et monachos Cantuariæ firmaretur. Sed rex sapientissimus Richardus a partibus vocatus accessit et eodem mense Novembris finalem inter eos [2]concordiam in hunc modum fecit; In primis, Rogerus prior, quem idem archiepiscopus contra monachorum voluntatem priorem fecerat, deponeretur, et capella, quam archiepiscopus in suburbio præter eorum assensum construxerat, prosterneretur, et monachi prædicti facerent archiepiscopo canonicam obedientiam et subjectionem secundum regulam sancti Benedicti, sicut facere consueverant prædecessoribus suis; et rex dedit ad petitionem archiepiscopi priori deposito abbatiam de Heves-

[1] *Applicuit . . . apud Doveram.*] On the 20th November; Diceto, col. 648.

[2] *Concordiam in hunc modum fecit.*] Benedict. p. 575.

A.D. 1189. ham. Provisum est etiam quod capella præfata non habebit baptisterium vel cœmeterium, neque administrationem nisi de uno tantum presbytero seculari.

Willelmus, rex Scotorum, apud Cantuariam fecit homagium regi Richardo.

The king of Scotland pays homage to Richard.

Eodem tempore [1]Willelmus, rex Scotorum, apud Cantuariam fecit homagium regi Anglorum de jure suo in Anglia, et rex Richardus reddidit ei castellum de Rokesburc et castellum de Berewic; et pro hac redemptione castrorum, et quieta clamatione fidelitatis et ligenciæ de regno Scotiæ, et chartæ suæ confirmatione, dedit regi Anglorum decem millia marcas argenti.

De munificentia regis Richardi.

Bounty of Richard.

Eodem[2] tempore rex Richardus dedit Johanni fratri suo comitatum Cornubiæ et comitatum Devoniæ et comitatum de Sumersete et [3]de Dorcestre; dedit etiam Alienor matri suæ dotarium consuetum, et, in augmentum, terras multas et honores.

Ut rex Richardus in Normanniam transfretavit.

He passes into Normandy.

Eodem tempore, quinto die Decembris, rex Richardus a civitate Cantuariensi recedens profectus est Doveram ad transfretandum, et [4]in vigilia sanctæ Luciæ virginis transfretavit in Flan-

[1] *Willelmus, rex Scotorum.*] The charter to the king of Scotland is in Rymer, p. 64. See Dr. Lingard's note upon the respective rights of the two crowns, ed. 1837, ii. 311.

[2] *Eodem tempore.*] Benedict. p. 577.

[3] *De Dorcestre.*] 'De Deserto' in MS., probably for Dorseto. At this point of the Cotton MS. there was much confusion in the text; Wats, Var. Lectt.

[4] *In vigilia sanctæ Luciæ;*] 12th December. There crossed with him the cardinal John of Anagnia, Walter archbishop of Rouen, Henry bishop of Bayeux, and John bishop of Evreux; Benedict. p. 579.

driam, et receptus est in Flandria cum gaudio et lætitia a comite Philippo, quem etiam rex in Normanniam secum duxit. Rex autem dimisit custodes regni Angliæ, Hugonem, Dunelmensem episcopum, et Willelmum Eliensem, cancellarium suum, Hugonem Bardulphum et Willelmum Briwere, qui tenerent leges Angliæ et consuetudines rectas, ut unicuique conquerenti rectam justitiam exhiberent; sed inter cæteros præeminebant Hugo Dunelmensis et Willelmus Eliensis episcopi, quorum episcopus Dunelmensis habuit justiciariam [1] a magno flumine Humbræ usque ad Scoticum mare, Willelmus vero Eliensis obtinuit justiciariam a flumine prædicto ad plagam australem usque ad mare Gallicanum, cum sigillo regis et turris Londoniensis; quod Hugo, Dunelmensis episcopus, nimis moleste ferebat, tunc primo intelligens, quod rex illum justiciarium fecerat, non zelo justitiæ, sed ut pecuniam, ut prædictum est, ab eo extorqueret; unde ipse et cancellarius in paucis unanimes erant, secundum illud, A.D. 1189.

—— 'omnisque potestas
Impatiens consortis erit.'

Archiepiscopus terram Johannis fratris regis interdixit, sed cardinalis eam relaxavit.

Per [2] idem tempus Johannes, frater regis, coram legato et episcopis gravem deposuit querelam, quod archiepiscopus, post appellationem ad sedem apostolicam factam, totam terram suam posuerat sub interdicto, quia filiam comitis Gloverniæ, in tertio gradu consanguineam suam, Appeal of John, lord Moreton.

---

[1] *A magno flumine Humbræ.*] Wats remarks on this passage, that the Cotton copy of Wendover was here very confused as well from transposition as mutilation; Var. Lectt.

[2] *Per idem tempus.*] Hoveden; and Diceto, col. 650.

A.D. 1189. duxerat in uxorem; quod audiens legatus, appellationem suam confirmavit et terram suam ab interdicto relaxavit.

Decima pars rerum ad subventionem terræ sanctæ in Anglia datur.

Tax for the Crusade.

Eodem[1] tempore decima pars rerum mobilium generaliter concessa per Angliam, et collecta ad subventionem terræ sanctæ, tam clerum quam populum exactione violenta perterruit, quæ sub eleemosynæ titulo vitium rapacitatis inclusit. Eodem tempore Richardus Londoniensis et Willelmus Eliensis electi pridie kalendas Januarii apud Lamheiam munus consecrationis acceperunt.

Ut reges confœderati terram sanctam simul petere decreverint.

A.D. 1190. Agreement between the kings of England and France touching the Crusade.

Anno Dominicæ nativitatis MCXC. [2]rex Anglorum Richardus ad natale Domini fuit in Normannia apud Burum, et ibi tenuit solemne festum cum primatibus terræ illius; et post natale habitum est colloquium inter reges Anglorum et Francorum ad vadum sancti Remigii, ubi inter eos convenit, quod iter Hierosolymitanum simul, ducente Domino, expedirent. Forma autem pacis in festo sancti Hilarii, præsentibus episcopis et magnatibus utriusque regni, cautione juratoria firmata est et in scriptum in hunc modum redacta; 'Ego Philippus, rex Francorum, Richardo, regi Anglorum, bonam fidem servabo, ut fideli meo et amico, de vita et membris et honore terreno; et ego rex Anglorum Richardus idipsum regi Francorum facere promitto de vita et mem-

[1] *Eodem tempore.*] Diceto, col. 650.

[2] *Rex Anglorum Richardus.*] Compare Benedict. p. 582, with Diceto, col. 650.

bris, ut domino meo et amico. Statuimus etiam, quod uterque nostrum alteri auxilium faciet, si necesse fuerit, ad terram suam defendendam, sicut alter nostrum propriam defenderet et illibatam [1]servaret.' Comites et barones utriusque regni juraverunt, quod a fidelitate regum non discederent nec guerram moverent, donec de peregrinatione redierint, et per dies quadraginta in terris suis cum pace moram fecerint; et idem uterque regum pro se ipso juravit. Archiepiscopi et episcopi utriusque regni juraverunt, quod in transgressores hujus pacti excommunicationis sententiam promulgarent. Statutum est præterea, quod, si alter regum in itinere decessisset, alter, qui supervixerit, pecuniam defuncti et gentes haberet ad Dei servitium faciendum. Hæc constitutio inter reges habita, quia ad terminum præfixum robur firmitatis habere non potuit, distulerunt negotium usque ad festum nativitatis sancti Johannis Baptistæ, ut iter tam reges quam universi cruce signati immutabiliter apud [2]Vizeliacum conveniant, peregrinationem terræ sanctæ expleturi. 'Si qui autem contra hanc constitutionem nostram venire attentaverint, terræ eorum ecclesiastico subjicientur interdicto, et personæ pœna excommunicationis punientur.' Hiis ita gestis, a colloquio recesserunt. A.D. 1190.

Willelmus, Eliensis episcopus, legatiam Angliæ impetravit.

Rex Anglorum Richardus cum nuntiis Willelmi, Eliensis episcopi, [nuntios suos] ad papam Clementem destinavit, a quo rescriptum hujus- Bishop of Ely appointed chancellor.

---

[1] *Servaret.*] Dated, according to Hoveden, at Nonancurt, 30th December.

[2] *Vizeliacum.*] 'Vireliacum' in MS.

A.D. 1190. modi impetravit; 'Clemens episcopus, et cætera. Juxta commendabile desiderium carissimi in Domino filii nostri Richardi, illustris Anglorum regis, fraternitati tuæ [1]legationis officium in tota Anglia et Wallia, tam per Cantuariensem quam per Eboracensem archiepiscopatum, et in illis Hiberniæ partibus, in quibus nobilis vir Johannes, comes Moretonii, frater ipsius regis, potestatem habet et dominium, auctoritate apostolica duximus committendum. Datum ij. Junii, pontificatus nostri anno tertio.'

Ut Cantuariensis archiepiscopus Hugonem episcopum suspendit.

Hugh, bishop of Coventry, suspended.

Eodem anno [2]Baldewinus, Cantuariensis archiepiscopus, [Richardo] Londoniensi episcopo scripsit in hæc verba; 'Cum essemus apud Rothomagum, Hugonem fratrem nostrum Coventrensem, qui contra dignitatem episcopalis ordinis officium sibi vicecomitatus usurpaverat, suspendimus a divinis; qui postmodum nobis firmiter promisit, quod vicecomitatus curam in manus regis [3]resignabit, nec se de cætero hujusmodi officiis immiscebit, unde a nobis beneficium absolutionis promeruit. Mittimus igitur ad vos eundem episcopum cum literis nostris, mandantes quatenus, vobis Rofensi episcopo cum clericis nostris adjuncto, eidem certum diem et locum statuatis et super articulis, pro quibus a nobis suspensus fuit, quod justum fuerit statuere non omittatis.'

---

[1] *Legationis officium.*] See his first acts as chancellor in Benedict. p. 585; and below, p. 35.

[2] *Baldewinus Cantuariensis . . . scripsit.*] See this letter, and that by the bishop of Coventry to the same, in Diceto, col. 652, *seq.*

[3] *Resignabit,*] 'infra quindecim dies post Pascha;' Diceto.

De interitu Judæorum in diversis locis.

Eodem anno multi, per Angliam Hierosolymam properantes, prius [1]in Judæos insurgere decreverunt; Judæi igitur, quotquot inventi sunt, in domibus propriis apud Norwicum trucidati sunt, quidam vero habuerunt refugium ad castellum. Deinde nonis Martii apud Stanford tempore nundinarum multi perierunt; item quinto decimo kalendas Aprilis apud sanctum Eadmundum quinquaginta septem jugulati dicuntur; itaque, ubicumque reperti sunt Judæi, manibus cruce signatorum percussi sunt, præter illos qui municipalium præsidio tuebantur. Sed necem Judæorum tam exitiabilem [2]viris prudentibus placuisse credendum non est, cum scriptum sit, 'Ne occidas eos, nequando obliviscantur populi mei.' A.D. 1190. Persecution of the Jews.

De Judæis apud Eboracum mirabiliter interfectis.

Eodem anno tempore Quadragesimali, decimo septimo videlicet kalendas Aprilis, [3]Judæi Eboracensis civitatis, numero quingenti, exceptis parvulis ac mulieribus, timentes impetum Christianorum, infra turrim civitatis, assensu vicecomitis et castellani ipsius turris, sese incluserunt; quam cum custodes repetissent, Judæi eam reddere noluerunt. At illis insultum in turrim facientibus diebus et noctibus, Judæi in se reversi obtulerunt pecuniam magnam pro vita Their sufferings at York.

[1] *In Judæos insurgere decreverunt.*] The attack upon the Jews commenced at Lynne, and the example was followed at Norwich, Stamford, Bury St. Edmund's, Lincoln and York; see Newburgh, who details these outrages at length, iv. § 7-11.

[2] *Viris prudentibus placuisse credendum non est.*] Compare S. Bernard's letters, 363, 365; in edit. 1690.

[3] *Judæi Eboracensis civitatis.*] The families of Benedictus and Joceus, two wealthy Jews, were the first to suffer; Newburgh, iv. § 9.

A.D. 1190. habenda, sed populus eam recipere recusavit. Tunc[1] surgens quidam legis peritus ait, 'Viri Israelitæ, audite consilium meum. Melius est nobis mori pro lege nostra, quam incidere in manus inimicorum nostrorum, sicut lex nostra præcepit.' Omnes itaque assensum illi præbuerunt, et accedens unusquisque paterfamilias cum novacula acuta inprimis inciderunt guttura uxorum et filiorum et filiarum suarum et inde totius familiæ suæ, projeceruntque mortuos suos, quos sacrificaverunt dæmoniis, super Christianos extra murum; alios autem interfectos et seipsos incluserunt in domo regia, et, apposito igne, seipsos cum domibus regiis combusserunt. Quo facto, cives et milites ædificia Judæorum concremantes, cum chartis debitorum, thesaurum eorum sibi [2]retinuerunt.

Gaufridus, Eboracensis electus, presbyter est ordinatus.

Geoffrey, archbishop of York elect, ordained priest.

Circa dies istos Willelmus episcopus, regis cancellarius et Angliæ justiciarius, cepit ad opus regis de singulis civitatibus Angliæ duos palefridos et totidem summarios, et de abbatiis singulis unum palefridum et summarium unum. Eodem[3] tempore Johannes, episcopus Candidæcasæ, Eboracensis ecclesiæ suffraganeus, Gaufridum, Eboracensem electum, in presbyterum ordinavit. Per idem tempus electio prædicti Gaufridi a papa Clemente confirmatur, qui inter cætera, quæ capitulo Eboracensi scripsit, in fine subjunxit, 'Monemus igitur universita-

[1] *Tunc surgens.*] Benedict. Abb. p. 585.

[2] *Retinuerunt.*] Upon hearing of this persecution, the king ordered the chancellor severely to punish the offenders; he accordingly went to York, but, the principals flying into Scotland, he was obliged to be content with heavily fining the citizens according to their property; Newburgh.

[3] *Eodem tempore.*] The bull of Clement is given at length by Diceto, col. 653.

tem vestram, et per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi ceu prælato vestro reverentiam et honorem impendere studeatis, ut propterea valeatis apud Deum et homines commendabiles apparere. Datum Laterani, nonis Martii, pontificatus nostri anno tertio.' A.D. 1190.

De dispositione exercitus Christianorum in obsidione urbis Achon.

The Christian forces before Acre.

Eodem tempore [1]exercitus Christianorum ante Achon in hunc modum locatus est; Ante montem Musardi supra mare Genuenses, post illos hospitalarii, post quos marchio Montis-Ferrarii; deinde comes Campaniæ Henricus, post illum Guido Duinperc, post illum comes Brenensis; deinde comes de Barro, post illum comes Calunsis, post quem comes Robertus de [2]Drius et episcopus Beluacensis; post illos episcopus Besencenæ, juxta quem versus planum comes Theobaldus, et comes de Claro-monte, et Hugo de Gornai, et Otho de Tresoni, Florentius de Haugi, et Walkelinus de Ferrariis; deinde Florentini, post eos episcopus Cambracensis, juxta quem episcopus Sarisberiensis et cum eo omnes Angli; deinde dapifer Flandriæ cum Johanne de Neele, et Odone de Hame et Flandrensibus; post eos dominus Hissoldone et vicecomes Turoniæ, juxta eos rex Hierusalem et Hugo de Tabari cum fratribus eorum; deinde templarii, Jakes de Avennes, præter eos Landegravius et comes Gelres cum Alemannis, Dacis, Theutonicis et Frisonibus, inter quos ad mahumeriam posuit tentoria sua dux Suaviæ; post, super turrem, patriarcha et episcopus Acharon et episcopus

[1] *Exercitus Christianorum.*] The accounts which follow of the armies before Acre are from Diceto, almost verbatim, col. 654, *seq.*

[2] *Drius.*] 'Drous' (Dreux); Diceto.

A.D. 1190. Bethleem et vicecomes de castello Eraud et Reginaldus de Sagitta, Amfridus de Turona, et sub Turone escambiatores; ad extremum, super portum, archiepiscopus Pisanus cum Pisanis; tandem Lombardi.

Capella in honorem beati Thomæ martyris apud Acharon fabricata est.

English chapel built at Acre.

Circa dies istos, cum primum obsessa fuisset Achon, [1]capellanus quidam, nomine Willelmus, natione Anglicus, Radulfi de Diceto, Londoniensis decani, familiaris, dum tenderet Hierosolymam votum vovit, quod, si prospero cursu portum Achon intraret, beato martyri Thomæ sumptibus suis capellam construeret, et procuraret ibidem ad honorem martyris cœmeterium consecrari, quod ita factum est. Multis igitur ad capellæ servitium undique concurrentibus, judicio Christianitatis idem Willelmus prioris nomen accepit, qui, ut se militem Christi devotum ostenderet, pauperum præcipue curam gerebat, et sepeliendis corporibus, tam fataliter discumbentibus quam gladio interfectis, operam diligenter impendere satagebat.

De principibus exercitus Salaadini.

Saladin's forces.

In Achon civitate sub Salaadino hi principes fuerunt; Caracos, quem Corbaran in obsidione Antiochiæ militem fecerat, qui etiam Salaadinum nutrivit, et cum eo Gemaladin, Gurgi, Suchar, Simcordoedar, Belhagessemin, Fecardincerus, et Cerantegadin. In exercitu autem ejus hii principes fuerunt; quatuor fratres ejus, Saphadin, Felkedin, Sefelsclem, Melkalade; tres filii Salaadini, Miralis, Melcaleth, Melcalezis;

[1] *Capellanus quidam.*] 'Capellanus Radulfi de Diceto;' Dicet. col. 654.

duo nepotes ejus, Techaedin, Benesemedin, Coulin, Elaisar, Bederim, Mustop Hazadinnersel. Hii omnes habent in sua potestate has provincias, Joramenses, Rotasienses, Birenses, Persas, Turcos, Hemsienses, Alexandriam, Damietam, Halapitos, Damascenos, totam terram ultra Euphratem usque Mare rubrum et ultra versus Barbariam. Metalech sub se habet Babyloniam, et quatuor fratres Salaadini habent sub se Abesiam, Leemen, et Mauros, et Nubiam, Caisar, Ascalonie, Amiras, Bedredin, Amirasen, et Nazareth, et Neopolin, et Kamele, Mustoplice, et Maruch; Hazadinneaser, Montis-regalis et Gracei, Corisin, cujusdam partis Armeniæ; et hiis omnibus præest et dominatur Salaadinus. A.D. 1190.

Ut machinæ Christianorum a Saracenis sunt combustæ.

Engines destroyed by Greek fire.

Eodem anno [1]ignis Græcus a Saracenis, intra Achon civitatem obsessis, extra projectus tres machinas, quas Christiani magnis sumptibus construxerant ad urbem subjugandam, in momento temporis brevissimi funditus concremavit, et omnia tertio nonas Maii in cinerem redegit.

De proditoribus Christianitatis.

Traitors in the Christian camp.

Eodem tempore [2]Anserius de Monte-regali detexit proditionem, quam fecerant ipse et episcopus Beluacensis, comes Robertus, frater ejus, Guido Dunperc, Landegravius, et comes de Gelres, unde ceperant a Salaadino [3]triginta millia bizantiorum et centum marcas auri, et præterea Landegravius habuit quatuor camelos, duos leopar-

[1] *Ignis Græcus.*] Diceto, col. 656. Vinsauf speaks of the power of the Greek fire as not to be extinguished by water, but by sand and vinegar; p. 274.

[2] *Anserius de Monte-regali.*] Diceto, col. 655.

[3] *Triginta millia.*] 'Triginta duo millia;' Diceto.

A.D. 1190. dos et quatuor accipitres; hiis et aliis donis corrupti distulerunt insultum et castella sua comburi permiserunt.

Literæ regis Richardi pro cancellario suo.

Letters patent of Richard on the appointment of the bishop of Ely.

Eodem tempore[1] Richardus, Angliæ rex, omnibus fidelibus suis per Angliam constitutis literas in hæc verba direxit; 'Richardus, Dei gratia, et cætera. Mandamus vobis et præcipimus, quod, sicut nos et regnum nostrum diligitis et vos ipsos et omnia quæ possidetis, sitis omnino intendentes dilecto et fideli cancellario nostro, Eliensi episcopo, super omnibus quæ ad nos spectant, et pro ipso faciatis, sicut pro nobis faceretis si essemus in regno, de omnibus quæ vobis ex parte nostra dixerit. Teste me ipso apud[2] Baionam.'

De rectoribus navigii regis Richardi, et legibus in transgressores statutis.

Statutes for the navy.

Circa dies istos Richardus, rex Anglorum, per consilium magnatum suorum elegit Girardum, archiepiscopum Auxiensem, Bernardum, episcopum [3]de Barvia, et Robertum de Sabulis, Richardum de Canvilla, Willelmum de Foret, et constituit eos justiciarios super totum navigium Angliæ, Normanniæ, Britanniæ et Pictaviæ, quod iturum erat ad terram sanctam, et tradidit illis chartam suam in hac forma; 'Richardus, Dei gratia rex Anglorum, omnibus hominibus suis per mare ad terram sanctam ituris, salutem. Sciatis nos de proborum consilio virorum has justitias statuisse; Qui hominem in navi interfecerit, cum mortuo ligatus projiciatur in mare;

---

[1] *Richardus, Angliæ rex.*] Diceto, col. 655.

[2] *Apud Baionam,*] 'sexto die Junii;' Diceto.

[3] *De Barvia.*] De Baonia; Bernard de Lescarre, bishop of Bayonne; Hoveden, 666, who also has the charter following.

si in terra interfecerit quemquam, cum mortuo ligatus confodiatur; si quis convictus fuerit, quod cultellum ad alium percutiendum extraxerit, aut quod alium ad sanguinem percusserit, pugnum perdat; si autem palma percusserit, tribus vicibus mergatur in mari; si quis in socio opprobrium, convitium, aut odium Dei objecerit, quot vicibus ei convitiatus fuerit, tot uncias argenti reddat; latro convictus de furto, pix bulliens super caput ejus effundatur et pluvia pulvinaris super caput ejus excutiatur ad cognoscendum eum, et in prima terra, qua naves applicuerint, [1]projiciatur.' Has autem constitutiones ab omnibus fore observandas, et quod singuli præfatis justiciariis obedirent, fecit sacramento confirmari; quo facto, præcepit rectoribus navigii sui, ut protinus mare sulcantes apud Marsiliam venirent ad eum. A.D. 1190.

Ut rex Richardus apud Vizeliacum peram et baculum suscepit.

Eodem tempore duo reges, Francorum videlicet et Anglorum, convenerunt apud Vizeliacum, ubi corpus beatæ Mariæ Magdalenæ requiescit, in octavis sancti Johannis Baptistæ, et per duos dies ibi moram fecerunt; et rex Anglorum ibi [2]peram recepit et baculum, in ecclesia sancti Dionysii. Deinde reges cum tota multitudine profecti venerunt ad Lugdunum super Rhodanum, ubi, cum ipsi et maxima pars exercitus sui pontem Rhodani pertransissent, pons ille corruit et multos utriusque sexus submersit. Postea vero reges divisi sunt ab invicem propter nimiam hominum multitudinem, non poterat

Meeting of the kings of England and France.

[1] *Projiciatur.*] 'Dat. apud Chinonem;' Hoveden.

[2] *Peram recepit et baculum.*] Richard had received the staff and scrip at Tours, Philip at St. Denis. On the former for the first time leaning upon it, the staff broke; Hoveden, 666.

A.D. 1190. enim locus unus ambos continere; unde rex Francorum versus Januensem civitatem iter arripuit, et rex Anglorum versus Messanam; quo cum pervenisset, invenit ibi multos peregrinos, qui jam propter diuturnam moram, quam ibi fecerant, totum æs suum expenderant, quorum multos rex Richardus retinuit et illos exercitui suo conjunxit. Cumque rex ibidem per dies octo moram fecisset, sperans quotidie adventum navigii sui, fraudatus a desiderio suo buccas decem magnas, novem galeias bene armatas, conduxit, quas propter moram navigii anxius intravit; et, ne otiosus interim esse videretur, transivit[1] cum manu armata et robusta per insulam sancti Stephani, et per Aquileiam, et per Montem-nigrum, per insulam sancti Honorati, per[2] civitatem de Meis, et per civitatem quæ dicitur Wintilimine. Deinde transitum fecit per castellum, quod Seine nuncupatur, et eodem die locutus est cum rege Francorum, qui ibi infirmabatur. Quarto decimo die mensis Augusti venit rex Anglorum ad portum Delphini et ibi per dies quinque moram fecit; et ibi misit ad eum rex Francorum rogans ut accommodaret quinque galeias, et rex Anglorum obtulit illi tres, quas rex Francorum recusavit. Deinde vigesimo quarto die Augusti venit rex ad portum, qui [3]Porteswere appellatur, qui media via est inter Marsiliam et Messanam, sicque loca pertransiens diversa intravit Tyberim, ad cujus introitum turris pulcherrima sita est; et ibi venit ad regem Octavianus, Hostiensis episcopus, rogans eum ex parte domini papæ ut illum visitaret; quod facere renuens rex improperavit illi

---

[1] *Transivit,*] on the 7th of August; Brompton, col. 1174.

[2] *Per civitatem de Meis.*] 'Per civitatem Niceam;' ibid.

[3] *Porteswere.*] 'Kerleche;' ibid.

turpia de symonia et concupiscentia Romana et alia convitia multa, dicens quod acceperant septies centum marcas pro consecratione episcopi Cenomanniæ, et pro legatione Willelmi, Eliensis episcopi, mille et quingentas marcas argenti, necnon ab archiepiscopo Burdegalensi, qui a clericis suis accusabatur de crimine, pecuniam infinitam; sicque Romam visitare renuens prope Capuam Apuliam intravit. A.D. 1190.

Ut rex Richardus Arthurum, nepotem suum, hæredem sibi constituit.

Richard declares his nephew, Arthur, his heir.

Per idem tempus rex Siciliæ Tancredus, qui Willelmo regi successerat, ut regi Richardo pacificaretur, dedit eidem regi pro relaxatione omnium rerum quas petebat viginti millia unciarum [1]argenti, et totidem uncias auri pro quieta clamantia testamenti, quod rex Willelmus fecerat Henrico regi patri suo, et pro matrimonio quod erat contrahendum inter Arthurum, ducem Britanniæ, et filiam regis Tancredi; ubi etiam rex constituit eundem Arthurum hæredem suum legitimum si sine hærede moriretur; quo facto, rex viam suæ peregrinationis explere maturavit.

Ut regina Alienor, a filio recedens, Berengariam cum eo reliquerit.

The queen-mother visits Richard with Berengaria.

Eodem tempore [2]regina Alienora, filii sui regis iter prosecutura, et transitum faciens per montem Jani et per Italiæ plana, tandem ad filium pervenit; cum quo quatuor dierum moram faciens licentiata versus Angliam recessit, [3]relin-

[1] *Argenti.*] Benedict and Hoveden speak of it as gold in both cases. The charter of Richard to Tancred is in the former at p. 613, and in the latter 676.

[2] *Regina Alienora.*] Diceto, col. 657; compare Vinsauf, p. 316.

[3] *Relinquens ibi Berengariam.*] She was left with Joan, the king's sister, queen of Sicily; Hoveden, p. 689.

A.D. 1190. quens ibi Berengariam filiam regis Navarræ, quam idem rex ducturus erat uxorem; dederat namque rex Richardus decem millia librarum regi Francorum pro quieta clamatione de sorore sua ducenda, quo etiam pacto rex Francorum calumniam, quam habebat in castello de Gisorz et de toto Vegesin, in perpetuum relaxavit. Eodem anno Fredericus, Romanorum imperator, annum agens imperii quadragesimum, dum per Bulgariam Hierosolymam tenderet et ab Yconio versus Antiochiam transitum faceret, [1]in fluvio, qui Saphet appellatur, exercitu suo salubriter transeunte, solus equo decidens submersus est.

Ut beatus martyr Thomas rectoribus navigii regis Richardi apparuerit.

Legend. Eodem anno navigium regis Angliæ, per mare multis fatigatum periculis, cum versus Ulixebonam velificarent, et præterissent quandam terram in mari protensam, quæ Godester appellatur, et præterissent Britanniam, habentes sanctum Matthæum de finibus terræ in sinistra parte, et mare magnum, quo itur Hierosolymam, in dextra, dimiserunt Pictaviam et Wasconiam in sinistra parte navigii. Et, cum venissent in mare Hispanicum, die Dominicæ ascensionis [2]invasit navigium tempestas valida et horribilis, et separatum est ab invicem in momento; et dum tempestas sæviret, et omnes, dum tribularentur, clamarent ad Dominum, beatus martyr Thomas, Cantuariensis archiepiscopus, per tres vices tri-

[1] *In fluvio . . . submersus est.*] His death has been by some attributed to his bathing in the Cydnus, or Calycadnus, by others to his falling from his horse in crossing the river; but all, as Fuller says, 'make a doleful concert in this, that there he lost his life;' Holy Warre, iii. § 4. See Newburgh, iv. § 13.

[2] *Invasit navigium tempestas.*] Benedict. Abb. p. 594; Hoveden, 668.

bus personis, quæ erant in navi Londoniensium, A.D. 1190. visibiliter apparuit, dicens eis, 'Nolite terreri, ego enim et beatus martyr Edmundus et sanctus confessor Nicolaus constituti sumus a Domino hujus navigii regis Angliæ defensores; et si homines et hujus navigii rectores a pravis se operibus custodierint, de præteritis etiam pœnitentiam egerint, dabit illis Dominus prosperum iter et in semitis suis gressus eorum dirigentur.' Hiis itaque sub trina repetitione auditis, beatus Thomas evanuit et protinus tempestas cessavit. Fuerunt autem in hac navi qui dicebatur Willelmus cum Barba, Willelmus filius Osberti et Gaufridus aurifaber, et cum eis cives Londonienses multi, qui jam præterierant Ulixebonam et caput sancti Vincentii, et pervenerant prope civitatem Sylviæ, quæ tunc temporis ultima erat Christianitatis in Hispania, et erat ibi adhuc Christiana fides novella, utpote quæ in anno proximo præterito facta est Christicola et de manibus paganorum erepta; cumque prope civitatem navigassent, cognoverunt per indicia notissima quod Christiani ibi habitarent; navis Londoniensis illo se contulit, et cum magno honore ab episcopo et aliis omnibus recepti sunt. Erant autem in navi illa plusquam quater viginti juvenes bene armati, quos retinuit in servitio suo [1]præ timore imperatoris de Maroch populus civitatis et rex Portugalensis, facientes eis omnimodam securitatem de stipendio pro voto competenti, et insuper quod ex abundanti magnam eis munificentiam providerent. Decem præterea naves regis Angliæ, nimis cum suis rectoribus huc atque illuc dissipatæ, tandem, Domino ducente, ad civitatem Ulixe-

[1] *Præ timore imperatoris de Maroch.*] Compare Benedict. p. 596, *seq.*

A.D. 1190. bonam pervenerunt, ascendentes per fluvium, qui Tagus nuncupatur. Deinde archiepiscopus Auxiensis, Robertus de Sabulis, Richardus de Canvilla et Willelmus de Forz, transeuntes cum navigio inter Africam et Hispaniam, post tempestates plurimas in octavis sanctæ Mariæ ad Marsiliam pervenerunt cum toto navigio sibi commisso; ubi, Anglorum rege invento, moram fecerunt propter quosdam navium necessarios apparatus.

Ut Baldewinus, Cantuariensis archiepiscopus, et quidam alii apud Tyrum applicuerunt.

The archbishop of Canterbury and others reach Tyre.

Eodem tempore [1]Baldewinus, Cantuariensis archiepiscopus, Hubertus Saresbiriensis, et Ranulphus de Glanvilla, quondam Angliæ justiciarius, qui prævenerant regem Angliæ versus Hierosolymam, itinere recto tendentes a sinistro Siciliam reliquerunt, et post pericula multa tandem circa festum sancti Michaelis apud Tyrum applicuerunt. [2]Johannes vero, episcopus Norwicensis, papam adiit, et, accepta licentia, Dominicam ibi crucem deposuit et sic [3]sacellis evacuatis ad Angliam rediit absolutus.

De conflictu inter reges apud Messanam.

Richard's reception at Messina.

Eodem tempore rex Francorum Philippus decimo sexto kalendas Octobris apud Messanam applicuit, et hospitatus est in palatio regis Tancredi; rex vero [4]Richardus superveniens nono kalendas ejusdem mensis ingressum civi-

[1] *Baldewinus.*] Diceto, col. 656.

[2] *Johannes.*] The cause of his going home, according to Devizes, was that he had been plundered in Burgundy of all his equipments; p. 12. Hoveden adds, that Richard, when he heard of his return, ordered him to pay a thousand marks as a fine; p. 668.

[3] *Sacellis.*] 'Clitellis,' *C.*

[4] *Richardus superveniens.*] Richard's progress to Messina is given at length by Vinsauf, Benedict, and Hoveden.

tatis habere non potuit, Francigenæ enim metuebant ne victualia duobus regibus sufficerent, quos multitudo maxima sequebatur. Quod cum rex Richardus cognovisset, misit marescallos suos ad majores civitatis, petens ut exercitui suo victualia venderent, ne escarum penuria laborarent; at cives portas aperire, et benigne tantum principem recipere, volentes, Franci non permiserunt, sed armati muros ascendentes portas defendere laborabant. Quo facto, rex Richardus jussit exercitui suo ad arma convolare, sibique et suis ingressum, hostibus invitis, præparare; qui illico præceptis regiis obtemperantes valvas invaserunt, multisque ex Francigenis interfectis, violenter intraverunt, atque prævio rege omnes in fugam compulerunt. Hoc factum cum pervenisset ad aures regis Francorum, maximam adversus regem Anglorum indignationem in animo concipiens nunquam eam deposuit quamdiu supervixit; veruntamen eodem die colloquium habentes pacificum nullam omnino mentionem de rebus gestis fecerunt. A.D. 1190.

Ut rex Richardus quasdam munitiones subjugavit.

Eodem tempore, octavo kalendas Octobris, rex Francorum naves ascendit, sed, quoniam ventus ei erat contrarius, ipso die Messanam rediit; et rex Richardus pridie kalendas Octobris transiit fluvium, qui [1] Far dicitur, et cepit in Calabria locum munitissimum, qui Labamare appellatur; posuit in eo sororem suam Johannam, quondam Siciliæ reginam, et rediit ad Messanam. In crastino autem cepit castellum inter Calabriam et Messanam, quod [2] monasterium Grifonum nun- Besieges the town.

---

[1] *Far.*] 'Le Far de Meschines;' Benedict. 604.

[2] *Monasterium Grifonum,*] 'situm inter la Banniere et Messanam;' Devizes, p. 19. 'The term Griffones included the Greek po-

A.D. 1190. cupatur; ubi Grifones insultum facientes in Hugonem Brunum, comitem Marchiæ, a rege Richardo repulsi sunt, qui, januis clausis civitatis, ad propugnacula murorum se conferentes homines et equos regis occiderunt et quosdam vulneraverunt. Tunc rex iratus portas civitatis confregit et [1]civitatem cepit, hominesque suos in ea posuit quarto nonas Octobris, et tertio nonas ejusdem obsides dederunt ei de pace observanda majores civitatis; quo facto, firmavit ibidem castrum, [2]quod 'Mategrifum' appellatur. Tunc habitum est concilium provinciale apud Westmonasterium, præsidente Willelmo, Eliensi episcopo et apostolicæ sedis legato, [3]idibus Octobris, in quo pauca vel nulla provisa sunt de ædificatione [4]ecclesiæ Anglicanæ.

Ut ecclesia Normannica a servitutis jugo fuerit liberata.

Laws for the church in Normandy.

Circa dies istos ecclesia Dei in Normannia de longo servitutis jugo liberata est, glorioso rege Richardo annuente et omnia disponente. In primis determinatum est, et a rege concessum, de clericis, quod nulla occasione a secularibus capientur potestatibus, sicut fieri consueverat, nisi pro homicidio, furto, incendio et hujusmodi enormi flagitio; qui continuo, cum requisiti fuerint a judicibus ecclesiasticis, quiete et sine mora red-

pulation, wherever settled, whether in Apulia, Sicily, Crete, or elsewhere; it appears to have been a name of contempt invented by the Franks;' ibid. *note* [15].

[1] *Civitatem cepit.*] For an account of the taking of Messina it is necessary to compare that given by Richard of Devizes, § 24, *seqq.*, by Vinsauf, i. § 14, *seqq.*, with Benedict and Hoveden. It is difficult, however, to know what was the real state of the case.

[2] *Quod 'Mategrifum' appellatur.*] 'Quod ad opprobrium Griffonum 'Mategriffun' nominavit;' ibid. § 28.

[3] *Idibus Octobris.*] Diceto, col. 656; compare Wilkins, Concil. i. p. 493.

[4] *Ecclesiæ Anglicanæ.*] Diceto, col. 657.

dentur in curia ecclesiastica judicandi. Item, A.D. 1190. generaliter omnes de fidei læsione vel juramenti transgressione quæstiones in foro ecclesiastico tractabuntur. Item, quæstiones de dote vel donatione propter nuptias, quando mobilia vel se moventia petuntur, ad ecclesiam referentur. Item, in ecclesiis conventualibus abbates vel priores aut abbatissæ cum assensu sui episcopi eligentur. Item, [1]nulla fiet recognitio in foro seculari, si charta vel alio modo eleemosynatam esse possessionem viri ecclesiastici probare poterint, sed ad ecclesiasticos judices remittentur. Item, distributio rerum, quæ in testamento relinquuntur, auctoritate ecclesiæ fiet; nec decima pars, ut olim, subtrahetur. Item, de bonis clericorum, etsi dicantur fuisse usurarii, vel quocumque mortis genere præventi, nihil pertinet ad secularem potestatem, sed episcopali auctoritate in opera pietatis distribuentur. Item, quicquid laici in vita sua donaverint, vel quocumque titulo a se alienaverint, etsi usurarii fuisse dicantur, post mortem non revocabitur; quæ vero post mortem non alienata invenientur, si cognitum fuerit ipsos tempore mortis fuisse usurarios, confiscabuntur. Item, si mortuus habuerit aliquod vadium, unde sortem suam perceperit, portio ipsius libera ad eum qui invadiavit, vel ad hæredes ipsius, revertetur; idem fiet de portionibus uxoris et filiorum ejus post mortem ipsorum. Si quis enim subitanea morte vel quolibet casu præoccupatus fuerit, ut de rebus suis disponere non possit, distributio bonorum ejus ecclesiastica auctoritate fiet.

[1] *Nulla.*] This article should be read as follows; 'Nulla fiet recognitio in foro seculari super possessione quam viri religiosi vel quæcumque ecclesiasticæ personæ xx. annis vel amplius possederint; similiter nulla fiet recognitio si carta,' etc.

A.D. 1190. Death of Baldwin, archbishop of Canterbury.

De morte Baldewini, Cantuariensis archiepiscopi.

Eodem tempore Baldewinus, Cantuariensis archiepiscopus, dum apud Achon [1] in extremis laboraret, omnia sua ad subventionem terræ sanctæ legavit; post cujus decessum Hubertus, Saresbiriensis episcopus, ab eo executor constitutus fideliter bona ipsius pia erogatione distribuit, et de castrorum excubiis summopere sollicitus militibus viginti et servientibus quinquaginta, sicut decreverat idem archiepiscopus adhuc vivens, per dies plurimos debita stipendia persolvit, pauperum semper curam agens, [2] erga destitutos auxilio misericordiæ oculo reflectens, officium boni præsulis per omnia implens. Civitas vero Achon Christianis post multos insultus fortiter restitit, quia muris, gentibus et machinis satis erat munita, et Salaadinus circa obsidionem exercitum suum undique conglobatum habebat, unde tam de subtractione Christianorum, quam de amissione ibidem mortuorum, [3] exercitus Christi erat nimium imminutus; veruntamen [4] Christiani de consolatione Christi confidentes, molestias obsidionis et labores, usque ad adventum regum sperant se posse sustinere, si videlicet circa sequens Pascha venerint, sin autem, et pecunia deficiet et spes terrenæ consolationis evanescet.

---

[1] *In extremis laboraret.*] Vinsaulf has recorded his last prayer, p. 293.

[2] *Erga.*] According to Wats, the reading in *C.* stood 'ergo destitutos auxilio nunc oculo reflectens;' but it is probable that he was misled by the contraction, not unlike 'nunc,' used for 'misericordiæ.'

[3] *Exercitus Christi erat nimium imminutus.*] 'Exercitui Christi erat nimis inimicus,' *C.*

[4] *Christiani de consolatione Christi confidentes.*] The sufferings of the besieged are described at length by Vinsauf, p. 293, *seqq.*

De superbia Willelmi, Eliensis episcopi et Angliæ cancellarii.

Sub[1] hiis diebus Willelmus, Angliæ justiciarius et apostolicæ sedis legatus, fecit turrim Londoniarum fossato profundissimo circumcingi, sperans se posse Tamisiæ fluenta in [2]urbem ducere, sed post multos de fisco sumptus se laborasse inutiliter comprobavit. Erat præterea idem cancellarius maximus inter omnes occidentales, rex et sacerdos in Anglia, qui omnia pro nihilo ducebat, cum episcopali tantum dignitate non contentus nimis alta se sapere denotavit; in prima namque literarum suarum fronte vanitatem et elationem expressit cum dixit, 'Willelmus, Dei gratia Eliensis episcopus, domini regis cancellarius, totius Angliæ justiciarius et apostolicæ sedis legatus, salutem,' et cætera. Has autem dignitates, quas pretio obtinuerat, immoderato excessu exercuit, volens sacellos, quos in earum impetratione evacuaverat, reficere. Pecuniam suam distribuit ad mensam, ut iterum rediens cum usuris utique extorqueret illam; nam legationis officium, quod mille fusis argenti libris adquisierat, adeo immoderate peregit, ut omnibus Angliæ ecclesiis tam conventualibus quam cathedralibus fieret onerosus, siquidem mille et quingentis per Angliam evectus equitaturis, clericorum stipatus catervis militumque vallatus agminibus, omnia fere, quæ episcopali reverentiæ congruunt, prætermisit. Illi omnes filii nobilium adstabant in mensa, quos suis neptibus et consanguineis puellis copulavit per matrimonia, felices se existimantes quos familiares

A.D. 1190. Overbearing conduct of the chancellor.

[1] *Sub hiis diebus.*] Benedict. p. 585; the same writer has also another chapter, 'De fastu Willelmi, Eliensis episcopi,' p. 626. See also Newburgh, iv. § 14.

[2] *Urbem.*] 'Orbem' in MS.

A.D. 1190. habebat. Non fuit terra venalis, quam non emeret, ecclesia vel abbatia vacans, quam non daret aut retineret, custodia castellorum aut villarum quam vel metu vel pretio non obtineret; hiis autem et hiis similibus multis terrorem incussit. Siluit regnum Angliæ a facie ejus, nec fuit qui obmurmuraret, cum sibi in Anglia nihil ad expugnandum restaret. Sequebantur illum

> Ambubaiarum[1] collegia, pharmacopolæ,
> Mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne,

ut illi omni musicorum genere et modulationibus vocum obsequeretur in terris, sicut angeli sancti omnipotenti Deo obsequuntur in cælis; hoc autem totum fecit, ut cum Domino a pari contendere videretur, sed hæc omnia quem finem sint habitura, sequens relatio, cum id tempus obtulerit, non tacebit.

De morte multorum apud Achon.

A.D. 1191. Names of those who died at Acre.

Anno Dominicæ nativitatis MCXCI., post mortem venerabilis viri Baldewini, Cantuariensis archiepiscopi, in obsidione Achon [2]defuncti sunt nobiles et in omni probitate experti milites Randulphus de Fulgeres, comes Robertus Perticensis, Theobaldus Blesensis, comes Stephanus frater ejus, comes et filius imperatoris Frederici, comes de Ferrariis, comes Robertus Leycestrensis, Ranulphus de Glanvilla, Radulphus de Altaripa, archidiaconus Colecestrensis, et alii innumerabiles cum eis, ex aeris nimia corruptione, ut dicunt; reges vero Francorum et Anglorum in Sicilia moram fecerunt donec veniret tempus vernale, quo possent tutius maris pericula

[1] *Ambubaiarum.*] Horat. Sat. i. 2.

[2] *Defuncti sunt nobiles.*] Coggeshale, col. 816. Benedict has a long list of those who died during the siege of Acre, p. 630, *seqq.*

evitare. Eodem anno Clemens papa, cum sedisset [1]anno uno et mensibus duobus, diem clausit extremum, cui successit Cælestinus, qui antea Hyacintus vocabatur. A.D. 1191.

Ut rex Francorum Philippus et rex Anglorum Richardus apud Messanam naves ascenderint.

Eodem anno, quarto kalendas Aprilis, rex Francorum apud Messanam naves ascendit atque versus Hierosolymam via recta vela direxit. Rex vero Richardus, quarto idus Aprilis in magna gloria illum secutus, habuit in comitatu suo tredecim buccas triplici velorum expansione velificatas, habuit præterea centum naves onerarias et quinquaginta galeias triremes; qui circa diem vigesimum Rhodon insulam subintrans, decursis diebus decem, apud Cyprum applicuit. [2]Cursac autem dominus insulæ, qui se imperatorem nominavit, in manu forti et armata regi portum prohibiturus occurrit, et homines naufragos regis quamplurimos cepit, spoliavit et in carcerem fame perituros reclusit; unde rex Anglorum magnificus ira succensus iniit cum hoste jam dicto congressum, a quo festinam adeptus victoriam ipsum victum et vinctum retinuit, et filiam ejus unicam totamque Cypri insulam cum universis munitionibus suæ subdidit ditioni. Cursac cum rege pactum iniit, ne ferreis detineretur in vinculis, quod rex pactum observans eum compedibus fecit arctari argenteis et in castello prope Tripolim, quod Margeth appellatur, retrudi præcepit; filiam autem ejus retinuit, cum

Richard sails from Messina.

[1] *Anno uno et mensibus duobus.*] Clement III. was pope during three years and three months. His successor Celestine III. died in January 1198.

[2] *Cursac.*] The account in the text has been taken from Diceto. By Benedict and Hoveden 'Cursac' is called Isaac, emperor of Cyprus, p. 645. See also Vinsauf, p. 319.

A.D. 1191. duabus reginis in thalamo suo honorifice custoditam. Rex autem sapientissimus, ob sui suorumque recreationem ac victualium aggregationem recentium, post tædiosam maris vexationem ibi sine alicujus dispendio pausare decreverat, sed præfatus Cursac videlicet interdixit, ne fines suos ingredi attentaret; interdixit insuper, ne quis suorum exercitui regis Anglorum victualia venderet aut exponeret res venales, unde regis animum ad iracundiam provocans compulit illum, ut præfatam ei injuriam irrogaret. Tandem vero, cum totius insulæ thesaurum obtinuit et ibidem omnia pro voto disposuisset, desponsavit ibi filiam regis de Navarria, nomine Berengariam, quam regina Alienor ad eundem regem adduxerat in Sicilia commorantem. Eodem tempore papa Cælestinus consecravit in imperatorem Henricum, filium Frederici imperatoris, in Paschali solemnitate, feria quarta. Eodem tempore comes Flandrensis Philippus cum rege Francorum in terram sanctam proficiscens absque liberis obiit.

Ut Gaufridus, Eboracensis archiepiscopus, apud Doveram incarceratus fuerit.

Archbishop of York imprisoned. Per[1] idem tempus, ex mandato summi pontificis, Bartholomæus, Turonorum archiepiscopus, Gaufridum, Eboracensem electum, episcopum consecravit, qui post consecrationem suam ad Angliam tendens [2]apud Doveram cum suis applicuit. Matthæus de Clere, [3]vicecomes illius comitatus, paulo ante literas Willelmi, Eliensis episcopi, susceperat in hæc verba; [4]' Præcipimus tibi,

[1] *Per idem tempus.*] Compare the life of Geoffrey, written by Giraldus Cambrensis, in the Angl. Sacr. ii. p. 375.

[2] *Apud Doveram . . . applicuit,*] on the 14th September; Diceto, col. 663.

[3] *Vicecomes.*] ' Vicarius,' *C.*

[4] *Præcipimus.*] Diceto, p. 626; Girald. p. 390.

quod, [si] Eboracensis electus ad aliquem portum in balliva tua applicuerit, aut aliquis nuntiorum ejus, eum retineri facias donec mandatum nostrum inde receperitis; et similiter præcipimus, quod omnes literas domini papæ, aut alicujus magni viri, qui illuc venerint, facias retineri.' Matthæus vero, cum archiepiscopi adventum cognovisset, non segniter sibi injuncta cum consilio sororis Eliensis episcopi, quæ tunc castellum custodiebat, peragens, per sex dies cum armatorum multitudine fecit [eum] in prioratu sancti Martini nequiter obsideri, quem etiam in tantum coarctavit, ut vix ei medio tempore victualia possent emendicata conferri; nam perfidorum malitia in deterius proruente, milites Eliensis episcopi cum armatorum multitudine venerunt ad ecclesiam præfatam cum fustibus, et armis irruentes in archiepiscopum firmiter indixerunt, ut de regno sine mora in Flandriam navigaturus exiret; quod facere recusans archiepiscopus, stolam in collo gerens, in manibus crucem bajulans, ab altaris cornu per pedes, per crura, per brachia, colliso capite in pavimentum, violenter extrahitur, et per viam lutosam, per loca immunda, cum clericis suis et viris religiosis, qui de partibus multis ad ipsum videndum convenerant, perductus est in castellum et detrusus in carcerem, et per octo dies sub arcta custodia servabatur. Quod audiens episcopus Londoniensis cum festinatione venit ad cancellarium, a quo post multas supplicationes vix tandem obtinuit liberationem archiepiscopi, episcopatu suo toto quasi pignore obligato. Carcerem itaque egrediens archiepiscopus Londonias venit, ubi ab episcopo Londoniensi et clero et populo honorifice susceptus est cum processione solemni. Hæc profecto temeraria præsumptio postmodum in cancellarii dejectio- A.D. 1191.

A.D. 1191. nem, ut in sequentibus dicetur, plurimum redundavit.

Nota eclipsim solis.

Eclipse of the sun.

Eodem anno, mense Junii, in vigilia sancti Johannis Baptistæ, die Dominico, eclipsis solis apparuit [1]circa horam diei sextam et perduravit usque ad horam octavam, luna vigesima septima, sole in signo cancri existente.

Ut rex Richardus [2] [navem], quam dromundam appellant, cepit.

Richard captures a Turkish vessel.

Circa dies istos rex Francorum Philippus duodecimo kalendas Aprilis apud Achon applicuit, quem rex Richardus secutus cum magna victualium copia apud Cyprum naves ascendit. Audiens[3] autem exercitum domini regis Francorum magna fame et inedia laborare apud Achon, ita ut sextarius frumenti sexaginta marcis venderetur, onustis navibus multis alimentorum copiis, tantæ calamitati miseriæque succurrere maturavit; qui dum prospero ventorum flatu versus Achon, quæ civitas antiquo vocabulo Ptolomaida dicebatur, vela dirigeret, octavo idus Junii apparuit ei navis quædam permaxima, quam [4]dromundam appellant, missa a Salahadino, fratre Salaadini, Soldano Babyloniæ de civitate Baruch immensis referta divitiis, quæ obsessis infra urbem Achon paganis opem erat allatura; erat

[1] *Circa.*] Coggeshale, col. 817. Benedict has 'circa horam diei nonam et duravit per tres horas;' p. 656.

[2] *Navem.*] In the MS. two leaves are here wanting; the text has been supplied from the edition of 1684, collated with the various readings in the printed edition.

[3] *Audiens.*] Vinsauf has given a minute account of this action, p. 329. The numbers on board the Turkish vessel are variously reported; Diceto, col. 661; Bernard. Thesaur. col. 809.

[4] *Dromundam.*] See Neubrig. *notes*, p. 637. Benedict calls the vessel 'buscia;' Devizes says of it, that, saving the ark, never had been heard of so large a ship, p. 49.

namque in illa ignis Græcus, serpentumque ignitorum plurima vasa plena, et bellatores mille quingenti et robustorum hominum mille et quingenti, quorum suffragio navis muniretur. Instructis igitur in momento temporis regis Richardi ad bellum agminibus, galeiarum concursu undique fit insultus acerrimus, sed navis adversatrix ventorum destituta solatio immobilis permanebat. Tandem quidam remigum, mergendi sub aquis arte eruditus, natans sub latice accessit ad navem et eam quantocius terebro perforavit; qua perforata, nauta, Christum habens tutorem, ad galeiam de qua exivit reversus regi quæ fecerat declaravit; deinde modico tractu temporis aqua subintrans omnia navis tabulata transcendit, et hominibus, qui prius in propugnaculis confidebant, spem evadendi prorsus ademit, quorum mille trecentos rex Richardus in mari submergi præcepit, et ducentos vivos ad cautelam reservavit. A.D. 1191.

Ut rex Richardus apud Achon applicuit, et de captione ejusdem urbis.

Rex Richardus, cum spolia navis omnia collegisset, prospero cursu ad portum [1]Achon, quo tendebat, appropinquavit. Denique sexto idus Junii, rege portum intrante, lituorum stridor, clangor tubarum, strepitus cornicinum horribilis littora repleverunt, terra per circuitum resonabat; quod factum Christianos animavit ad pugnam et Saracenis obsessis terrorem incussit, magnum principem advenisse declarans. Tunc rex Richardus animi sui generositatem omnibus exponens famelico exercitui victualia ministravit. Surrender of Acre.

[1] *Achon.*] Richard entered the port of Acre on the 8th June, (Diceto, col. 661,) when the siege had lasted nearly two years; see Vinsauf, p. 331.

A.D. 1191. Duo igitur reges militaribus catervis ac populari stipati circa urbem petrarias et machinas alias locaverunt, qui cum lapidum ponderositate et usu assiduo diebus videlicet et noctibus muros civitatis attrivissent, in stuporem conversi sunt infideles, nullam deinceps habentes fiduciam resistendi; unde tandem, inito consilio, de pace tractare cœperunt, talibus initis pactionibus, quod Salaadinus pro redemptione eorum veram crucem, quam in bello ceperat, redderet et captivos Christianos mille quingentos, quos eligere vellent, et insuper septem millia bisantiorum ad pactionem præfatam augerent. Sic civitas cum armis et omnibus quæ in ea erant, [1]salvis tantummodo corporibus Saracenorum, duobus regibus est feliciter mancipata quarto idus Julii; veniente autem die solutionis statuto, Salaadinus nihil horum quæ debuerat adimplevit. In tanti igitur ultionem excessus circa duo millia et sexcenta Saracenorum capitis animadversione mulctata sunt; paucis de nobilioribus retentis, pro dispositione regum, vinculorum pondere coarctatis.

Ut rex Francorum invidia ductus ad propria remeavit.

The king of France returns home. Subjugata[2] itaque civitate, rex Francorum ad propria redire disposuit, quasi toto negotio consummato; anxiebatur enim supra modum, eo quod universa, quæ in exercitu Christianorum fiebant, regi Richardo adscribebantur. Prætendens igitur rex æris inopiam et paupertatem, dixit se ibi diutius immorari non posse; quod

[1] *Salvis tantummodo corporibus Saracenorum.*] The articles of surrender are given by Hoveden.

[2] *Subjugata.*] Compare the accounts by Benedict, p. 667; Vinsauf, p. 343; and Hoveden, p. 696.

cum magnificus rex Anglorum Richardus, cui ar- A.D. 1191.
dens inerat desiderium negotium Crucifixi promovere, cognovisset, promisit se regi Francorum communicaturum omnium, quæ in auro et argento, victualiumque congregatione, atque in equis, armis, navibus possideret, medietatem, ita videlicet ut inimicos Christi simul de terra sancta disperdere laborarent; sed quoniam idem rex Franciæ reditum suum juraverat et immutabiliter ordinaverat, suis constanter reclamantibus totoque exercitu graviter consternato, cum paucis suorum repatriaturus naves ascendit. Suborta fuit insuper inter reges occulta dissensio, ita quod rex Franciæ urbem Achon, et reliquas quas capturi erant urbes, castra et terras, tradere marchisio de Monte-Ferrato voluerat ac firmiter proposuerat, et regem eum constituere terræ sanctæ; habuit namque idem marchisius uxorem filiam regis Almarici, sororem scilicet reginæ Hierusalem, quæ jam defuncta fuerat. Cujus voluntati rex Richardus prorsus obstitit, ostendens rationabiliter justius fore regi Guidoni, regno jam pridem spoliato, regnum suum restituere, quam, illo vivente, alium subrogare; cum constaret, illum non per ignaviam regnum amisisse, sed potius per strenuitatem in gravi belli certamine, ob hostium numerositatem et exercitus sui paucitatem, simul cum cruce a Saracenis captum fuisse. Hoc nimirum inter prædictos principes discordiæ seminarium dignoscitur exstitisse, cum tamen hæc discordia primo apud Messanam Siciliæ primitiva sed occulta pullulaverit; Richardo rege urbem eandem manu armata contra regem obtinente, et plurimos suorum prosternente, ob convitia et vexationes, quas exercitus regis Francorum suo exercitui inferebat. Cernens itaque,

A.D. 1191. ut jam dixi, rex Francorum diversæ nationis homines, qui ad loca sancta confluxerant, se sub potestate regis Richardi tradere, famamque probitatis ejus in dies crescere, eo quod esset in thesauris locupletior, in donativis erogandis profusior, in exercitu numerosior, in hostium expugnatione ferocior, reputans pro alterius excellentiori gloria famam propriæ probitatis obfuscari, maturius naves conscendit. His autem omnibus illud accessit, quod comes Flandriæ jam obierat, cujus terram plurimum gestiebat. Juratoria igitur præstita cautione, ne terram regis Angliæ vel principum, qui cum eo remanebant, violenter invaderet, recessit; quo recedente, rex Richardus fecit fossata Achon et murorum scissuras optime reparari, et hominibus et armis communire.

De progressu regis Richardi.

Richard's progress in Palestine.

Hiis[1] ita gestis, gloriosus rex Richardus in vigilia assumptionis beatæ Mariæ ad obsidendum et expugnandum maritimas civitates de portis Achon primus cum suis commilitonibus audacter progreditur, figique tentoria jussit, spectante e vicino exercitu Salaadini, ubi duo millia et sexcenta Saracenorum damnaverat sententia capitali ex hiis quos in Ptolomaida ceperant reges, ut superius est relatum. Quod ubi Saracenis innotuit, qui urbes maritimas occupaverant, metuentes ne simili rabie in eos sicut in Ptolomaidenses debaccharet, diffidentesque de subventione Salaadini, qui pro redemptione cæterorum postulata negaverat, relicta urbe vacua, diffugerunt statim cum regis adventum audierunt; hoc idem illi, qui in Caypha et in Cæsarea, in Assur et Joppe et Gaza et Aschalonia habita-

[1] *Hiis ita gestis.*] From Coggeshale, col. 819. Compare Vinsauf, p. 346, *seqq*.

bant, egerunt; sicque, Deo volente, actum est, ut omnis illa regio maritima versus plagam illam caperetur et capta a Christicolis inhabitaretur, licet non sine gravi certamine belli, cum exercitus Salaadini semper a latere exercitum Christianorum subsequeretur atque acies extremas in locis angustioribus graviter infestaret, unde et de utroque exercitu plurimi sæpius corruerunt. Munitis igitur civitatibus jam dictis, rex magnificus Richardus Achon rediit cum triumpho. A.D. 1191.

His letter to the archbishop of Rouen.

Sed hæc quæ diximus clarius elucescent, si epistolam regis, quam Waltero, Rothomagensi archiepiscopo, direxit pro eodem negotio, hic ponamus. 'Richardus, Dei gratia rex Angliæ, et cætera. Noveritis dominum regem Francorum ad propria remeasse; et, ruinis scissurisque Achon civitatis reparatis, ad promovendum Christianitatis negotium et prosequendi voti nostri propositum apud Joppen iter arripuimus, et nobiscum dux Burgundiæ cum Francigenis, comes Henricus cum suis, et multi alii comites et barones. Cumque inter Achon et Joppen plurimum esset spatium et tractus viarum prolixior, apud Cæsaream tandem cum multo sudore gravique labore nostrorum descendimus, et ipse Salaadinus in eodem itinere de suis quamplurimos amisit. Cum populus Dei ibidem aliquantulum repausaret apud Joppen, sumus iter propositum prosecuti; et, nostra custodia præeunte et castra apud Assuram metante, Salaadinus cum vehementi paganorum incursu super ultimam custodiam nostram impetum faciens, divinæ miserationis gratia favente, a quatuor solummodo aciebus, quæ in fronte ei opposita erant, compulsus est in fugam, ipsumque fugientem per leucam unam sunt prosecutæ, tantamque stra-

A.D. 1191. gem de nobilioribus Saracenis illo die, in vigilia beatæ Mariæ, prope Assuram fecerunt, quantam Salaadinus quadraginta annis transactis non sustinuit uno die. Deinde Joppen, Deo ducente, pervenientes villam fossatis et muris firmavimus; in proposito habentes, ubicumque poterimus attingere, Christianitatis negotium pro posse nostro promovere. Post diem vero prædictæ confusionis non est ausus Salaadinus cum Christianis cominus congredi, sed ad trucidandos crucis amicos, sicut oves occisionis, insidiatur occulte quasi leo in spelunca sua. Audito autem quod nos ad Ascalon maturo gressu tenderemus, ipsam evertit et ad terram funditus prostravit, totamque Syriam, quasi totius consilii et auxilii beneficio destitutus, jam deserit et contemnit; unde bonæ spei sumimus argumentum, quod in brevi, Domino annuente, plenius recuperabitur hæreditas Domini. Valete, valete.'

Ut rex Richardus Henrico nepoti suo regnum Hierusalem dederit.

Henry, earl of Champagne, made king of Jerusalem.

Reverso igitur, ut prædictum est, apud Ptolomaidam rege Richardo, dedit [1]Henrico nepoti suo regnum Hierosolymitanum cum uxore marchisii de Monte-Ferrario, utpote hærede totius regni, sorore ejus regina Hierusalem jam defuncta. Huic quoque libenter annuit Guido de Lezinant, olim rex ejusdem regni; pro stabilitate pacis collata sibi insula Cypri, quam a rege insulæ ejusdem nuper guerra rex Anglorum obtinuerat, ejus homagio inde recepto. Marchisius autem nuper ab Assisinis Saracenis interfectus est apud Tyrum; unde regnum Hiero-

[1] *Henrico nepoti suo.*] Coggeshale, col. 820. Compare Hoveden, p. 716, with Vinsauf, p. 388, and Bernard. Thesaur. col. 815.

solymitanum uxori suæ, ut jam dictum est, jure hæreditario debebatur. A.D. 1191.

Quomodo rex Richardus omnes terræ sanctæ reliquias redemit.

Richard redeems the reliques taken by Saladin.

Guidone, rege Hierosolymarum, in bello cum cruce Dominica olim capto, mox Salaadinus urbem Hierusalem obsidione vallavit. Cives vero, qui in ea remanserant, ex infortunio animo consternati, seque Salaadino posse resistere desperantes, urbem ei protinus tradiderunt; at ipse neminem ex urbe egredi permisit, nisi se prius quilibet decem bisantiis redemisset. Divitibus autem se continuo redimentibus, inventa sunt septem millia hominum in urbe, qui unde se redimerent non habebant; quorum calamitati cæteri compatientes unanimi consilio acceperunt cruces aureas et argenteas, calices et philacteria, et Dominicum decrustaverunt sepulchrum, ac cætera quæ in ecclesiis ornamenta reperiebantur, et pauperes redemerunt. Collegerunt etiam omnes reliquias sanctorum, quas in locis sacrosanctis poterant invenire, et posuerunt eas in quatuor magnis eburneis capsellis; quas Salaadinus inter cætera, quæ civitate subacta occupaverat, intuens, et, quid in eis contineretur, diligenter inquirens, jussit deferri apud Baldach et tradere Chaliphe, ne Christiani de ossibus mortuorum gloriarentur ulterius, et crederent eos habere intercessores in cælis, quorum ossa venerabantur in terris. Princeps autem Antiochenus et patriarcha cæterique fideles, tanto thesauro nullo modo defraudari volentes, promiserunt sub juramento, se easdem reliquias redempturos quinquaginta duobus millibus bisantiorum, et, si pecuniam præfatam tempore constituto persolvere nequirent, easdem ei reliquias resignarent; unde

A.D. 1191. factum est, ut princeps Antiochenus prædictas reliquias secum tolleret sigillatas, et idcirco cuncti fideles Christianitatis magno dolore et animi mœrore consternati sunt, quia terminus a Salaadino præfixus jam instabat, princepsque præfatus reliquias sanctas secum detulerat, ut eidem, sicut eas receperat, redderet sigillatas; quod gloriosus rex Anglorum Richardus, cum esset apud Furbie, intelligens, et rem gestam ex ordine recognoscens, mox pecuniam prænominatam pro sanctis reliquiis Salaadino persolvit et sanctorum pignora devotus retinuit, quatenus sancti Dei, quorum ossa de manibus impiorum redemit in terris, ipsi suis intercessionibus animæ ejus subvenirent in cælis. Erat autem capsella tantæ capacitatis, tantæque erat ponderositatis, ut vix a quatuor viris diutius portaretur.

Inventio Arthuri, regis Britonum famosissimi.

Remains of Arthur discovered.

Eodem anno [1]inventa sunt apud Glasconiam ossa famosissimi regis Britanniæ Arthuri in quodam vetustissimo recondita sarcophago, circa quod duæ antiquissimæ pyramides stabant erectæ, in quibus literæ erant exaratæ, sed ob nimiam barbariem et deformitatem legi minime potuerunt. Inventa sunt autem hac occasione; dum enim ibidem effoderent, ut monachum quendam sepelirent, qui hunc locum sepulturæ vehementi desiderio in vita sua præoptaverat, quoddam reperiunt sarcophagum, cui crux plumbea superposita fuerat, in qua exaratum erat, 'Hic jacet inclytus Britonum rex Arthurus, in insula Avalonis sepultus.' Locus autem ille paludibus undique inclusus olim 'insula Avalonis,' id est

[1] *Inventa sunt . . . ossa.*] Coggeshale, col. 820. Brompton relates the same event as having happened in the reign of Henry II., col. 1152.

pomorum insula, est vocatus. Anno quoque sub eodem Robertus, Lincolniensis ecclesiæ canonicus et Willelmi Normanniæ senescalli filius, Cantuariæ consecratus est Wigorniensis episcopus a Willelmo apostolicæ sedis legato. A.D. 1191.

Ut rex Richardus cancellarium suum suspectum habuit.

Richard's letter concerning the chancellor.

Circa dies illos multiplicatæ sunt querimoniæ gravissimæ coram rege de superbia cancellarii et de injuriis quas multis irrogavit, [1] scripsit igitur rex magnatibus Angliæ in hæc verba; 'Rex Angliæ Richardus Willelmo Marescallo, G. filio Petri, H. Bardolf, et W. Briwere, apparibus, salutem. Si forte cancellarius noster, cui negotia regni nostri curanda commisimus, fideliter non tractaverit, præcipimus, ut secundum dispositionem vestram de omnibus agendis regni, tam de eschaetis quam de castellis, disponatis.' Per idem tempus [2] Willelmus, Rothomagensis archiepiscopus, in Angliam veniens literas regis tulit ista continentes; 'Richardus, Dei gratia rex Angliæ, Willelmo Marescallo et aliis Angliæ apparibus salutem. Sciatis quod nos venerabilem patrem nostrum Willelmum, Rothomagensem archiepiscopum, diligimus, quem de peregrinatione sua de consensu summi pontificis revocatum propter defensionem et consilium regni nostri ad vos duximus transmittendum; unde vobis mandamus et firmiter præcipimus quatenus in procurandis negotiis nostris ejus consilio omnia operemini, volentes et præcipientes quod, quamdiu in peregrinatione erimus, ipse cum consilio vestro, et vos cum suo, omnia disponatis.'

---

[1] *Scripsit igitur rex.*] The authenticity of the following letters is somewhat questionable; it certainly does not appear that they were made of any immediate use; Diceto, col. 659.

[2] *Willelmus.*] More correctly 'Walterus;' Diceto.

De turpissima cancellarii dejectione.

A.D. 1191. The chancellor's fall.

Eodem[1] tempore, ad instantiam comitis Johannis, fratris regis Angliæ, convenerunt apud pontem de [2]Loedone inter Radingum et Windleshores, die sabbati proximo post festum sancti Michaelis, ad colloquium magnates Angliæ, de magnis et arduis regis et regni negotiis tractaturi. In crastino autem, tam archiepiscopus Rothomagensis, quam Eboracensis et episcopi omnes, qui apud Radingum convenerant ut colloquio interessent, omnes illos, qui consilium vel auxilium aut mandatum dederant ut archiepiscopus Eboracensis ab ecclesia extraheretur, indigne tractaretur, in carcerem truderetur, terribiliter candelis accensis excommunicaverunt, et nominatim[3] Albertum de Marines et Alexandrum Puintil. Deinde die Lunæ proximo comes præfatus, quia cancellarius ejus impetum metuebat, ad omnem suspicionem tollendam, in loco tutissimo prope castellum de Windleshores, sicut idem cancellarius petierat, ad colloquium venire proposuit, facta ei prius securitate per manum episcopi Londoniensis; sed cancellarius, hac securitate non contentus, confestim fugiens [4]intra turrim Londoniarum sese recepit. Audiens autem comes quod fugerat cancellarius, venit et ipse Londonias; sed, cum ingredi vellet civitatem, obvios habuit plures de familia cancellarii milites[5] armatos, qui gladiis exertis ipsum et

[1] *Eodem tempore.*] The facts following appear to have been gathered chiefly from Newburgh, iv. § 17, and Hoveden, p. 701.

[2] *Loedone.*] The river Loddon, which empties itself into the Thames. In the life of Geoffrey it is said that it was after they had passed the bridge, on the high road near Windsor, that the meeting was held; Angl. Sacr. ii. p. 396.

[3] *Nominatim.*] Diceto, col. 664.

[4] *Intra turrim Londoniarum.*] On the 8th of October.

[5] *Milites armatos.*] A part of the household of earl John, according to Benedict, p. 698.

suos acriter invadentes Rogerum de Planes, virum nobilem, peremerunt. Sequenti vero die Martis idem comes cum archiepiscopis, episcopis, comitibus et baronibus in capitulo sancti Pauli convenerunt, ac, præsente cancellario, post longos tractatus Richardo regi fidelitatem juraverunt; in primis comes Johannes, ac deinde duo archiepiscopi et omnes episcopi, et quotquot convenerant comites et barones. Deinde die[1] Jovis proximo habitum est colloquium ab orientali parte turris Londoniensis, præsentibus magnatibus præfatis, ubi assensu communium diffinitum est, ut talis de cætero in regno Angliæ non dominaretur, per quem ecclesia Dei ad ignominiam et populus ad inopiam trahebatur; ipse enim cancellarius et satellites ejus omnes regni divitias ita exhauserant, ut nec viro baltheum argento redimitum, nec fœminæ monile, nec viro nobili annulum, vel Judæo relinquerent thesaurum vel quidlibet pretiosi; thesaurum quoque domini regis adeo evacuaverant, ut in scriniis ipsius aut clitellis nihil præter claves et vasa vacua possent de elapso biennio inveniri. Provisum est etiam, ut omnia castella, quæ pro libitu suo idem cancellarius custodiæ satellitum suorum commiserat, redderentur, et in primis ipsa turris Londoniensis; hæc autem omnia cancellarius se facturum juravit. Hiis itaque gestis, die Jovis proximo sequente cum omni supellectile sua turrim egrediens apud Bermundeseiam per Thamesin fluvium transivit; dati sunt in obsidatum Henricus et Osbertus, fratres ejus, quousque castella redderentur, nam et ipse juravit quod ante castrorum redditionem non exiret a regno. Deinde Cantuariam veniens A.D. 1191.

[1] *Die Jovis proximo.*] The 10th of October.

A.D. 1191. Flight of the chancellor; et crucem sanctæ peregrinationis suscipiens, crucem legationis deposuit, quam per annum et dimidium post mortem papæ Clementis portaverat in præjudicium tam Romanæ quam ecclesiæ Anglicanæ; quo facto, Doveriam perrexit habens in comitatu Gilebertum, Roffensem episcopum, et vicecomitem Cantiæ Henricum de Cornhelle, ubi latenter excæcare nautarum oculos se posse existimans novum fraudis genus invenit, [1]virum in fœminam convertit, dum vestem sacerdotis in meretricis habitum commutavit. Tunica viridi fœminea indutus, capam habens ejusdem coloris, peplum in capite muliebre portans, pannum lineum quasi ad vendendum gerens ad mare descendit. his disguise at Dover. Talibus deformatus antistes, cum sederet in littore super petram auram exspectans feliciorem, nauta quidam cum muliere ludere volens in fœmina stupens braccas invenit, et vociferare incipiens dixit, 'Venite omnes, venite,' inquit, 'et virum in fœmina mecum admiramini.' Accurrunt mulierculæ multæ et pretium panni quem ferebat venalem solerter inquirunt; cumque nihil responderet, ut qui Anglicanam non noverat linguam, cœperunt inter se confabulari, et dolum suspicantes manus injecerunt in peplum, quo fauces tegebantur, et, summittentes a naso usque deorsum, faciem hominis viderunt nigram et nuper rasam. Clamorem utique ad sidera tollentes ad invicem, 'Venite,' inquiunt, 'et lapidemus hoc monstrum, quod sexum utrumque deformavit;' et factus est illico concursus virorum ac mulierum, extrahentium de capite peplum et trahentium eum prostratum ignominiose per manicas et

[1] *Virum in fœminam.*] 'Proh dolor! vir factus est fœmina, cancellarius cancellaria, sacerdos meretrix, episcopus scurra;' letter of bishop of Coventry in Benedict, and Hoveden, p. 704.

capicium, per arenam et saxa, non sine pontificis A.D. 1191.
læsione. Servientes ejus tandem occurrunt, ut dominum liberarent, sed non potuerunt; nam populus cum insatiabili corde illum persequens, verbis, alapis et sputis dehonestatum, per plateas distractum in quodam cellario sub carcerali custodia includunt. Sic utique factus est in derisum omni populo, qui [1]utinam se solum et non sacerdotium inquinasset, tractus est qui archiepiscopum Eboracensem traxerat, captus qui ceperat, ligatus qui ligaverat, incarceratus qui incarceraverat, ut secundum quantitatem culpæ quantitas pœnæ commensurabilis [2]haberetur. Tandem, spretis obsidibus atque juramento quod fecerat, se non recessurum a regno Angliæ antequam castella redderentur, idem cancellarius quarto kalendas Novembris in Normanniam transfretavit.

Nota rem inauditam.

Anecdote of a hawk.

Eodem[3] anno juvenis quidam de domo episcopi Londoniarum nisum, quem habuit, docuit cercellas propensius affectare; itaque ad sonitum illius instrumenti, quod a ripatoribus thabur nominatur, subito cercella quodam alarum perniciter remigio evolavit. Nisus autem illusus lupum quendam et lucium in undis natantem intercepit, invasit et arripuit, et super aridam per spatium, sicut videbatur, quadraginta pedum sese cum nova præda recepit. Episcopus autem insoliti casus novitate stupefactus nisum et lupum, futuris seculis memorabilem, undecimo kalendas Novembris Johanni comiti transmisit.

---

[1] *Utinam.*] 'Utinam se solum sacerdotem et non ipsum sacerdotium inquinasset;' ibid. p. 704.

[2] *Haberetur.*] See the letter of Peter of Blois to the bishop of Coventry, in which the chancellor is called 'vir sapiens, amabilis, generosus, benignus, et mitis, et in omnes liberalitates effusus;' p. 705.

[3] *Eodem anno.*] Diceto, p. 666.

De morte Reginaldi, Cantuariensis electi.

A.D. 1192. Death of Reginald, archbishop elect of Canterbury.

Anno Dominicæ incarnationis MCXCII. Reginaldus, Bathoniensis episcopus, a monachis Cantuariensibus in archiepiscopum electus, decursis a die denominationis ejus viginti novem diebus, nativitatis Domini die [1]diem clausit extremum; sepultus est autem Bathoniæ in ecclesia sua prope majus altare.

Ut rex Francorum de peregrinatione Parisius venerit.

Philip's arrival at Paris.

Per idem tempus rex Francorum [2]a peregrinatione rediens sexto kalendas Januarii Parisius solemni processione receptus est.

Quomodo rex Richardus Darum ceperit.

Richard takes Darum;

Eodem anno post Paschalem solemnitatem rex Richardus [3]Darum adiit, castellum Christianitatis ultimum versus Babyloniam; quod diebus quinque obsidens armata manu cepit, atque obsessos gravi pretio redemptionis abire permisit.

Ut rex Richardus septem millia camelos opibus onustos ceperit.

captures 7000 laden camels.

Post hanc victoriam venit ad regem Anglorum dux Burgundiæ cum Francorum militia, cui auctoritate regis Francorum præerat quasi dux et custos summus; cui etiam in præcedenti solemnitate dederat rex Richardus triginta millia bisantiorum, ut fideliter staret cum eo ad expugnandum hostes Christi, et, consilio inito,

[1] *Diem clausit extremum,*] 'apud Dogemerefeld in territorio Wintoniensi;' Diceto, col. 667.

[2] *A peregrinatione rediens.*] His journey is minutely described by Benedict. Abb. p. 677, *seqq.*

[3] *Darum adiit.*] The particulars of the taking of Darum are given by Vinsauf, p. 392, *seqq.* The text is taken verbatim from Coggeshale, col. 821.

statuerunt irrefragabiliter Hierosolymam adire. A.D. 1192. Cumque[1] rex Richardus cum universo exercitu suo pervenisset ad Castrum-Ernaldi et Bethonople juxta Emaus, ecce quidam Bedewini, qui se regi obligaverant, nuntiant maximam multitudinem negotiatorum ex Babylonia versus Hierosolymam tendere cum septem millibus camelorum diversis opibus onustis, et hanc numerositatem viri quique strenuissimi Salaadini exercitus electi conducebant; quibus cum rex obviam processisset cum paucis armatis, juxta Rubeam-cisternam omnes occupavit, camelosque cum suis oneribus diripiens exercitui suo cum magna liberalitate distribuit, deinde ad præfatum castrum regrediens præsidium armatorum in singulis civitatibus et castris prudenter collocavit.

De quadam muliere, quæ favit Christianis, præcipue regi Richardo.

Duke of Burgundy and the Templars refuse to march on Jerusalem.

Rex[2] autem Richardus cum præda universa ad Castellum-Ernaldi victor lætus reversus, quod ab Hierusalem tribus tantum distat milliaribus, singulos potentes diligenter adhortatur, ut Hierosolymam adeant et obsideant; dum tanta rerum omnium copia, victualium scilicet et animalium ad subvehenda onera, eis suppetit, memorando quanta beneficia illis in sua peregrinatione clementia divina contulerit. Præterea non mediocriter regem animabat mulier quædam religiosa, natione Syra, in civitate Hierosolymitana degens, quæ regi omnia civitatis secreta mandaverat, qualiterque omnes Saraceni timidi effecti

[1] *Cumque.*] Vinsauf, p. 405, *seq.* Hoveden says, that the caravan was guarded by eleven thousand horse, and that the attack was made on the vigil of the nativity of S. John the Baptist, June 23; p. 716.

[2] *Rex.*] Nearly verbatim from Coggeshale, col. 821.

A.D. 1192. sint propter ejus adventum et animo consternati et quomodo omnes civitatis portæ [1] terratæ erant præter portam sancti Stephani ad partem aquilonalem, contra quam exercitum suum [2] collocare consuluit et suadebat, mittens quandam regi clavem, qua valvas posset reserare. Cumque universi Hierusalem obsidere decrevissent, dux Burgundiæ cum fratribus Templi et cum Francigenis consilium iniens a proposito revocatus est, qui asserebant ducem cum omnibus Francigenis maximam domini sui regis Francorum offensam incursurum, si per eorum subventionem de tanta et tam famosa civitate rex Richardus triumphasset, nec aliqua laudis victoria ipsi duci vel Francigenis adscriberetur, si ab eis tanta civitas caperetur.

Quomodo dux Burgundiæ donariis Salaadini corruptus a terra sancta recesserit.

Duke of Burgundy bribed by Saladin.

Nuntii [3] interim a duce ad Salaadinum diriguntur, sed, quid egerint, acta et quæ sequuntur opera manifestant; nam nocte quadam, rege Anglorum apud castrum præfatum commorante et duce cum suis apud Bethonoble existente, explorator regis Richardi, Jumaus nomine, audivit sonitum gradientium camelorum et hominum de monte descendentium, quos latenter subsecutus comperit eosdem a Salaadino transmissos usque ad castra ducis cum quinque camelis auro et argento et opibus onustis, pannisque sericis et aliis donariis multis. Explorator autem ad regem concito gressu regrediens hæc illi omnia nuntiavit, accipiensque quosdam de fami-

[1] *Terratæ;*] probably for 'serratæ,' but the word of the text occurs also in Coggeshale.

[2] *Collocare consuluit et suadebat.*] 'Collocare suadebat;' Coggeshale, col. 821.

[3] *Nuntii.*] Coggeshale, ibid.

lia regis ad viam per quam nuntii illi reversuri erant caute insidiando progreditur; revertentes nuntios comprehendit, comprehensos regi præsentavit, quorum unum rex in arcto ponens et diutius torquens omnia, quæ duci Salaadinus transmiserat vel mandaverat, invitus confitetur. Amotis autem nuntiis ac aurora illucescente, fecit rex accersiri ducem et patriarcham atque priorem de Bethleem; quibus in loco secreto adunatis, protinus in eorum præsentia super sanctas reliquias juravit, se paratum existere cum exercitu suo adire et Hierosolymam expugnare ac civitatem Baruch, sine qua rex Hierosolymitanus coronari non potest, sicut inter eos jam facere decreverant et juramento fuerat confirmatum. Cumque rex jurasset, hortatur ut dux simile juramentum præstaret; quo abnuente, confestim rex nimio furore succensus traditorem eum appellat, exprobrando ei varia munera quæ a Salaadino susceperat, et de occultis nuntiis, quos ad invicem miserant, et mandatis. Duce autem hæc omnia abnuente et defendente, præcepit rex ut nuntii illi, quos in via explorator ceperat, in eorum præsentiam ducerentur; cumque introducti fuissent et omnia illis secreta denudassent, præcepit rex servis suis, ut in conspectu totius exercitus sagittarent eos, utroque exercitu causam tantæ crudelitatis ignorante, aut quid egissent viri illi vel unde venissent. Dux autem proditor deprehensus, nimioque pudore confusus et furore succensus, cum exercitu Francorum quantocius iter versus Achon arripuit; sed hoc cernens rex Richardus custodibus civitatis mandavit, ut neminem eorum intrare permitterent; at illi tentoria sua extra urbem posuerunt.

A.D. 1192.

De quodam heremita, qui regi Richardo prædixit Hierusalem non esse subjugandam.

A.D. 1192. Prophecy.

Duce[1] igitur in hunc modum regresso, venit nocte sequenti religiosus quidam ad regem, et mandatum cujusdam sancti heremitæ ad eum detulit, qui regi significavit ut ad eum visendum properaret. Rex autem de nocte consurgens, assumptis secum sociis quingentis, ad virum Dei pervenit; hic vero per longum tempus apud sanctum Samuelem in monte manserat, qui et spiritu prophetiæ pollebat; hic a die illo, quo crux Dominica capta est et terra amissa, nihil nisi herbas comederat et radices, nec ullo utebatur tegumento, capillis tantummodo operiebatur barbaque prolixa; quem rex diutius admirando intuens sciscitabatur quid vellet. Ille vero de regis adventu gavisus ipsum in oratorium suum adduxit, eruensque de muro lapidem quendam, crucem ligneam et cubitalem extraxit de muro et regi devote porrexit, affirmans procul dubio hanc crucem de ligno Domini fuisse. Regi etiam inter alia dixit, quod nequaquam hac vice terram illam obtineret, quamvis strenuissime ubique egisset, et, ut rex certius dictis ejus fidem accommodaret, asserebat seipsum ab hoc seculo [2]die septimo migraturum; quem rex secum ad castra perduxit, ut dictorum ejus comprobaret eventum, qui, sicut prædixerat, die septimo ab hac luce migravit.

De morte turpissima ducis Burgundiæ.

Death of the duke of Burgundy.

Hiis[3] ita gestis, die sequenti castra movit, ac ducem secutus extra urbem Achon prope ducem

[1] *Duce.*] Coggeshale, col. 822.

[2] *Die septimo.*] These words are omitted by Coggeshale in both places, col. 823.

[3] *Hiis ita gestis . . . adsunt flebiles.*] 'Rege autem Ptolomaide cum fesso exercitu vix per triduum quiescente, atque

tentoria fixit, ubi, cum fesso exercitu vix per triduum quievisset, adsunt flebiles nuntii a Joppe usque ad regem directi, nuntiantes Salaadinum cum universo exercitu suo Joppen obsedisse, civitatemque celeriter fore capiendam, omnesque milites et servientes, quos ob custodiam ibi collocaverat, trucidandos,] [1]nisi celeri subventione præsidium ferat obsessis; quo audito, omnis Christianorum exercitus valde perterritus est, graviter ingemiscens. Rex autem Richardus, cum aliis animo consternatus, ducem Burgundiæ offensum, tum per se, tum per alios, ad concordiam et pacem revocare studuit, obnixius rogans ut tantæ calamitati aliquid ferat subsidium; quorum preces dux audire dedignans, eorumque postulatione inquietari nolens, nocte illa cum suis versus Tyrum iter arripuit; quo [2]dum pervenisset, confestim divino terribiliter percussus judicio menteque alienatus morte miserabili vitam terminavit. A.D. 1192.

Ut rex Richardus Salaadinum ab obsidione Joppe fugaverit.

Rex vero Richardus, post mortem ducis turpissimam, [3]cum pauco comitatu naves rostratas ocius advolator conscendens obsessis apud Joppen subvenire maturavit, sed naves vi ventorum ac sævitia fluctuum in contrarium retortæ versus Cyprum diutius impelluntur; quod videntes, qui apud Achon remanserant, ipsum repatriare suspicantur. Rex vero et qui cum illo erant, contra rabiem ventorum remigio violento æquo-

Richard raises the siege of Joppa.

---

de celeri reditu providente, adsunt flebiles;' Coggeshale, col. 823.

[1] *Nisi.*] At this point we return to our manuscript.

[2] *Dum pervenisset.*] 'Dum perveniret;' Coggeshale.

[3] *Cum pauco comitatu.*] ibid. col. 823; Vinsauf, p. 364.

A.D. 1192. ra ex obliquo sulcantes, cum tribus tantum navibus tertio die, aurora jam rutilante, in portu Joppen appulerunt. Salaadinus interim crebris assultibus urbem jam ceperat, atque omnes infirmos ac vulneratos, qui ibidem præ lassitudine substiterant, milites peremerat; et audaciores quinque, quos rex ibidem ob civitatis custodiam posuerat, urbem deserentes in castellum sese receperunt, ac inter se de reddendo castello tractaverunt, antequam violenter per assultum caperentur; quod et celeriter fecissent, nisi a patriarcha, qui inter utrumque exercitum libere progrediebatur, præmunirentur, exercitum Salaadini devovisse omnes fore occidendos, ob vindictam amicorum et parentum suorum, quos rex Anglorum pluribus jam in locis immisericorditer detruncaverat, etsi liberam a Salaadino abeundi licentiam accepissent. Ob hoc in magno mortis discrimine constituti, quid agerent hæsitabant, hostium numerositatem ac ferocitatem, suorumque paucitatem, necnon et de subventione regis diffidentes; sed, cum regem appulisse cognoverunt, audaciores effecti sese viriliter defendebant. Rex autem, ex gravi conflictu obsidentium pariter et obsessorum sciens castellum civitatis nondum fuisse captum, protinus cum suis de navi armatus agili saltu prosilivit, atque inter medias hostium catervas, velut leo furibundus a dextris et a sinistris prosternens, se audacter ingessit; cujus subitaneum impetum Turci non ferentes, reputantes et illum numerosiorem adduxisse exercitum, ab obsidione concito gradu diffugiunt, mutuo se ad fugam cohortantes et adventum inimici regis inopinatum ad invicem nuntiantes; unde factum est quod a fuga cohiberi non poterant donec ingrederentur Ramulam civitatem, Salaadino in curru suo cursu rapido præ-

currente. Rex autem, hostibus fugatis, audacter tentoria figi præcepit [1]extra urbem in quadam planitie, ad inopinatam lætitiam obsessorum. A.D. 1192.

Ut rex Richardus cum paucis [2]sexaginta duo millia paganos ad Joppen [3]interfecerit.

Battle before Joppa.

Sequenti[4] vero die nuntiatum est Salaadino regem cum paucissimo advenisse exercitu, nec amplius quam octoginta milites, exceptis balistariis suis quadringentis, in comitatu habere; nimio furore succenditur, multaque indignatione erga exercitum suum promovetur, quod tot millia hominum a tam paucis fugari debuissent; unde ad suorum [5]confusionem ibidem exercitum dinumerans, sexaginta duo millia imperiali edicto præcepit, ut ad Joppen quantocius redirent, ipsumque regem vivum sibi captum in crastino præsentarent. Rege autem in tentoriis nocte illa cum suis quiescente nihilque sinistri suspicante, ecce summo diluculo tota gens nefaria adveniens castra regis in circuitu vallavit, et, ne ullus subterfugiendi in civitatem pateret aditus, maxima multitudo sese intra urbem et regis tentoria opposuit; ex quorum rex magnificus strepitu et clamoribus omnesque simul Christiani expergefacti et attoniti nimia admiratione concutiuntur, cum se undique cernunt ab inimicis Christi præclusos. Rex autem subitum et inopinatum cernens periculum loricam confestim induit ac velut pennigero volatu equum conscendit, omnique horrore mortis de-

---

[1] *Extra urbem.*] Coggeshale adds, that they could not remain in the city for the stench of the dead bodies; col. 824.

[2] *Sexaginta.*] 'Quadraginta' in MS.; but below, 'sexaginta.'

[3] *Interfecerit.*] 'Interierit' in MS.

[4] *Sequenti.*] Coggeshale, col. 824.

[5] *Confusionem.*] 'Confessionem' in MS.

A.D. 1192. posito, et quasi ex hostium numerositate factus audacior, suos ad pugnam verbis exhortatoriis animabat; [1]nec mora, ipse cum undecim equitibus, qui soli ex omnibus equos habebant, in hostiles acies prorupit intrepidus, ensem ocius de vagina extraxit, lanceam vibrat atque circa galeata capita ictuum collisione tinniendo fulminat, equosque Arabicos propriis sessoribus evacuans militibus suis, qui pedites erant, largiter erogavit; quos illi agili saltu ascendentes, rege semper prævio, hostium catervas a dextris et a sinistris prosternendo dissipant et sibi quosque obvios immisericorditer trucidant. [2]Pagani vero corruentes miserandis clamoribus mugiunt, animasque cum sanguine ad tartara remittunt. Præibant semper balistarii in hac congressione potissimum laudandi, quorum incomparabili virtute hostilis præcipue repellebatur impetus, audacia atque ferocitas paulatim sternebatur; nam dum eorum spicula quisque cautius præcavebat, assilientis hostis congressionem incircumspectius poterat evitare. In hoc autem belli certamine quantum virtus regis enituerit, quantumque suorum probitas claruerit, quotque hostium millia de prælio fugaverit, incredibile relatu videtur, nisi virtus divina attendatur. Quis enim unquam crederet octoginta milites contra sexaginta duo millia fere per totum diei spatium ita insuperabiliter potuisse congredi, tot missilium ictibus impeti, tot jaculis lanceari, ut non solum illæsi evaderent, sed nec a prima statione sua per unius pedis spatium retrocederent, quin et adversarios undique profligarent, lætam et inopinatam victoriam, fugatis hostibus, reporta-

[1] *Nec mora.*] Coggeshale gives a long and interesting account of the gallant conduct of Richard in this engagement, from an eye-witness; coll. 825-828.

[2] *Pagani.*] Ibid. col. 828.

rent, nisi divina virtute subnixi crederentur cælestique protectione suffulti? Denique illi, qui in urbe Joppen ob custodiam remanserant, regis suorumque fortitudinem invincibilem attendentes de urbe audacter prorumpunt et hostes a tergo invadunt subita invasione, regisque ac suorum indefessa congressione hostes compulsi cum magna sui confusione suorumque amissione fugiendo terga dederunt et in antris delituerunt et cavernis. A.D. 1192.

Ut exercitus Christianorum adcinctus sit ad succursum regis Richardi.

Interea[1] nuntiatur exercitui, quem apud Ptolomaidam rex reliquerat, apud Joppen regem ab inimicis undique vallatum, et, nisi celerius ei subveniatur, in periculo esse constitutum; unde timor et mœror omnes invasit, ita ut fugam meditarentur universi. Convenerunt tamen viri strenuissimi exercitus simul colloquentes, si forte regi aliquod subsidium possent ereptionis conferre. Cæsaream itaque unanimiter proficiscuntur, præ timore hostium ulterius progredi non audentes; sed, cum eis ibidem inopinata regis victoria nuntiaretur, immensa perfusi lætitia ereptori omnium Deo præconia exsolvebant. Facta est autem hæc belli congressio in[2] festo sancti Petri quod 'ad vincula' nuncupatur.

The rest of the army march to Richard's assistance.

Ut rex Richardus repatriandi consilium habuit.

Post[3] hanc regis victoriam inauditam, cum idem rex apud Joppen per septem hebdomadas

Richard determines to return to England.

---

[1] *Interea.*] Coggeshale, col. 829.

[2] *In festo sancti Petri . . . ad vincula.*] August the 1st; Coggeshale has 'diebus canicularibus.'

[3] *Post hanc regis victoriam.*] From Coggeshale verbatim; col. 829.

A.D. 1192. moraretur, quidam [1]morbus pestifer ex aeris corruptione proveniens ipsum regem et omnes fere suos perniciose invasit; et quotquot ex hac morbi contagione percussi sunt citius interierunt, excepto rege, Domino illi sospitatem conferente. Cernens itaque rex thesaurum suum, quem larga nimis manu et inconsulte militibus distribuerat, paulatim deficere, exercitumque Francorum et aliorum, quem multis sumptibus datis jam per annum conduxerat secumque retinuerat, mortuo duce Burgundiæ, velle ab eo recedere, necnon et proprium exercitum pestifera ægritudine atque hostili congressione minorari, hostilem quoque numerum indies augmentari, fratrum Templi et Hospitalitatis ac principum, qui cum eo erant, consilio ad horam repatriare disposuit, ut iterum numero multiplicato et militum et pecuniarum fortius et instructius ad sanctam civitatem obsidendam regrederetur, juratoria super hoc præstita cautione. Hiis autem omnibus potissimum illud prævaluit, quod [2]intimabatur ei quod comes Johannes frater ejus, quem in Anglia reliquerat, moliebatur Angliam subjugare; quod se velle facere, rei postmodum comprobavit eventus. Et, quia tanti principis tantique exercitus discessio non absque ibidem remanentium gravi periculo terræque subjugatæ dispendio fieri non potuit, treugæ inter Christianos et paganos, utriusque exercitus petitione et consilio, sunt constitutæ, a Pascha videlicet subsequenti usque ad terminum trium annorum.

Truce agreed on for three years.

[1] *Morbus pestifer.*] Devizes calls the sickness a typhus fever, and attributes the king's recovery to the report that the duke of Burgundy was dangerously ill at Acre! pp. 69-74.

[2] *Intimabatur ei;*] by the arrival of the prior of Hereford, who came to him in Palestine with letters from the chancellor; Vinsauf, p. 384.

Quod rex Richardus de peregrinatione redierit.

Tempore[1] igitur autumnali, navibus præparatis omnibusque rite dispositis, rex Richardus et regina sua, cum regina Siciliæ sorore sua Johanna, cæterisque proceribus suis, mare Mediterraneum transierunt. Quibus mare sulcantibus illico subortæ sunt insolitæ tempestates, et in terram applicantibus illatæ persecutiones; nonnulli naufragium sunt perpessi; quidam in littore, navibus confractis, vix nudi, amissis opibus, evaserunt; pauci vero ad destinatum salutis portum appulerunt. Qui autem maris evaserant periculum, hostiles acies contra eos in terra ubique consurgere repererunt, a quibus immisericorditer capiuntur, spoliantur, et nonnulli gravi redemptionis debito affliguntur; nullus subterfugiendi erat locus, quasi tellus et mare contra fugitivos crucis conspirassent; unde satis manifestum est ipsorum recessum nequaquam Deo fore acceptum, nondum expleta peregrinatione, qui ipsos post modicum tempus in terra illa magnificare decreverat, omnes inimicos eis subjiciendo et terram, pro qua tam laboriosam peregrinationem assumpserant, contribuendo; nam, illis sic absentibus, in sequenti Quadragesima Christianitatis terræque sanctæ invasor Salaadinus vitam flagitiosam [2]morte miserabili terminavit, qui, si tunc præsentes fuissent, facillime terram sanctam obtinuissent, filiis ejusdem Salaadini ac propinquis inter se dissidentibus et decertantibus pro regno paterno.

A.D. 1192. Richard leaves Palestine.

---

[1] *Tempore igitur autumnali.*] Coggeshale, col. 830.

[2] *Morte miserabili.*] Compare Newburgh, iv. § 30.

Quod idem rex a multis inimicorum suorum insidiis evaserit.

A.D. 1192. Adventures on his return.

Rex[1] Richardus cum nonnullis suorum nimia maris tempestate vexatus per sex septimanas, cum devenisset versus Barbariam trium velificatione dierum a Marsilia distans, et fama crebrescente jam cognovisset comitem sancti Ægidii, necnon et cunctos principes, per quos transiturus erat, contra eum unanimiter conspirasse, seque ei ubique insidias tetendisse, disposuit per Theutonicam latenter repatriare; [2]velisque retortis cum paucis suorum, Baldewino videlicet de Bethun, et magistro Philippo clerico suo, Anselmoque [3]capellano ejus, cum quibusdam fratribus Templi, in partibus Slavoniæ ad villam quandam nomine Gazaram appulerunt, qui statim nuntium ad proximum dirigentes castellum pacem et conductum a domino provinciæ illius, qui nepos exstitit marchisii, postularunt. Rex autem in reditu suo tres lapides pretiosos, carbunculos scilicet, quos vulgus 'rubiz' appellant, a quodam Pisano bizantiis comparaverat nongentis; quorum unum, dum esset in navi, in [4]annulo aureo includens, illum domino castelli per dictum nuntium transmisit. Percunctatus vero nuntius a domino loci, quinam essent qui conductum petebant, respondit, peregrinos esse ab Hierosolyma redeuntes. Deinde nomina eorum inquirens a nuntio, respondit, 'Unus eorum Baldewinus de Betun appellatur, alter vero [5]Hugo

[1] *Rex Richardus.*] Coggeshale, col. 830.

[2] *Velisque retortis.*] He put back first to Corfu; ibid.

[3] *Capellano ejus,*] 'qui hæc omnia nobis, ut vidit et audivit, retulit;' ibid.

[4] *Annulo.*] 'According to Otho of Blaise, the ring on his finger discovered him to a man who had known his person at Acre, and who reported what he had seen to the duke;' Mills, ii. p. 75, *note.*

[5] *Hugo mercator.*] 'He disguised himself to be one Hugo, a

mercator, qui et vobis annulum transmisit.' At dominus ille diutius annulum intuitus, 'Non,' inquit, 'Hugo, sed rex Richardus appellatur;' et adjecit, 'Licet ipse juraverim me omnes peregrinos de partibus illis venientes comprehensurum, nec munus aliquod ab eis accepturum, tamen, pro dignitate muneris et mittentis, illi, qui me ignotum ita honoravit, et munusculum remitto et liberam abeundi licentiam concedo.' Reversus itaque nuntius omnia hæc regi intimavit. At illi valde trementes, media nocte, equis comparatis, de villa prædicta occulte exierunt et per terram illam diutius libere processerunt; sed dominus ille latenter post eos ad fratrem suum exploratorem transmisit, ut regem in terram suam comprehenderet venientem. Ubi cum rex advenisset, et urbem, in qua frater domini prædicti morabatur, ingressus fuisset, confestim ille, accersito ad se quodam homine suo fidissimo, Rogero nomine, Normannico genere, de Argentonio, qui cum eo per annos viginti exstiterat et neptem suam ei maritaverat, præcepit, ut domos, ubi peregrini hospitarentur, diligenter perscrutaretur, si forte regem per loquelam vel aliquod signum explorare posset, promittens se ei medietatem urbis daturum, si regem intercipere potuisset. Quo singulorum hospitia peregrinorum inquirente, tandem regem reperit; sed eo diutius dissimulante quod ipse erat, demum [importunitate] precum et lachrymarum pii inquisitoris compulsus confitetur quod erat, qui statim cum lachrymis fugam arripere adhortans equum peroptimum regi tra- A.D. 1192.

merchant, whose onely commoditie was himself, whereof he made but a bad bargain; for he was discovered in an inn in Austria, because he disguised his person, not his expenses, so that the very policy of an hostesse finding his purse so far above his clothes, did detect him;' Holy Warre, iii. § 13.

A.D. 1192. didit. Postea vero ad dominum reversus dicit, frivolum esse quod audierat de adventu regis; sed esse Baldewinum de Betun et comites ejus, qui de peregrinatione redibant. At ille furibundus jussit omnes comprehendi; sed rex latenter cum Willelmo de Stagno et puero quodam, qui linguam Theutonicam intelligebat, de urbe egrediens per tres dies et noctes sine cibo in via permansit; deinde, famis urgente inedia, ad quandam villam, nomine [1] Gynatiam, in Austria prope Danubium divertit, ubi tunc temporis ad cumulum omnium malorum dux Austriæ morabatur.

Qualiter rex Richardus a duce captus sit et in custodia positus.

Richard is taken prisoner by the duke of Austria;

Appulso[2] itaque in Austria rege Richardo, misit puerum suum ad escambium in civitatem Gynatiam, ut cibos famelicis compararet. Ille autem ad escambium veniens, cum plures bizantios proferret nimisque curialiter ac pompatice se haberet, a civibus illico comprehensus est, ac, requisitus quisnam esset, servientem cujusdam ditissimi mercatoris se esse respondit, qui post triduum ad urbem illam erat venturus; sicque tunc ab eis dimissus ad secretum regis hospitium clanculo divertit fugamque quantocius cohortatur, denuntians regi quæ sibi acciderant. Sed rex post nimiam maris vexationem in urbe prædicta per dies aliquot requiescere cupiens, dum puer præfatus sæpius pro necessariis emendis ad forum publicum regreditur, accidit quod die sancti Thomæ apostoli chirothecas domini regis sub zona incautius secum gestaret; quas urbis magistratus intuentes, pue-

[1] *Gynatiam;*] supposed to be a small village near Vienna, or probably intended for Vienna itself.

[2] *Appulso.*] Coggeshale, coll. 831-832.

rumque iterum apprehendentes, dirissime torquent, variis cruciatibus afficiunt, vulnera infligunt, linguam abstractam amputare minantur, nisi confiteatur quantocius veritatem. Puer autem intolerabili cruciatu compulsus eisdem, ut res se habuit, intimavit. At illi continuo hæc omnia duci intimantes hospitium regis circumvallant, et, ut sponte se reddat, acriter insistunt; rex autem ad tumultuantium barbariem vocum imperterritus manens, suam probitatem non prævalere contra tot barbaros sentiens, jussit adesse ducem, ipsi soli se redditurum promittens; duci autem illico adventanti rex obviam processit, seque[1] ei cum gladio tradidit. Dux autem hilaris effectus regem secum honorifice adduxit, quem deinde strenuis militibus custodiendum tradidit, qui die noctuque strictis ensibus eum ubique arctissime custodirent. [2]Quod miserabile infortunium non absque omnipotentis Domini judicio, licet nobis occulto, evenisse arbitrandum est; sive pro ipsius regis lubricæ ætatis erratis castigandis, sive pro subditorum suorum culpis feriendis, vel etiam ut idem rex ad pœnitentiam et satisfactionem congruam revocaretur super excessu, quo patrem suum carnalem Henricum regem lecto decumbentem, tam auxilio quam consilio regis Francorum, apud urbem Cenomannicam obsidione vallavit; et licet eum corporaliter ferro non mactaverat, tamen crebris eum assultibus inde recedere coegit, quæ omnia mortis ejus causam ingessisse non est ambigendum. Eodem anno Savaricus, Northamptoniensis archidiaconus, electus est in episcopum Bathoni- A.D. 1192.

---

[1] *Seque ei cum gladio tradidit.*] Compare Hoveden, p. 717, and the letter of the emperor upon the capture of Richard, in the same author, p. 721.

[2] *Quod miserabile infortunium.*] Coggeshale, col. 832.

A.D. 1192. ensem, qui Romam profectus ibidem est presbyter ordinatus, et decimo tertio kalendas Octobris ab Albano, Albanensi episcopo, munus consecrationis suscepit.

Qualiter dux Austriæ regem Angliæ imperatori vendiderit.

A.D. 1193. Is sold to the emperor. Anno gratiæ MCXCIII. rex Richardus remansit in custodia ducis Austriæ, donec ipsum vendidit imperatori Romano pro sexaginta millibus libris argenti ad pondus Coloniensium, et tunc feria tertia post Ramos palmarum ipsum adducens diligenter custodiri fecit; et, ut regem ad immoderatam redemptionis pecuniæ impelleret quantitatem, [1]retrudi eum præcepit in Trivallis, a quo carcere nullus ante dies istos exivit qui ibidem intravit, de quo Aristoteles [2]in libro quinto, 'Bonum est mactare parentes in Trivallis,' et alibi,

'Sunt loca, sunt gentes, quibus est mactare parentes;'

ubi sub copiosa militum et servientium multitudine, qui eum in locis omnibus die noctuque strictis comitarentur gladiis, lectumque regis ambiebant [3]deputati, neminem suorum cum eo pernoctare permiserunt. Hæc omnia serenissimi principis nunquam obfuscare vultum potuerunt, quin hilaris et jucundus in verbis, quin ferox et audacissimus in factis, prout tempus, locus, causa, persona exigebat, semper appareret; quoties autem custodes suos joculando deturpaverit, quoties eos inebriando ludificaverit, quoties tam immanium vires corporum quasi

---

[1] *Retrudi . . . in Trivallis.*] Coggeshale, whom Wendover here leaves for Diceto, says that he was imprisoned first at Treves, and afterwards at Worms; col. 833.

[2] *In libro quinto.*] 'In Topicorum libro quinto;' C.

[3] *Deputati.*] 'Deputatis,' MS.

ludendo aggressus fuerit, aliis narrandum derelinquo. A.D. 1193.

Quomodo imperator regem Richardum in multis accusaverit, et quomodo rex prudenter responderit.

The emperor's charges against Richard.

Imperator[1] autem iratum animum ac ferocem contra regem diutius præferens nullatenus eum in præsentia sua convocare vel alloqui dignabatur, quia ipsum in pluribus contra se et suos graviter deliquisse conquestus est, calumnias multas eidem regi prætendens. Tandem hinc inde mediantibus amicis, et [2]præcipue N., Cluniacensi abbate, et Willelmo, regis cancellario, imperator, convocatis episcopis, ducibus et comitibus suis, regem in præsentiam suam accersiri jussit, eumque in pluribus articulis coram omnibus accusavit. In primis, scilicet, quod per ejus consilium et auxilium regnum Siciliæ et Apuliæ, quod sibi jure hæreditario debebatur, defuncto rege Willelmo, amiserit; pro quo adipiscendo exercitum permaximum, data pecunia infinita, conduxerat, cum idem rex sibi auxilium præstiturum fideliter spopondisset, ut a Tancredo regnum illud obtineret. Deinde causatur de imperatore Cypri, qui ei affinitate conjunctus fuerat, quod eum injuste ab imperio ejecerit et carcerali custodiæ deputaverit, et terram ejus cum thesauris violenter invaserit et insulam cuidam alieno vendiderit. Postmodum vero ipsum accusavit de morte marchisii de Monte-Ferrato hæredis sui, quod videlicet per ejus proditionem et machinationem [3]ab Assisinis peremptus sit; quos etiam miserat ad perimendum regem Francorum dominum suum, cui nullam fidelitatem

[1] *Imperator.*] Coggeshale, col. 833; compare Hoveden, p. 725.

[2] *Præcipue N., Cluniacensi abbate.*] 'Præcipue abbate Cluniacensi;' ibid.

[3] *Ab Assisinis.*] 'Ab Essinis;' C.

A.D. 1193. servavit in communi eorum peregrinatione, sicut juramenti sacramento inter utrosque fuerat confirmatum. Deinde conqueritur, quod signum ducis Austriæ, consanguinei sui, ob ejus contemptum apud Joppen in cloacam præcipitaverit, et Theutonicos suos in terra sancta verbis probrosis et factis ubique dehonestaverit.

Richard's answer. Super hiis autem et hujusmodi calumniis rex Anglorum ab imperatore conventus, protinus in medio stans contra singulas objectiones ita luculenter et argumentose respondens peroravit, ut omnibus admirationi et venerationi haberetur, ita ut nulla suspicio de hiis, in quibus accusabatur, in cordibus audientium ulterius remaneret; nam dictorum veritatem et ordinem veridicis quibusdam assertionibus et argumentatione probabili ita in lucem propalavit, ut omnes suspiciones falsas, quibus impetebatur, omnimodis allegationibus cassaret et gestorum veritatem non taceret; proditionem quoque omnimodam, vel alicujus principis necis machinationem, constanter defendebat, asserens se semper fore paratum ad suam innocentiam purgandam super talibus objectionibus, prout imperatoris curia rationabiliter judicaret. Cumque diutius coram imperatore et principibus ejus disertissime, ut erat facundissimus, allegasset, imperator admirans tantam in rege facundiam surrexit, et, accersito ad se ipso, ejus in oscula ruit, ac deinceps blande leniterque cum eo agebat. Ab illo denique die cœpit imperator mitius agere et regem familiariter honorare.

Quod rex Richardus pro redemptione sua centum et quadraginta millia librarum finem fecerit.

Price of his ransom. His ita gestis, amicis hinc inde mediantibus, pro redemptione regis diutius tractatum est;

tandem ad hoc est perventum, ut pro redemptione ejus imperatori darentur [1]centum et quadraginta millia marcæ argenti ad pondus Coloniensium, antequam inter eos conveniret. Præstitum est ab episcopis, ducibus ac baronibus, juramentum die apostolorum Petri et Pauli, ut, quam citius prænominatam pecuniam rex persolvisset, continuo liber proprium regrederetur ad regnum. [2]Perlata autem in Angliam hujus concordiæ sententia a regis cancellario Willelmo, Eliensi episcopo, qui literas domini regis et bullam auream imperatoris secum detulit, continuo exiit edictum a justiciariis regis, ut omnes episcopi, clerici, comites et barones, abbatiæ sive prioratus, quartam partem reddituum suorum ad redemptionem regis conferrent; et insuper, ad illud pietatis opus, calices aureos et argenteos sustulerunt. Johannes vero, Norwicensis episcopus, per totam diocesim suam dimidium pretii de calicibus sumpsit, et dimidium de rebus habitis regi donavit. Ordo Cisterciensis, qui hactenus liber ab omni exactione exstiterat, lanam suam universam ad regis [3]redemptionem dedit. Nulla denique ecclesia, nullus ordo, nullus gradus vel sexus est prætermissus, qui non cogeretur ad liberationem regis. [4]Hujus autem calamitatis præsagia exstiterant insolitæ tempestates, aquarum inundationes, tonitrua horrenda et hyemalia ter vel quater in quolibet mense, cum coruscationibus terribilibus per totum anni A.D. 1193.

---

[1] *Centum et quadraginta millia.*] 'Centum quinquaginta millia;' Coggeshale. 'Speaking of Richard's ransom, Otho of Blaise says, he must not venture to mention the sum, for, if he did, he should not expect to be believed;' Mills, ii. p. 78, *note*.

[2] *Perlata.*] Coggeshale, col. 834.

[3] *Redemptionem dedit.*] 'Tanto magis tunc onerati sunt, quanto minus antea publici oneris senserant;' Neubrig. p. 479.

[4] *Hujus autem calamitatis præsagia.*] Newburgh has a chapter upon the phænomena of this period; iv. § 39.

A.D. 1193. illius circulum, unde secuta est infertilitas fructuum atque frugum.

Excusatio regis Richardi de morte Marchisii.

Letter from the Old Man of the Mountain.

Rex autem Anglorum Richardus, cum injuste fuisset, ut dictum est, de morte Marchisii accusatus, nuntios misit ad magistrum Assisinorum solennes, petens ab eo ut scriberet duci Austriæ sive imperatori et suam innocentiam excusaret, a quo has [1]sequentes literas impetravit; 'Limpoldo, duci Austriæ, Vetus de monte, salutem. Cum plurimi reges et principes ultra mare Richardum, regem Anglorum et dominum, de morte Marchisii inculpent, juro per Deum, qui in æternum regnat, et per legem quam tenemus, quod in ejus morte nullam culpam habuit. Est autem causa mortis Marchisii talis; Unus ex fratribus nostris in unam navim de Salteleia ad partes nostras veniebat, et tempestas forte impulit illum apud Tyrum, et Marchisius fecit illum capere et occidere, et magnam pecuniam ejus rapuit. Nos vero Marchisio nuntios nostros misimus, mandantes ut pecuniam fratris nostri [2]nobis redderet et de morte fratris nostri nobiscum se concordaret, et noluit, sed nuntios nostros sprevit, et mortem fratris nostri super Reginaldum dominum Sydonis posuit; et nos tantum fecimus per amicos nostros, ut in veritate scivimus quod ipse fecit illum occidere et pecuniam rapere. Et iterum alium nuntium nostrum, nomine Edrisum, ad eum misimus, quem in mari

[1] *Sequentes literas.*] Newburgh, v. § 16, gives the following letter as having been first published in 1195; he says that he had it from a trustworthy person, who was at Paris when it was first put into the king's hands. On the death of Conrad, see Bernard. Thesaur. col. 813; Vinsauf, p. 386; Michaud, ii. 487.

[2] *Nobis redderet et de morte fratris nostri,*] omitted in *C.*; perhaps, with more probability, an omission of the transcriber.

mergere voluit; sed amici nostri illum a Tyro festinanter recedere fecerunt, qui ad nos cito venit et nobis ista nuntiavit. Nos vero ex illa hora Marchisium occidere desideravimus, et duos fratres ad Tyrum misimus, qui eum aperte et fere coram omni populo Tyri occiderunt. Hæc autem causa fuit mortis Marchisii, et bene dicimus vobis in veritate, quod dominus rex Richardus in hac morte Marchisii nullam culpam habuit, et propter hoc domino Richardo malum fecerunt injuste et sine causa fecerunt. Et sciatis pro certo, quod nos nullum hominem hujusmodi pro mercede aliqua vel pro pecunia occidimus, nisi malum nobis prius fecerit. Et sciatis, quod literas istas fecimus in domo nostra ad castellum nostrum Messiac in dimidio Septembri coram fratribus nostris, et sigillo nostro eas signavimus, anno ab Alexandro MD.' A.D. 1193.

Quomodo Hugo, Cestrensis episcopus, bonis omnibus spoliatus fuit.

Eodem tempore Hugo, Cestrensis episcopus, cum magnis exeniis, quæ summo præparaverat studio, regem videre maturavit, sed prope Cantuariam de nocte quiescens comprehensus est et bonis omnibus spoliatus. Matthæus de Clera, municeps Doverensis, prædonibus favorem præstitit; unde [1]ab archiepiscopo excommunicatus, si satisfecerit, ignoratur. The bishop of Chester robbed near Canterbury.

De morte Salaadini et successione Saphadini.

Per[2] idem tempus Salaadinus, veritatis et crucis publicus inimicus, divina animadversione per- Death of Saladin.

[1] *Ab archiepiscopo.*] 'Tam ab archiepiscopo quam ab episcopis omnibus accensis candelis;' Diceto, 671.

[2] *Per idem tempus.*] Compare the following account with Jac. de Vitriaco, p. 1125.

A.D. 1193. Saladin's kingdom.

cussus apud Nazareth inter epulas subito exspiravit, cujus regnum Saphadinus frater ejus illico usurpavit. Fuerunt autem cum eo septem filii Salaadini, contra quos filii Noradini, quos Salaadinus de regno paterno expulerat, cum multitudine Persarum ascenderunt. De istis autem fratribus, Salaadino videlicet et Saphadino, et eorum progenie et filiorum successione, ad historiæ claritatem pauca dicenda sunt, qui in omni versutia in paganismo omnibus præeminebant. Mortuo, ut dictum est, Salaadino, qui novem reliquit filios regni sui hæredes, Saphadinus, minor natu, omnes nepotes suos interfecit præter unum, qui Noradinus vocabatur; hic tenet terram de Halape, cum omnibus vicinis civitatibus et castris et villis et aliis munitionibus, quæ sunt plusquam ducentæ. Saphadinus autem, fraterno potitus regno et nepotibus interfectis, quindecim filios habuit, ex quibus septem in regnis homicidio acquisitis hæreditavit. Primus filiorum ejus Melealim vocabatur, cui dedit in hæreditatem de se tenendam Alexandriam, Babyloniam, Kayram, Damietam et Canisiam, cum tota terra Ægypti; sed filius ejus, nomine Coradinus, tenet Damascum, Hierusalem et totam terram Christianorum, inter civitates et munitiones et castra plusquam trecenta, præter villas. Tertius filius ejus Melchiphais tenet terram, quæ dicitur Gemella, cum tota provincia, ubi sunt plusquam quadringentæ inter civitates et munitiones et castra, præter villas. Quartus filius ejus, nomine Mehemodain, tenet regnum Asiæ, quod habet inter civitates et munitiones et castra, præter villas, plusquam sexcentas. Quintus filius ejus, nomine Mechisemaphat, tenet terram de Sarcho, ubi Abel mortuus fuit; in quo regno sunt inter civitates et muni-

tiones et castra, præter villas, nongenta vel amplius. Sextus filius ejus, nomine Machinoth, tenet terram de Baldach, ubi habitat papa Saracenorum, qui Calyphus appellatur, et timetur in lege eorum et adoratur, sicut pontifex Romanus apud nos; hic non potest videri nisi bis in mense; progreditur autem cum discipulis suis, quos habet sicut papa et cardinales, ad mahumeriam, ubi est Mahumetus deus Agarenorum, et, inclinato capite et facta oratione secundum legem eorum, antequam exeunt de templo comedunt et bibunt, et postea ad palatium revertitur coronatus. [1]Iste Mahumetus visitatur et adoratur, sicut[2] populus Christianus adorant Christum crucifixum; est autem civitas de Baldach, ubi est Mahumetus et Calyphus, caput gentis Agarenorum, ut Roma in populo Christiano. Septimus filius Saphadini, nomine Salaphat, non habet terram hæreditalem, sed est [3]cum fratre suo Melealim et portat vexillum suum; cui unusquisque fratrum suorum annis singulis mille Saracenos transmittit et centum bizantios et duos dextrarios bene paratos. Saphadinus pater eorum, quando visitabat filios suos, velato capite incedebat cum uno serico rubeo, cui omnes filii, quatuor vicibus capite ad terram inclinato et pede osculato, occurrunt; et recipit eos ad osculum et ad manum, et cum unoquoque eorum moram facit per triduum semel in anno; et quilibet eorum habet annulum in digito, in quo patris imago sculpta est. Et, quando equitat, non ostendit faciem suam, nisi decies in anno; et quando recipit nuntios ab aliquo principe, primo

A.D. 1193. Saladin's kingdom.

[1] *Iste Mahumetus.*] There is a long chapter upon Mahomet and his laws in Newburgh, v. § 14.

[2] *Sicut populus Christianus adorant Christum crucifixum.*] 'Sicut visitatur et adoratur dominus papa;' Jac. de Vitriaco.

[3] *Cum fratre suo Melealim.*] 'Cum patre suo Saphadino;' ibid.

A.D. 1193. die recipit eos in palatio suo per servos suos armatos, secundo die [1]dicitur eis responsum secundum causam, et ante diem tertium non datur licentia accedendi ad eum. Octo autem filii ejus, de patris sui constitutione, vivunt in hunc modum; duo ex eis custodiunt sepulchrum Christi et eis datur quicquid ad sepulchrum offertur, et ipsi hoc dividunt inter se; valet autem redditus eorum viginti millia Saracenorum; quatuor filii habent redditus de Nilo, et redditus illorum valet plusquam quadraginta millia Saracenorum; alii duo fratres minores sunt quotidie ante Mahumetum pro castitate, et eis datur quicquid ad pedes ejus offertur, quod valet triginta millia Saracenorum. Saphadinus quindecim habet uxores et totidem hæredes; cum uxoribus singulis dormiebat, cui cum aliqua filium parit, cum illa cunctis videntibus dormit; et, cum aliqua illarum quindecim mortua fuerit, de legis suæ consuetudine statim aliam introducit. Habent enim legem scriptam a Mahumeto sibi traditam, et hic liber dicitur Alcoranus; cujus libri præcepta illa gens nefaria ita inviolabiliter observat, sicut nos Christiani textum evangelii observamus.

Ut Johannes, frater regis, regnum Angliæ sibi subjugare voluerit.

Attempts of John in England; Rege autem Richardo, ut dictum est, ab imperatore detento, [2]comes Johannes frater ejus, audito regis infortunio atque de ejus regressu diffidens, fœdus amicitiæ cum Philippo, Francorum rege, iniit, [3]sinistroque usus consilio in

[1] *Dicitur.*] 'Datur' in *C.*

[2] *Comes Johannes.*] Compare Newburgh, iv. § 34, with Hoveden, p. 724.

[3] *Sinistroque usus consilio.*] He declared to the justiciaries and other nobles in London, that Richard was dead, and demanded the crown from the archbishop of Rouen; ibid.

Anglia pro fratre disposuit coronari, sed Anglorum virtute laudabili fuit impeditus. A.D. 1193.

Ut rex Francorum Normanniam occupare tentaverit.

Rex[1] Francorum Philippus, in illis diebus inimicitias ubique contra regem Anglorum exercens, Normanniam maximo exercitu aggreditur, non ordini, non sexui, non ætati parcens. Gilebertus de Wascuil, accersito ad se rege prædicto, Gisortium ei per traditionem tradit, sicut prius convenerat inter eos. Deinde idem rex totum Vegesinum Normannicum et comitatum Albemarle usque ad Diepe et Vallem de Ruil cum castellis præcipuis, partim proditione, partim expugnatione, sibi subegit; terram etiam Hugonis de Gurnai, qui se cum quibusdam aliis regi Francorum subdiderat, subjugavit. Rothomagum insuper obsidione vallavit, sed comitis Leicestriæ magnifica virtute ac civium probitate cum suorum amissione et confusione ab urbe recessit. Civitatem Ebroicensem idem rex cepit, et eam etiam comiti ad custodiendum commisit.

Of Philip in Normandy.

Ut rex Francorum sororem regis Daciæ duxerit uxorem et statim repudiaverit.

Per[2] idem tempus rex Francorum sororem regis Daciæ, Ingelburgam nomine, puellam mirabili decore præditam, accepit in uxorem; quam post nuptias repudians inter sanctimoniales apud Suessionem collocavit, Dacosque omnes, qui cum illa venerant, repatriare præcepit. Eodem anno Hubertus[3] Walteri, Saresberiensis episcopus, in archiepiscopum Cantuariensem electus canonice

Marriage and divorce of Philip.

---

[1] *Rex Francorum Philippus.*] Verbatim from Coggeshale, col. 835.

[2] *Per idem tempus.*] Coggeshale, col. 835; Diceto, col. 671.

[3] *Hubertus Walteri.*] Hoveden, p. 731.

A.D. 1193. in crastino sancti Leonardi in sua sede est collocatus; cujus industriæ, ex præcepto regis Richardi, regnum Angliæ et ejus administratio commissa est, amoto Waltero, Rothomagensi archiepiscopo, qui vocatus a rege transiit in Alemanniam, cum quo et regina Alienor mater regis proficiscens filium videre maturavit.

Ut rex Richardus a carcere liberatus in Angliam venerit.

A.D. 1194. Richard set at liberty returns to England.

Anno Dominicæ nativitatis MCXCIV. [1]rex Richardus, maxima jam parte suæ redemptionis persoluta, obsidibusque datis pro parte, quæ restabat solvenda, die purificationis beatæ Mariæ ab omni custodia imperatoris liber effectus permissus est redire ad regnum; qui, cum matre sua et cancellario per terram ducis Lovaniæ ad mare Britannicum perveniens, in die [2]Dominica post festum sancti Gregorii proximi in Angliam cum ingenti omnium gaudio ad portum applicuit Sandwicensem. Hora autem, qua rex cum suis applicuit, hora scilicet diei secunda, sole clarius rutilante, apparuit splendor quidam serenissimus et insolitus, non longius a sole remotus quam ad longitudinem et latitudinem humani corporis, candorem perfulgidum atque rubedinem quasi species iris habens, quem splendorem plures intuentes pronuntiabant regem in Angliam fore appulsum. Rex autem confestim Cantuariam profectus beatum Thomam devotus petivit; deinde Londonias veniens cum maxima lætitiæ pompa exceptus est, universa civitate contra regis adventum innumerabilium varietate

---

[1] *Rex Richardus.*] Coggeshale, 836; Newburgh, 441; Hoveden, 735.

[2] *Dominica post festum sancti Gregorii.*] The 13th of March. Coggeshale alone mentions the visit to the shrine of Becket.

opum decorata ac multipliciter [1] adornata. Audito A.D. 1194. autem adventu regis, nobiles pariter et ignobiles regi venienti cum ingenti alacritate occurrunt, cernere plurimum cupientes a captivitate regressum, quem nunquam timuerant reversurum. Rege[2] vero vix per diem unum apud Westmonasterium commorante, ad sanctum Eadmundum gratia orationis progreditur; indeque [3] Notingeham properavit obsessurus eos et expugnaturus, qui contra eum conspiraverant et se Johanni comiti obligaverant. Exercitus Angliæ omnia nimirum castella præfati comitis jam ceperat, isto se solo tenente et adhuc viriliter defendente; sed rege castellum obsidente et semel assiliente, ut certius cognoverunt obsessi insperatum regis adventum, castellum ei reddiderunt, seipsos cum suis in voluntate regis et miseratione ponentes, quorum quosdam in carcerem detrusit, quosdam digno pretio redemit, in tali necessitate avide sitiens pecuniam singulorum. Duæ quidem præcipue eum causæ vehementer urgebant, ut, scilicet, obsides pro se datos erga imperatorem liberaret, et ut exercitum copiosum contra regem Francorum statim conduceret, qui terram suam incendiis et rapinis undique devastabat; quapropter, si avidius quam regiam deceret majestatem in tanta necessitate a subditis pecuniam exquirebat, ignoscendum potius erat quam necessitati regiæ derogandum.

---

[1] *Adornata.*] Newburgh says that the Germans who accompanied him were so astonished at the wealth of the city, that they exclaimed, 'Revera, si has opes Anglicas imperator præscire potuisset, Angliam non facile posse exhauriri opibus credidisset, nec te nisi sub intoleranda redemptionis summa demittendum duxisset;' iv. § 42.

[2] *Rege.*] Coggeshale, col. 836.

[3] *Notingeham.*] Wendover omits the great council of Nottingham, which began to sit on the 13th of March; see Hoveden, p. 736.

Ut rex Richardus coronam portaverit, et statim in Normanniam transfretaverit.

A.D. 1194. Richard crowned at Winchester;

Subactis[1] igitur in brevi omnibus adversariis suis in Anglia, rex Richardus consilio procerum suorum in octavis Paschæ, licet aliquantulum renitens, apud Wintoniam coronatus est; Huberto, archiepiscopo Cantuariensi, missam celebrante, et Willelmo, rege Scotorum, præsente. Deinde in festo[2] sanctorum Nerei et Achillei apud Portesmuthe navem ascendens in Normanniam appulit et apud [3]Bruis nocte illa quievit, ubi comes Johannes, frater ejus, optimo usus consilio regi supplex occurrit, et se ad pedes ejus humiliter cum militibus multis prosternens miserationem fratris profusis lachrymis imploravit, seque in multis accusans insipientiam confitetur; at rex, ut erat pius, fraternæ calamitati compassus non se potuit a lachrymis cohibere, sed fratrem in terra prostratum erigens in pristinam gratiam recepit.

Ut rex Richardus regem Francorum a Vernolio fugaverit.

raises the siege of Verneuil.

Audiens[4] autem rex Richardus regem Francorum Vernolium obsidione vallasse, nec in petrariis erigendis, vel magnis lapidibus comportandis, vel murorum subfossionibus excavandis, vel in corporibus obsessorum affligendis, per dies octo cessasse, illuc cum festinatione pertendit. Instabat enim magnus ille dies Pentecostes, sed, ne die sancto Galligenæ se victoriam reportasse jactarent, audierunt sub ipso noctis crepusculo,

[1] *Subactis.*] Coggeshale, col. 836.

[2] *Festo sanctorum Nerei et Achillei.*] 12th of May; Diceto.

[3] *Bruis.*] Hoveden has 'Barbeflet,' for 'Barfleur,' p. 740.

[4] *Audiens.*] Hoveden, ibid.; Diceto, col. 673.

quod rex Anglorum accinctus esset ad pugnam et summo diluculo adventurus; quo Francigenæ rumore perterriti, ut qui ejus audaciam sæpius experti fuerant, elegerunt potius fugere quam pugnare, cum suo semper damno et opprobrio recedentes a castris. A.D. 1194.

Ut Herebertus Pauper episcopatum Saresbiriensem acceperit.

Per idem tempus Herebertus, cognomento Pauper, Cantuariensis archidiaconus, in episcopum Saresbiriensem [1]canonice electus sabbato in Pentecosten presbyter est ordinatus, et in crastino ab archiepiscopo Cantuariensi Huberto apud Westmonasterium episcopus est consecratus. Eodem tempore rex Francorum a Vernolio recedens, ne nil agere videretur, castellulum, quod Fontes appellatur, furibundus subvertit, et sic cum qualiquali victoria ad propria remeavit. Herbert, bishop of Salisbury.

Ut rex Richardus castrum de Luches ceperit.

Hiis[2] ita gestis, rex Richardus Turonis veniens a Novi-Castelli burgensibus, ubi beatus requiescit Martinus, duo millia marcas argenti nomine exeniorum suscepit. Tendens inde intra fines Turoniæ castellum de Luches, quod rex Francorum nomine obsidatus a ballivis regis Angliæ receperat dum in vinculis teneretur, ne conventionem quam cum illo fecerat infringerent, et quindecim militibus et servientibus quater viginti cum victualium sufficientia custodiendum commiserat, rex Anglorum obsedit et infra dies paucos viriliter expugnavit. Tunc venit in auxilium regis Anglorum filius regis Navarræ co- Richard takes Loches;

---

[1] *Canonice electus,*] the 29th of April; Diceto.

[2] *Hiis ita gestis.*] Diceto, col. 674; Hoveden, p. 740.

A.D. 1194. piosum ducens exercitum, et quinquaginta balistarios, additis centum, habens in comitatu; terram [1]Gaufridi de Ravenna terramque comitis Engolismi penitus devastavit.

Ut rex Richardus regem Francorum de finibus Turoniæ fugaverit.

defeats Philip in Touraine.

Hiis[2] præterea diebus Francorum rex Philippus fines Turoniæ intrans prope Vindecimum tentoria fixit; quo cum regem Anglorum per exploratores supervenire cognosceret, summo mane tentoriis evulsis, Fractam-vallem cum festinatione petivit, rex autem Anglorum illum insecutus quadrigas ejus, necnon comitum et baronum sub eo militantium, sarcinasque omnes sub captione conclusit; aurum et argentum, balistas et tentoria, aliasque res innumeras cepit et secum reduxit; [3]sicque in Pictaviam transiens, infra dies paucos Taileburc castellum terramque omnium adversariorum suorum, comitis videlicet Engolismi et Gaufridi de Ravenna, sua sub potestate recepit, ita ut a castello Vernolii usque ad Crucem-Caroli nullus ei rebellis existeret.

Ut rex Francorum Richardum regem circumvenire tentaverit.

Treaty with France.

Circa hos denique dies rex Francorum [4]nuntios quatuor misit ad regem Anglorum, verbis utens pacificis in dolo, petens ut populis utriusque regis subjectis, quorum tam aurum quam argentum bellicis cladibus loculos hauriendo evacuaverant et sanguinem nobilium utriusque regni

---

[1] *Gaufridi de Ravenna.*] 'Gaufridi de Rancuna;' Hoveden, p. 741; Diceto, col. 674.

[2] *Hiis præterea diebus.*] Diceto, ibid.

[3] *Sicque in Pictaviam transiens.*] Diceto, col. 675.

[4] *Nuntios.*] See the terms drawn up by the French commissioners, in Hoveden, p. 742.

profuderant, salubriter parcentes, sub certamine A.D. 1194.
quinque virorum hinc inde dirimerentur quæstiones amborum, considentibus regni utriusque principibus et rei eventum exspectantibus, donec, conflictu terminato, adjudicarent, quid utrique regum cedere de jure deberet. Placuit supra modum provisio ista Anglorum regi, dummodo rex Francorum quintus inter suos et rex Anglorum itidem inter suos quintus appareat, ut, paritate servata corporum et armorum, æqua lance confligant; quod rex Francorum in subsannationem multorum agere recusavit. His ita gestis, mediantibus viris religiosis, treugæ statutæ sunt inter reges Francorum et Anglorum, sed commeatui negotiatorum hinc inde interdictum est.

Ut rex Richardus per Angliam torneamenta statuerit.

Tournaments in England.

Eodem[1] tempore rex Richardus in Angliam transiens statuit per loca certa torneamenta fieri, hac fortassis inductus ratione, ut milites regni undique concurrentes vires suas flexis in gyrum frenis experirentur, ut, si bellum adversus crucis inimicos vel etiam finitimos movere decreverint, agiliores ad prælium et exercitatiores redderentur. His etiam diebus Alexius quidam, Manuelis quondam Constantinopolitani imperatoris filius, multitudine armatorum congregata, Cursac, nunc imperatorem Constantinopolitanum, hostiliter aggressum cepit et excæcavit, atque tandem ementulatum perpetuo carcere damnavit ejusque imperium occupavit.

---

[1] *Eodem tempore.*] Newburgh, v. § 4; Hoveden, and Diceto, col. 676.

Ut rex Anglorum de captione sua de duce Austriæ domino papæ querelam deposuerit.

A.D. 1195. Richard complains to the pope against the duke of Austria.

Anno Dominicæ nativitatis MCXCV. [1]rex Richardus ad sedem apostolicam nuntios direxit, qui in præsentia domini papæ constituti talem deposuerunt querelam; 'Pater sancte, salutat excellentiam vestram rex Anglorum dominus noster Richardus, et postulat sibi justitiam exhiberi de duce Austriæ, qui ipsum de peregrinatione sua tam laboriosa revertentem cepit, et, aliter quam tantum principem decuit, afflixit, imperatori, ac si bos esset vel asinus, vendidit, qui postmodum ambo regnum ejus intolerabili redemptionis debito contriverunt. Ipsi insuper, a Christianæ fidei legibus non alieni, in tali casu regi detento graviora exercuerunt judicia quam ipse Salaadinus faceret, si in manibus ipsius per simile infortunium incidisset; contra quem idem rex a finibus terræ, relicto regno nuper adepto, relicta patria, parentibus et amicis, dimicaturus ascendit. Sciret forsitan regis generositati simul et probitati sive majestati nimirum deferre, cui illa gens barbara et cervicosa deferre nescivit; sed fortasse hoc fecerunt, ut sibi tanti regis captio pro laudabili victoria imputaretur, cum nunquam ipsum bello appetere præsumpsissent, si bellicoso suo exercitu vallatus fuisset. Nec sibi regis dejectionem existiment imputari, sed divinæ potius dispensationi, ad cujus nutum rota etiam fortunæ hunc humiliat et hunc exaltat, hunc dejicit et hunc attollit. Movet præterea non mediocriter dominum nostrum regem, quod, sub pace et protec-

[1] *Rex Richardus.*] The text, under the name of Matthew Paris, is the only authority quoted by Baronius for this account. It does not appear in Newburgh, Hoveden, Diceto, or Brompton, etc.

tione vestra omnibus peregrinis usque ad triennium concessa et in pœnam excommunicationis inflicta et firmata, ipsum a peregrinatione venientem et iterum redire disponentem ceperunt, atque sub custodia carcerali detrudentes ad gravissimam redemptionis summam coegerunt. Jubeat ergo excellentia vestra, ut obsides domini nostri regis, qui adhuc pro parte redemptionis, quæ solvenda restat, detinentur in vinculis, liberos exire dux ille permittat, et pecuniam illam, quam a domino nostro excommunicatus recepit, ex integro restituat, necnon sibi suisque illatam injuriam digna satisfactione emendet.' A.D. 1195.

De excommunicatione ducis Austriæ pro rege Richardo.

Cumque hæc et alia multa coram summo pontifice regii nuntii allegassent, dominus papa illico surgens cum suis cardinalibus ipsum ducem nominatim excommunicavit et in genere omnes, qui in regem et suos manus injecerant violentas; terramque ducis totam ecclesiastico supponens interdicto Veronensi episcopo dedit in mandatis, quatenus hanc interdicti et excommunicationis sententiam singulis diebus Dominicis et festivis per totum Austriæ ducatum faciat publicari. 'Quod si idem dux mandatis nostris parere decreverit, in virtute Dei eidem præcipias ut obsides regis Anglorum universos absolvat, pactiones omnes relaxet, et ablata sibi per eum et suos, et quæ de ipsius regis iniqua redemptione percepit, universa restituens eosdem obsides faciat cum securitate ad propria remeare, et, amodo talia non attentans, nihilominus etiam de injuria et damnis congrue satisfaciat irrogatis.' The duke excommunicated;

De miserabili morte ducis Austriæ.

A.D. 1195. his death. His[1] omnibus præfato duci ab episcopo Veronensi rite denuntiatis, dum idem dux mandati apostolici spernator existeret, percussa est terra illius sterilitate inaudita, fame nihilominus et peste; Danubius etiam fluvius, in parte quadam terræ ipsius plus solito inundans, inopinato eventu hominum decem millia submersit. Sed cum in his omnibus non sit aversus furor ducis, imo in deterius aggravatus, ipse divino judicio terribiliter percussus est; die siquidem sancti Stephani, cum equitando lusum pergeret, sociis comitantibus, equus, cui dux insidebat, violenter pedem offendens tibiam sedentis cum pede insanabiliter contrivit, nam tibia cum pede protinus conjuncta nigredine quadam intumescens nullo medicorum potuit cataplasmate sedari, quin igni, quem infernalem vocant, tumori admixto intolerabiliter cruciaretur. Quem dux cruciatum ferre non valens pedem a crure fecit detruncari, [2]ipso interim dolabrum tenente, cæteris omnibus præ nimio horrore hoc facere renuentibus; sed non sic doloris cruciatus evasit, nam illico femur cum corpore reliquo igne illo execrabiliter depascebatur. Tandem vero culpam recognoscens iniquam, quam in regem et suos malitiose exercuerat, suadentibus episcopis, qui aderant, obsides absolvit, et residuum pecuniæ de redemptione regis et quod receperat se redditurum spopondit, atque ecclesiasticæ censuræ se deinceps pariturum promisit. Tunc episcopi, qui aderant, videntes eum in tanta miseria et calamitate constitutum, a sententia excommunicationis absolventes ad communionem fidelium

---

[1] *His omnibus.*] From Coggeshale, col. 837.

[2] *Ipso interim dolabrum tenente.*] Newburgh, p. 515.

admiserunt, et sic cum intolerabili cruciatu spiritum exhalavit; cujus corpus diutius jacuit inhumatum, donec horribilibus scateret vermibus, eo quod filius ejus mandatum exequi nollet, sed tandem ab amicis compulsus obsides absolvit et repatriandi licentiam concessit. A.D. 1195.

Ut imperator Henricus regnum Apuliæ subjugaverit.

Imperator[1] Henricus hiis diebus subjugavit sibi regnum Apuliæ et Siciliæ, mortuo Tancredo, qui Willelmo injuste successerat; duxerat enim uxorem sororem regis Willelmi, cui regnum illud mortuo fratre justius debebatur. The emperor subdues Apulia.

De horribili adventu Saracenorum in Hispaniam.

Circa[2] dies istos rex de Maroch cum regulis triginta et innumerabili exercitu paganorum ex Africa prorumpens in Hispaniam applicuit terramque regis petit Hispaniæ, aliasque provincias plurimas incendiis depopulans et rapinis non pepercit sexui, ordini vel ætati, nisi eis tantum qui se ipsius vesaniæ subdiderunt; habebat enim in exercitu suo sex decies centum millia pugnatorum, ex quorum inopinato adventu [3]tota Christianitas perturbata est vehementer. The Moors in Spain.

De morte Guarini abbatis et successione abbatis Johannis.

Eodem anno [4]Guarinus, abbas ecclesiæ sancti Albani, cum sedisset annis undecim, mensibus octo, totidemque diebus, tertio kalendas Maii diem clausit extremum; cui successit Johannes, Death of Guarinus, abbot of S. Alban's.

---

[1] *Imperator Henricus.*] Coggeshale, col. 838.

[2] *Circa dies istos.*] From Coggeshale, col. 838. Newburgh has given a more circumstantial account of this invasion, v. § 13.

[3] *Tota,*] wanting in *C.*

[4] *Guarinus.*] Diceto, col. 678. See the life of John, the twenty-first abbot, by Paris, p. 103.

A.D. 1195. ejusdem ecclesiæ monachus, decimo tertio kalendas Augusti in abbatem electus, qui tertio kalendas ejusdem a Richardo, Londoniensi episcopo, munus benedictionis accepit.

De [1] legatione Huberti, Cantuariensis archiepiscopi.

Bull of Celestine to the archbishop of York.

Per idem tempus papa Cælestinus omnibus Angliæ prælatis scripsit in hæc verba; [2]'Cælestinus episcopus, venerabilibus fratribus Eboracensi archiepiscopo et universis episcopis, abbatibus, prioribus et aliis ecclesiarum prælatis per regnum Angliæ constitutis, salutem, et cætera. Cum omnibus ecclesiis ex commisso nobis pastoralis sollicitudinis officio providere teneamur, specialiter tamen ad præsens Anglicanam ecclesiam paternæ considerationis acie intuentes, ad salutem ipsius communi fratrum nostrorum consilio decrevimus, ut venerabilis frater noster Hubertus, Cantuariensis archiepiscopus, de [cujus] meritis et virtute, sapientia pariter et doctrina, ecclesia universalis congaudet, ministerio legationis accepto, vices nostras ad honorem ecclesiæ, totius regni salutem et pacem, per totum regnum Angliæ, non obstante privilegio vel exceptione tibi aut ecclesiæ tuæ, frater archiepiscope, vel alii facto, libere exequatur. Præsentium igitur auctoritate universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus eidem tanquam apostolicæ sedis legato reverentiam impendatis debitam et honorem.'

Admonitio papæ ad regem Francorum pro regina sua, quam repudiaverat.

The pope's bull to Philip, reproving his divorce.

Ea tempestate papa Cælestinus Senonensi archiepiscopo inter cætera scripsit in hæc

[1] *Legatione Huberti.*] See the account by Newburgh, v. § 12.

[2] *Cælestinus.*] Diceto, col. 680; Hoveden, p. 753.

verba; [1]'Nos itaque, qui ipsum regem Francorum specialiter in visceribus nostris caritatis diligimus, per dilectum filium nostrum [2]C. subdiaconum, apostolicæ sedis legatum ad hoc specialiter missum, rogavimus eundem, ut reginam suam, quam a se consilio iniquo amoverat, affectu maritali tractaret, nec illis aures accommodare curaret, qui pro lucro reputant, si possunt, inter aliquos odium et discordiam seminare. Inde est, quod illam divortii sententiam, contra juris ordinem prolatam, de fratrum nostrorum consilio penitus irritantes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus firmiter et præcipimus, quatenus, si prædictus rex, ista vivente, aliam superducere voluerit, vos auctoritate apostolica id eidem inhibere curetis.' A.D. 1195.

Admonitio papæ episcopis Angliæ facta pro negotio terræ sanctæ.

The pope's bull to England in behalf of the Holy Land.

Circa dies istos papa Cælestinus Huberto, Cantuariensi archiepiscopo, ejusque suffraganeis, pro negotio terræ sanctæ scripsit inter cætera in hunc modum; [3]'Vos autem, fratres archiepiscope et episcopi, quibus cura animarum et sollicitudo commissa est, precibus instantes ad Dominum incessanter subjectos vobis populos inducatis, ut, assumpto crucis signaculo, ad confutandos fidei Christianæ persecutores accingantur; speramus siquidem et vos sperare debetis, quod Dominus in verbo prædicationis et orationis vestræ rete laxabit in capturam, et tales ad defensionem orientalis provinciæ propitius excitabit, quorum potius exigentia meritorum quam

---

[1] *Nos itaque.*] The letter is in Diceto, dat. Lateran. 13th March; col. 682.

[2] *C.*] 'Cent.' Diceto.

[3] *Vos autem.*] The whole of the letter is given by Diceto, dat. Lateran. 25th July.

A.D. 1195. armorum fiducia exsurget Deus, et inimici ejus dissipabuntur, et fugient a facie ejus, qui oderunt eum. Nos autem in illis, qui pro divinitatis amore hujus peregrinationis laborem assumere, et, in quantum in se fuerit, implere studuerint, de indulto nobis a Domino auctoritatis officio illam remissionem impositæ pœnitentiæ per sacerdotale ministerium facimus, quam prædecessores nostri suis noscuntur temporibus statuisse, ut, videlicet, qui corde contrito et humiliato spiritu laborem hujus peregrinationis assumpserint, et in pœnitentiam peccatorum hoc iter expedierint, si in fide decesserint, plenam suorum criminum indulgentiam et vitam consequentur æternam. Bona quoque ipsorum, ex quo crucem acceperint, cum familiis suis sub Romanæ ecclesiæ necnon et archiepiscoporum aliorumque ecclesiæ prælatorum protectione consistant; et nullam de hiis, quæ in susceptione crucis quiete possederunt, donec de ipsorum reditu vel obitu certissime cognoscatur, sustineant quæstionem, sed bona ipsorum integra remaneant interim et quieta; illi autem, qui in subsidium terræ illius de bonis suis illuc transmiserint, de peccatis suis veniam consequentur juxta sua moderamina prælatorum. Verum tibi, frater archiepiscope, oneris hujus laborem duximus injungendum, mandantes ut apud carissimum in Christo filium nostrum illustrem Anglorum regem, qui terram sanctam sub trium statuit treugis annorum, ut ad defensionem terræ illius milites et pedites bene instructos transmittat; assiduisque exhortationibus elabores, provinciam circumiens Anglicanam, opportunis et importunis prædicationibus instes, ut pro defensione Christianitatis, assumpto crucis signaculo, terram visitent transmarinam.'

De quadam pactione facta inter regem Francorum et Anglorum.

Anno Dominicæ nativitatis MCXCVI. rex Anglorum Richardus fuit ad natale Domini apud Pictavensium civitatem; et deinde post festum sancti Hilarii convenerunt ad colloquium Philippus, rex Francorum, et Richardus, rex Anglorum, apud Loviers, ubi [1]inter eos convenit in hunc modum; Rex Francorum quietum clamavit regi Richardo et hæredibus suis Yssoudum cum pertinentiis suis, et jus totum quod habuit in Berri et Alvernia et Gasconia, et reddidit ei quiete castellum de Archis et comitatum de Anco cum comitatu de Aubemarle, aliaque castella multa, quæ occupaverat post reditum suum de peregrinatione terræ sanctæ; et rex Anglorum quietum clamavit regi Francorum castellum de Gisortio et totum Normannicum Vegesinum; et hæc omnia, ut rata haberentur et firma, fidejussores ad invicem invenerunt, et pœnam quindecim millium marcarum argenti inter se statuerunt. Procedente autem tempore, cum rex Richardus prædicta omnia possideret, pœnituit regem Francorum tale fecisse commercium, et magnum congerens exercitum Albemarliam obsidione vallavit; quo facto, rex Anglorum præcepit saisiri in manu sua in omni loco dominationis suæ omnes res et possessiones abbatum majoris monasterii et de Cluniaco et de sancto Dionysio et de Charitate, qui fidejussores erant regis Francorum super pactione præfata, quod, si rex Francorum conventionem non servaret, ipsi darent regi Anglorum pecuniam supradictam.

A.D. 1196. Treaty between England and France.

[1] *Inter eos convenit.*] Hoveden, p. 784. Compare Newburgh, v. § 17, 18. See the account of this truce as given by the French historians, in Tyrrell, ii. p. 547.

A.D. 1196. Cepit interim rex Francorum castellum de Aubemarle per insultum et subvertit illud, et rex Anglorum dedit ei tria millia marcas argenti de pecunia præfata pro redemptione militum et servientium suorum, ut salvis equis et armis sinerentur abire. Deinde rex Francorum cepit Nonantcurt, et rex Richardus cepit castellum de Gameges; et sic reges in castrorum captione luserunt.

De morte Willelmi, quondam civis Londoniensis.

Death of William Fitz Osborne.

Circa[1] dies istos surrexit contradictio et iniquitas in civitate Londoniarum inter pauperes et divites ob distributionem nummorum ad commodum fisci subeundorum inæqualiter multotiens factam, sicut dicebatur a multis. Hujus dissensionis fuit causa Willelmus[2] filius Osberti, contra dignitatem regiam populum [3]convocans et multos sub sacramento sibi confœderans, fratrem suum carnalem et duos alios integræ opinionis viros tanquam regiæ proditionis reos in suis conventiculis persequebatur usque ad mortem, et ad ultimum in ecclesia beati Pauli seditionem, conclamationem et tumultuationem multotiens concitavit; et cum, peccatis exigentibus, indignationem regis adversum se graviter intelligeret excitatam, infra turrim [4]cujusdam ecclesiæ ad archiepiscopum specialiter pertinentem sese conclusit, locum sacrum

---

[1] *Circa.*] Taken almost verbatim from Diceto, who was an eye-witness of what he relates. Paris gives a somewhat different account; he considers him to have suffered martyrdom in defending the rights of the poor. Newburgh has a long account of the same matter, v. § 20, 21.

[2] *Willelmus filius Osberti.*] 'Willelmus filius Roberti, cognomento cum Barba;' Paris. Coggeshale under this year simply has, 'Willelmus cum Barba Londoniis occiditur;' col. 840. Hoveden calls him 'Willelmus filius Osberti,' p. 765.

[3] *Convocans.*] Wats has 'populum quotans,' where he has clearly mistaken the contraction for 'con,' and placed a 't' for a 'c.'

[4] *Cujusdam ecclesiæ.*] 'S. Mariæ del Arche;' Hoveden. 'St. Mary-le-Bow, Cheapside;' Tyrrell.

in castellum commutans. Videns autem postmodum multitudinem concurrere armatorum, quos archiepiscopus Cantuariensis adduxerat, ut fugeret mortem sibi proximam, intra templum gloriosæ virginis ignem conjecit et locum Domino consecratum flammis discurrentibus pro parte combussit. Extractus tandem ab ecclesia perductus est ad turrim Londoniensem calculum portans diffinitivum, et, ut unius pœna metus possit esse multorum, proceris vestibus spoliatus, manibus a tergo vinctis et pedibus colligatis, equorum ministerio per mediam civitatem trahitur ad furcas prope Tiburcinam; [1]suspensus est itaque ferreis catenis, et cum eo novem ejusdem schismatis consortes, ut, quos par facinus inquinaverat, similis pœna multaret. Eodem anno Johannes, Rothomagensis decanus, [2]episcopatus Wigorniensis munus consecrationis suscepit decimo tertio kalendas Novembris. Eodem anno rex Anglorum Richardus firmavit castellum novum in [3]insula de Andeli, contra voluntatem Walteri, Rothomagensis archiepiscopi; et, quoniam rex sæpe admonitus ab incœptis desistere noluit, archiepiscopus præfatus Normanniam totam sub interdicto conclusit, et sic curiam Romanam adivit. A.D. 1196.

De captione Hugonis de Calvo-monte.

Eodem[4] quoque anno, facta congressione inter familias regum Francorum et Anglorum, captus est Hugo de Calvo-monte, regi Francorum valde Hugh de Chaumont taken prisoner.

---

[1] *Suspensus est itaque.*] 'Suspensus est ita,' *C.*

[2] *Episcopatus Wigorniensis;*] probably for 'episcopus factus Wigorniensis,' or 'in episcopatum Wigorniensem electus.' This was John de Coutances; he was consecrated at Ham abbey, near London; Diceto, col. 694.

[3] *Insula de Andeli.*] Hoveden, p. 768. Compare Coggeshale, col. 840.

[4] *Eodem quoque anno.*] Hoveden, p. 768.

A.D. 1196. familiaris, [captus est] et regi Anglorum præsentatus; [1]qui Roberto de Ros custodiendum commissus, sub custodia Willelmi de Spineto, ejusdem Roberti servientis, male custoditus evasit, qui permissione præfati Willelmi de nocte per murum demissus castellum de Bona-villa supra Tuke, ubi custodiebatur, a tergo salutavit; unde rex Anglorum versus Robertum de Ros nimis iratus cepit ab illo mille et ducentas marcas argenti pro transgressione et Willelmum de Spineto jussit patibulo suspendi.

De captione episcopi Beluacensis et Willelmi de Merlo.

Bishop of Beauvais and William de Mello taken.

His[2] ita gestis, Johannes frater regis et Mercadeus, princeps Brebanciorum, [3]equitationem fecerunt ante civitatem Beluacensem, [4]ubi, dum captioni prædæ intenderent, Philippus, ejusdem civitatis episcopus, et Willelmus de Merlon una cum filio suo et militibus multis et plebe armata exierunt, sed mox capti sunt universi et ex vulgo pars maxima interfecta; et eodem die post captionem illam processerunt ad Milli, castellum episcopi prædicti, et per insultum illud ceperunt et subverterunt, et sic triumphatores gloriosi regi Anglorum captivos omnes tradiderunt; episcopus autem, eo quod captus erat in armis, incarceratus est et vinculis graviter coarctatus. [5]Eodem anno subita aquarum inundatio vehemens et fluctibus procellosis, ædificia involvens omnia circa Secanam adjacentia tam lignea

---

[1] *Qui . . . commissus.*] In MS. 'quem...committens.' In Hoveden it stands, 'quem rex Angliæ tradidit R. de Ros custodiendum, et Robertus tradidit illum Wil. del Espinai servienti suo custodiendum in castello de Bona-villa supra Toke, qui, cum minus caute custodiretur, per murum,' etc.

[2] *His ita gestis.*] Hoveden, p. 768; Newburgh, v. § 31.

[3] *Equitationem fecerunt,*] on the 19th of May; ibid.

[4] *Ubi dum.*] 'Sed dum', *C.*

[5] *Eodem anno.*] Diceto, col. 690.

quam lapidea, regem Francorum et Mauricium, Perticiacensem episcopum, Parisius commorantes non parum exterruit; rex autem palatium suum relinquens et filium suum Lodovicum secum assumens apud sanctam Genevefam pernoctavit, et episcopus apud sanctum Victorem. A.D. 1196.

De visione cuidam monacho facta de purgatorio et locis pœnalibus, cujus inspectio perutilis est.

Legend of a monk of Evesham.

Circa dies istos monachus quidam Eveshamensis cœnobii in languorem decidens per annum integrum et tres menses vehementi corporis molestia vexabatur, qui cibi potusque abominationem adeo incurrerat, ut per novem aliquando dies vel amplius nil præter modicam aquæ calidæ susciperet portionem; nulla ei medicorum industria remedii quicquam conferre potuit, sed, quicquam levaminis causa ei a quolibet exhibitum fuerat, in contrarium vertebatur. Languebat igitur grabbato decumbens et viribus corporis nimium destitutus; loco moveri non potuit, nisi ministrantium labore devectus. Imminente denique Dominicæ resurrectionis die, levius habere incipiens per cellam infirmorum innixus baculo incedebat; cumque tandem nox adesset, cui Dominicæ cœnæ dies proxime succedit, ad majorem basilicam, nesciens sive in corpore sive extra corpus, magnæ devotionis instinctu baculo vehente perrexit; ubi, dum conventus nocturnales de consuetudine laudes Domino persolvebat, tantam divinæ miserationis et gratiæ cælestis compunctionem percepit, ut ipsius sancta devotio modum excedere videretur, unde nec a fletibus et Dei laudibus a media noctis hora usque ad sextam diei sequentis horam se potuit continere. Tunc accersiri ad se fecit duos de fratribus, unum post alterum, quos viri religiosi

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

confessores vocant, et utrique eorum omnium culparum et minimarum quarumlibet transgressionum ordinis sive præceptorum Dei confessionem pure et in summa cordis contritione et lachrymarum effusione fecit, et absolutionem vehementi desiderio quæsitam percepit, sicque in sancta devotione et Dei laudibus totum diem exegit.

Ut idem monachus inventus sit quasi mortuus jacere.

Sequenti vero nocte, modico prælibato sopore, cum ad matutinas tabula percuteretur, lecto se excutiens iter ad ecclesiam aggressus est; sed quid ibi fecit sequens relatio declarabit. Mane autem facto sequentis diei, id est Parasceues, cum fratres ad primam consurgerent et versus ecclesiam ante capitulum transitum facerent, conspiciunt fratrem eundem ante sedem abbatis, ubi fratres veniam petere solent, nudis pedibus jacere prostratum, vultu solo tenus defixo, quasi a quolibet præsidente veniam postularet; quo viso, stupefacti fratres accurrunt, et volentes eum erigere velut exanimem et sine aliquo membrorum motu reperiunt, oculis in profundiora subversis et ipsis luminum sedibus ac naso multo sanguine madefactis. Exspirasse eum proclamant universi, dum motus venarum, multo intercurrente spatio, penitus amisisset; sed cum tandem anhelitum, licet perexilem, in eo deprehendissent, cervicem, pectus et manus aqua frigida diluerunt. Primo autem eum corpore toto modice trementem viderunt, sed mox quiescens omnino immobilis permanebat; diutius quid agerent hæsitabant, dum nec penitus exspiratus nec melioratus in aliquo cerneretur. Inito demum consilio, in infirmariam illum deferunt, in lecto suo collocantes, ubi adhibitis custodibus pervigili dili-

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

gentia servabatur; pectori denique ejus emplastra alligarunt, acubus plantas pedum punxerunt, sed nihil in eo, quod animati hominis esse videretur, [1]invenire potuerunt. In hunc igitur modum per biduum, id est, a media noctis hora Parasceues usque ad horam completorii sequentis sabbati, lecto decumbens immobilis omnino permansit; in hora autem magni sabbati, qua conventus ad completorium esset conventurus, cilia oculorum prædicti fratris cœperunt paululum agitari, ac demum humor quidam lachrymarum more in genas leniter defluebat, et, quemadmodum dormiens quis ploret, crebra ab imo pectoris visus est ingeminare suspiria, et post modicum de profundo sono vix audibili in gutture verba quædam revolvere videbatur. Deinde, sensim redeunte spiritu, invocare cœpit sanctam Mariam dicens, 'O sancta Maria, O domina sancta Maria, pro quo peccato perdo gaudium tam immensum?' Hæc sæpius et alia in hunc modum repetens privationem alicujus immensi gaudii adstantibus indicabat. Deinde quasi de gravi evigilans somno caput excussit et nimis amare flens, defluentibus jugiter lachrymis, singultire cœpit, manibusque complosis ac consertis digitis erexit se subito et resedit, et caput in manibus et super genua deponens lamentabilem nimis planctum diutius continuare, sicut cœperat, non cessabat. Tunc a fratribus multum rogatus, ut post tam prolixum jejunium et laborem aliquid sumeret, exigua panis portione potitus pervigil in oratione permansit; requisitus autem si se de infirmitate speraret evasurum respondit, 'Satis vivam, quia de infirmitate jam plene convalui.' Deinde nocte sequenti, id est Dominicæ resurrectionis, cum ad

[1] *Invenire.*] 'Conjicere' in MS.

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

matutinas signa pulsarentur, ipse nullo usus sustentamine ecclesiam adiit, et, quod undecim mensium spatio antea non fecerat, chorum ingressus est. In crastino autem, divinis rite celebratis obsequiis, sacræ communionis participatione meruit saginari.

Ut monachus præfatus visionem, quam viderat, revelaverit.

His ita gestis, idem frater religiosa monachorum sollicitudine propensius convenitur; obnixius postulatur, ut quæ sibi dormienti acciderant, et quæ viderat, ædificationis gratia intimaret, multa enim sibi ostensa fuisse ex signis evidentibus, quæ viderant, intelligentes, qui verba ejus expergiscentis pridie audierant et lachrymas ejus indesinentes videbant. Quo aliquamdiu se facturum dissimulante, cum illi petendo vehementer instarent, quæ inferius digesta sunt, influentibus jugiter lachrymis et gemitu vocem crebrius absorbente, narravit. 'Cum,' inquit, 'gravi et prolixa, sicut vidistis, corporis infirmitate deficerem, et Dominum ore ac mente benedicerem gratiasque illi referrem, quod me indignum famulum paterno verbere castigare dignaretur, postposita omni spe sospitatis recuperandæ, cœpi, prout potui, meipsum præparare, quo citius futuri seculi calamitates evaderem dum essem e corpore evocandus. Dum hæc mecum sedulus agerem, incidi in tentationem, ut Dominum postularem quatenus mihi quocumque modo revelare dignaretur qualis esset futuri seculi status, quæ animarum de corpore exemptarum post hanc vitam foret conditio; quatenus, his cognitis, liquidius dignoscerem quid mihi in brevi, ut putabam, migraturo sperandum, quid metuendum existeret, ut perinde in amore

divino proficerem dum in hac vita ancipiti fluctuarem. Continuis itaque votis meis satisfieri cupiens, nunc Dominum mundi salvatorem, nunc matrem ejus virginem gloriosam, nunc simul omnes electos Dei invocabam, licet specialiter per intercessionem piissimi sanctique confessoris Nicolai sperarem consequi piæ petitionis effectum; et ecce nocte quadam, imminente Quadragesimæ initio, quam proxime transegimus, mihi paululum dormienti adstitit quædam reverenda persona et omnino decora, quæ me verbis dulcissimis in hunc modum aggreditur, 'O fili,' inquiens, 'carissime, multa tibi est precandi devotio magnaque intentionis tuæ perseverantia, nec poterit apud clementiam Redemptoris inefficax esse tam continuus orationis tuæ conatus; veruntamen amodo animo quietiori esto et orationi devotus insiste, quia procul dubio piæ petitionis celerem consequeris effectum.' Et, his dictis, alloquentis imago cum ipso est ablata sopore.'

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

Ut idem monachus crucem Domini adorans eam sanguinolentam conspexerit.

'Evigilans autem visionem fixo servavi animo, decursoque jam sex hebdomadarum spatio, cum in nocte Dominicam cœnam præcedente ad matutinas surrexissem et a vobis disciplinas, sicut meministis, accepissem, tantam inter hæc mentis dulcedinem mihi sensi infusam, quod die sequenti flere jugiter dulcissimum habui, sicut vos propriis oculis conspexistis. Deinde nocte proxima, id est Parasceue, instante jam hora qua ad matutinas surgendum erat, placidum fui resolutus in somnum; tunc vocem hanc, nescio cujus ministerio delatam, audivi, 'Surge,' inquit, 'et ingressus oratorium accede ad altare, quod in venerationem sancti Laurentii consecratum est, et re-

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

tro aram ipsam invenies crucem, quæ in die Parasceues a conventu adorari solet, quia, nisi hoc modo feceris, a te die crastino [1]nil poterit adimpleri; grandis enim tibi restat via, crucemque ipsam in memoriam Salvatoris adorans cordis contriti et humiliati sacrificium offer, sciturus certissime acceptum Domino fore tuæ devotionis holocaustum, cujus ibidem pinguedine donaberis affluenter.' Sic, discusso sopore, evigilavi, et cum fratribus, ut mihi videbatur, matutinas auditurus perrexi; quibus a conventu initiatis, seniorem quendam vestibus albis indutum in vestibulo ecclesiæ obvium habui, qui unus ex illis erat a quo nocte præcedenti disciplinas accepi, quem nutu solito ad dandam mihi disciplinam invitans capitulum ingredimur, et voti compos effectus ad oratorium redimus. Tunc solus ad altare mihi in somnis vocatum progrediens calceamenta deposui, genibusque in pavimentum flexis ad locum tendi, ubi inveniendam audieram crucem Salvatoris. Inveni eam, sicut mihi prædictum fuerat, et mox totus in lachrymas resolutus corporeque toto in terram prostratus ipsam devotissime adoravi; denuo genibus impressis ad vultum imaginis, oreque et oculis eam deosculans, in frontem mihi sentio guttas quasdam suaviter instillasse, et digitos admovens ex rubore sanguinem deprehendi; vidi præterea ex latere crucifixi ita cruorem emanare, ut solet vivi hominis vena phlebotomia incisa. Suscepi autem manu mea quot nescio guttas distillantes, et exinde oculos, aures et nares devote linivi; postremo, an in hoc peccaverim ignorans, unam ejusdem sanguinis guttam ex nimio cordis desiderio deglutivi, reliquum vero, quod pugillo receperam, servare decrevi.'

---

[1] *Nil.*] 'Non' in MS.

Ut idem monachus de corpore eductus primum locum pœnalem intraverit.

'Cruce Dominica in hunc modum adorata, mox retro me sonitum audivi a sene venerando, a quo nocte præcedente disciplinas accepi. Tunc relictis juxta altare calceamentis et baculo, quo ordine nescio, in capitulum deveni, et post disciplinas sex vicibus, ut prius feceram, iteratas absolutionem percepi. Ipso itaque in sede abbatis denuo residente, prostravi me coram eo, et accedens ad me hoc solum dixit, 'Sequere me.' Cumque me erexisset ut starem, tenebat manum meam dextram tam firmiter quam leniter, habuimusque jugiter manus consertas omni tempore, quo sensibus corporis et mente absens fui. Incedebamus igitur per viam planam, recto orientis tramite, quousque pervenimus in regionem quandam nimis spatiosam, visu horrendam, palustri situ et luto in duritiem inspissato deformem. Erat ibi hominum sive animarum tanta multitudo, quantam nemo sufficeret æstimare, variis et inenarrabilibus exposita immanitatibus tormentorum; ibi erat utriusque sexus, universæ conditionis, professionis et ordinis turba innumerabilis, omniumque peccatorum admissores diversis addicti suppliciis pro varietate professionum et generibus delictorum. Vidi et audivi per lata illius campi spatia, cujus metas nulla circumspiceret acies oculorum, miserorum choros miserabiliter nimis turmatim collectos, et gregatim criminum parilitate et professionum similitudine constrictos, pariter et æstuare et dissimiliter sub pœnarum cumulis ejulare. Quoscumque vidi pro quibuscumque peccatis afflictos, liquido advertebam et peccati eorum genus et modum et satisfactionis qualitatem, qua, vel de

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

reatu suo pœnitendo vel aliorum remediis, meruissent in illo pœnali exilio ad ingressum cælestis patriæ præparari; universi itaque ibi constituti capessendæ salutis aliquando spem habebant. Quosdam vero graviora cernebam æquo animo perferre supplicia, et, quasi de conscientia sibi repositæ mercedis, horrenda quæ perferebant tormenta levia reputare. Nonnullos conspiciebam de loco, quo torquebantur, subito exsilire et viam ad ulteriora tendentem ocius festinando carpere, quos repente emergen[te]s ab imis, flamma dirissime conflagratos, cum tridentibus et flagris et apparatu vario tormentorum accurrentes[1] denuo tortores pœnis restituebant, in eos sævitiam omnem iterum exacturi; nihilominus sic cæsi, sic usti, et cædendo præcordialiter discerpti, denuo evadentes, simili semper conditione ulterius tendebant de gravissimis ad tolerabilia jugiter succedentes; quibusdam vero de atrocissimis ad crudeliora non profectis, miserabilis restabat defectus; singuli tractabantur quidem secundum vel quod pristinis juvabantur vel impediebantur meritis, vel bonorum operum beneficiis amicorum. Infinitæ erant, quas vidi, species pœnarum; hi ad ignem torrebantur, hi in sartagine frigebantur, hos ungues ignei ad ossa usque et compagum dissolutionem radendo sulcabant, hos balnea pice et sulphure cum fœtore horrifico et liquaminibus æris et plumbi cum aliis metallorum generibus extorquebant; istos monstruosi vermes venenosis rodebant dentibus, illos denso ordine substrati sudes flammatis aculeis recipiebant; tortores unguibus distrahebant, flagellis horribilibus cædebant, diroque cruciatu laniabant. Multos pridem agnitos mihique in seculo familiares ibi-

[1] *Accurrentes denuo tortores.*] 'Accurrentibus denuo tortoribus' in MS.

dem exitu vario afflictos conspexi, quorum alii episcopi, alii abbates fuerunt, alii in dignitatibus diversis; quidam in clero, quidam in seculari foro, quidam in claustro; quos omnes, quantum in vita priori minoribus fuerant honorum suffulti privilegiis, tantum illos pœnis levioribus visebam addictos. In veritate dico, quod speciali quadam acerbitate pœnarum præ cæteris universos angi perspiciebam, quos judices aliorum vel prælatos nostra ætate noveram exstitisse. Longum nimis esset, quid singuli meruissent quidve paterentur, licet hoc mihi de omnibus foret conspicuum exponere; sed testis mihi Deus est, quod si quempiam, qui omnes caros meos et carnaliter amicos occidisset, talibus viderem suppliciis deputatum, millies, si fieri posset, pro ejus ereptione mortem susciperem temporalem, præcipue cum omnia, quæ ibi pœnalia sunt, doloris et angustiæ, amaritudinis et miseriæ, modum excedant et mensuram.' A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

De secundo pœnali loco purgatorii et pœnarum varietate.

'Postquam hoc pœnale transivimus exercitium, ego et dux meus ex transverso prætermeavimus illæsi, sicut et alios fines tormentales, quos inferius memorabo. Post hunc igitur ad alterum devenimus locum tormentorum; mons enim nubibus ipsis celsitudine sua pæne contiguus locum disterminabat utrumque, cujus nos juga tam facili gressu transegimus quam veloci. Erat itaque sub remoto montis ipsius latere vallis profundissima et tenebrosa, altrinsecus rupium jugis eminentissimis cincta, cujus latitudinem nullius superaret aspectus; ima vallis ipsius, fluvium an stagnum nescio, amplitudine tenebat latissimum et teterrimo latice horrendum, quod

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

nebulam intolerabilis fœtoris jugiter exhalabat. Imminens vero ex hac parte stagni montis latus rogum ad ipsos usque cæli cardines emittebat; ex opposito autem promontorio collis ejusdem tanta frigoris immanitas, certatim nivis et grandinis sævientibus procellis, rigebat, ut illo eatenus algore nihil pœnalius me putaverim conspexisse. Tractus vallis præscriptæ et utriusque montis latera, quæ frigoris ignisque facies horrenda invaserat, tanta multitudine fervebat animarum, ut solent alvearia crebro apum examine referta scatere; quibus hoc fuit generale supplicium, quod tunc in amne fœtido mergebantur; tunc inde erumpentes hinc obviis ignium voluminibus vorabantur, ac demum, fluctuantibus flammarum globis, tanquam fornacis scintillæ in editum delatæ et in alterius ripæ profunda demissæ, turbinibus ventorum, frigoribus nivium et asperitatibus grandinum reddebantur; inde præcipitatæ, et quasi violentia tempestatum refugientes, iterum fœtoribus fluvii et incremationibus debacchantis incendii trudebantur. Quosdam flammæ, quosdam frigora diutius cruciabant, et quidam in amnis fœtore moram ducebant largiorem; alios, quasi oleas in prælo, ita mediis in flammis comprimi, quod dictu horribile est, et indesinenter arctari visebam. Omnium igitur, qui illic cruciabantur, ista fuit conditio, quod ad perficiendam purgationis suæ plenitudinem omnia illius laci a principio usque ad finem permeare spatia cogebantur. Maxima tamen et multiformis erat ibi afflictorum distinctio, quia istis levior et ocior indulgebatur, pro meritorum qualitate et collatorum sibi post funera beneficiorum quantitate, transitus, et majoribus obnoxii reatibus et restrictioribus adjuti remediis supplicio graviori et diutino teneban-

tur; omnibus vero, quanto plus ad finem laci illius accedebant, eo mitior cruciatus restabat, crudelissimam enim in principio constituti pœnam sentiebant, licet non omnes eam æqualiter pertulissent; levissima loci istius tormenta immaniora fuerunt quam loci superius inspecti immanissima. In hoc vero pœnali loco multo plures notorum meorum quam in purgatorio superiori reperi et agnovi, quibusdam tamen utrobique locutus sum, inter quos aurificem quendam mihi in seculo notissimum conspiciens agnovi; ductor autem meus, cernens me illum diligentius intueri, sciscitatus est, si ipsum cognoscerem; audiens quoque illum mihi fuisse notissimum, ait, 'Si eum nosti, loquere illi.' Ipse vero intuens nos et recognoscens ineffabili gestu lætitiæ applaudebat viro, qui me ducebat, expansisque manibus a crebra totius corporis inclinatione illum veneratus atque pro impensis sibi beneficiis salutans inexplicabiles gratiarum retulit actiones; cumque tandem frequenter repeteret, 'Sancte Nicolae, miserere mei,' quem vultum præferre angelicum multoties admirabar, nihil mihi dulcius eatenus audivi quam cum ductoris mei sancti Nicolai, quem semper amavi, colui et dilexi, nomen celebre recognovi, a quo salutem tam corporis quam animæ obtinere sperabam. Tunc a me requisitus aurifex, quomodo tam cito adeo immania pertransisset tormenta, quæ eum transmeasse conspexi, respondit, 'Tu,' inquit, 'carissime, et omnes noti mei in seculo, cui ante mortem meam temporalem vidistis omnia fidei Christianæ denegata subsidia, velut confessionem et viaticum, pro perdito me habuistis, nescientes præsentis domini misericordiam, sancti videlicet Nicolai, qui me infelicem servum suum non est passus meritam perpetuæ damna-

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

tionis mortem subire; nam modo et semper, ex quo hiis pœnis subactus fui, cum graviori angebar supplicio, ipsius sum visitatione clementissima recreatus. In aurificio autem, quo fraudes in seculo nonnunquam commisi, nunc atrocissime luo, dum frequenter in cumulum nummorum ardentium præcipitatus intolerabiliter exuror, ipsosque denarios ignitos ore vorare hianti frequenter compellor, quæ omnia interiora mea comburunt; sæpius insuper eos numerare coarctor, ex quibus digitos manusque pessundatos me habere condoleo et combustos.' Inquisivi denique ab eo, si homines quovis remedio tam horrendum possent evitare supplicium; ad quod ille suspirans ait, 'Si quotidie scriberent in frontibus et circa locum cordis digito 'Jesus Nazarenus rex Judæorum,' fideles proculdubio conservarentur immunes, et post mortem loca ipsa decore clarissimo coruscarent.' Hæc et alia multa ab isto audivi; sed ad alia scribenda festinantes, quæ modo dicta sunt, sufficiant.'

De tertio loco pœnali et multiplici varietate tormentorum.

'Relinquentes, ego scilicet et dux meus, jam dictam vere lachrymarum vallem, quam secundo adivimus loco, pervenimus ad campum maximum in demerso quodam terræ gremio situm, qui[1] ab universis præter tortores dæmones et animas tortas sequestratus videbatur accessu. Tegebat autem superficiem illius chaos maximum quoddam et horrificum, quo permixti rotabantur fumus sulphureus et intolerabilis nebula fœtoris cum flamma picea nigredine permixta, quæ montium instar hinc inde consur-

[1] *Qui . . . accessu.*] 'Et ab universorum præter tortores dæmones et animabus tortis sequestratus videbatur accessu' in MS.

gens per inane illud horribiliter spargebatur. Planities loci illius multitudine vermium constrata scatebat, ut junco solent domorum areæ operiri; et hii, super omnem æstimationem horridi, deformes et monstrosi, terribili oris rictu et naribus ignem spirantes exsecrabilem turmas miserorum voracitate inextricabili lacerabant; quos jam assumptos dæmones ubique discurrentes, insanientium more in miseros sævientes, nunc eos frustatim ignigeris truncabant ferramentis, nunc omnem carnem ad ossa funditus abradebant, nunc igni injectos, ut solent metalla, liquefaciebant eos et in modum ignis ardentis eos reddebant. Parum est, Dominum testor, immo nihil, quod refero de pœnis loci illius; novit enim Deus quod, in brevissimo temporis spatio centum vel amplius omnimodis pœnarum diversitatibus annullatos et mox restitutos, iterumque in nihilum pæne redactos ac denuo redintegratos, eos intuebar, quos eo loco vita perdita cruciari cogebat, quarum vicissitudinum nullus erat finis, non meta aliqua, nec terminus ullus. Ignis enim illius tam edax fuit incendium, ut quasi tepere crederes, in comparatione illius, quicquid comburere solet vel fervere; vermes autem dirupti et mortui ac in frusta comminuti sub infelicibus in congeriem glomerabantur, qui in putredinis illius fœtore tabis tam execrandæ adeo universa [1] replebant, ut fœtulentia illa omnem prædictarum pœnarum excederet cruciatum. Restat adhuc quod hiis omnibus magis exosum, grave pariter ac verecundum, damnatici loci illius tolerare cogebantur; omnes enim, qui ibi puniebantur, sceleris, quod nec nominari licet a Christiano, sed nec etiam ab ethnico quolibet vel pagano, in seculo fuerant patratores. Hos itaque monstra quædam in-

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham

[1] *Replebant.*] 'Replebat' in MS.

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

gentia, igneam qualitatem præferentia, visu autem super omnia quæ excogitari valent horrida et horrende terribilia, jugiter impetebant, et, quamvis renitentes ac multum refugientes, sibi genere abusionis damnabili permisceri cogebantur; ita enim inter nefandos complexus præ nimio dolore palpitabant, rugiebant et ululabant, et deinde velut exanimati et in mortem deficientes collabebantur, excipiendi mox cruciatibus innovatis. Horreo referens et sceleris obscœnitate in memetipso supra modum confundor, dum mihi eatenus inauditum fuerat et inopinabile utrumque sexum talibus immunditiis fuisse aliquatenus depravatum, et, proh dolor! talium caterva tam innumerabilis quam miserrime miserabilis reperiebatur ibidem. Personas multorum illo in loco nec aspexi nec agnovi, quia tormentorum et obscœnitatis enormitas ac fœtoris et immanitas nimium mihi ingerebat horrorem; unde mihi supra modum molestum fuit, vel ad breve momentum ibi consistere, vel quæ ibidem fiebant intueri. Denique inter lamentabiles querimoniarum ululatus, dum clamaret unusquisque eorum, 'Væ mihi! væ mihi! quare peccavi, quare pœnitendo peccata non correxi?' adeo illos suppliciorum dolores ingeminabant singuli, ut plangentium clamorem vociferatione continua putares in toto mundo audiri.'

De quodam legista et ejus cruciatu.

'Verum licet, quantum potui, quæ ibi fiebant refugerem intueri, unius tamen clerici, quem olim agnoveram, non valebam evitare conspectum; hic suo tempore eorum, quos legistas et decretistas appellant, peritissimus habebatur, unde in redditibus ecclesiarum ampliatus affluentioribus indies opibus abundavit. Hunc in pœnis

exsecrabilibus reperiens multum calamitatis pondus, quo premebatur, mirabar; et cum inquirerem, utrum misericordiam se aliquando consecuturum speraret, respondit, 'Væ,' inquit, 'væ, væ mihi! scio, scio, quod citra diem judicii omnino misericordiam non merebor; an autem vel tunc, incertum habeo, quia, semper ex quo in hæc mala devolutus sum, deterioratur pœna mea, trahens me de pessimis ad pejora.' Cui ego; 'Et quare in extremis non es confessus peccata tua, nec egisti pœnitentiam?' Et ille; 'Quia recuperandæ sanitatis spem habebam, et, fallente diabolo, erubui tam turpia confiteri facinora, ne despectior haberer inter eos, in quibus gloriosus et male splendidus apparebam. Levia tamen quæque peccata confessus sum presbytero, et interroganti, an aliorum essem conscius peccatorum, præcepi ut tunc abiret, ut iterum, si quid memoriæ occurreret, sibi denuo intimarem; quo recedente et non longius progresso, incipiebam mori; ille a ministris meis reaccersitus jam me invenit hominem exuisse. Nihil igitur de mille generibus pœnarum, quas omni die perfero, sic me excruciat, quam erroris mei, quo tenebar in seculo, nefanda repræsentatio, quia cogor actualiter turpitudini antiquæ passionis deservire; præter enim supplicii indicibilis vehementiam, confusione intolerabilius premor, dum in conspectu omnium de tantis flagitiis exsecrabilis existo.' In momento autem, dum hæc diceret, innumeris eum modis excruciari conspexi, et in ipsis cruciatibus velut in nihilum redigi, et instar plumbi in liquidum per vim caloris dissolvi. Sanctum etiam, qui adstabat, Nicolaum sciscitatus sum, si possent talia tormenta aliquo remedii genere relevari; et ille, 'Cum venerit,' inquit, 'dies judicii, tunc Christi fiet voluntas; ipse enim

A.D. 1196.
Legend of a monk of Evesham.

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

novit corda omnium solus, et tunc quod justum viderit retribuet universis.' Cum autem postea reversus sum ad corpus, venit ad me sacerdos ille, cui levia tantum confessus fuerat; Dominum testans coram multis, verissima esse quæ dixi, cum nullus præter ipsum ista cognoverit. De pœnis autem multorum, quas vidi, hic prætermitto inserere, timens ne, si plura ponerem, lectoribus ad alia tendens fastidium generarem; hæc enim pauca de multis breviter excerpta sufficiant.'

De visione, quam idem monachus vidit, de æterna gloria beatorum.

'Exsecutis pro parte hiis, quæ de pœnis et locis pœnalibus vidimus miserorum, restat nunc ut de solatiis quiescentium et æterna gloria beatorum, quæ fide oculata perspeximus, proferamus. Postquam diutius per diversorum genera suppliciorum incedentes, ut supra memoravimus, varios miserorum labores inspeximus, nobis ad interiora tendentibus lumen cœpit paulatim gratissimum apparere; hinc odoris suavissimi fragrantia, inde campi multimoda florum jucunditate vernantis amœnitas, incredibilem nobis præstitit voluptatem. In hoc campo hominum sive animarum millia reperimus infinita, post excursa supplicia in felici jocundantium quiete lætantes. Quos autem in prima illius campi margine invenimus albis quidem sed non satis nitentibus utebantur vestibus; nigredinis tamen aut cujuslibet maculæ nihil eis videbatur inesse, licet minoris gratia candoris pollerent. Inter quos plerosque mihi dudum notos conspexi; nam abbatissam quandam de pœnis nuper egressam ibidem recognovi, quæ vestibus immaculatis, parum tamen candidis, utebatur; priorem quendam ibi

vidi et agnovi, cum spiritibus justorum beata quiete pœnis omnibus exemptum, certa exspectatione divinæ visionis, qua erat remunerandus, incomparabiliter lætiorem. In eisdem locis quendam vidi sacerdotem, qui cum bonæ vitæ exemplis ita gratiam prædicationis habebat conjunctam, ut non solum in parochiis quas regebat, sed et populum longe positum a criminibus mortiferis revocabat, atque, Deo cooperante, aliis per eum multis ac sibi inenarrabilis gloria restabat.'

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

De secundo loco quietis et gloria ibidem quiescentium.

'Hinc autem ad interiora prædictæ amœnitatis loca pergentibus major semper et lucis claritas, et odoris suavitas, candorque ibidem degentium et jucunditas arridebat. Omnes vero, quos locus iste tenet, supernæ Hierusalem cives sunt adscripti, qui pœnas universas tam facile transierant, prout vitiis mundanis minus fuerant irretiti. Et quæ jam progressi vidimus, non lingua retexere, non digne valet humana infirmitas explicare; quis enim digne verbis exponat, qualiter in medio spirituum beatorum, quorum millia infinita ibi circumstabant, velut præsentialiter in hac sacra solemnitate passionis Dominicæ, pius humani generis Redemptor, tanquam in crucis stipite appensus, flagellis toto corpore cruentus, sputis dehonestatus, spinis coronatus, clavis confossus, lancea perforatus, per manus et pedes rivi purpurei coloris defluebant, ex sacro latere ejus sanguis stillabat et aqua? Hinc mater, non jam tristis et anxia sed gaudens et vultu serenissimo, tanto tamque ineffabili adstabat spectaculo. Jam vero quis unquam mente conjiciat, quanta cum alacritate ad hoc spectaculum undique concurrebatur, quæ intuentium erat devotio, quis adorantium concursus, quantæ pro tan-

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

tis beneficiis gratiarum actiones? Hæc mihi altius revolventi dolor nescio an devotio animum distrahebant infelicem, stupor et admiratio me mente quodammodo alienum reddunt et absentem. Quid vero devotionis, quod his contumeliis diabolus vincitur, tartarus debellatur, arma ejus diripiuntur et spolia, homo perditus reparatur, et præda dæmonum inferni crepta ergastulo in cælo choris inseritur angelorum? Multa, quæ hic vidi et audivi, referre pertimesco, eo quod insolita et multis incredibilia videantur. Denique, post moram non modicam in tam beata visione expletam, visio ipsa repente disparuit; et loco, ubi gloria tanti sacramenti steterat, adorato, singuli ad sedes proprias cum lætitia redierunt, et ego ducem meum inter mansiones beatorum plenus admiratione ad interiora sequebar; hic jam consistentium candor, hic odoris fragrantia, hic erat inæstimabilis laudes Deo canentium harmonia.'

De tertio amœnitatis loco et visione Dei.

'Multo inter hæc jam emenso viæ spatio et crescente ante nos locorum jucunditate, vidi eminus quasi murum crystallinum, cujus altitudo pervideri non potuit nec meta longitudinis comprehendi, cui jam appropinquantibus nobis, portam vidi introrsus lucidissima claritate micantem, apertumque ejus vidi aditum, sed crucis unius obice signatum; accedebat illuc multitudo eorum catervatim, qui viciniores erant ingredi exoptabant; crux vero in medio portæ sita, nunc se attollens ad superiora, latum adventantibus pandebat ingressum, ima denuo petens intrare cupientibus negabat incessum. Quam gaudenter ingrediebantur admissi, vel quam reverenter subsistebant exclusi, crucis elevatio-

nem iterum postulantes, exprimere non sufficio. Substitit hic mecum aliquamdiu ductor meus, sed tandem accedentibus crux erigitur, iter ingressuris patet; socius libere ingreditur, subsequebar et ego, verum crux ex improviso descendit super manus nostras, meque a ducis mei consectatu arcebat; quod cernens ego nimium pertimescens ista ductoris mei monita audivi, 'Ne paveas,' inquit, 'fidem tantum habeto in Dominum et securus ingredere;' et, redeunte fiducia, crux ingressum concessit et intravi. Quantus vero fulgor inæstimabilis claritatis, quantaque luminis gratia interius universa repleverit, a me nemo requirat; hoc enim [non solum] verbis exprimere, sed nec mente sufficio recordari. Splendor ille blandus et coruscus sic intuentem in se rapiebat, sic nitoris immensitate super se efferebat, ut nihil in ejus comparatione esse crederem, quicquid me contigit eatenus inspexisse; nam splendor ille, quamvis inæstimabilis esset, intuentis tamen non reverberabat, sed potius acuebat obtutum; inferius autem intuenti nihil aliud occurrebat nisi lux et murus, ut dictum est, crystallinus. Erant quoque ab imo usque ad summitatem ejus gradus mira pulchritudine dispositi, per quos ascendebant lætantium agmina mox ut erant per januam intromissi; nullus fuit ascendentium labor, difficultas nulla, nec aliqua in ascensu mora, quia semper superior quam inferior gradus alacrius scandebatur. Ad altiora vero oculos dirigens conspexi in throno gloriæ residentem Dominum et Salvatorem nostrum in specie humana, et in circuitu ascendentes et cum gratiarum actione adorantes eum, ut mihi videbatur, quingentorum vel septingentorum spiritus beatorum, qui nuper itinere, quo prædictum est, ad locum throni conscenderant.

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

Mihi autem certissime constat, quod locus ille, quem videbam, non erat cælum cælorum, ubi videbitur Deus deorum in Sion, sicuti est in majestate sua; sed inde, remota jam omni difficultate et dilatione, ascenditur ad cælum illud æternæ Deitatis visione beatum. In hac tamen visione tantum lætitiæ et gaudii, tantum jucunditatis animo concepi et exultationis, ut quicquid humana explicari potest industria minus sit ad exprimendum cordis mei gaudium, quod ibidem percepi.'

Ut idem monachus ad corpus reductus fuerit.

'His igitur et aliis innumeris visis et auditis, sanctus Nicolaus mihi breviter est locutus; 'Ecce,' inquit, 'fili, jam pro parte, ut petisti, seculi statum, pericula errantium, supplicia malorum, purgatorum quietem, gaudia eorum, qui jam ad cæli curiam perveniunt, passionis Dominicæ mysteria, ut tibi fuit possibile conspexisti. Jam tibi ad tuas seculi redeundum est pugnas; percipies autem, si perseveraveris in timore Domini, quæ oculis tuis vidisti, et multo his majora, si corpore immaculato et corde innocenti ultimæ vocationis diem tuæ studueris præstolari.' Dum adhuc mecum talia loqueretur, subito audire cœpi classicum miræ suavitatis, quasi totius mundi campanæ, vel quicquid sonorum est, una simul pulsatione concuteretur. In hoc classico mirabilis suavitas et varia melodiæ permixtio, magnitudine an dulcedine nescio plus stupenda fuit. Ad tam insolitum autem auditum sollicite intentus ac nimium animo suspensus, mox ut desiit audiri, a ducis mei comitatu destitutus fui; viribusque corporis redeuntibus et oculis in usum videndi patefactis, pristinæ ægritudinis molestia funditus deleta ac debilitate penitus exclusa, va-

lidus et fortis, licet mœstissimus et anxius, coram vobis resedi. Redditus itaque mihi, cum a fratribus audivi jam Paschalem adesse festivitatem, tunc certius animadverti classicum illud hoc innuisse, quod etiam apud cives cælestes non sine ineffabili jucunditate atque festiva celebritate recolitur salutis humanæ mysterium, quod in solemnitate Paschali operatus est in medio terræ, qui eodem momento olim cælum et terram ex nihilo creavit Jesus Christus Dominus noster, cui est cum Patre coæterno et Spiritu Sancto honor et imperium per infinita secula seculorum. Amen.' A.D. 1196. Legend of a monk of Evesham.

De morte Henrici, regis Hierosolymitani.

Eodem tempore Henricus de Campana, rex Hierosolymitanus, qui regi Guidoni successerat, de fenestra eminentiori cujusdam [1]cœnaculi in plateæ pavimentum corruens, fractis cervicibus, exspiravit; erat autem nepos regum Francorum et Anglorum, Philippi videlicet et Richardi, ex filia Lodowici, regis Francorum, patris Philippi, quem susceperat ex Alienora regina sua, quam et rex Anglorum Henricus, pater regis Richardi, postmodum duxit in uxorem. Defuncto itaque rege jam dicto, status terræ sanctæ necessario regem exigebat; unde unanimi consensu cleri et populi electus est vir quidam illustris de regno Francorum, [2]Johannes de Breines, in re militari experientissimus, qui et in regem est coronatus, sub cujus industria regni negotia sunt plurimum prosperata. Death of Henry, king of Jerusalem.

---

[1] *Cœnaculi,*] 'dum loqueretur ad turbas;' Hoveden, p. 772.

[2] *Johannes de Breines.*] Before John of Brienne succeeded to the kingdom of Jerusalem, Henry's widow Isabella (according to Hoveden, Milicent,) had married Amaury, the brother and successor of Guy of Lusignan, in the island of Cyprus, and they had been crowned king and queen of Jerusalem and Cyprus. Amaury died in 1205.

Rex Richardus nuntios misit Romam contra archiepiscopum Rothomagensem.

A.D. 1197. Dissension between Richard and the archbishop of Rouen.

Anno gratiæ MCXCVII. rex Anglorum Richardus fuit in Normannia apud Burum nimia confusus angustia, eo quod [1]archiepiscopus Rothomagensis in Normanniam sententiam tulerat interdicti; jacebant enim corpora defunctorum insepulta per plateas civitatum et vicos, quæ viventibus fœtorem non minimum incusserunt. Misit ergo rex Willelmum, Eliensem episcopum et cancellarium suum, episcoposque Dunelmensem et [2]Lixoniensem ad curiam Romanam, ut causam suam defenderent contra archiepiscopum memoratum; sed Willelmus, episcopus Eliensis, Romam tendens apud Pictaviam [3]diem clausit extremum; sepultus est autem in abbatia de Pinu Cisterciensis ordinis quarto kalendas Februarii. Socii autem ejus, episcopi videlicet supradicti, iter propositum expedientes Romam pervenerunt. Convenientibus autem partibus in præsentia domini papæ, illisque diligenter auditis, post diutinam deliberationem domini papa et cardinales attendentes damna et importunitates, quæ regi in Normannia possent accidere nisi locus ille Andeliaci firmaretur; dederunt archiepiscopo consilium, ut cum domino suo rege amicabiliter componeret, et ab eo reciperet sufficientem ablatorum recompensationem juxta proborum æstimationem virorum; asserebant enim,

---

[1] *Archiepiscopus Rothomagensis.*] The causes of this quarrel may be seen more at length in Newburgh, v. § 28. See also the letters of the archbishop to Ralph de Diceto, col. 694, *seqq.*

[2] *Lixoniensem,*] rather 'Lexoviensem;' so in the letter of the archbishop in Diceto, and in Brompton.

[3] *Diem clausit extremum,*] 'jam non coram Romano pontifice causam regis Anglorum acturus, sed ad tribunal Regis angelorum pro seipso rationem redditurus;' Newburgh, v. § 29.

bene licere cuilibet potenti, et consequenter regi Anglorum, terræ suæ infirmiora munire, ne sibi perinde damnum eveniat aut gravamen. Sub hac autem pacis forma nuntii tam regis quam archiepiscopi revertentes impetraverunt interdicti sententiam relaxari. A.D. 1197.

Forma pacis factæ inter regem Richardum et archiepiscopum Rothomagensem.

Terms of the convention between them.

Forma autem pacis et concordiæ inter dominum regem Angliæ et ecclesiam Rothomagensem et archiepiscopum sæpe dictum in hunc modum se habet; [1]"Richardus, Dei gratia rex Angliæ, et cætera. Cum sacrosancta ecclesia sponsa sit Regis æterni et unica ipsius dilecta, per quem reges regnant et principes gubernacula possident, tanto ampliorem ei volumus devotionem et reverentiam exhibere quanto certius non regiam tantum sed omnem a Domino Deo esse credimus potestatem; unde sicut venerabilis ecclesia Rothomagensis, quæ inter universas terrarum nostrarum plurima celebritate dignoscitur eminere, [pro[2] rerum necessitate vel temporum nostris ducit utilitatibus opportuna diligentia consulendum;] sic nos ejusdem matris nostræ commodis et augmentis digna compensatione digne duximus respondere. Sane villa de Andeli et quibusdam aliis adjacentibus locis, quæ erant Rothomagensis ecclesiæ, minus sufficienter firmatis, inimicis nostris in terram nostram Normanniæ per eadem loca patebat ingressus, per quæ incendiis et rapinis necnon et aliis hostilitatis sævitiis in eandem terram nonnunquam licentius grassabantur. Quocirca venerabili patri nostro Waltero, archiepi-

---

[1] *Richardus.*] Diceto, col. 698. Compare Newburgh, v. § 34, and Rymer, i. p. 96.

[2] *Pro . . . consulendum,*] supplied from Diceto.

A.D. 1197. scopo et capitulo Rothomagensi, debitum habentibus ad nostra et prædictæ terræ nostræ damna respectum, facta est permutatio inter ecclesiam Rothomagensem et archiepiscopum Walterum ex una parte, et nos ex altera, de manerio de Andeli in hac forma; quod, videlicet, idem archiepiscopus de conscientia et voluntate domini papæ Cælestini tertii, et de assensu capituli Rothomagensis ecclesiæ, concessit et in perpetuum quietum clamavit nobis et hæredibus nostris prædictum manerium de Andeli, cum novo castello de Rupe et cum foresta, et cum omnibus aliis pertinentiis et libertatibus suis, exceptis ecclesiis et præbendis militum, et excepto manerio de Fraxinis cum pertinentiis suis, quæ omnia idem archiepiscopus ecclesiæ Rothomagensi et sibi et suis successoribus retinuit cum omnibus libertatibus et liberis consuetudinibus suis et cum omni integritate sua in perpetuum. In escambium autem manerii prædicti de Andeli cum pertinentiis, concessimus et in perpetuum quieta clamavimus ecclesiæ Rothomagensi, et prædicto archiepiscopo et successoribus suis, omnia molendina, quæ nos habuimus apud Rothomagum quando hæc commutatio facta est, integre cum omni sequela et molitura sua, sine aliquo retinimento eorum, quæ ad molendinum pertinent vel ad molituram, et cum omnibus libertatibus et liberis consuetudinibus quas solent et debent habere; nec alicui licebit ibidem molendinum facere ad detrimentum molendinorum prædictorum. Concessimus eis insuper villam de Diepe et villam de Buteiles cum omnibus pertinentiis et libertatibus, cum manerio de Loures et foresta de Haliermunt, cum feris et omnibus aliis pertinentiis et libertatibus suis. Hæc autem omnia in escambium habebunt prædicti manerii de Andeli ecclesia Rothomagensis

et archiepiscopus prædictus et successores sui in perpetuum; [1]hiis testibus. Factum est autem hoc escambium apud Rothomagum anno gratiæ millesimo centesimo nonagesimo septimo et anno regni nostri [2]octavo.' A.D. 1197.

Rex Richardus corpus sancti Walerici in Normanniam transtulit, et naves ibi multas combussit.

Town of S. Valery burned.

Eodem[3] tempore suggestum est regi Richardo, quod naves ex Anglia venire consueverant apud sanctum Walericum ad deferendum victualia regi Francorum et aliis inimicis suis; facta itaque illuc equitatione, villam combussit, monachos destruxit, feretrum sancti Walerici cum reliquiis in Normanniam transvexit. In portu autem illo naves ex Anglia invenit frumento et victualibus onustas, quarum nautas suspendi præcepit, navibusque combustis, victualia suis militibus erogavit.

Ut rex Richardus comitem Flandrensem sibi obligavit.

Richard bribes the earl of Flanders.

Per[4] idem tempus rex Richardus, datis muneribus, omnes de regno Francorum potentiores in sui favorem allexit; Baldewino, comiti Flandriæ, pro auxilio quinque millia marcas argenti contulit, et ipse regi obsides tradidit, quod sine ipso non componeret cum rege Francorum. Campani cum Britonibus, relicto rege Francorum, regi Richardo adhæserunt. Willelmus Crepin, constabularius de Augi, regi Anglorum vi compulsus idem castellum reddidit, quod rex confestim munivit; et rex Francorum, exercitu congregato,

---

[1] *Hiis testibus.*] The names of the witnesses are all given by Diceto, col. 699.

[2] *Octavo.*] The 16th of October; ibid.

[3] *Eodem tempore.*] Hoveden, p. 770.

[4] *Per idem tempus.*] Hoveden, ibid.

A.D. 1197. illud obsedit. Et, dum hæc fierent, rex Anglorum in Alverniam hostiliter progrediens decem castella regis Francorum et [magnam multitudinem] hominum suorum cepit; sed, antequam rex Anglorum rediret in Normanniam, rex Francorum cepit Dangu castellum, concessis militibus, qui in ejus præsidio erant, pro quinquaginta marcis argenti, vita et membris cum equis et armis, et rex castellum retinuit illudque firmavit.

Ut rex Francorum in Flandria in arcto positus [fuerit].

Philip's defeat in Flanders.

Interea comes Flandrensis [1]Baldewinus castellum Arras obsidione vallavit; quo audito, [2]rex Francorum illuc venit cum exercitu copioso; in cujus adventu comes, obsidione relicta, abiit in terram suam, insequente eum rege Francorum. Cum autem rex longius processisset inter paludes et recessus maris, comes Flandrensis fecit confringere ante et post eum pontes et aquæductus aperire, ita quidem quod neque procedere neque redire potuit, nec ad eum poterant victualia deferri. Tunc rex in arcto positus comiti significavit, quod ea intentione illuc venerat, ut cum eo vel amicabiliter componeret vel ipsum a fidelitate regis Anglorum revocaret; nuntiavit insuper ei, quod ligius homo ejus erat, unde nec debuit nec decuit illum coronam suam impugnare; sed tandem, antequam ei comes licentiam concederet abeundi, juravit rex, quod tam ipsi comiti quam regi Anglorum omnia, quæ per werram occupaverat, castella aliaque jura sua eis redderet, et ad hujus pacti executionem statuit diem, ut tam ipse quam rex Anglorum venirent

[1] *Baldewinus.*] In the MS. the scribe has written 'P.' for 'B.'

[2] *Rex Francorum.*] Almost verbatim from Hoveden, p. 770.

ad colloquium inter [1]Wailum et Andeliacum feria quarta post exaltationem sanctæ Crucis; et sic liberatus a captione comitis idem rex ad propria remeavit. Reversus autem Parisius consilium habuit a suis ut a pacto resiliret; non enim ad observationem juramenti, quod de necessitate et quasi coactus fecerat, exstitit obligatus. A.D. 1197.

De quibusdam constitutionibus a rege Richardo utiliter provisis.

Eodem anno constitutum est a rege Richardo, ad instantiam Huberti, Cantuariensis archiepiscopi et Angliæ justiciarii, in die sancti Eadmundi regis et martyris apud Westmonasterium, ut omnes mensuræ per totam Angliam in bladis et leguminibus, tam in civitatibus quam extra, ejusdem sint quantitatis, et maxime mensura celei, vini et ponderum mercatorum. [2]Constitutum est etiam, ut lanei panni, ubicumque in regno fiant, duas ulnas habeant latitudinis infra lisuras, et sint in medio et in lateribus ejusdem bonitatis. Statutum est insuper, ne quis mercator prætendat seldæ suæ rubeos vel nigros pannos, vel aliquid aliud unde visus intuentium decipiatur ad pannum bonum eligendum. Exiit præterea edictum, quod nulla tinctura nisi solummodo nigra fiat alicubi in regno, nisi in capitalibus civitatibus aut burgis; et, si quis in aliquo istorum transgressor convictus fuerit, corpus illius capiatur et in carcerem detrudatur, et omnia quæ ipsius sunt ad fisci commodum saisiantur. Eodem anno Philippus, clericus regis, natione Pictaviensis, episcopus Dunelmensis est electus, [et] a papa Cælestino apud Lateranum munus consecrationis suscepit. Laws of Richard I.

---

[1] *Wailum et Andeliacum.*] Gaillon and Andely.

[2] *Constitutum.*] Hoveden, p. 774.

Ut Otho in regem Alemannorum coronatus fuerit.

A.D. 1198. Otho, king of Germany.

Anno gratiæ MCXCVIII., qui est annus regni regis Anglorum Richardi nonus, procurante eodem rege,[1] Otho, nepos ejus, Aquisgrani in regem Alemanniæ sive Germaniæ coronatus est; qui statim filiam ducis Lovaniæ uxorem ducens in die coronationis suæ sedit simul cum ea in cathedra ad mensam, sed non tunc coronata. Eodem anno, defuncto papa Cælestino,[2] Innocentius tertius successit, in die cathedræ sancti Petri papa consecratus et in Petri cathedra collocatus; cujus favore exortum est in Italia novum genus prædicatorum, qui [3] Jacobitæ voluerunt appellari, eo quod vitam cœperunt apostolicam imitari. Isti in victu et vestitu satis tenui, aurum et argentum vel aliud quid proprium non possidentes, ibant per civitates et vicos et castella verbum evangelii prædicantes. Multiplicati sunt autem in brevi per orbem universum propter spontaneam paupertatem, habitantes deni et septeni simul in urbibus capitalibus, nihil de crastino cogitantes nec quicquam usque mane retinentes; de evangelio quoque juxta regulam apostolicam vivebant, et, si quid sibi in mensa ex eleemosynarum largitione superabundavit, hoc continuo pauperibus erogabant; ibant autem calceati in præparatione evangelii, vestiti dormiebant, matris prostratu utebantur, saxeis cervicalibus capitibus subnixis.

[1] *Otho, nepos ejus.*] Hoveden, who gives also the form of the election, p. 776.

[2] *Innocentius;*] elected pope the 8th Jan. 1198, and died in 1216.

[3] *Jacobitæ.*] The order of the Dominicans or Friars Preachers; the order was confirmed at the Lateran council, 1215.

De admiranda pœnitentia Hugonis, Cestrensis episcopi.

Eodem anno Hugo de Nunant, Conventrensis sive Cestrensis episcopus, Romam tendens in Normannia cœpit graviter infirmari; cumque, ingravescente ægritudine, mortem sibi vicinam cognovisset, fecit accersiri viros religiosos totius Normanniæ quos habere poterat abbates et priores, et, audientibus cunctis, voce clamosa confessus est pure et maxima cordis contritione ac lachrymarum jugiter effusione omnia peccata, scelera et enormitates omnes, quæ suæ memoriæ occurrebant. Tanta autem contritus erat et commotus pœnitentia, quod omnes adstantes et se intuentes ad lachrymas et singultus commovit; denique flens et ejulans, manibusque consertis, prælatos omnes in virtute Dei adjurabat, quatenus sibi pœnitenti super tot et tantis flagitiorum excessibus pœnam infligerent et satisfactionem condignam. Audientes autem viri religiosi, qui lectulo adstabant, in episcopo vitam adeo flagitiosam simul et admirabilem cordis [1] contritionem, ad invicem sese contuentes obmutuerunt universi, nescientes quid darent consilium vel quid tam subito responderent; quod cernens episcopus dixit eis, 'Scio,' inquit, 'scio, quia, tantis enormitatibus auditis, hæsitatis inter vos, quid mihi pro pœnitentia infligatis; sed obsecro vos in nomine Jesu Christi Domini nostri, quatenus in loco pœnitentiæ et remissionem peccatorum meorum injungatis mihi, ut secundum voluntatem Dei sim in pœnis purgatorii usque in diem judicii, ut tunc per misericordiam Redemptoris nostri, qui semper misericordiam exaltat super

A.D. 1198. Penitence of Hugh, bishop of Chester.

[1] *Contritionem.*] Compare an account by Brompton, col. 1222, who has taken it from a chronicle by a monk of Chester.

A.D. 1198. judicium, salvus fiam.' Placuit hoc consilium universis, salva semper sibi clementia divina, quæ omnes servari desiderat et neminem vult perire. Tunc episcopus, audientibus cunctis, cum ingenti mœrore recognovit, qualiter, expulsis monachis Conventrensibus, ad cumulum omnium malorum in loco eorum irreligiosos clericos introduxit; ad cujus flagitii satisfactionem aliud genus correctionis non invenit, nisi ut eorum habitu vitam finiret, in quos diabolico spiritu exagitatus, dum potuit, persecutionem excitavit, mendicare coegit, quantum in se erat odio mortali afflixit; sicque cum magno ejulatu abbatem Becci, qui inter cæteros aderat, deprecans adjuravit, quatenus intuitu caritatis, ad diaboli confusionem, habitum sibi concederet monachilem, ut illos haberet patronos in seculo futuro, quos persecutus fuerat in hoc mundo. Quod cum impletum fuisset, omnia quæ possidebat in auro et argento, in gemmis et vasis pretiosis, domibus religiosis et pauperibus erogavit, et sic in spe bona omnium adsistentium et jugi lachrymarum effusione fine insperato quievit.

De revocatione conventus ecclesiæ Conventrensis et expulsione clericorum.

The monks restored in Coventry. Morabatur ea tempestate in curia Romana monachus quidam Conventrensis cœnobii, Thomas nomine, qui ab episcopo præfato cum cæteris fratribus expulsus, ut superius relatum est, monachos circumquaque dispersos simul cum cœnobio auctoritate summi pontificis in statum pristinum studuit reformare; quidam autem fratrum ejus obierant, quidam tædio et paupertate affecti a curia recesserant, ipso solo in negotio perseverante, ac, paupertate nimia [1]compellente,

[1] *Compellente.*] 'Compulsus' in MS.

panem suum multoties mendicante; sed, cum nuper de morte episcopi Conventrensis nuntios desideratos accepisset, exaltatum est cor ejus in Domino, qui dat in se sperantibus et perseveranter agentibus bonitatem. Quodam vero die, cum Innocentius papa nuper creatus cum cardinalibus suis in consistorio sederet, monachus memoratus audacter prorupit in medium et petitionem sui negotii indicatricem papæ porrexit; quam cum ille perlegisset, incontinenti monacho respondit, 'Frater, nonne ista petitio a prædecessoribus nostris Clemente et Cælestino sæpius repulsa est, me audiente et vidente; et tu, qui illos non potuisti, me quasi delirum vis circumvenire?' et iratus adjunxit, 'Recede frater, recede, certe inaniter hic exspectas.' Monachus autem hæc audiens cum lachrymis amarissimis respondens ait, 'Pater sancte, petitio mea justa est et omnino honesta, et ideo inaniter non exspecto. Exspecto enim mortem vestram, sicut feci mortem antecessorum vestrorum; succedit enim vobis, qui petitionem meam exaudiet cum effectu.' Papa vero hæc audiens et supra quam dici potest admirans adsidentibus sibi cardinalibus dixit, 'Nonne audistis, quid diabolus iste dixit? Exspecto, inquit, mortem vestram, sicut feci mortem antecessorum vestrorum.' Et conversus ad monachum ait, 'Frater, per sanctum Petrum mortem meam non hic exspectabis, exaudita est enim petitio tua.' Et continuo, antequam cibum sumeret papa, Huberto, Cantuariensi archiepiscopo, dedit in mandatis, ut continuo, visis literis, ad ecclesiam Conventrensem personaliter accederet, et, expulsis clericis, monachos investiret. Sicque archiepiscopus memoratus, amotis clericis præfatis, summi pontificis auctoritate roboratus decimo quinto kalendas Februarii monachos in- A.D. 1198.

A.D. 1198. troduxit; et, quoniam prior illius loci, monachis exsulantibus, defunctus fuerat, præfecit eis priorem nomine Joibertum, natione Normannum, qui propter eminentiam prudentiæ secularis tres prioratus, de Davintre et de Weneloc et de Conventreia, susceperat ad regendum, qui continuo cum consilio monachorum de electione episcopi tractare incipiens, communi deliberatione Gaufridum de Muschamp elegerunt. Eodem tempore, mortuo priore de Bermundeseia, Hubertus, Cantuariensis archiepiscopus, ut Joiberti supradicti avaritiæ satisfaceret, tribus prioratibus suis hunc quartum adjecit.

De consecratione quorundam episcoporum.

Succession of bishops. Per idem tempus, [1] Dominica qua cantatur 'Lætare Hierusalem,' Eustachius, Saresbiriensis decanus, Eliensis episcopatus munus consecrationis suscepit per manum Huberti, Cantuariensis archiepiscopi, apud Westmonasterium in capella sanctæ Katherinæ. Deinde Gaufridus, Conventrensis electus, ab eodem archiepiscopo Cantuariæ consecratus est undecimo kalendas Julii; quo etiam tempore, idus Maii, pluit sanguis undatim super ædificantes turrim apud Andeliacum in Normannia, mortem fortasse regis Richardi denuntians in brevi futuram. His denique diebus Gaufridus, Eboracensis archiepiscopus, regi Richardo et fratri suo in Normannia pacificatus est; erat enim commotus in eum propter dejectionem Willelmi, cancellarii sui, dum idem rex ab imperatore in vinculis teneretur.

Hubertus, Cantuariensis archiepiscopus, ab officio justiciarii amotus est.

Circa dies istos surrexit dissensio et iniquitas inter episcopum Cantuariensem et monachos

[1] *Dominica.*] The fourth Sunday in Lent.

sanctæ Trinitatis Cantuariæ [1]propter ecclesiam, quam idem archiepiscopus apud Lambeiam de novo construxerat, timuerunt enim monachi, ne sedem illuc cathedralem transferret; unde Romam profecti Innocentio papæ conquesti sunt, quod archiepiscopus contra ordinem dignitatis suæ gerebat se justiciarium Angliæ et judicem sanguinis, ita quod, omissis ecclesiasticis negotiis, secularibus plus æquo intendebat; imposuerunt insuper ei, quod ex illius mandato violata fuerat ecclesia sanctæ Mariæ de Arcis Londoniensis, et Willelmus cum Barba ab illa extractus, et equorum caudis alligatus, et per plateas civitatis distractus, tandem patibulo est suspensus; sicque monachi, multo ibidem ære effuso, famam archiepiscopi non mediocriter denigrabant. His papa auditis, regi Anglorum dedit in mandatis, quatenus statim, visis literis, sub pœna interdicti præfatum archiepiscopum ab officio justiciarii removeret, præcipue cum non liceat episcopis negotiis secularibus implicari. Amoto igitur archiepiscopo, rex Richardus loco ipsius Gaufridum filium-Petri subrogavit. A.D. 1198.

De prælio campestri inter Anglos et Wallenses, in quo multi corruerunt.

Eodem[2] tempore, rege Richardo in partibus transmarinis moram faciente, Gaufridus filius-Petri, Angliæ protojusticiarius, magno exercitu congregato, profectus est in Walliam ad succurrendum hominibus Willelmi de Brause, quos Wenunwen, rex Walliæ, obsederat in castello Matildis; quo cum pervenisset, campestre prælium commisit. Wallenses vero Anglis resistere War in Wales.

[1] *Propter ecclesiam.*] See Hoveden, pp. 779, *seqq.*, who has also given the pope's bull for the destruction of the church.

[2] *Eodem tempore.*] Almost verbatim from Hoveden, p. 781.

A.D. 1198. non valentes in fugam compulsi sunt, et projicientes arma sua, ut melius fugerent, Angligenis audaciam præbuerunt; occisi autem referuntur ex eis plusquam tria millia septingenti armatorum, exceptis retentis et lethaliter vulneratis; ex Anglis vero unus solummodo, ex ictu sagittæ inopinato incaute a quodam socio suo directæ vulneratus interiit.

Rex Richardus, facto congressu cum rege Francorum, cepit milites viginti.

War in France.

Per[1] idem tempus rex Francorum Philippus et rex Anglorum Richardus congressi sunt inter Games[2] et Vernonem; in quo congressu rex Francorum et sui per fugam sibi consulentes rapido equorum cursu Vernonem pro refugio petierunt, [3]sed, antequam castellum ingredi potuerunt, rex Richardus illos in ore gladii insecutus cepit ex eis viginti milites et servientes plusquam sexaginta. Eodem tempore Richardus, Londoniensis episcopus, debitum humanæ naturæ persolvit [4]quarto idus Septembris.

De admiranda regis Richardi victoria.

Richard defeats Philip near Jumiéges.

Circa[5] hos denique dies magnificus rex Anglorum Richardus, omnibus viribus congregatis, cepit per insultum tria castella regis Francorum, Sirefontanum videlicet, Burris et castrum de Curceles,[6] laudabili fultus virtute Anglorum. Rex autem Francorum Philippus cum militibus quadringentis et servientibus multis et omnibus communibus suis de Nantua exiens profectus

---

[1] *Per idem tempus.*] In the month of September, Hoveden, p. 781.

[2] *Games.*] 'Gamages;' ibid. Jumiéges and Vernon.

[3] *Sed.*] Brompton, col. 1276.

[4] *Quarto idus Septembris.*] 'Quarto Septembris,' *C.*

[5] *Circa hos denique dies.*] Sunday, the 27th September; ibid.

[6] *Curceles.*] 'Turcels' in MS.

est ad succurrendum castro de Curceles, quod nondum credidit esse captum ; quod cum audisset per exploratores suos rex Richardus, venit ex adverso obviam et inter Curceles et Gisortium campestre cum illis prælium commisit. In hoc autem congressu rex Francorum, pondus prælii ferre non valens, coactus cum suis ad Gisortii castellum aufugit; et, cum fugiendo pontem de Gisors ascendissent fugientes, confractus est pons ille præ multitudine intrantium cum impetu, et ipse rex cum equo et armis cecidit in fluvium de Eethe, cum aliis innumeris de regno Francorum, ubi rex ille in cœno jacens volutatus a mortis discrimine vix ereptus est; sed interea acies quædam de Francigenis electissima, ut dominus eorum liberius per fugam sibi consuleret et regis eum insequentis manus evaderet, reversi de fronte contra regem Richardum impetum in eum fecerunt acerrimum, sese pro domini sui ereptione mortis periculo exponentes. Tunc bellum utrobique accenditur, enses fulminant circa capita galeata, ictibus ingeminatis ignes extorquent, lancearum rigor hostes hinc inde prostravit, fabulis vacare non est locus, nec furor cessavit, donec rex Anglorum aciem præfatam in se conversam sub captione conclusit. In hoc quoque conflictu rex Richardus tres electos milites, Matthæum scilicet de Monte-Morecino, Alanum de Rusci et Fulconem de Gilernallis, ab equis ad terram prostravit, prostratos retinuit; et cum eis nobiliores de regno Francorum barones, quorum hic nomina prænotantur, Gallis de Porta, Girardus de Chori, Philippus de Nantuil, Petrus de Eschans, Robertus de sancto Dionysio, Theobaldus de Wallanggardum, Cedunal de Trie, Rogerus de Meetlent, Aim Triers, Reginaldus de A.D. 1198.

A.D. 1198. Asci, Baldewinus de Leisni, Thomas de Asgent, Ferrius de Parisiis, [1]Petrus de Latonia, Guido de Nevers, Frumentinus Campanensis, Theodoricus de Anceis, Anfricus de Baalim, Eborardus de Muntini, Odo de Muntciun, Funcardus de Rupe, Walterus Rufus, Ernulfus de Leini, Willelmus de Banceto, Jokenus de Brai, Petrus de Pinci, Denebertus de Augi, Puncardus de Castello, Willelmus de Merlon, Johannes de Grangiis, Theobaldus de Breun, Rogerus de Beaumont, Gilbertus de Brai, Petrus de Maidul, Johannes de Cerni, Alardus de Loviers, Radulphus Valencel, Ferri de Brunai, Thomas de Castele, Willelmus de Rochmont, Theobaldus de Misci; et præter jam dictos cepit rex memoratus milites centum, equosque ferro coopertos numero ducentos; servientes, equites et pedites et balistarios tot ibidem sub captione conclusit, quod numerus eorum crevit in immensum. His ita gestis, victoriosissimus rex Anglorum Richardus direxit [2]epistolas ad omnès amicos suos de regno Angliæ, archiepiscopos videlicet, episcopos, abbates, comites et barones, implorans attentius et devote, quatenus una cum ipso Deum glorificarent, qui talem sibi concessit ab hostibus reportare triumphum.

De treugis inter Francorum et Anglorum reges statutis.

Treaty with France. Videns[3] igitur rex Francorum Philippus vires regis Anglorum indies excrescere, propriasque paulatim deficere, necessitate compulsus nuntios latenter ad summum pontificem destinavit

[1] *Petrus de Latonia.*] 'Petrus de la Truie;' Hoveden.

[2] *Epistolas.*] That addressed to Philip, bishop of Durham, is given by Hoveden, p. 782.

[3] *Videns.*] Compare Hoveden, p. 790.

proponens per procuratores suos, se velle libenter cum rege Anglorum componere, vel per inducias belli discrimen ad tempus differre, ut per inducias ipsius auctoritate firmatas cruce sancta signati utriusque regni vota suæ peregrinationis Deo persolvere et terram promissionis ab hostibus Crucifixi liberare, ipsius cooperante gratia, potuissent; et, ut hoc securitate et stabili firmitate fieret, postulavit rex, ut aliquem cardinalem transmitteret cum potestate plenaria ad partes occidentis, qui posset, si necessitas cogeret, per sententiam vel interdictum in alterutrum eorum animadvertere, quem ad concordiam et pacem inveniret rebellem. His et aliis multis in hunc modum propositis, Innocentius papa, qui negotium crucis plurimum affectabat, plus pretio quam precibus inductus misit Petrum de Capua cardinalem, ut pacem inter reges memoratos reformaret; qui, cum pervenisset ad regem Francorum, ipsius consilio assumpsit secum quosdam episcopos utriusque regni, veniensque ad regem Anglorum exposuit ei quanta sinistra in regnis utrorumque regum acciderant, quantaque ventura erant nisi inter eos pax maturius firmaretur. Rex autem Richardus respondit cum indignatione, dicens se de jure non teneri pro ipso papa quicquam facere, [1]maxime cum ab eo multoties requisitus, ut per censuram ecclesiasticam regem Francorum compelleret ad reddendum sibi terras suas et castella, quæ idem rex injuste occupaverat, spreto juramento, dum ipse in terra promissionis inimicos crucis depellere et loca sancta ad statum debitum studuerat

A.D. 1198. Treaty with France.

[1] *Maxime.*] The remaining part of the sentence, 'maxime cum ab eo multoties requisitus,' etc., containing the cause of Richard's indignation against the pope, has been here omitted; it could only, however, have been, 'id facere neglexerat,' or words of a similar import.

A.D. 1198. Treaty with France.

revocare; quapropter in hæreditate sua adquirenda, pro ipsius papæ defectu, compulsus est maximam pecuniæ summam effundere; unde rex præfatus non solum perjurium, verum et sententiam excommunicationis, incurrit; nec etiam sibi constat, si rex Francorum in treugis voluerit consentire. Tunc cardinalis, rege Anglorum seorsum advocato, recognovit eidem sub sigillo secreti, quod ad instantiam ipsius regis missus fuerat a papa ut componeret inter eos; deditque regi consilium, ut hac vice petitioni domini papæ adquiesceret, sciturus pro certo, quod dominus papa ipsum tam de rege Francorum quam de omnibus aliis suis agendis exaudiret. His ita gestis, rex Richardus, qui promotionem [1]Othonis nepotis sui nuper in regem Alemannorum coronati supra modum affectaverat, ut faciliorem haberet a papa ad imperialem consecrationem accessum, omnium victus precibus adquievit; regesque in unum convenientes treugas tali pactione juraverunt quinquennes, quod homines utrorumque regum et mercatores per terras alterutras et nundinas pacifice ire et redire, emere simul et vendere, potuissent. Quo facto, rex Anglorum abbatem Certesheiensem et Reimundum, monachum sancti Albani, qui eodem tempore pro variis negotiis ecclesiæ suæ ad regem transmissus fuerat in Normanniam, Romam misit, ut ibidem negotia prælocuta perducerent ad effectum, et ad hæc negotia perficienda [2]cepit rex de unaquaque carucata terræ suæ hida totius Angliæ quinque solidos de auxilio.

Ut Hubertus, Cantuariensis archiepiscopus, ecclesiam de Lamheia complanaverit.

A.D. 1199. Anno gratiæ MCXCIX. [3]Hubertus, Cantuarien-

[1] *Othonis.*] Brompton, col. 1276.

[2] *Cepit rex.*] Hoveden, p. 778.

[3] *Hubertus.*] Ibid. p. 780.

sis archiepiscopus, ecclesiam de Lamheia, quam Baldewinus prædecessor suus in honorem beati Thomæ martyris fundaverat et ipse fere consummaverat, procurantibus monachis Cantuariensibus summoque pontifice imperante, propriis sumptibus ad sui et multorum ignominiam complanavit. A.D. 1199.

De morte regis Richardi.

Death of Richard I.

Eodem[1] tempore, statutis, ut dictum est, treugis inter regem Francorum Philippum et regem Anglorum Richardum, idem rex Anglorum in quosdam barones Pictaviæ sibi rebelles vexilla direxit et arma ; in civitates autem eorum et oppida ignem accumulavit, vineas et pomeria succidit, nonnullos etiam ex adversariis suis immisericorditer trucidavit. Tandem in Aquitanicum perveniens ducatum, et in territorio Lemovico Chaluz castellum obsidione vallavit, ubi septimo kalendas Aprilis [2]a Petro Basilii telo, ut dicebatur, venenato percussus est, quam percussionem quasi pro nihilo reputabat. Denique diebus duodecim, quibus supervixit, castellum acriter invasit et cepit, militesque et servientes sub arctiori custodia mancipavit; impositis autem in castello ministris suis, illud sufficienter munivit. Vulnus autem, quod ibidem receperat, male interim custoditum tumescere incipiens, et nigredo quædam tumori permixta locum vulneris circumquaque inficiens, regem intolerabiliter torquebat. Tandem rex sapientissimus, cum periculum sibi cerneret imminere, exitum suum cordis contritione, oris pura confessione, corpo-

[1] *Eodem tempore.*] Brompton, col. 1277.

[2] *A Petro Basilii.*] Diceto, col. 705. Hoveden calls the man who wounded Richard 'Bertramnus de Gurdum,' p. 791; Gervase makes him to have fallen by the hand of a young man by name Johannes Sabraz ; col. 1628.

A.D. 1199. Death of Richard I. ris et sanguinis Domini communione munivit; et necis suæ auctori, Petro scilicet, qui eum percusserat, mortem suam condonavit atque liberatum a vinculis abire præcepit. Corpus vero suum apud Fontem-Ebraudi secus pedes patris sui, cujus proditorem se confitetur, sepeliri jubens ecclesiæ Rothomagensi inexpugnabile cor suum legavit; sicque apud castrum præfatum viscera sua in ecclesia recondi præcipiens, hæc pro munere Pictavensibus concessit. Quare, igitur, de corpore suo talem fieri distributionem decreverit, quibusdam familiaribus suis sub sigillo secreti revelavit; patri enim corpus suum ratione prædicta assignavit; Rothomagensibus, propter incomparabilem fidelitatem quam in eis expertus fuerat, cor suum pro exenio transmisit; Pictavensibus quoque, propter notam proditionis, stercora sua reliquit, quos non alia sui corporis portione dignos judicavit; et his dictis, tumore ad cor ejus subito perveniente, octavo idus Aprilis, die Martis, [1] vir Martio operi deditus apud castrum prædictum spiritum exhalavit, postquam regnaverat annis novem et dimidio. Sepultus est autem apud Fontem-Ebraudi, sicut ipse adhuc vivens ordinaverat, cum quo etiam multorum judicio Hesperiæ decus et honor militiæ pariter [2] sepulta sunt; de cujus morte simul et sepultura quidam epitaphium edidit in hunc modum,

'Pictavis exta ducis · sepelit tellusque Chalucis,
Corpus dat claudi · sub marmore Fontis-Ebraudi,
Neustria tuque tegis · cor inexpugnabile regis;
Sic loca per trina · se sparsit tanta ruina,
Nec fuit hoc funus · cui sufficeret locus unus.'

Explicit de rege Richardo.

---

[1] *Vir Martio operi deditus.*] Diceto, col. 705.

[2] *Sepulta sunt.*] 'Sepulta est' in MS.

Incipit de rege Johanne et rebus aliis, quæ ipsius diebus gesta sunt.

Victoriosissimo Anglorum rege Richardo viam universæ carnis, ut dictum est, ingresso, Johannes frater ejus, comes Moretonii, servientes fratris sui universos militesque stipendiarios cum honore retinuit, multa eis donativa promittens; et protinus Hubertum, Cantuariensem archiepiscopum, et [1] Willelmum Mareschallum in Angliam direxit ad pacem suam ibidem denuntiandam et custodiendam una cum Gaufrido filio-Petri tunc justiciario et aliis optimatibus regni. Quo cum pervenissent, fecerunt homines jurare fidelitatem comiti Johanni, atque una cum Gaufrido filio-Petri apud Northamptoniam convenientes convocaverunt proceres universos, de quibus magis dubitabant, et fecerunt illis fidem quod comes Johannes jura sua redderet universis; sub tali igitur conventione comites et barones comiti memorato fidelitatem contra omnes homines juraverunt. Willelmo vero, regi Scotorum, per Eustachium de Vesci denuntiaverunt, quod in reditu suo in Angliam eidem satisfaceret de jure suo in Anglia, si ei interim fidem servaret et pacem; et sic ab omnibus in regno Angliæ lis et contentio conquievit.

A.D. 1199. Accession of John.

Quod quidam magnatum comiti Johanni, et quidam Arthuro adhæserunt.

Comes[2] vero Johannes, dum hæc in Anglia agerentur, perrexit ad Chinonem, ubi thesaurus erat regis defuncti, quem Robertus de Turnham in custodia habens reddidit ei cum castellis de

Parties in favour of Arthur.

---

[1] *Willelmum Mareschallum,*] 'comitem de Strigoil;' Hov. p. 792.

[2] *Comes.*] Verbatim from Hoveden, p. 792.

A.D. 1199. Chinone et de Saumur et aliis castellis sub ipsius custodia deputatis ; Thomas vero de Furneis, nepos ipsius Roberti, tradidit Arthuro, comiti Britanniæ, civitatem Andegavis et castellum, et eidem Arthuro adhæsit. Principes Andegaviæ, Cenomanniæ et Turoniæ Arthuro sicut ligio domino adhæserunt, dicentes judicium esse et consuetudinem illarum regionum, ut Arthurus, filius fratris senioris, in patrimonio sibi debito et hæreditate avunculo succedat, quem videlicet Gaufridus, pater ejusdem Arthuri, esset habiturus si regem Richardum supervixisset. Constantia præterea, mater Arthuri, ad regem Francorum Turonem veniens tradidit ei Arthurum memoratum ; quem rex continuo misit Parisius sub custodia deputatum, et accepit in manu sua civitates omnes et castella quæ Arthuri erant. Sed Johannes comes et mater ejus regina Alienor, exercitu copioso stipati, Cenomanniam venientes civitatem et castellum ceperunt, domos in ea lapideas subverterunt, eo quod Arthuro adhæserant, et cives captivos educentes sub carcerali eos custodia incluserunt.

Ut comes Johannes ducatum Normanniæ susceperit.

John assumes the duchy of Normandy.

His ita gestis, comes Johannes fuit in die Paschæ in Andegavia apud Bamfort, et in crastino misit Alienoram reginam cum Marchadeo ad Andegavensium civitatem; quo hostiliter accedentes devastaverunt eam et cives captos turpiter abduxerunt. Et interim comes Johannes Rothomagum veniens [1]in octavis Paschæ gladio ducatus Normanniæ accinctus est in matrice ecclesia per ministerium Walteri, Rothomagensis archiepiscopi, ubi archiepiscopus memoratus ante majus altare in capite ejus posuit circulum

---

[1] *In octavis Paschæ.*] The 25th April ; Hoveden, p. 792.

aureum habentem in summitate per gyrum rosulas aureas artificialiter fabrefactas; et ipse dux coram clero et populo juravit super reliquias sanctorum et super evangelia sacrosancta, quod ipse sanctam ecclesiam et ejus dignitates bona fide et sine malo ingenio defenderet et ordinatos honoraret; juravit etiam quod leges iniquas, si quæ essent, destrueret et bonas surrogaret. Eodem tempore Willelmus, genere Normannus et ecclesiæ sancti Pauli Londoniarum canonicus, apud Westmonasterium per manum Huberti, Cantuariensis archiepiscopi, in capella sanctæ Catherinæ episcopus Londoniensis consecratus est decimo kalendas Junii. A.D. 1199.

De coronatione regis Johannis.

Per idem tempus dux Normanniæ Johannes transfretavit in Angliam et apud Schorham applicuit octavo kalendas Junii, et in crastino, in vigilia videlicet Dominicæ ascensionis, Londonias venit ibidem coronandus. Congregatis itaque in adventu ejus archiepiscopis, episcopis, comitibus et baronibus atque aliis omnibus, qui ejus coronationi interesse debuerant, [1] Hubertus, Cantuariensis archiepiscopus, imponens capiti ejus coronam, unxit eum in regem apud Westmonasterium in ecclesia principis apostolorum Dominicæ ascensionis die, sexto kalendas Junii; [2] Philippo, Dunelmensi episcopo, appellante, sed non obtinente, ne coronatio illa fieret in absentia Gaufridi, archiepiscopi Eboracensis. In hac coronatione rex Johannes triplici involutus est sacramento, quod videlicet sanctam ecclesiam et ejus ordinatos di- Coronation of John.

---

[1] *Hubertus.*] Paris has here inserted, in Carte's opinion, an invention of his own, an address namely of the archbishop of Canterbury upon the right of John's succession.

[2] *Philippo.*] Hoveden, p. 793.

A.D. 1199. ligeret, et eam ab incursione malignantium indemnem conservaret; et quod, perversis legibus destructis, bonas substitueret et rectam justitiam in regno Angliæ exerceret. Deinde adjuratus est ab eodem archiepiscopo ex parte Dei et districte prohibitus, ne honorem hunc accipere præsumeret, nisi in mente habeat opere, quod juraverat, adimplere; ad hoc ille respondens promisit, se per auxilium Dei, bona fide, ea quæ juraverat servaturum. In crastino autem, homagiis et fidelitatibus acceptis, beatum Albanum protomartyrem Angliæ orationis gratia devotus petivit; et sic, brevissimam in Anglia moram faciens, ea quæ statuenda erant in regno cum consilio magnatum rite peregit.

Ut rex Johannes in Normanniam transiens multos nobiles sibi reconciliaverit.

John goes into Normandy.

Instante[1] vero deinceps festo beati Johannis Baptistæ, qua ejus nativitas celebratur, in Normanniam transfretavit; et, cum venisset Rothomagum, confluebat ad eum multitudo equestris exercitus et pedestris, quos in servitio suo omnes lætus retinuit. Deinde habitum est colloquium inter regem Francorum et ipsum, in quo statutæ sunt treugæ usque in crastinum assumptionis beatæ Mariæ, ut medio tempore de pace tractarent. Venit interea ad regem Johannem comes Flandrensis apud Rothomagum, et alii multi nobiles de regno Francorum, et pepigerunt fœdus amicitiæ cum eo, sicut fecerant cum rege Richardo contra regem Francorum; factaque securitate ad invicem, unusquisque in propria sese recepit.

---

[1] *Instante.*] Hoveden, p. 794.

Quod reges ad colloquium venientes discordes recesserunt.

Eodem[1] tempore rex Francorum Arthurum, comitem Britanniæ, cingulo militari donavit in crastino assumptionis beatæ Mariæ; et idem Arthurus continuo fecit homagium regi Francorum de Andegavia, Pictavia, Turonica, Cenomannia, Britannia et Normannia, et rex promisit Arthuro fidele auxilium suum ad hæc omnia perquirenda. Deinde reges sæpe dicti die sequenti conveniunt ad colloquium inter Butanant castellum et Wailim,[2] ubi, segregatis omnibus utriusque regni magnatibus, collocuti sunt ore ad os quasi unius horæ spatio, nemine præter ipsos duos eorum colloquium audiente. In quo colloquio petiit rex Francorum ad opus suum totum Vegesinum, id est, quicquid continetur inter forestam de Liuns et Sequanam, ex una parte, et riveras de [3]Andeli et de Eethe ex altera; dicens quod Gaufridus Plantagenest, comes Andegaviæ, avus ejus, dederat illud Lodowico Grosso pro auxilio suo habendo contra regem Stephanum in Normanniam acquirendo. Postulavit præterea ad opus Arthuri Pictaviam, Andegaviam, Cenomannicam, Turonicam et Normanniam, et alia multa, quæ rex Johannes concedere noluit nec debuit; et sic, soluto colloquio, discordes ab invicem recesserunt. Requisitus igitur a suis rex Francorum, quare se adeo iratum exhibuit adversus regem Johannem, qui nunquam illi malum fecerat, respondit, quod sine licentia ejus occupaverat Normanniam et cæteras terras supradictas, cum in-

A.D. 1199. Interview with Philip.

[1] *Eodem tempore.*] Hoveden, p. 795.

[2] *Wailim.*] 'Guletut,' or 'Guletun;' Hoveden. Gaillon and Boutavant.

[3] *Andeli et de Eethe.*] The rivers Andely and Epte.

A.D. 1199. primis, mortuo rege Richardo, debuerat ad eum venisse et de jure suo illi homagium obtulisse. Recedente in hunc modum Francorum rege, Willelmus de Rupibus, vir nobilis, Arthurum callide de custodia regis Francorum eripiens pacificavit eum cum rege Anglorum, tradens eidem regi Cenomanniæ civitatem, quam rex Francorum prædicto Willelmo in custodia tradiderat cum Arthuro; sed die eodem dictum fuit Arthuro, quod rex Anglorum ipsum caperet et perpetuo carceri manciparet, unde idem Arthurus denuo ad Francorum regem latenter recessit.

Ut rex Otho Romam veniens imperium ibidem obtinuerit.

Otho IV. emperor.

Circa dies istos, cassata electione Philippi, ducis Suaviæ, et aliorum omnium, [1]Otho, rex Alemannorum, ab Innocentio papa et Romanis omnibus electus est et ad Romanum imperium admissus. Confirmata igitur a domino papa electione, Philippus, dux Suaviæ, excommunicatus est et omnes fautores ejus, nisi ab Othonis persecutione desistant; in capitolio autem et per totam urbem declamatum est, 'Vivat et valeat imperator Otho.' Tunc ab omnibus confirmatus, ad memoriam revocans, quod per regem Richardum ad tantum fuerat promotus honorem, regi Johanni significavit, ut ipse differret cum rege Francorum amicabiliter componere, quia, Deo volente, ipse in brevi succursum sibi talem providebit, qualem imperialem decet celsitudinem providere.

[1] *Otho,*] the fourth; he was not generally acknowledged until the death of Philip, in 1208. He was driven from the empire after the battle of Bovines, in 1214, and died in retirement in Brunswick in 1218.

Regnum Francorum interdicitur.

Per idem tempus [1] Petrus de Capua, cardinalis et apostolicæ sedis legatus, regnum Francorum sub interdicto conclusit propter captionem fratris Petri de Duaii, Cambracensis electi; sed, antequam sententia relaxaretur, rex Francorum præfatum electum ab omni custodia liberavit. Eodem quoque tempore idem legatus ad regem Anglorum veniens sub pœna interdicti rogavit, ut episcopum Beluacensem, qui jam per biennium sub crudelissima carceris custodia detentus fuerat, liberam concederet licentiam abeundi; sed, quoniam idem episcopus contra ordinis sui dignitatem captus fuerat in armis ut miles vel ruptarius, non prius est abire permissus, donec, [2] sex millibus argenti marcis ad pondus sterlingorum numeratis et fisco commendatis, regiæ concupiscentiæ satisfecit; quo facto, juravit episcopus memoratus, quod nunquam in vita sua contra Christianos arma gestaret.

A.D. 1199. Interdict placed on France.

Ut vetus causa decisa fuit inter ecclesias Turonensem et Dolensem.

Hoc anno [3] decisa est causa vetustissima inter ecclesias Turonensem et Dolensem, Romæ, a papa Innocentio per sententiam diffinitivam; archiepiscopo Turonensi ab episcopo Dolensi subjectionem exigente, et episcopo Dolensi contradicente. Est autem Dolensis ecclesia minoris Britanniæ metropolis, cujus pontifices temporibus sancti Martini et ante et multo post tempore, sicut alii omnes minoris Britanniæ præsules, Turonensis ecclesiæ suffraganei fuerunt, sed, qua-

Decision of the cause between Tours and Dol.

[1] *Petrus de Capua.*] Hoveden, pp. 794, 795.

[2] *Sex millibus . . . marcis.*] Two thousand, according to Hoveden.

[3] *Decisa est causa.*] Ibid. p. 797.

A.D. 1199. liter postmodum ab illius ecclesiæ subjectione desciverint, hæc causa est; Tempore quo gens Anglorum in majorem venit Britanniam, ut eam subjugaret, et rex Britonum Uterpendragon apud Verolamium infirmitate gravissima detentus lecto decumberet, ita ut nec sibi nec regno suo contra barbarorum rabiem subvenire potuisset, fertur Anglorum superstitio in tantum prævaluisse, quod, vastata fere a mari usque ad mare insula, ecclesiæ sacræ ad solum usque complanarentur; pontifices vero et ecclesiarum prælati, cernentes patriæ desolationem simul et ecclesiæ sanctæ subversionem, recesserunt ad loca tutiora, decernentes communiter sanius esse barbarorum rabiem ad tempus declinare, quam inter fidei Christianæ rebelles sine fructu residere. Inter quos sanctus Sampson, Eboracensis archiepiscopus, eximiæ vir sanctitatis, ad suos concives in minorem aufugiens Britanniam, qui ex eodem genere erant et gente, pallium, quod a Romano susceperat pontifice, secum portavit; quo cum pervenisset et a suis concivibus honorifice susceptus fuisset, ad Dolensis ecclesiæ præsulatum, quæ nuper fuerat pastore viduata, communi omnium deliberatione episcopus electus est, et, rege concedente, licet multum renitens inthronisatus; in illa autem ecclesia, quoad vixit, pallio, quod ab Eboracensi monasterio detulerat, usus est, et successorum ejus multi post illum. Deinde vero reges illius provinciæ, cum in regno proprio archiepiscopum habuerunt, non permiserunt episcopos suos, qui antea semper suffraganei fuerant ecclesiæ Turonensis, præfato archiepiscopo Turonensi debitam impendere obedientiam; statuentes, ut de cætero minoris Britanniæ præsules alium metropolitanum quam Dolensem archiepiscopum non haberent. Postmodum autem,

elapsis trecentis vel eo amplius annis, [1]papa Nicolaus, ad instantiam Turonensis archiepiscopi hunc volens revocare errorem, Salamoni, Britonum regi, scripsit epistolam, quæ in decretis Gratiani continetur, causæ iii. quæstione 6, sub hac forma; A.D. 1199.

Epistola Nicolai papæ de eadem re.

'Hæc quippe est dicti patris tui ordinatio, et hæc est lex ecclesiæ matris tuæ, videlicet, ut omnes episcopos regni tui ad Turonensem archiepiscopum mittere non detractes, ipsiusque judicium postulare non dedigneris; ipse enim est metropolitanus, omnesque episcopi regni tui ejus suffraganei sunt, sicut conscriptiones prædecessorum meorum evidenter ostendunt, qui prædecessores tuos, quia ab ejus jure se subtraxerunt, forti invectione corripere studuerunt, quamvis nec nostra scripta super hac re missa deesse videantur.' Et infra; 'Quia vero magna, quis sit metropolitanus, apud Britannos contentio est, nulliusque teneat memoria vos in vestra regione ullam habuisse metropolim ecclesiam, tamen sibi libet, postquam Deus omnipotens pacem inter te et dilectum filium nostrum Carolum regem gloriosum constituerit, facile hoc poteritis advertere; quod si adeo contentiosius agere creditis, ad apostolatum destinare contendite, quatenus nostro libramine, quæ sit apud vos antiquitus archiepiscopalis ecclesia, luce clarius innotescat, et deinceps, omni ambiguitate recisa, quam sequi episcopi vestri debeant incunctanter agnoscant.' Tali itaque regi præfato facta admonitione, non ideo destitit ab incœptis, sed semper deinceps tam ipse quam ejus successores persistiterunt re-

Letter of pope Nicholas I. upon it.

[1] *Papa Nicolaus.*] Pope John in Decret. Gratian. Paris. 1612, col. 803. Compare Raynald, ad an. 1199, § 52.

A.D. 1199. belles, atque inter episcopos Turonenses et Dolensem lis continua et contentio perduravit, donec anno præsenti, ut prædictum est, a papa præfato[1] sententialiter diffinitum est, ut tam Dolensis quam cæteri Britanniæ episcopi archiepiscopo Turonensi subjaceant et in perpetuum præceptis ejus canonicis acquiescant; unde papa memoratus in pronuntiatione sententiæ diffinitivæ, ut qui in scientia erat magnus, audax simul jurisperitus, ita exorsus ait, 'Doleat Dolensis et gaudeat Turonensis.'

Ut Alienor regina missa fuerit pro Blanca puella Lodowico maritanda.

A.D. 1200. Queen Eleanor sent for Blanche of Castille.

Anno gratiæ MCC. [2]rex Francorum Philippus et rex Anglorum Johannes, post festum sancti Hilarii inter Wailun et Butanant castella ad colloquium convenerunt, ubi convenit inter eosdem reges cum consilio principum utriusque regni, quod videlicet Lodowicus, filius regis Francorum et hæres, duceret uxorem filiam Aldefonsi, regis Castellæ, et neptem regis Johannis, et rex Anglorum pro hoc matrimonio contrahendo daret Lodowico cum nepte sua, nomine Blanca, in maritagio civitatem Ebroicarum cum toto comitatu et insuper triginta millia marcas argenti. Petiit præterea rex Francorum ab Anglorum rege, ut faceret sibi securitatem, quod nullum Othoni nepoti suo faceret auxilium de hominibus neque de pecunia, ad imperium obtinendum; dictum est enim, quod dux Suaviæ Philippus, per conniventiam regis Francorum et auxilium præfatum, Othonem persecutione gravissima infestabat, nec propter excommunicationis sententiam, qua fuerat a papa innodatus, ab ejus impug-

[1] *Præfato,*] wanting in *C.*

[2] *Rex Francorum Philippus.*] Hoveden, p. 799.

natione cessabat. Denique inter reges, ut præmissum est, fœdere confirmato, terminum ad sequens festum sancti Johannis Baptistæ statuerunt, ut tunc ea, quæ prælocuta sunt, irrefragabiliter sortiantur effectum; sicque soluto colloquio, rex Johannes, sperans se per hoc matrimonium diutina pace gavisurum, misit matrem suam Alienor reginam propter puellam memoratam, ut salvo conductu cum ipsa ad terminum præfixum rediret. Rex Anglorum interim transfretavit in Angliam, et [1]cepit de unaquaque carucata terræ totius Angliæ tres solidos de auxilio, expletisque aliis negotiis in Normanniam iterum transfretavit. A.D. 1200.

Ut Lodowicus filiam Aldefonsi, regis Castellæ, duxerit.

His ita gestis, [2]rediit Alienor regina cum præfata puella Lodowico maritanda et eam Anglorum regi præsentavit. Deinde [3]reges conveniunt ad colloquium inter Guletune et Butanant undecimo calendas Julii, ubi rex Francorum reddidit regi Anglorum civitatem Ebroicarum et totum comitatum atque terras universas, quæ per werram occupaverat in Normannia et aliis terris regis Anglorum, et rex Johannes incontinenti inde fecit homagium regi Francorum, et sic dedit universa illa Lodowico cum nepte sua in maritagio et homagium inde a Lodowico suscepit. Quo facto, puella in crastino desponsata est Lodowico apud [4]Purmor in Normannia ab archiepi- Treaty with Philip.

[1] *Cepit de unaquaque carucata ... tres solidos;*] 'quæ nimirum gravis exactio valde populum terræ extenuavit, cum antea gravis exactio scutagii præcessisset. Nam ad scutum duæ marcæ persolvebantur, cum numquam amplius quam viginti solidi ad scutum exigerentur;' Coggeshale, col. 860.

[2] *Rediit Alienor.*] Ibid. p. 802.

[3] *Reges conveniunt.*] The terms of this peace are printed in the new edition of Rymer, tom. i. p. 79.

[4] *Purmor.*] Portmort, on the Seine.

A.D. 1200. scopo Burdegalensi; erat enim tunc regnum Francorum interdictum propter [1]Botildam reginam, quam rex Francorum dimiserat; atque protinus post desponsationem Lodowicus duxit Parisius sponsam suam in lætitia et exultatione tam cleri quam populi utriusque regni.

Ut rex Johannes Isabel reginam desponsaverit.

John marries Isabel of Angoulême.

Eodem tempore, [2]celebrato divortio inter regem Anglorum et uxorem suam Hawisam, comitis Gloverniæ filiam, eo quod affines erant in tertio gradu consanguinitatis, duxit idem rex, consilio regis Francorum, Isabel, filiam comitis Engolismi, quam prius susceperat in suam Hugo, cognomento Brunus, comes Marchiæ; quæ copula postmodum regi et regno Angliæ magno detrimento fuit. Nec multo post, convenientibus ad colloquium apud Vernonem regibus, Arthurus ibidem fecit homagium regi Anglorum de Britannia et aliis terris suis, sed timens proditionem regis Johannis remansit in custodia regis Francorum.

Mandatum Domini, quod venit de cælo in Hierusalem de observatione diei Dominicæ.

Letter on the observance of the Lord's day.

Circa dies istos [3]epistola de cælo veniens in Hierusalem appensa est super altare sancti Simeonis in Golgotha, ubi crucifixus est Christus pro redemptione mundi, quam per tres dies et totidem noctes homines ex alto dependentem aspicientes corruerunt in terram, rogantes Domini misericordiam, ut ipse eis dignaretur suam ostendere voluntatem; die vero tertio, post horam diei tertiam, erexit se ab oratione patriarcha et

[1] *Botildam.*] So Hoveden; her real name, however, was 'Ingelburga,' daughter of Waldemar I. king of Denmark.

[2] *Celebrato divortio.*] Ibid. p. 803.

[3] *Epistola de cælo veniens.*] Hoveden, p. 821.

archiepiscopus [1]Zacharias, et expandentes infulam super altare sanctum sanctam Dei epistolam acceperunt, quam cum inspexissent, istud invenerunt superscriptum; 'Ego Dominus, qui præcepi vobis, ut observaretis sanctum diem Dominicum, in quo requievi ab operibus meis, ut esset requies cunctis mortalibus in æternum, et non custodistis eum, et de peccatis vestris non pœnituistis. Sicut dixi per evangelium meum, 'Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt.' Feci vobis prædicare pœnitentiam vitæ, et non credidistis; misi super vos paganos et gentes, qui effuderunt sanguinem vestrum in terra, nec tamen credidistis; et, quia sanctum diem Dominicum non custodistis, per paucos dies habuistis famem, sed cito dedi vobis saturitatem, et postea pejus fecistis. Volo ergo, ut nemo ab hora nona sabbati usque ad solem surgentem diei Lunæ aliquid operetur, nisi quod sit bonum, et, si quis fecerit, cum pœnitentia emendet; et, si huic mandato meo non obedieritis, Amen dico vobis, et juro vobis per sedem meam et thronum meum et cherubin, qui custodiunt sanctam sedem meam, quia non mandabo vobis aliquid per aliam epistolam, sed aperiam cælos, et pro pluvia pluam super vos lapides et ligna et aquam calidam per noctes, ut nemo præcavere possit, quoniam destruam omnes homines malos. Hoc dico vobis, Morte moriemini propter diem Dominicum sanctum et alias festivitates sanctorum meorum, quas non custodistis. Mittam vobis bestias habentes capita leonum, capillos mulierum et caudas camelorum, et ita famelicæ erunt, quod carnes vestras devorabunt, et vos desiderabitis fugere ad sepulchra mortuorum et abscondere vos propter metum bestiarum; et tollam lumen solis

A.D. 1200.
On the observance of the Lord's day.

---

[1] *Zacharias.*] 'Acharius' in *C.*

A.D. 1200. On the observance of the Lord's day.

ab oculis vestris et mittam super vos tenebras, ut occidatis vos invicem non videntes; et aufcram a vobis faciem meam et non faciam vobiscum misericordiam, incendam enim corpora vestra et corda illorum, qui non custodiunt diem sanctum Dominicum. Audite vocem meam, ne pereatis in terra propter diem sanctum Dominicum; recedite a malo et pœnitentiam agite de malis vestris, quod si non feceritis, quasi Sodoma et Gomorrha peribitis. Nunc scitote, quod salvi estis per orationes sanctissimæ genitricis meæ Mariæ et sanctorum angelorum meorum, qui orant pro vobis quotidie. Dedi vobis frumentum et vinum abundanter, et inde non obedistis mihi, nam viduæ et orphani clamant ad vos quotidie, quibus nullam facitis misericordiam; pagani habent misericordiam, vos autem non habetis. Arbores, quæ fructificant, siccari faciam pro peccatis vestris; flumina et fontes non dabunt aquam. Dedi vobis legem in monte Sinai, quam non custodistis; dedi post per me legem, quam non observavistis; pravi homines diem Dominicum resurrectionis meæ non custodistis; tollitis res alterius et de hoc nullam considerationem habetis; propter hoc mittam super vos bestias pejores, quæ devorabunt mamillas mulierum vestrarum. Maledicam illis, qui injuste agunt versus fratres suos; maledicam illis, qui pauperes et orphanos male judicant. Me autem dereliquistis, et principem hujus seculi sequimini. Audite vocem meam, et habebitis misericordiam bonam; vos autem non cessatis ab operibus malis, nec ab operibus diaboli, quia facitis adulteria et perjuria, et ideo circumdabunt vos gentes et devorabunt ut bestiæ.'

De prædicatione Eustachii, abbatis de Flai, super mandato memorato.

A.D. 1200. Eustace, abbot of Flaye, upon the same.

Cum[1] autem patriarcha et clerus omnis terræ sanctæ hunc epistolæ tenorem diligenter examinassent et verba cum admiratione pariter et timore intellexissent, communi omnium deliberatione decretum est, ut epistola ad judicium Romani pontificis transmitteretur, quatenus, quicquid ipse agendum decreverit, placeat universis. Cumque tandem epistola ad domini papæ notitiam pervenisset, continuo prædicatores ordinavit, qui per diversas mundi partes profecti prædicaverunt ubique epistolæ tenorem, Domino cooperante et sermonem eorum confirmante sequentibus signis; inter quos abbas de Flai, nomine Eustachius, vir religiosus et literali scientia eruditus, regnum Angliæ aggressus, multis ibidem miraculis coruscavit, qui non longe a civitate Dorobernensi appulsus, in villa, quæ Wi appellatur, officium prædicationis incepit; cumque fontem quendam ibidem benedixit, Dominus ipsius meritis tantam in eo infudit gratiam, ut, ex solo illius gustu, cæci visum, claudi gressum, muti loquelam, et surdi cælitus receperunt auditum, et quilibet debilis ex fonte cum fiducia bibens gavisus est se recepisse sanitatem. Venit itaque ad eum mulier quædam, a dæmonibus obsessa et quasi hydropico morbo inflata, petens ab eo sibi restitui sanitatem; cui ille, 'Confide filia et vade ad natatoria fontis de Wi, quem benedixit Dominus, et bibe ex eo, et recipies illico sospitatem.' Abiit mulier et juxta viri Dei monita bibit, atque protinus in vomitum prorupit; ubi cunctis, qui ad fontem

[1] *Cum autem patriarcha.*] Hoveden, p. 804; also see the miracle recorded by the same writer, p. 821.

A.D. 1200. On the observance of the Lord's day.

gratia curationis venerant, cernentibus, exierunt ex illa duo bufones magni et nigerrimi, qui, ut se dæmones ostenderent, statim transformati sunt in canes immensos et nigros, et post paululum in formam conversi sunt asininam. Mulier autem stabat attonita, [1]et post illos cucurrit furibunda volens eos apprehendere; sed vir quidam, qui ad fontis custodiam fuerat deputatus, aquam fontis inter mulierem et monstra aspergens fugavit illa in aerem sursum, ubi evanescentes fœda post se vestigia reliquerunt.

Ut prædictus abbas fontem dulcis aquæ emanare fecerit.

Miracles of abbot Eustace.

In villam de Rumesnel prædicando perveniens idem vir Dei, ubi erat aquæ dulcis defectus, ad preces populi in ecclesia ejusdem villæ baculo suo petram percussit, et fluxerunt latices in abundantia, quarum haustu multi a diversis languoribus curabantur. Deinde a loco ad locum, a provincia in provinciam, de civitate in civitatem transiens, multos ad usurarum relaxationem induxit, crucem sumere Dominicam admonuit, ad pietatis opera multorum corda prædicando permutavit; nundinas vero et mercata Dominicæ diei adeo interdixit, quod omnia fere, quæ diebus Dominicis per Angliam fieri consueverant, constituerentur in una hebdomadæ sequentium feriarum; sicque Dominicis diebus fidelis populus divinis solummodo vacans obsequiis omne opus servile penitus abdicavit, veruntamen tempore procedente plerique, ut canes ad vomitum, sunt reversi. Rectoribus quoque ecclesiarum et presbyteris cum populis sibi subjectis admonendo indixit, ut in ecclesia ante eucharistiam continua lux arderet, quatenus Ille,

[1] *Et post.*] 'Et quandoque post,' *C.*

qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, pro luce temporali lucem eis concederet sempiternam. Divitibus autem et magnatibus universis, et præcipue civibus et mercatoribus, prædicabat, ut semper in mensa discum Christi pro pauperibus haberent, quatenus, assueta superfluitate subtracta, indigentium inopiam sublevarent. Diem vero sabbati post nonam, sicut diem Dominicum, ab omni opere servili custodiri mandavit; et deinceps diem Dominicum cum nocte sequenti, qui dies dicitur naturalis, et requiem innuit per figuram nostræ perpetuæ quietis. A.D. 1200. On the observance of the Lord's day.

De miraculo terrifico cuidam mulieri inflicto.

Eodem tempore mulier quædam de provincia Norfolcensi, viri Dei monita spernens, uno die sabbati post nonam pannos lavare perrexit; quæ cum laborioso conatu ad inchoatum jam opus instaret, accessit ad eam vir quidam reverendæ ætatis, sibi penitus ignotus, sciscitans increpando, qua temeritate post viri Dei prohibitionem ausa sit post nonam pannos lavare et sanctum diem sabbati opere illicito violare; addidit insuper, quod, nisi celerius ab incœptis desisteret, sciret se profecto iram Dei cum cæli ultione quantocius incursuram. At illa, viro sibi sermocinanti urgentem prætendens inopiam, dixit, se hujusmodi labore vitam miseram eatenus perduxisse, et, si ab opere consueto cessaret, periculum de vitæ subsidio dubitaret. Denique, cum subito vir ille ab oculis ejus evanuisset, propensius quam prius fecerat, pannos suos lavare et ad solem siccare maturavit. Sed hiis omnibus ultio divina non defuit; namque illico mamillæ mulieris sinistræ quasi porcellus colore nigerrimus subito adhærens nullo conatu potuit Miracle in Norfolk.

A.D. 1200. On the observance of the Lord's day.

avelli, sed assidue sugendo sanguinem eliciens totum fere corpus miseræ mulieris in brevi consumpsit; tandem ad summam perducta inopiam diu panem mendicare ostiatim compulsa est, quousque, multis intuentibus et divinam ultionem admirantibus, vitam miseram miserabiliter terminaret.

De alio miraculo, quod in panis incisione contigit.

Miracle in Northumberland.

Eadem tempestate, in provincia Northanhumbrorum, plebeius quidam uxori suæ præcepit, ut quodam die sabbati panem in crastino comedendum pararet; quæ viri præceptis obtemperans, cum panem illum viro suo in crastino comedendum obtulisset et ille panem incidere cœpisset, res mira contigit et seculis inaudita, siquidem sanguis recens cultellum viri panem incidentis ita secutus est, ac si de bestia nuper occisa perfluxisset. Hic autem casus multos ab hujusmodi operibus compescuit, cum ad notitiam hominum pervenisset.

Ut Galfridus, Eboracensis archiepiscopus, omnibus bonis spoliatus sit.

The archbishop of York spoiled of his goods.

Sub diebus istis Gaufridus, Eboracensis archiepiscopus, ex mandato regis Johannis [1]spoliatus est omnibus bonis sui archiepiscopatus, [2]Jacobus enim, vicecomes Eboracensis, et ministri ejus, maneria illius simul et clericorum virorumque religiosorum possessiones violenter aggressi bona eorum distrahere præsumpserunt; unde idem archiepiscopus Jacobum præfatum nominatim excommunicavit, et in genere omnes hujus violentiæ auctores, quique regem adversus eum in iram et indignationem commoverant.

---

[1] *Spoliatus est omnibus bonis.*] Compare his conduct below, under the year 1207.

[2] *Jacobus.*] 'Jacobus de Poterne;' Hoveden, p. 811.

Causa enim regiæ perturbationis contra eum multiplex erat; primo, quod non permisit præfatum vicecomitem colligere carucagium in sua diocesi ad opus regis, sicut ei fuerat generaliter per Angliam concessum; secundo, quod noluit transfretare cum ipso in Normanniam ad faciendum maritagium inter Lodowicum et neptem suam et componendum cum rege Francorum; tertio, quod excommunicaverat vicecomitem memoratum et totam provinciam Eboracensem ecclesiastico supposuerat interdicto. A.D. 1200.

Ut rex Johannes et Isabel regina Londoniis coronam portaverint.

Per[1] idem tempus rex Johannes, post completa negotia in partibus transmarinis, transfretavit in Angliam, sponsamque suam ducens secum applicuit apud Doveram octavo idus Octobris; venientes autem Londonias apud Westmonasterium coronati sunt ambo ibidem per ministerium Huberti, Cantuariensis archiepiscopi, præsentibus magnatibus regni; ubi etiam Gaufridus, Eboracensis archiepiscopus, cum rege pacificatus est. Quo et tempore rex Johannes significavit Willelmo, regi Scotorum, ut veniret ad eum apud Lincolniam, ut ibidem sibi [2]de jure suo satisfaceret, in crastino sancti Eadmundi. John and Isabel crowned at Westminster.

De vita sancti Hugonis, Lincolniensis episcopi, ante episcopatum.

Circa dies istos [3]Hugo, reverendæ memoriæ Lincolniensis episcopus, de partibus veniens trans- Life of Hugh, bishop of Lincoln.

[1] *Per idem tempus.*] Hoveden, p. 811.

[2] *De jure suo.*] Upon the homage paid by the king of Scotland to John, see Tyrrell, ii. p. 711.

[3] *Hugo.*] Compare Hoveden, 812, and Coggeshale, col. 866, *seq.*, Brompton, 1282. See also his life in the Nov. Leg. fol. clxxxiii.

A.D. 1200. Life of Hugh, bishop of Lincoln.

marinis, Londoniis apud Vetus Templum quartanis febribus graviter infirmatus decimo sexto kalendas Decembris laudabilis vitæ cursum glorioso fine complevit; cujus inter homines conversatio sancta, quæ mortalibus et informatio morum exstitit et exemplum piæ actionis, compellit ut de eo vel pauca huic operi inseramus. Hic vir sanctus, in remotis Burgundiæ partibus oriundus, moribus clarior quam parentela refulsit, qui, ab annis puerilibus studiis literarum addictus, decennis effectus canonicis regularibus traditur disciplinis cælestibus [informandus]; inter quos tam moribus quam scientia regulariter imbutus post circulum sedecim annorum in quadam cella officium prioris suscepit, ubi, cum cuncta sibi prospere successissent, lubricos carnis motus fortius cohibere decernens ad ordinem Carthusiensem, Domino disponente, transivit; cumque se benignum ibidem cunctis et affabilem, religiosa gravitate servata, exhiberet, modico elapso tempore totius domus effectus est procurator. Interea, cum illustris Anglorum rex Henricus domum quandam Carthusiensis ordinis in Anglia construxisset, qui viri Dei promotionem ardenti desiderio sitiebat, vix precibus obtinuit, ut ad regimen illius domus animum ejus inclinaret; cumque ad prioratus officium vocatus fuisset, priorem sanctitatem indies studuit ampliare, unde regis gratiam, qui frequenter ejus colloquio fruebatur, sanctæ conversationis merito non mediocriter obtinebat. Tenuerat autem rex ecclesiam Lincolniensem in manu sua, per multos annos pastoris solatio viduatam; quem volens excessum redimere, sicut honeste potuit, procuravit, ut per electionem vir prædictus ad illius ecclesiæ regimen vocaretur. Quo facto, cum viro Dei electio denuntiata fuisset, respondit, quod

pontificalis officii non susciperet dignitatem, nisi sibi prius de communi Lincolniensis ecclesiæ canonicorum consensu et de licentia Chartusiensis prioris constaret. Cumque super his sufficienter fuerat satisfactum, decanus Lincolniensis cum majoribus ecclesiæ ad Dei virum accessit, qui inter prima colloquia sic eorum sibi gratiam conciliavit, ut eum pastorem et patrem spiritualem sinceræ devotionis optarent affectu; sed, ut [1]illi certius eorum consensus innotesceret, ibi eum denuo elegerunt, et tunc primo consensit. Tandem vero, cum consecrationis munus suscepisset, prima noctis quiete, qua in episcopatu membra sopori dedisset, post devotas orationes audivit vocem dicentem sibi, [2]'Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo.'

A.D. 1200. Life of Hugh, bishop of Lincoln.

De virtutibus sancti viri in episcopatu.

Consecratus autem Dei servus Hugo ecclesiam suam adeo meritorum titulis illustravit, ita populum sibi commissum verbis informavit et exemplis, ut episcopi nomen sibi recte competere declarabat, atque in ecclesia cathedrali electas collocando personas vivis ex lapidibus Deo habitaculum construxit; potestatis autem secularis in rebus ecclesiæ sævientis impetus adeo constanter elidere consuevit, ut et rerum et corporis sui periculum contemnere videretur, in quo et adeo profecit, quod et jura revocavit amissa et ecclesiam suam a servitute gravissima liberavit. Præterea vir sanctus domos leprosorum, per quas transitum faciebat, ingredi consuevit, et viros omnes leprosos, quantumcumque deformes, osculari et largas eleemosynas conferre solebat; unde bonæ memoriæ Willelmus, ejus-

[1] *Illi.*] 'Sibi' in MS.

[2] *Egressus es.*] 'Egressus es in salutem cum Christo tuo,' *C.*

A.D. 1200. Life of Hugh, bishop of Lincoln.

dem ecclesiæ cancellarius volens experiri, utrum propter hoc elatio tangeret animum viri, dixit ad eum, 'Martinus leprosum osculando sanavit, vos leprosos, quos osculamini, non sanatis.' Cui episcopus incontinenti respondit, 'Osculum Martini carnem leprosi sanavit, osculum vero leprosi animam meam sanat.' In mortuis sane sepeliendis tam diligens humanitatis obsequium exhibere consueverat, ut nullum mortuum præteriret, cujus sepulturæ ministerium sibi competens videretur. Accidit autem quodam tempore, dum vir sanctus circa gregis sui curam vigilans parochias visitaret et ad villam quandam, Alcmundeberi nominatam, perveniret, parentes cujusdam infantis, ipsum parvum pæne exanimem deferentes, auxilium pontificis lachrymabiliter postulabant. Episcopo vero requirenti quid vellent, mater pueri respondit, 'Iste parvulus filius noster partem cujusdam laminæ ferreæ habentem in longitudine et latitudine plusquam pollicem unum manu recepit, et more parvuli ad os mittens deglutivit, quæ gutturi ejus firmiter adhærens puerum mori compellit; misit itaque te Dominus, pater sancte, ut filium nostrum nobis restituas in ultimo vitæ articulo palpitantem.' Quem respiciens episcopus, guttur ejus tangens, benedixit, insufflavit et crucis charactere signavit ac dimisit; cumque parentes puerum ab episcopo recepissent, ferrum continuo sanguinolentum exsilivit et sanatus est puer ex illa hora. Alio quoque tempore, dum vir sanctus per villam, quæ Cestrehunte appellatur, transitum faceret, supplicaverunt eum parentes cujusdam furiosi, qui per tres hebdomadas sine vinculis detineri non potuit, ut eum visitare et ei benedicere dignaretur; quo audito, vir sanctus ex equo desiliens ad furiosum accessit. Erat autem ca-

put ejus ligatum ad postem, manus vero ejus et pedes hinc inde ad paxillos. Episcopus, aqua benedicta a se facta, infirmum linguam emittentem et quasi ipsum deridentem aspersit, et evangelium 'In principio erat verbum' super furiosum legit, benedictionem dedit et recessit. Quo recedente, cœpit ægrotus dormitare, et evigilans illico restitutus est pristinæ sanitati. Circa illud tempus pius pontifex in die Parasceues, cum esset Lincolniæ et ad fabricam matricis ecclesiæ, quam nobiliter a fundamentis exstruxerat, lapides et cæmentum humeris suis in quodam cophino, sicut sæpius consueverat, ferret, claudus quidam ex utraque parte, duobus innixus baculis, totis visceribus desiderare cœpit eundem cophinum deferre, sperans quod per merita beati viri sanitatem esset recepturus; tandem a magistro operis dari sibi cophinum impetravit, in quo lapides et cæmentum cum suis baculis ferre cœpit. Elapsis vero paucis diebus, unum dimisit baculum, ac deinde reliquum, et post modicum temporis sanus et erectus, nullo suffultus baculi adminiculo, eundem cophinum ad opus ecclesiæ deportabat; quem cophinum cum esset sanus adeo dilexit, ut a se separari nullatenus sustineret. Alio quoque tempore accidit in eadem civitate, quod civis quidam in tantam incidit amentiam, quod octo viri fuerunt ad ipsius custodiam deputati, qui in vinculis detentus tanto agitabatur furore, quod uxorem et liberos proprios minabatur dentibus laniare; tandem in biga ligatus ad virum Dei adductus est; quem cum inspexisset episcopus, statim aqua benedicta illum aspersit, et spiritum malignum adjuravit, ut ab eo exiret ipsumque ulterius non vexaret. Æger vero incontinenti, morienti similis, corruit in terram, super quem vir sanctus aquam

A.D. 1200. Life of Hugh, bishop of Lincoln.

A.D. 1200. Life of Hugh, bishop of Lincoln.

benedictam in magna quantitate effudit; statimque furiosus surrexit, et manus ligatas ad cælum erigens Deo et beato pontifici gratias egit, et illico vinculis solutis sanus recessit. Quædam matrona Lincolniæ duos habuit filios, quorum alter, dum adhuc puer esset, in dextro latere tumorem habuit grandem; de cujus salute mater desperans sanctum episcopum adiit, et, ut ei benediceret, impetravit. Ille vero super locum morbi manus posuit, benedixit et dimisit; quo facto, ita tumor subito sedatus est, ut ab illa hora nec puerum vexaverit, nec ulterius mater tumorem viderit. Alio tempore contigit, ut alius ejusdem matronæ filius [1]ictericiam desperabiliter pateretur; illa autem, prioris memor refugii, et hunc benedicendum sancto episcopo præsentavit, qui, accepta benedictione, infra triduum restitutus est pristinæ sanitati.

Qualiter sanctus Hugo ex hac luce migraverit.

Sanctus Hugo episcopus, completo in episcopatu anno decimo quarto, a Cartusia principali ejusdem ordinis domo, visitatis ex longo desiderio priore et fratribus ejusdem domus, in Angliam rediens, in urbe Londinensi apud Vetus Templum quartanis febribus cœpit graviter infirmari. Venit ergo ad eum ibidem rex Johannes, ut eum visitaret; sed, antequam recederet, ad viri Dei prædicationem testamentum ipsius confirmavit, et in Domino promisit, quod de cætero rata haberet testamenta rationabilia prælatorum. Cumque indies languor ingravesceret, nunquam alicujus consilio cilicium, quo jugiter utebatur, ad horam permodicam deponere voluit; sed usque ad mortem magis Cartusiensis ordi-

---

[1] *Ictericiam.*] 'Hicticiam,' *C.*

nis rigorem observare decernens, tandem, vocante Domino, feliciter ab hac vita migravit ad Dominum. Cumque viri sancti corpus a civibus Londinensibus deferretur apud Lincolniam tumulandum, mirabile dictu accidit, quod, cum cerei in exitu civitatis ante corpus fuissent accensi, per quatuor dietas jugiter arserunt, ita quod non fuit hora in qua lux in aliquo cereorum non fuisset, licet tempus ex aeris intemperie multoties esset vento et pluvia turbulentum; unde dubium non est, quin Dominus animæ ipsius lucem præparaverit perpetuam, qui pro corporis veneratione non permisit temporale lumen exstingui. Obiit autem servus Dei Hugo, Lincolniensis episcopus, anno Verbi incarnati millesimo ducentesimo decimo quinto, kalendas Decembris.

A.D. 1200. Life of Hugh, bishop of Lincoln.

Ut corpus sancti Hugonis delatum sit apud Lincolniam ad tumulandum.

Convenerunt interea ad colloquium apud Lincolniam rex Anglorum Johannes et [1]rex Scotorum Willelmus, cum universa nobilitate tam cleri quam populi utriusque regni, undecimo kalendas Decembris; ubi rex Johannes contra consilium multorum intravit civitatem intrepidus, quod nullus antecessorum suorum attentare ausus fuerat, perveniensque ad ecclesiam cathedralem obtulit calicem aureum super altare sancti Johannis Baptistæ, quod est in novo opere a sancto præfato a fundamentis mirabiliter fabricato. Et eodem die convenerunt ipse et rex Scotorum extra civitatem in montem arduum; et ibi in conspectu omnis populi Willelmus, rex Scotiæ, fecit homagium regi Johanni de omni

His burial at Lincoln.

[1] *Rex Scotorum Willelmus.*] Compare Coggeshale, col. 864.

A.D. 1200. Burial of Hugh, bishop of Lincoln.

jure suo, et postea juravit ei fidelitatem super crucem Huberti, Cantuariensis archiepiscopi, de vita et membris et honore terreno, contra omnes homines, coram cunctis magnatibus regni. Et eodem[1] die perlatum est ibidem corpus sanctissimi Hugonis episcopi tumulandum; cui occurrentes reges memorati et tres archiepiscopi, Hubertus videlicet Cantuariensis, Gaufridus Eboracensis et Bernardus [2]Raguensis, cum tredecim episcopis, comitibus et baronibus, et clericis infinitis, corpus sanctissimum susceperunt; quod ipsi reges cum comitibus et cæteris principibus portaverunt in humeris suis usque ad atrium cathedralis ecclesiæ. Ad ostium autem ecclesiæ susceperunt illud archiepiscopi præfati et episcopi, et sic per ministerium prælatorum perlatum est usque chorum, ubi est honorifice pernoctatum. Solebat autem pontifex sanctus, dum viveret, in mortuis sepeliendis tam diligens humanitatis officium exhibere, ut nullum mortuum præteriret, cujus sepulturæ ministerium sibi competens videretur; unde Dominus, qui novit retributione condigna justorum merita remunerare, tam honorabilem ei exhibuit sepulturam, ut honorem illum retribuisse supradicto merito videatur. Ante sane viri Dei sepulturam, dum pro eo exequiæ mortuorum agerentur et ipse more pontificum discooperta facie jaceret, mitram habens in capite, chirothecas in manibus, annulum in digito, cum cæteris pontificalibus ornamentis, miles quidam canonicis

---

[1] *Eodem die.*] Hoveden says it was on the 9th of the kalends of December (23 Nov.), p. 812.

[2] *Raguensis.*] So Hoveden, who substitutes for Geoffrey of York, John, archbishop of Dublin. Who is intended by 'Raguensis' appears difficult to determine; it is very improbable that any archbishop of Ragusa, the nearest name to the Latin, should have been here at that time. There were Bernards, archbishops of Reggio and Narbonne, in the eleventh century, but both died before 1200.

ecclesiæ notissimus, cujus brachium cancer adeo corroserat, quod jam os carne nudatum apparebat, idem miles brachium suum super corpus episcopi posuit et faciem ejus gratia curationis frequenter cum lachrymis tetigit, statimque ei a Domino, meritis sancti sui, restituta est miserabiliter brachii sui tam caro quam cutis; unde miles Deo et sancto præsuli gratias agens se sanum decano ecclesiæ aliisque viris fide dignis sæpius præsentavit. Eadem hora mulier quædam, quæ per septennium ex uno oculo cæca fuerat, videntibus cunctis et admirantibus, visum recepit. Eadem hora quidam bursarum incisor in compressione illa et tumultu populari, qui circa Dei famulum concurrebat, crumenam cujusdam mulieris incidit; sed cum per merita beati pontificis, qui se non mortuum sed vivum ostendit, ambæ manus ejus [1] cohiberentur et digiti furis nefandi volis manuum illius firmiter constringerentur, projecit furtivam rem, quam retinere non potuit, in pavimentum ecclesiæ, et hominis furiosi similitudinem assumens omni populo factus est in derisum; sicque postquam a spiritu maligno diutius agitabatur, tandem ad se reversus stetit immobilis et acriter flere cœpit, cunctisque audientibus, turpissimam sui sceleris offensam audire volentibus denudavit. Tandem, cum aliud non haberet refugium, conversus ad clerum dixit, 'Miseremini mei, miseremini saltem vos amici Dei; abrenuntio enim Sathanæ et operibus ejus, quibus hucusque deservivi; et orate pro me ad Dominum, ne me pœnitentem confundat, sed mecum potius misericorditer agat.' Et continuo, facta oratione ad

A.D. 1200. Burial of Hugh, bishop of Lincoln.

[1] *Cohiberentur.*] And he burst forth into a confession, which Hoveden has given in nineteen elegiac verses, p. 812.

A.D. 1200. Deum pro eo, soluta sunt vincula Sathanæ, quibus manus ejus constrictæ fuerant, et sanus effectus Deo et sancto præsuli gratias egit.

De sepultura sancti Hugonis.

Miracle at his tomb.

Vigiliis autem circa corpus pontificis rite celebratis, cum dies crastinus illuxisset, archiepiscopi cum episcopis memoratis corpus sanctissimum post missarum solemnia in ecclesia nova, quam ipse a fundamentis construxerat in honorem Dei genitricis Mariæ, juxta altare sancti Johannis Baptistæ sepulturæ decenter tradiderunt; illud vero officium tam diligenter exequi studuerunt, ut videretur divinitus ordinatum quod propter hoc specialiter convenissent. Sepultus est autem octavo kalendas Decembris, ad cujus tumbam divina non desinunt celebrari miracula, si cum fiducia a quoquam requiratur; nam post gloriosam viri Dei sepulturam puer quidam de partibus Lincolniæ per quindecim dies ægrotans, invalescente morbo, pervenit ad mortem, cujus corpus adeo repente diriguit ac si per dies multos mortuum exstitisset; quo viso, mulier quædam accedens oculos clausit et membra mortuorum more disposuit. Cumque sub hoc schemate a tempore gallicantus usque ad diluculum jacuisset, mater, cujus fides inter lachrymas cum filio exstincta non fuerat, cum multa fiducia ad corpus accessit, [1]acceptoque filo candelis faciendis idoneo, puerum in omni dimensione mensurare cœpit; quo facto, fiducialiter cum lachrymis dixit, 'Etiam si sepultus esset filius meus, posset illum Dominus restituere per merita sancti Hugonis.' Crescente vero die, fecerunt orationes et eleemosynas pro anima parvi, et miserunt ad vocandum sacerdotem ad funus, matre jugiter

[1] *Acceptoque.*] 'Acetoque,' *C.*

reclamante; sed, antequam presbyter vocatus venisset, mater circa filii salutem sedula puerum vivum repperit, Deumque et beatum præsulem, cujus meritis hoc miraculum adscribebat, magnificare non cessavit. Hæc pauca de multis de vita viri Dei expressa ad alia tendentibus sufficiant. A.D. 1200.

De quinque lunarum apparitione.

Eodem mense, paulo ante nativitatem Dominicam, [1]apparuerunt de nocte quinque lunæ in cælo circa primam vigiliam noctis; prima apparuit in aquilone, secunda in meridie, tertia in occidente, quarta in oriente, quinta apparuit in medio illarum quatuor lunarum, habens secum stellas multas, quæ cum stellis suis circuibat quinquies [2]vel amplius præfatas quatuor lunas. Hæc autem apparitio, multis videntibus et admirantibus, quasi per spatium unius horæ facta est. Phænomena.

Ut rex Anglorum et regina apud Cantuariam coronam portaverint.

Anno gratiæ MCCI. [3]rex Anglorum Johannes celebravit natale Domini apud Guildeford, ubi multa militibus suis festiva distribuit indumenta; Hubertus vero, Cantuariensis archiepiscopus, quasi cum rege a pari contendens, eodem modo fecit apud Cantuariam, unde regis animum non mediocriter ad indignationem commovit. Deinde in Northanhumbriam rex profectus maximam pecuniæ summam a comprovincialibus regionis illius extorsit. Reversus itaque Cantuariam rex cum regina sua, [4]die Paschæ proximo sequente, coronati sunt ambo ibidem; ubi archiepiscopus A.D. 1201. John and Isabel crowned at Canterbury;

[1] *Apparuerunt,*] 'in provincia Eboracensi;' Hoveden, p. 813.

[2] *Vel amplius.*] 'Vel sexies;' ibid.

[3] *Rex Anglorum.*] Ibid. p. 816.

[4] *Die Paschæ.*] On the feast of the Annunciation, ibid.; but he adds, the 9 kal. Apr., the 24th Mar.

A.D. 1201. Cantuariensis copiosas eis, ne dicam superfluas, ministravit expensas. Sequenti postea Dominicæ ascensionis die apud Theokesberi generale proposuit edictum, ut comites et barones, et omnes qui militare servitium ei debebant, parati essent apud Portesmuthe cum equis et armis ad transfretandum cum eo ad partes transmarinas in die Pentecostes jam instante; veniente autem die statuto, multi impetrata licentia remanserunt, dantes regi de quolibet scuto duas marcas argenti.

Ut rex Johannes et regina in Normanniam transfretaverint.

They go over into Normandy. Celebrata igitur apud Portesmuthe solemnitate Pentecostes, rex cum regina sua in crastino naves ascenderunt, et, [1]licet cum labore, in Normanniam tandem applicuerunt. Deinde conveniunt ad colloquium reges Anglorum et Francorum prope insulam Andeliaci, et pacifice convenit inter eos; et post triduum rex Johannes ad petitionem regis Francorum venit Parisius et ibi in palatio regis hospitatus est, rege Francorum se alias conferente; et, cum ibi honorifice, et ut regem decebat, esset receptus, inde recedens venit ad Chinonem. Eodem tempore, ut pax inter reges firmior haberetur, statutum est et scriptis confirmatum, quod, si rex Francorum pacem in aliquo violaverit prælocutam, barones de regno Francorum, quos rex fidejussores invenerat, soluti essent a fidelitate ejus, et venirent ad regem Anglorum ad impugnandum regem Francorum et compellendum eum ad pacem prælocutam. Eodem modo factum est in parte

[1] *Licet cum labore.*] The king and queen were in separate ships: that which conveyed the latter reached Normandy in safety; but John, having been driven to the Isle of Wight, was obliged a second time to embark at Portsmouth; Hoveden, p. 819.

regis Anglorum. Hoc anno horrendæ tempestates, tonitrua, coruscationes, grandines et pluviarum inundationes mentes hominum concusserunt et damna multa in locis plurimis intulerunt. Circa dies istos, ad instantiam [1] Innocentii papæ, data est quadragesima pars reddituum omnium ecclesiarum ad subveniendum terræ promissionis ; et tam magnates quam plebeii, qui crucis signaculum deposuerant, districtione apostolica resumere sunt compulsi. A.D. 1201.

De discordia orta inter reges Francorum et Anglorum.

Anno gratiæ MCCII. rex Anglorum Johannes celebravit natale Domini apud Argentonium in Normannia ; et in Quadragesima sequenti [2] habitum est colloquium inter reges Francorum et Anglorum juxta castellum de Guletune, ubi rex Francorum contra regem Anglorum mortali armatus odio præcepit indignanter, quatenus incontinenti redderet Arthuro, comiti Britanniæ, universas terras quas tenebat in partibus transmarinis, Normanniam videlicet, Turonicam, Andegaviam et Pictaviam, multaque alia exegit ab eo, quæ rex Anglorum se minime [facturum] respondit. Itaque colloquium cum successus non haberet, die sequenti rex Francorum subito irruit in castellum de Butanant cum impetu militari et illud solo tenus subvertit ; inde progrediens cepit in manu forti villam de Augi cum castello de Liuns, et alia castella quamplurima ; castellum de Radepunt per dies octo obsedit, sed, rege Anglorum superveniente, confusus recessit. Post dies paucos acies suas ad Gurnai convertit, et, A.D. 1202. Peace with France broken.

[1] *Innocentii.*] His bull is given by Hoveden, p. 819.

[2] *Habitum est colloquium.*] Tyrrell has given a more particular account of this quarrel, from a MS. chronicle of Coggeshale ; ii. p. 718, *seq.*

A.D. 1202. fracto stagno, per impetum aquarum maximam murorum partem, qua villa cingebatur, prostravit; unde fugientibus cunctis, qui in villæ præsidio erant constituti, sine omni contradictione rex Francorum villam intravit et eam subjugavit. Reversusque Parisius Arthurum sub tutoribus deputavit, tradens ei milites ducentos de regno Francorum, qui cum illo hostiliter irent in Pictaviam, ut bellicis incursionibus regiones illas Arthuro subjugarent. Illis autem pomposo tumultu progredientibus, nuntiatum est eis, reginam Alienor in castello, quod Mirebellum dicitur, paucorum stipatam præsidio commorari; qui communi omnium deliberatione furoris sui impetum illuc convertentes castellum obsidione vallaverunt, quod, nullo defensorum munimine resistente, ad deditionem compulerunt; turrem vero, in qua Alienor regina cum paucis armatis sese receperat, non poterant obtinere. Obsidione igitur in orbem turris disposita, venerunt ibi in auxilium Arthuri omnes Pictaviæ primates et milites nobiliores, et præcipue comes de Marchia Hugo, cognomento Brunus, qui regi Anglorum publicus erat inimicus propter Isabel reginam, quam idem comes per verba de præsenti in suam receperat antequam regi Anglorum desponsaretur; et sic grandem exercitum confecerunt, nec cessaverunt insultus acerrimos facere, ut quantocius desiderata victoria potirentur.

De admiranda victoria regis Johannis apud Mirebellum.

Victory at Mirabeau. Regina vero in arcto constituta nuntios ad regem, qui tunc temporis in Normannia erat, sub celeritate direxit, rogans obnixius et obtestans, ut pietatis obtentu matri succurreret desolatæ;

quo audito, rex cum festinatione in manu potenti die noctuque spatium prætervolans itineris longioris citius quam credi fas est ad Mirebellum castrum pervenit. Quod cum Francigenæ cum Pictaviensibus cognovissent, exierunt obviam regi pomposo congressu cum ipso pugnaturi; sed, cum dispositis aciebus hinc inde concurrissent, rex superbis eorum conatibus viriliter resistens omnes in fugam coegit, atque tam pernici cursu equorum fugientibus institit inimicis, ut una cum illis castellum intraret. Factus est autem intra præfati ambitum castri conflictus durissimus, sed virtute Anglorum laudabili in brevi finitus; nam [1]in illo conflictu capti sunt ducenti milites regni Franciæ, et cum ipso Arthuro omnes nobiles Pictavienses et Andegavenses, ita quod nec unus pes ex omnibus evasit, qui possit redire et casum aliis [2]indicare. Ligatis igitur captivis in compedibus et manicis ferreis, vehiculisque bigarum impositis, novo genere equitandi et inusitato, rex partim transmisit in Normanniam, partim in Angliam, ut castris fortioribus detrusi absque metu evasionis servarentur; Arthurus vero apud Falesiam sub custodia vigilanti remansit. A.D. 1202.

Ut rex Francorum ab obsidione castelli de Archis confusus recesserit.

Cum hæc apud castrum Mirebellum agerentur, rex Francorum cum exercitu copioso [3]ad turrem de Archis se contulit, illamque obsidione vallavit. Disposititis igitur in gyrum rex machi- Philip besieges Arques.

[1] *In illo conflictu.*] Compare Rigord, de Gest. Philip. August., Rec. des Hist. xvii. p. 55.

[2] *Indicare.*] John wrote to the English barons an account of his victory, which is given by Coggeshale, Rec. des Hist. xviii. p. 95.

[3] *Ad turrem de Archis.*] Compare Rigord, p. 55, with Coggeshale, p. 96.

A.D. 1202. nis suis, per dies quindecim petrariarum usu et balistarum muros dissolvere laboravit; inclusi e contrario viriliter resistentes crebra lapidum et telorum emissione hostes longius arcere institerunt, sed, cum tandem de captione Arthuri sociorumque ipsius rumor ad aures regis Francorum pervolasset, sub maxima celeritate ab obsidione furibundus recessit. In quo recessu sibi obvia quæque conterendo simul et igne comburendo consumpsit, virorum religiosorum monasteria flammis discurrentibus in favillas redegit; deinde Parisius veniens residuum anni illius imbellis peregit.

Ut Arthurus, comes Britanniæ, obierit.

Death of Prince Arthur.

Elapso deinde aliquo tempore, rex Johannes ad castrum Falesiæ veniens fecit sibi Arthurum nepotem suum præsentari; qui cum esset coram eo adductus, cœpit eum rex blandis alloqui verbis et multos honores promittere, exhortans, ut a rege Francorum recederet et sibi ut domino et avunculo fideliter adhæreret. Arthurus vero, stulto usus consilio, regi cum indignatione et comminatione respondens exegit, ut redderet sibi regnum Angliæ, cum terris omnibus, quas rex Richardus habuit in possessione sua die quo decessit; et, quia hæc omnia sibi jure hæreditario debebantur, affirmavit cum juramento, quod, nisi celerius sibi jam dicta omnia restitueret, nunquam diutina pace frueretur. Audiens autem hæc rex Johannes perturbatus est valde, præcepitque ut Arthurus apud Rothomagum mitteretur et ibi in arce nova retrusus sub arctiori custodia servaretur; sed non multo post idem [1]Arthurus subito

[1] *Arthurus subito evanuit.*] Tyrrell has collected from the English and French historians the different accounts of Arthur's death. See that by Coggeshale, Rec. des Hist. xviii. p. 96.

evanuit. Eodem anno rex Johannes veniens in Angliam apud Cantuariam coronatus est per manum Huberti, Cantuariensis archiepiscopi, decimo octavo kalendas Maii, et illico in Normanniam transfretavit; quo cum pervenisset, increbuit opinio per totum regnum Francorum de morte Arthuri et per omnes nationes transmarinas, adeo quidem ut rex Johannes suspectus habebatur ab omnibus quasi illum manu propria peremisset, unde multi animos avertentes a rege semper deinceps, ut ausi sunt, nigerrimo ipsum odio perstrinxerunt. A.D. 1202.

Ut magnates Angliæ regem Johannem in Normannia deseruerunt.

Anno gratiæ MCCIII. Johannes, rex Angliæ, celebravit natale Domini apud Cadomum in Normannia, ubi, postpositis incursionibus bellicis, cum regina epulabatur quotidie splendide, somnosque matutinales usque ad prandendi horam protraxit. Peracta deinde solemnitate Paschali, rex Francorum, magno exercitu congregato, cepit[1] plurima castella super regem Anglorum, quorum quædam solo tenus complanavit, fortiora autem integra reservavit. Venientibus denique ad regem nuntiis et dicentibus, 'Rex Francorum terram vestram hostiliter ingressus cepit jam illa et illa castella, et castellanos vestros caudis equorum turpiter alligatos abducit, atque de rebus vestris pro libitu suo sine contradictione disponit;' quibus rex Johannes dedit responsum, 'Sinite illum facere, ego, quicquid modo rapit, uno die recuperabo;' sic nec isti nec alii sibi similia denuntiantes aliud potuerunt habere responsum. Comites vero et barones et alii de A.D. 1203. Affairs in Normandy.

[1] *Cepit plurima castella.*] Compare Rigord, pp. 56, 57.

A.D. 1203. regno Angliæ nobiles, qui ei eatenus fideliter adhæserant, talia audientes ejusque desidiam incorrigibilem intelligentes, impetrata licentia, quasi illico reversuri, remearunt ad propria, rege cum paucis admodum militibus in Normannia derelicto. Hugo de Gurnai castellum de Monteforti, quod rex Johannes cum toto honore illi præfato Hugoni contulerat, regi Francorum reddidit et clam de nocte ipsius milites introduxit, sicque, domini sui ligii fidelitate spreta, ad regem Franciæ convolavit. Rex Anglorum interea apud Rothomagum morabatur cum regina imbellis, ita quod ab omnibus diceretur ipsum fore sortilegiis vel maleficiis infatuatum; hilarem cunctis inter tot damna et opprobria exhibebat vultum, ac si sibi nihil deperiisset. [1][Interea] rex Francorum, ingenti exercitu congregato, venit ad villam de Ruil, nobile castellum, et illud cuneis militaribus circumcinxit; sed, machinis in orbem dispositis, antequam insultum aliquem inciperet, Robertus filius-Walteri et Saerus de Quinci nobiles illi, quibus castri illius custodia commissa fuerat, [2]ipsum castrum regi integrum tradiderunt, et, sicut de castro illo non erat contritus minimus lapillus, ita de capitibus defendentium non periit minimus capillus; unde rex Francorum contra eos graviter iratus jussit vinculis arctissimis illos constringi et apud Compendium sub arcta custodia deputari, ubi turpiter usque ad gravissimam redemptionem sunt detenti. Deficiente igitur in Normannia et in aliis terris transmarinis omnimoda defensione, rex Francorum per diversas regiones libere et sine contradictione discurrens castella plurima sub sua potestate recepit; obsedit etiam eo tempore castellum optimum de

[1] *Interea rex Francorum.*] Coggeshale, Rec. des Hist. xviii. p. 98; Rigord, xvii. p. 56.

[2] *Ipsum.*] 'Eundem' in MS.

Rupe-Andeliaci, quod rex Richardus a fundamentis construxerat, sed probitate Rogeri de Lasci et fidelitate incomparabili, cui castri illius tutela commissa fuerat, in illa obsidione parum profecit, nisi quod obsessis egressum denegans subsidium vitale illis subtraxit. Dum hæc [1]siccine agerentur, Normannigenæ quidam a rege Anglorum penitus recesserunt, quidam ei ficte adhæserunt. A.D. 1203.

Ut rex Johannes in Angliam veniens maximam pecuniam a magnatibus extorserit.

John comes to England for money.

Videns tandem rex Johannes defectum suum, seseque omni militari subsidio destitutum, naves sub celeritate conscendit et in die sancti Nicolai apud Portesmuthe applicuit. Deinde in comites et barones occasiones prætendens, quod ipsum inter hostes reliquerant in partibus transmarinis, unde castella et terras suas pro eorum defectu amiserat, [2]cepit ab eis septimam partem omnium mobilium suorum; nec etiam ab hac rapina in ecclesiis conventualibus vel parochialibus manus coercuit violentas, siquidem habuit hujus rapinæ executores in rebus ecclesiasticis scilicet Hubertum, Cantuariensem archiepiscopum, in rebus autem laicis Gaufridum filium-Petri, Angliæ justiciarium, qui in executione jam dicta nulli pepercerunt. Rex vero Francorum, cum regem Anglorum a partibus transmarinis recessisse cognovisset, venit in fortitudine gravi ad singulas civitates et castella terrarum prædictarum, ostendens civibus et castellanis se a domino suo fore derelictos. Proposuit etiam, se

[1] *Siccine.*] 'Sane' in *C.*

[2] *Cepit.*] Letters from John to the Cistercian monks and the clergy of Ireland, asking money to enable him to continue the war against Philip, written in 1202 and 1204, are given in the new edit. of Rymer, from the Patent Rolls, pp. 86, 87, 90.

A.D. 1203. principalem esse dominum illarum regionum, quas si jam rex Anglorum per ignaviam deseruerit, ipse quod suum erat, videlicet principale dominium, sibi indemne voluit reservari; unde amicabiliter supplicavit, ut ipsum in dominum reciperent, dum alium non haberent; quod si hoc gratanter facere noluissent, affirmavit cum juramento, quod, si contra eum certamen inirent et ipse eos hostiliter subjugaret, omnes patibulo suspenderet aut illos vivos decoriaret. Tandem post multas hinc inde disceptationes consenserunt unanimiter, ut darent obsides regi Francorum pro unius anni induciis; quibus evolutis, si a rege Anglorum succursum non haberent, ipsum deinceps ut dominum recognoscerent civitatesque ei redderent et castella; et, his ita gestis, rex Francorum ad propria remeavit.

De promotione Willelmi, Lincolniensis episcopi.

William, bishop of Ely. Eodem anno magister [1] Willelmus, ecclesiæ Lincolniensis præcentor et canonicus, ejusdem ecclesiæ consecratus est episcopus in die sancti Bartholomæi apostoli apud Westmonasterium a Willelmo, Londoniensi episcopo; Gileberto, Roffensi episcopo, appellante sed non obtinente, archiepiscopus enim Cantuariensis Hubertus jacebat tunc gravi infirmitate detentus.

Ut militaria auxilia regi Anglorum generaliter sint concessa.

A.D. 1204. Subsidies paid the king. Anno gratiæ MCCIV. rex Johannes natale Domini celebravit apud Cantuariam, Huberto, Cantuariensi archiepiscopo, omnia necessaria festivitati regiæ ministrante. Deinde in crastino

---

[1] *Willelmus.*] William of Blois; he died in May 1206.

Circumcisionis convenerunt ad colloquium apud Oxoniam rex et magnates Angliæ, ubi [1] concessa sunt regi auxilia militaria, de quolibet scuto scilicet duæ marcæ et dimidia; nec etiam episcopi et abbates, sive ecclesiasticæ personæ, sine promissione recesserunt. A.D. 1204.

De oleo imaginis Dei genitricis mirabiliter incarnato.

Eodem anno, feria tertia ante Paschalem solemnitatem, contigit miraculum omni laude dignissimum de oleo imaginis matris Dei apud Sardenai in hunc modum; Accidit in carcere militum Christianorum in castro Damasceno, quod miles quidam extraheret de armario suo fiolam unam, in qua posuerat de oleo illo, quod de iconia Dei genitricis apud Sardenai distillat; sed cum diligenter fiolam illam inspexit, in qua oleum reposuerat lucidissimum et velut aquæ fontis perspicuum, apparuit in ea oleum incarnatum sed in duas partes divisum, hærebat namque jam pars olei in inferiori parte fiolæ et altera superiori. Miles autem accipiens cultellum suum voluit conjungere partem superiorem cum inferiori, sed, continuo ut acies cultelli oleum illud incarnatum tetigit, videntibus capellanis militibusque captivis et cæteris universis, guttæ sanguinis inde cunctis admirantibus effluxerunt; et, quoniam plerique de hac matris Dei imagine veritatem ignorant, dignissimum est, ut, quam habuit originem, ad laudem ejusdem matris Dei nescientibus referamus.

Legend concerning an image of the Virgin.

---

[1] *Concessa sunt regi auxilia militaria.*] In his letter to the clergy of Ireland, John speaks of his English subjects rendering him efficacious assistance, 'tam in veniendo corporaliter in servitium nostrum in Normannia, quam de militibus et pecunia;' Rymer, p. 90.

De initio memoratæ imaginis et quibusdam miraculis ejusdem.

A.D. 1204. Legend concerning an image of the Virgin.

Fuit apud Damascum, metropolim Syriæ civitatem, venerabilis quædam matrona, quæ sanctimonialis habitum suscipiens Deo devotissime servire studebat; et, ut liberius divinis vacaret obsequiis, civilem declinans tumultum sex ab urbe prædicta milliariis ad locum Sardenai appellatum recessit, ibique domum sibi et oratorium in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ ædificans hospitalitatis officium devote peregrinis et pauperibus exhibebat. Contigit autem monachum quendam de urbe Constantinopolitana orationis gratia et sacra Hierusalem loca visitandi venire, qui a sanctimoniali præfata in hospitium est caritative receptus; quem cum cognovisset ad sanctam tendere civitatem, rogavit eum humiliter et devote, ut rediens adferret secum de sancta civitate Hierusalem iconiam quandam, id est quandam tabulam depictam, quam in oratorio suo poneret et quæ sibi oranti Dei genitricis imaginem repræsentaret. Ille vero fideliter promisit se iconiam illi delaturum. Qui cum Hierosolymam pervenisset, expletis orationibus suis, sui immemor promissi redire disposuit; cumque iter arripiens a civitate fuisset egressus, ecce vox emissa de cælo dixit ad eum, 'Quomodo manu vacua siccine redis? Ubi est iconia, quam te sanctimoniali delaturum promisisti?' Et rei memor monachus effectus in civitatem reversus est, et veniens ad locum ubi iconiæ vendebantur unam, quæ sibi placuit, comparavit et secum rediens reportavit; et cum venisset ad locum, qui Gith appellatur, ubi leo ferox et hominum devorator in spelunca latebat, monacho venienti occurrens humiliter cœpit lam-

bere pedes ejus, et sic, divina eum protegente gratia, illæsus evasit. Deinde latronum perpessus insidias, cum manus in eum violentas extendere decrevissent, angelica eos voce increpante adeo perterriti sunt, quod nec loqui nec se movere aliquatenus potuerunt. Tunc monachus iconiam, quam tenebat, diligenter inspiciens aliquid divinæ virtutis in ea latere cognovit; et secum deliberans, ut iconiam ad suam deferret patriam, sanctimonialem defraudando, inaniter laborabat. Tunc veniens ad Achon civitatem navem intravit, volens repatriare, si possit; cumque dies aliquot velis cucurrissent patentibus, ecce subito tempestate suborta adeo periclitari cœperunt, ut singuli, quæ sua erant, in mare projicerent. Monachus autem cum suum sacculum inter alios vellet undis committere, dixit ad eum angelus Domini, 'Vide ne feceris, sed leva iconiam manibus tuis vehementer ad Dominum;' qui angeli obtemperans jussionibus iconiam in altum levavit et continuo tempestas quievit; ignorantibus autem illis quo pergerent, ad Achon civitatem reversi sunt. Tunc monachus de imagine Dei intelligens voluntatem, suisque promissionibus satisfacere cupiens, ad sanctimonialem rediit et ab ea beneficium hospitalitatis suscepit; ignotus tamen ei erat propter hospitum frequentiam, et ideo iconiam ab eo non requisivit; monachus vero hoc ipsum advertens cogitavit cum iconia ad propria remeare. Mane autem facto, cum abeundi licentiam impetrasset, gratia orationis oratorium intravit, et, cum facta oratione exire voluit, ostium invenire non potuit; ponens ergo quam tenebat imaginem super altare oratorii, ostium vidit apertum, et, cum iterum assumpta iconia ab oratorio exire moliretur, qua egrederetur non

A.D. 1204. Legend concerning an image of the Virgin.

A.D. 1204. Legend concerning an image of the Virgin.

invenit. Videns tandem monachus circa iconiam divinam virtutem, posuit eam in oratorio super altare, et rediens ad sanctimonialem fœminam omnia per ordinem retulit, quæ de iconia mirabiliter, ut superius relatum est, gesta sunt; dixit ergo divinam esse voluntatem, ut iconia ibi remaneret et debito ibidem veneraretur obsequio. Accepit ergo imaginem sanctimonialis, benedicens Dominum ejusque genitricem de omnibus quæ sibi monachus revelavit; monachus quoque in eodem loco residuum vitæ suæ peragere decrevit, propter virtutes, quas Dominum fecisse cognoverat per imaginem suæ sanctæ genitricis. Cœpit iconia deinceps valde ab omnibus venerari, et cœperunt omnes in ea Dei magnalia admirari.

Ut imago Dei genitricis olei liquorem emiserit.

His ita gestis, fœmina sanctimonialis locum præparans, ut sibi videbatur, honestiorem, in quo imaginem poneret, rogavit presbyterum quendam, tanquam se digniorem et morum honestate præditum, ut credebat, ut vestibus sacris indutus ad imaginem accederet et eam ad locum prænominatum transferret. Ille autem verebatur nimis eam tangere, quia a tempore illo, quo super altare posita fuerat, sudare cœpit et liquorem olei lucidissimum emittere non cessavit; quam desudationem fœmina sanctimonialis prius cum sindone munda detergens, postea vasculum paravit æneum et liquorem recepit; quem cum in nomine Domini ejusque genitricis infirmis tribuisset, a variis languoribus illico sanabantur et hucusque sanantur. Presbyter autem prædictus ad imaginem temere accedens et ut eam transferret, protinus, cum liquorem ex ea manantem tetigit, arefactæ sunt ejus manus

et post triduum migravit ad Dominum. Postea vero nullus præsumpsit imaginem, præter solam sanctimonialem, tangere, vel eam de loco movere. Tunc fœmina religiosa subter iconiam vasculum præparavit vitreum, in quo liquor ab imagine fluens reciperetur et infirmorum necessitatibus servaretur.

A.D. 1204. Legend concerning an image of the Virgin.

Ut eadem imago mamillas carnis produxerit.

Procedente denique tempore, res dictu mirabilis contigit et hactenus inaudita, nam imago præfata, admirantibus cunctis, cœpit paulatim mamillas carnis emittere et mirabiliter carne vestiri; unde hucusque a mamillis deorsum carne videretur induta, a quo liquor ille incessanter distillat; quem liquorem fratres Templi ad domos suas deferunt, cum inducias habent a paganis, ut peregrinis orationis gratia adventantibus inde distribuant, qui honorem Dei genitricis in diversis mundi partibus reverenter attollant. Sunt autem monachi in quadam monasterii parte divinum agentes officium; sed dignitas et magisterium sanctimonialium est propter reverentiam prædictæ mulieris, quæ locum illum prius inhabitavit et in honorem sanctæ Mariæ Dei genitricis oratorium fabricavit.

Ut Soldanus quidam per imaginem visum receperit.

Contigit in illis diebus Soldanum Damascenorum, qui monoculus fuerat, in oculo cum quo videbat infirmari, et visum penitus amittens cæcus effectus est; qui audiens de imagine memorata, per quam Deus tanta operabatur miracula, venit ad locum et oratorium intravit, et, licet paganus esset, fidem in Domino habuit, quod per imaginem suæ genitricis sibi sanitas redderetur, et procidens in terram diu

A.D. 1204. Legend concerning an image of the Virgin.

prostratus oravit; surgens autem ab oratione vidit ignem in lampade ardentem, quæ ante imaginem Dei genitricis Mariæ pendebat, et visum se recepisse gavisus est. Glorificavit ergo Deum, et omnes qui hoc cum ipso viderunt; et, quia primum [1] lucem viderat in lampade coruscantem, votum vovit Domino, quod annuatim deinceps daret sexaginta metretas olei ad luminaria ejusdem oratorii, in quo per merita beatæ Dei genitricis Mariæ visum receperat.

Ut Normannia cum cæteris terris transmarinis in dominium regis Francorum cesserint.

Affairs in Normandy.

Circa[2] dies istos exercitus regis Francorum, qui jam fere per annum castellum de Rupe-Andeliaci [3]obsederat, per subfossores magnam murorum straverat portionem. Rogerus vero, Cestrensis constabularius, vir magnificus et bellicosus, Francigenis castrum intrare volentibus ingressum fortiter denegabat; sed tandem victu sibi deficiente, cum ad tantam fuisset perductus inopiam, quod nec unicam haberet alicujus pabuli refectionem, maluit armis quam fame mori; unde ipse et commilitones sui armati ad equos convolantes de castro exierunt, multisque ex obstantibus interfectis, cum magna demum difficultate capti sunt. Cessit igitur castellum de Rupe-Andeliaci in usus regis Francorum pridie nonas Martii; et Rogerus de Lasci cum suis omnibus in Franciam adductus, rege Francorum jubente, propter probitatem suam, quam in castri custodia fecerat, sub libera custodia detentus est. Quo facto, castellani omnes de regi-

---

[1] *Lucem.*] 'Lumen' in MS.

[2] *Circa dies istos.*] See Chroniques de S. Denis, Rec. des Hist. xvii. p. 391; Rigord, p. 57.

[3] *Obsederat.*] See a letter of encouragement to the besieged from John; Rymer, p. 90.

onibus transmarinis, cum civibus et aliis regi Anglorum subjectis, nuntios direxerunt in Angliam, regi denuntiantes sub qua essent calamitate constituti, et quod tempus instabat induciarum, quo oportebat eos civitates et castella regi Francorum reddere, vel obsides quos illi dederant ad perdendum tradere; quibus rex Johannes respondit et per nuntios omnibus significavit, ut nullum ab ipso exspectarent auxilium, sed facerent singuli quod sibi melius videbatur; sicque, omnimoda defensione in partibus illis deficiente, tota Normannia, Turonica, Andegavia et Pictavia, cum civitatibus, castellis et rebus aliis, præter Rupellam, Toarz et Niorz castella, sunt in regis Francorum dominium devoluta. Quod cum regi Anglorum nuntiatum fuisset, omnimodis cum regina sua vivebat deliciis, cum qua simul se credidit omnia possidere; habebat præterea spem in immensitate pecuniæ quam collegerat, quasi per ipsam posset terras quas amiserat revocare. A.D. 1204.

De morte Godefridi, Wintoniensis episcopi, et successione Petri de Rupibus.

Eodem anno, kalendis Aprilis, in prima noctis vigilia tantus rubor in cælo apparuit in parte aquilonari et orientali, ut verus ignis ab omnibus crederetur, et, quod mirandum est, in ipso rubore vehementissimo stellæ micantes apparuerunt; duravit autem hæc visio usque ad noctis medium. Eodem tempore Godefridus, Wintoniensis episcopus, diem clausit extremum, cui successit Petrus de Rupibus, vir equestris ordinis et in rebus bellicis eruditus; qui, procurante rege Johanne, ad episcopatum electus Romam profectus est, ubi magnis xeniis liberaliter collatis ad ecclesiam Wintoniensem maturavit episcopus Phænomena.

A.D. 1204. consecrari. Eodem etiam anno fuit ultimum Paschæ in [1]die videlicet sancti Marci evangelistæ.

De quibusdam notabilibus.

A.D. 1205. Proceedings of John. Anno gratiæ MCCV. rex Johannes celebravit natale Domini apud Theokesberi vix per spatium unius diei; et eodem mense [2]Januarii terra vehementissime congelata [3]a decimo nono kalendas Februarii usque ad undecimum kalendas Aprilis agriculturam suspendit, unde in æstate sequenti summa frumenti quatuordecim solidis vendebatur. Eodem anno circa Pentecosten rex Johannes congregavit exercitum grandem, quasi [4]mare transiturus, et, [5]prohibente sibi Cantuariensi archiepiscopo et aliis multis, apud Portesmuthe navium multitudinem copiosam coadunari fecit; deinde rex cum parvo comitatu idibus Julii naves ascendit, et velis patentibus Neptuno se committens, mutato consilio, die tertio apud Stodlandt[6] juxta Warrham applicuit. Reversus autem rex cepit de comitibus, baronibus, militibus et viris religiosis pecuniam infinitam, occasiones prætendens, quod noluerunt ipsum sequi ad partes transmarinas, ut hæreditatem amissam recuperaret. Eodem tempore [7]redditum est

---

[1] *Die . . . sancti Marci.*] April 25th.

[2] *Januarii.*] 'Trigesimo' in MS.

[3] *A decimo nono kalendas Februarii.*] 'A circumcisione Domini usque ad annunciationem Dominicam;' Coggeshale, p. 102; who also adds, that wheat was sold for a mark (13*s.* 4*d.*), which in the reign of Henry II. would have been bought for twelve pence; beans were sold for half a mark, and oats for forty pence, which were before to be had for four pence.

[4] *Mare transiturus;*] in consequence of the ill success he had met with in Poitou, where Robert de Turnham had been taken by the king of France.

[5] *Prohibente sibi Cantuariensi archiepiscopo.*] Coggeshale gives a very full account of these proceedings at Portsmouth, or, according to him, at Porchester, in which the reasons of the archbishop's dissuading the king are detailed.

[6] *Stodlandt.*] Studland, on the Dorsetshire coast.

[7] *Redditum est castellum de Chinun.*] Hubert de Burgh, the

castellum de Chinun regi Francorum in vigilia sancti Johannis Baptistæ. A.D. 1205.

De morte Huberti, Cantuariensis archiepiscopi, et electione supprioris Cantuariensis ecclesiæ.

Death of Hubert, archbishop of Canterbury.

Eodem tempore Hubertus, Cantuariensis archiepiscopus, apud Tenham diem clausit extremum tertio idus Julii, rege admodum gaudente, quia de regis Francorum nimia familiaritate suspectus habebatur. Defuncto itaque archiepiscopo, antequam corpus ejus sepulturæ traderetur, adolescentes quidam de conventu Cantuariensis ecclesiæ, [1] regis consensu non requisito, Reginaldum suppriorem suum in archiepiscopum elegerunt, et media de nocte, post factam electionem, hymno 'Te Deum laudamus' cantato, prius supra majus altare ac deinde in archiepiscopali cathedra posuerunt; verebantur enim, quod, si electio sine regis consensu ad ipsius aures pervenisset, ipse processum negotii impedire laboraret, unde nocte eadem idem supprior, præstita cautione juratoria, quod sine licentia et literis specialibus conventus se electum non gereret, vel literas conventus de rato, quas habebat, alicui promulgaret, assumptis secum de conventu quibusdam monachis, curiam Romanam adivit. Hoc autem totum factum est, ut electio illa regem lateret donec probarent si rem inchoatam in curia Romana possent perducere ad effectum. Sed electus præfatus, statim ut in Flandriam applicuisset, spreto quod fecerat juramento, se Cantuariensem esse electum clara

king's chamberlain, who had defended the castle for a year, was there taken, but not until he had been dangerously wounded, ibid. p. 103; compare Rigord, p. 59.

[1] *Regis consensu non requisito.*] Upon the right claimed by the chapters of choosing their own bishop, and the present controversy, see Dr. Lingard's remarks, edit. 1837, iii. 15.

A.D. 1205. voce confitetur, et ad hoc Romanam se adire curiam, ut factam electionem confirmaret; literas insuper conventus, quas de rato habebat, quibuslibet ostendit, credens in hoc causæ suæ meritum non mediocriter promovere. Tandem Romam perveniens electionem suam domino papæ et ejus cardinalibus illico publicavit, literasque suas de rato palam cunctis ostendens constanter a domino papa exegit, ut electionem factam benignitate apostolica confirmaret; papa vero cum festinatione respondens dixit, se velle deliberare donec majorem haberet certitudinem de præmissis.

De electione Johannis, Norwicensis episcopi, ad petitionem regis Anglorum.

Controversy on the election of his successor.

Monachi interea Cantuarienses, cum de supriore suo cognovissent, quod, violato juramento quod fecerat, statim ut in Flandriam applicuisset se electum gesserat, eorum detegendo secretum, commoti sunt vehementer contra eum, et continuo quosdam de conventu monachos miserunt ad regem, requirentes ab eo licentiam pastorem sibi idoneum eligendi; quibus rex protinus absque omni contradictione benigne annuit quod petebant, et secretius eis alloquens ostendit eis episcopum Norwicensem magna sibi familiaritate conjunctum fore, ipsumque solum ex omnibus Angliæ prælatis secretorum suorum esse conscium; unde sibi et regno suo magnum asserebat provenire commodum, si eum ad archiepiscopatum Cantuariensem transferre potuissent. Rogavit igitur monachos, ut una cum clericis suis, quos missurus erat ad conventum, hanc petitionem suam ipsis exponerent, multos conventui promittens honores, si ipsum exaudire decrevissent. Monachi vero ad propria reversi

conventui per ordinem retulerunt ea quæ sibi a rege fuerant imperata. Conventus autem, ut regem, quem offenderant, sibi reconciliarent, convenientes in capitulo [1]Johannem, Norwicensem episcopum, unanimiter elegerunt; et illico quosdam de conventu monachos ad electum dirigentes, qui tunc pro agendis rebus regis apud Eboracum erat, mandantes ei, ut Cantuariam cum festinatione veniret. Nuntii quoque præpositum iter expedientes episcopum jam dictum apud Notingham invenerunt, qui, regis expletis negotiis, ad partes australes properabat, veniensque ad regem Cantuariam simul profecti sunt; atque die crastino, maxima multitudine in ecclesia metropolitana concurrente, prior Cantuariensis, rege præsente, electionem factam de Johanne de Grai, episcopo Norwicensi, palam cunctis pronuntiavit, et assumentes eum monachi cum hymno 'Te Deum laudamus' portaverunt ad majus altare, tandem in cathedra archiepiscopali illum collocantes. Quo facto, rex, videntibus cunctis, misit electum illum in possessionem rerum omnium ad archiepiscopatum pertinentium, et sic singuli ad propria sunt [2]reversi; sicque in hac electione factus est novissimus error pejor priore, sicut rerum exitus evidenter ostendit. A.D. 1205.

De controversia inter episcopos Cantuariensis ecclesiæ suffraganeos et monachos ejusdem ecclesiæ de archiepiscopo eligendo.

Anno gratiæ MCCVI. rex Johannes celebravit diem Dominicæ nativitatis apud Oxoniam; quo A.D. 1206. Controversy respecting the see of Canterbury.

[1] *Johannem, Norwicensem episcopum.*] Compare Coggeshale, p. 103.

[2] *Reversi.*] The MS. of Coggeshale in the Brit. Mus. is here unfortunately imperfect; the leaves containing the events of the years 1206 to 1212 inclusive have been lost: Rec. des Hist. xviii. p. 104.

A.D. 1206. etiam tempore idem rex misit ad curiam Romanam quosdam Cantuariensis ecclesiæ monachos, inter quos præcipue erat magister Helias de Brantefeld, quibus de fisco copiosas rex ministravit expensas, ut electionem de episcopo Nor wicensi factam impetrarent a domino papa confirmari. Miserunt autem eodem tempore episcopi Cantuariensis ecclesiæ suffraganei procuratores Romam, gravem coram domino papa querelam proponentes, quod videlicet monachi Cantuarienses sine illis electionem temere archiepiscopi præsumpsissent celebrare, cum ipsi una cum illis de jure communi et consuetudine antiqua electioni interesse debuissent; allegarunt etiam procuratores memorati super præmissis decreta et exempla, quosdam testes producentes et literas testimoniales exhibentes, quibus ostendere nitebantur, quod ipsi suffraganei una cum monachis tres metropolitanos elegerant. Monachi vero e contrario asserebant, quod privilegio speciali Romanorum pontificum et de consuetudine approbata et antiqua sine episcopis electiones facere consueverant, quod etiam per testes idoneos docere promiserunt. Auditis hinc inde allegationibus, testibusque admissis et diligenter examinatis, præfixus est dies a domino papa partibus, duodecimo scilicet kalendas Januarii, ad pronuntiandum, ut tunc venirent, quod jus dictaverit, recepturi.

Ut rex Johannes in Pictaviam transiens castrum Montis-Albani potenter ceperit.

John passes into Poitou.

Eodem anno rex Anglorum Johannes in hebdomada Pentecostes exercitum grandem apud Portesmuthe congregavit, et septimo kalendas Julii naves conscendens septimo idus Julii ad

Rupellam [1]applicuit ; quo audito, congratulabantur incolæ terræ illius, et quantocius ad regem convolantes opem ei et auxilium certis assertionibus promiserunt. Securius ergo exinde progrediens partem sibi non modicam terræ illius subjugavit. Veniens tandem ad Montem-Albani, castellum nobilissimum, in quo tota militaris nobilitas illius regionis et præcipue ipsius regis inimici tenebantur inclusi, illud protinus cuneis militaribus circumcinxit. Cum igitur per dies quindecim castellum continuo petrariarum insultu et balistarum fundarumque jactu in maxima jam parte contrivissent, militia Angliæ, in hoc potissimum opere laudabilis, muros ascendere ictusque importabiles dare et recipere festinabat. Prævalentibus tandem Angligenis et inclusis deficientibus, captum est castellum munitissimum de Monte-Albani, quod obsidione septenni [2]Carolus magnus olim subjugare non potuit ; nomina autem magnatum et virorum illustrium, qui in castello cum equis et armis et spoliis innumeris capti sunt, rex Anglorum justiciariis et episcopis Angliæ cæterisque nobilibus litteratorie significavit. Captum est autem castellum in die scilicet [3]sancti Petri, qui dicitur 'ad vincula.' A.D. 1206.

De legatione Johannis Ferentini in Angliam.

Eodem anno Johannes Ferentinus, apostolicæ sedis legatus, veniens in Angliam eamque per- Council at Reading.

[1] *Applicuit.*] Compare Rigord, p. 60 ; Chron. de S. Denis, p. 393 : in neither is mention made of the taking of Montauban.

[2] *Carolus magnus.*] Allusion apparently is here made to the romance of Renaud de Montauban, supposed by Fauchet to have been written by Huon de Villeneuve in the thirteenth century : a copy of it was sold at the duke de la Vallière's sale for sixty-eight francs.

[3] *Sancti Petri . . . 'ad vincula.'*] August 1st.

A.D. 1206. lustrans magnam pecuniæ summam congessit, et tandem apud Radingum in crastino sancti Lucæ evangelistæ concilium celebravit; quo facto, sarcinulis cum magna cautela dispositis et prudenter commendatis, festinus viator ad mare perveniens Angliam a tergo salutavit. Eodem tempore viri religiosi de partibus transmarinis, inter reges pro pace reformanda sollicite discurrentes, in festivitate Omnium sanctorum [1]biennales inducias impetrarunt; rex igitur Johannes reversus in Angliam apud Portesmuthe applicuit pridie idus Decembris. Eodem anno Willelmus, Lincolniensis episcopus, vigilia Ascensionis viam universæ carnis ingressus est; quo etiam anno [2]Jocelinus Wellensis creatus episcopus Bathoniensis per ministerium Willelmi, Londoniensis episcopi, munus consecrationis suscepit.

Sententia definitiva Innocentii papæ pro monachis Cantuariensis ecclesiæ.

Final sentence of Innocent respecting the archbishop of Canterbury.

Circa dies istos papa Innocentius suffraganeis Cantuariensis ecclesiæ episcopis sententiam definitivam sub hac forma direxit; 'Majores ecclesiæ causas ad sedem apostolicam referendas, et canonica tradit auctoritas et approbata consuetudo declarat. Cum igitur inter vos et dilectos filios nostros, priorem et monachos Cantuariensis ecclesiæ, super jure illius archiepiscopi eligendi controversia verteretur; proponentibus vobis, quod, tum ex jure communi, tum ex antiqua consuetudine, una cum illis debetis ipsius archiepi-

[1] *Biennales inducias.*] The terms of the truce are printed in the Rec. des Hist. xvii. p. 60, and Rymer, new edit. p. 95.

[2] *Jocelinus Wellensis.*] He succeeded Savarinus, whose epitaph is thus given by Coggeshale:
'Notus eras mundo, · per mundum semper eundo,
Et necis ista dies · est tibi prima quies.'—P. 104.

scopi electionem celebrare; illis autem e contrario respondentibus, quod de jure communi et privilegio speciali, et de consuetudine approbata et antiqua, Cantuariensem archiepiscopum eligere deberent sine vobis; lite coram nobis per procuratores idoneos super hoc legitime contestata, diligenter audivimus, quæ partes in præsentia nostra proponere curaverunt. Pars siquidem vestra et decreta pariter et exempla studuit allegare, quosdam testes producens et testimoniales literas exhibens, quibus ostendere nitebatur, quod vos tres metropolitanos elegeratis una cum illis; cum per literas et attestationes sit probatum, vos et alio loco et alio tempore non sine illis electiones hujusmodi celebrasse. Testes autem producti ex parte monachorum legitime probaverunt, quod prior et conventus Cantuariensis ecclesiæ a longis retro temporibus electiones episcoporum in capitulo suo sine vobis usque ad hæc tempora celebrarunt et easdem obtinuerunt a sede apostolica confirmari. A nobis etiam et prædecessoribus nostris per privilegii paginam est statutum, ut, decedente archiepiscopo Cantuariensi, nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem communi consilio major pars monachorum consilii sanioris secundum Dominum et sacrorum canonum sanctiones providerit eligendum. Nos igitur, his et aliis, quæ coram nobis allegata fuerunt, auditis et perspicaciter intellectis, quia constat evidenter, quod vos sine illis secundum assertionem vestram eligere non debetis, monachis exclusis, vestra non valet electio, et electio monachorum sine vobis celebrata, quia a sede apostolica meruit confirmari, valebat cumque necessario fuerit alterutra confirmanda, de communi fratrum nostrorum consilio vobis et

A.D. 1206.

A.D. 1206. successoribus vestris super jure Cantuariensem archiepiscopum eligendi silentium perpetuum imponimus, et monachos Cantuarienses ab impetitione ac molestatione vestra et successorum vestrorum per sententiam diffinitivam absolvimus, auctoritate apostolica decernentes, ut monachi Cantuariensis ecclesiæ et successores eorum de cætero archiepiscopum eligant sine vobis. Datum Romæ, apud sanctum Petrum, duodecimo kalendas Januarii, pontificatus nostri anno nono.'

De quadam visione purgatorii et pœnis malorum et gloria beatorum.

Legend of Turchill.

Hoc anno vir quidam in episcopatu Londoniensi, in villa quæ [1] Tidstude dicitur degens, simplex operique assuetus rurali et juxta facultatum mediocritatem hospitalitati deditus, dum post horam vespertinam in vigilia apostolorum Simonis et Judæ agellum suum, quem eodem die seminaverat, ab aquarum inundatione per rivulos laticem deducendo evacuaret, oculos subito sursum erigens videt hominem quendam ad se eminus properantem; quem cum aspexisset et orationem Dominicam inchoasset, ecce protinus ei assistens hortatus est, ut, finita quam inchoaverat oratione, secum loqueretur; completa autem oratione, se invicem salutarunt. Tunc ille, qui supervenerat, percunctatur, ubi nocte illa inter vicinos possit congruentius hospitari; cumque requisitus quorundam vicinorum sedulitatem hospitalitatis collaudasset, requisitor nominatorum quorundam hospitalitatem reprobavit. At ille intelligens virum, qui advenerat, vicinorum suorum habere notitiam, rogavit instantius, ut secum hospitari dignaretur; cui ille, 'Conjux

[1] *Tidstude.*] Perhaps for 'Tunsted,' or 'Twinsted,' in Essex.

tua duas mulieres pauperculas hospitalitatis gratia jam recepit, et ego hac nocte ad domum tuam divertam, ut te ad dominum tuum, sanctum videlicet Jacobum, perducam, quem nunc devote adorasti; ego enim sum Julianus hospitator, qui missus sum propter te, ut secreta quædam, quæ homines in carne degentes latent, tibi divinitus ostendantur; perge ergo domum quantocius, et ad iter te præparare stude.' Quo dicto, disparuit illico vir, qui cum illo loquebatur. Turchillus vero, hoc autem erat nomen viro, concito gradu domum pergens caput et pedes lavit, duasque mulierculas hospitio receptas comperit, sicut sibi sanctus prædixerat Julianus. Deinde in stratu suo, quem seorsum ab uxore ob continentiam præparaverat in domo, extra thalamum se collocans obdormivit; cumque omnes de familia sopori membra dedissent, sanctus adfuit Julianus virumque somno excutiens ait, 'Ecce adsum, sicut promiseram; tempus enim est ut eamus. Quiescat in stratu corpus tuum, sola enim anima tua mecum est itura; et, ne corpus videatur exstinctum, vitalem in te flatum dimittam.' Sicque ambo a domo recedentes, Turchillus sanctum Julianum præeuntem sequebatur.

A.D. 1206. Legend of Turchill.

Ut vir quidam, de corpore eductus, ad quandam basilicam, ubi est congregatio animarum, adductus fuerit.

Cumque ad mundi medium, sicut ductor viri fatebatur, contra orientem properarent, intraverunt quandam basilicam miræ structuræ, quæ tribus tantum columnis in tecti fastigio nitebatur. Eratque basilica grandis nimis et spatiosa, sed absque parietibus, per gyrum dependens ut claustrum monachorum; verum a parte aquilonari murus erat non nimis altus, sed quasi sex

A.D. 1206. Legend of Turchill.

pedum, basilicæ a fastigio per tres columnas dependenti conjunctus. In medio basilicæ erat quasi ingens quoddam baptisterium, de quo maxima flamma, non comburens, sed totam basilicam et loca vicina per circuitum mirabiliter quasi splendor meridianus indesinenter illustrans, consurgebat; hic autem splendor de decimatione justorum proveniebat, sicut a sancto edoctus est Juliano. Intrantibus autem illis basilicam sanctus Jacobus quasi infulatus occurrit, qui videns peregrinum suum, pro quo miserat, ait sancto Juliano et sancto [1]Domnno, qui custodes illius loci erant, ut ostenderent peregrino suo loca pœnalia malorum simul et mansiones justorum; et his dictis pertransiit. Tunc sanctus Julianus intimavit educto illi, hanc basilicam esse locum omnium animarum a corpore nuper exeuntium, ut ibi sortiantur mansiones et loca secundum merita sua sibi divinitus destinata, tam damnandæ quam per purgatorii pœnas salvandæ; locus enim iste per intercessionem gloriosæ virginis Mariæ a Domino Salvatore misericorditer est constitutus, ut ibidem omnes animæ in Christo renatæ, mox ut a corpore exierint, absque ulla dæmonum invasione conveniant et judicium secundum opera sua recipiant. In hac ergo basilica sanctæ Mariæ, quæ 'Congregatio animarum' dicitur, multas vidi animas justorum ex omni parte candidas vultusque quasi adolescentium habentes. Extra murum aquilonarem eductus conspexi animas plurimas, muro vicinius astantes, maculis albis et nigris respersas, quarum quædam plus candoris quam nigredinis, quædam e contrario, similitudinem præferebant; illæ vero quæ candidiores erant muro vicinius adhære-

[1] *Domnno.*] Probably for 'Domnino.'

bant, et quæ longius a muro distabant, nihil in se candoris habentes, ex omni parte deformes apparebant. A.D. 1206. Legend of Turchill.

De injustis decimatoribus.

Erat autem juxta murum putei gehennalis introitus, qui indesinenter fumum cum teterrimo fœtore per quasdam cavernas circumquaque in vultus astantium exhalabat, qui fumus ex decimis injuste detentis proveniebat et de frugibus injuste decimatis; qui fœtor circa omnium præcordia, qui tali reatu culpabiles erant, angustiam incomparabilem ingerebat; unde et ille, qui eductus erat, bis eundem fœtorem sentiens, tantum ei molestiæ intulit, ut cogeret eum angustiosius bis tussire, et, sicut adsistentes circa corpus asserebant, corpore ejus eadem hora bis similiter tussiente. Cui sanctus Julianus, 'Apparet,' inquit, 'te non recte messem tuam decimasse, et ideo hunc sensisti fœtorem.' Cumque ille causaretur paupertatem, ait sanctus, agrum suum fructum uberiorem prolaturum si rectas decimas persolvisset; præcepitque sanctus, ut hunc reatum in ecclesia palam cunctis confiteretur atque a sacerdote absolutionem expeteret.

De igne et stagno et ponte purgatorii, et de quadam basilica in monte gaudii sita.

In orientali parte basilicæ jam dictæ erat ignis quidam purgatorius permaximus, inter duos muros constitutus; murus enim unus a parte septentrionali consurgebat et alter ab australi, ab invicem amplo spatio in latitudine distantes, qui in longitudinem diutius protendebantur versus orientem usque ad stagnum quoddam multa capacitate amplissimum, in quo immergebantur animæ per ignem purgatorium transeuntes; erat-

A.D. 1206. Legend of Turchill. que aqua stagni illius incomparabiliter salsa et frigida, sicut educto illi postmodum est ostensum. Restabat deinde pons magnus aculeis et sudibus per totum affixus, quem pertransire quemlibet oportebat, antequam ad montem gaudii perveniret; in quo monte gradatim sita est tam grandis ecclesia et structuræ mirabilis, quæ capere sufficeret, ut sibi videbatur, omnes habitatores orbis. Conduxit ergo beatus Julianus virum eductum per ignem præfatum omnino illæsum usque ad stagnum jam dictum, incedentesque pariter per viam, quæ medias inter flammas a basilica protendebatur; nec enim aliqua lignorum materia igni memorato fomitem ministravit, sed flamma quædam exsurgens, sicut in clibano vehementer succenso cernitur, per totum illud spatium æqualiter diffundebatur, quæ animas nigras et maculosas, secundum modum culparum, brevius aut diuturnius exurebat. Animæ vero, quæ ignem evaserant, in stagno illo frigidissimo ac salsissimo ad nutum beati Nicolai, qui huic purgatorio præerat, descendebant; quarum quædam usque ad verticem, quædam usque ad collum, quædam usque ad pectus et brachia, aliæ ad umbilicum et renes, quædam ad genua, et nonnullæ vix usque cavillam pedum immersæ fuerunt. Post stagnum restat transitus pontis, qui est ad atrium ante faciem ecclesiæ prædictæ in occidentali parte; pontem autem hunc quædam animæ nimis laboriose et tarde, quædam levius atque velocius, nonnullæ vero libere et ocius pertransibant, nullam moram in transitu vel angustiam sentientes; nam quidam ignem tardius transeuntes annis multis in eo morabantur; et qui nullis specialium missarum ac eleemosynarum suffragiis adjuvantur, vel nullis misericordiæ operibus erga

pauperes studuerunt peccata redimere dum vivebant, hi nimirum, cum ad pontem præfatum pervenerint, transire cupientes ad requiem destinatam, nudis pedibus per sudes et clavos præacutos et ponti affixos nimis angustiose incedunt; et, cum vehementem doloris cruciatum in plantis pedum diutius perferre nequeunt, manus suas super clavos [1]quasi adjutrices deficiendo imponunt, quibus illico perforatis, ex vi doloris et angustiæ ventre ac toto corpore simul super clavos volutantes paulatim ad pontis ulteriora repunt horribiliter cruentati et ex omni parte transfixi, sed, cum ad atrium ecclesiæ jam dictæ pervenerint, felicem introitum ibidem præstolantes omnium vehementiam cruciatuum minime recordantur. A.D. 1206. Legend of Turchill.

Ut sanctus Michael et apostoli Petrus et Paulus loca animabus largiuntur sibi divinitus [*ordinata*].

His igitur inspectis, redeunt denuo per medium flammæ sanctus Julianus et vir ille eductus ad basilicam beatæ Mariæ, ibique cum candidis animabus, quæ nuper advenerant, substiterunt; animæque illæ a sancto Juliano et sancto Domnio cum aqua benedicta asperguntur, ut candidiores fierent. Ecce circa horam primam illucescentis sabbati sanctus Michael archangelus et apostoli Petrus et Paulus, ut animabus, quæ intus et extra ecclesiam erant congregatæ, loca sibi divinitus ordinata pro meritis largirentur; sanctus enim Michael omnes animas candidas per medias ignis flammas purgatorii et per cætera loca pœnalia illæsas transire fecit usque ad introitum illius magnæ basilicæ, quæ est in monte gaudii, habens portam in parte occidentali semper patentem; animas vero maculis albis et nigris re-

[1] *Quasi adjutrices.*] 'Quasi adjudices,' *C.*

A.D. 1206. Legend of Turchill. spersas, extra basilicam muro septentrionali injacentes, sine aliqua operum discussione, per portam quandam, quæ erat in orientali parte basilicæ, beatus Petrus introduci fecit in ignem purgatorium, ut a maculis, quas a contagione peccatorum contraxerant, per adustionem possent debacchantis incendii emundari.

De ponderatione bonorum et malorum.

Beatus quoque Paulus apostolus ad finem muri septentrionalis residere cœpit intra basilicam; et extra murum, ex opposito apostoli, diabolus cum suis satellitibus residebat; puteus autem flammivomus, qui os erat putei gehennalis, secus pedes diaboli erumpebat. Quædam vero libra, æqua lance dependens, affixa erat super murum inter apostolum et diabolum, cujus pars media dependebat ante conspectum diaboli exterius; habebat itaque apostolus duo pondera, majus et minus, omnino nitida et quasi aurea, et diabolus similiter duo fuliginea et obscura. Accesserunt ergo animæ ex toto nigræ cum magno timore et trepidatione, una post alteram, singulæ ponderationem operum suorum ibidem visuræ bonorum et malorum; nam pondera prædicta ponderabant singularum opera animarum, secundum quod fecerant bonum sive malum. Cum ergo statera se versus apostolum inclinaret per suorum librationem ponderum, tollebat apostolus animam illam et introduxit eam per portam orientalem, quæ conjuncta erat basilicæ, in ignem purgatorium, ut illic crimina expiaret; cum vero pars stateræ ad diabolum se inclinaret et præponderaret, mox ille cum satellitibus suis animam miseram nimis ejulantem, patremque suum ac matrem, qui eam ad æterna genuerant tormenta, maledicentem, rapientes

cum multo cachinno præcipitabant in foveam profundam et flammivomam, quæ secus pedes diaboli librantis erat. De hujusmodi libratione bonorum et malorum in sanctorum patrum scriptis sæpius reperitur. A.D. 1206. Legend of Turchill.

De quadam anima, quam diabolus in equinam formam transformaverat.

Die vero sabbati circa horam vespertinam, dum esset sanctus Domnnus cum sancto Juliano in basilica præfata, ecce a parte aquilonari dæmon quidam venit, equum nigerrimum præcipiti cursu obequitans, ipsumque per multos anfractus cum multo subsannationis plausu deducendo perurgens; cui multi spirituum malignorum de adducta præda ad invicem cachinnantes cum magno tripudio obviam processerunt. Sanctus quoque Domnius dæmoni mandat equitanti, ut ad se quantocius veniat et cujus sit anima quam adduxerat edicat; quo diutius dissimulante præ immenso gaudio, quod de misera anima habebat, sanctus confestim flagellum arripiens dæmonem graviter verberavit, sicque sanctum secutus est ad murum aquilonarem, ubi libratio exstiterat animarum. Deinde sanctus interrogat dæmonem, cujus illa sit anima, quam sic equitando torquebat; qui ait, hunc unum fuisse ex proceribus regni Angliæ, qui nocte præcedenti absque confessione et Dominici corporis perceptione obierat; et inter cætera flagitia, quæ commiserat, præcipue erga homines suos crudelis existens ad extremam inopiam multos perduxit, quod maxime instinctu uxoris suæ fecerat, quæ eum semper ad sævitiam incitavit. 'In equinam formam illam transformavi, quia damnatorum animas licet nobis in formas quaslibet transformare; et nunc descendissem cum ea in infernum, ponerem-

A.D. 1206. Legend of Turchill. que eam in supplicium æternum, nisi nox Dominica instaret, in qua ludis nostris theatralibus vacare nos oportet et vehementiores cruciatus animabus miseris adaugere.' Cumque hæc dixisset, defixit aspectum propensius in virum eductum et sancto dixit, 'Quis est agrestis iste, qui stat tecum?' Cui sanctus, 'Nonne cognoscis illum?' Et dæmon, 'Hunc hominem vidi in Essexia in ecclesia de Tidstude, in festo dedicationis ejusdem.' Ait sanctus, 'In quali habitu ecclesiam ingressus es?' 'In habitu,' inquit, 'muliebri; sed cum processissem ad baptisterium, volens intrare cancellum, obvius mihi fuit diaconus cum aspersorio aquæ benedictæ, qui me illius aquæ aspergine ita præcipitanter effugavit, ut clamorem emittens saltum fecerim ab ecclesia usque ad pratum, quod fere per duo stadia ab eadem ecclesia est separatum.' Affirmabat autem vir ille eductus, sed et plerique parochianorum idipsum testabantur, se clamorem illum audisse, sed causam penitus ignorasse.

De ludis theatralibus dæmonum.

His ita gestis, sanctus [1] Domnius ad dæmonem ait, 'Volumus tecum ire, ut ludos vestros videamus.' Cui dæmon, 'Si mecum vultis ire, cavete ne agrestem hunc vobiscum adducatis, qui, cum suis redditus esset, actus nostros ac secreta pœnarum genera apud viventes detegeret et multos a nostris operibus revocaret.' Cui sanctus, 'Festinanter procede, nam ego et sanctus Julianus te sequimur.' Præcedente itaque dæmone, sequebantur sancti, virum illum eductum secum latenter deducentes. Perrexerunt ergo ad plagam aquilonarem, quasi montem ascendendo; et ecce

[1] *Domnius.*] 'Dominius' in MS.

in descensu montis domus erat amplissima et fuliginosa muris veternis circumdata, erantque in ea quasi multæ plateæ innumeris [1]sedibus ferreis et ignitis circumquaque repletæ. Sedes autem candentibus circulis ferreis et ex omni parte clavatis, superius et inferius, a dextris et a sinistris, exstructæ erant, atque homines in eis diversæ conditionis et sexus mirabiliter residebant; ex omni namque parte candentibus clavis perforabantur, atque ex circulis ignitis undique constringebantur. Tanta erat sedium illarum multitudo, et hominum in eis residentium, quod lingua nulla eas dinumerare sufficeret. Erant muri ferrei et nigerrimi in circuitu platearum, et sedes aliæ juxta muros, in quibus residebant dæmones per circuitum, quasi ad lætum spectaculum, de cruciatibus miserorum ad invicem cachinnantes et peccata pristina illis retractantes. Juxta introitum hujus detestandi spectaculi, in descensu montis, sicut diximus, erat murus quidam altitudine quinque pedum, ex quo perspicue videri poterat quicquid in illo pœnali loco ageretur; ad hunc igitur murum sancti prædicti de foris stabant cernentes quicquid intus miseri perferebant, [2]ac vir ille eductus inter sanctos delitescens clare prospexit omnia quæ interius agebantur.

A.D. 1206. Legend of Turchill.

De superbo et ejus cruciatu.

Residentibus ad ludibriosum spectaculum ministris tartareis, princeps illius nefandæ cohortis satellitibus suis ait, 'Abstrahatur de sedili suo superbus violenter et ludat coram nobis.' Abstractus autem a dæmonibus et veste nigra indutus omnem gestum hominis supra modum

---

[1] *Sedibus.*] 'Sudibus' in MS. | [2] *Ac.*] 'At' in MS.

A.D. 1206. Legend of Turchill. superbientis coram dæmonibus ad invicem applaudentibus recitavit; cervix erigitur, vultus attollitur, oculi cum arcuatis superciliis surgunt in obliquum, imperiose tumidis intonat verbis, ludunt humeri, vix brachia ferre præ fastu valentes, ardescit oculus vultuque minatur, in ortillos surgens crure stat inverso, in pectus [ex]tenditur, collum supinat, vultu candet, ignitis oculis iram prognosticat, nasumque digito percutiens magna minatur; sic ventosa superbia de facili turgens risum præbebat spiritibus monstruosis. Et cum de vestibus gloriaretur, manicasque consuendo constringeret, subito in igneam formam vestes conversæ totum corpus miseri hominis exurebant; dæmones denique ira incandescentes tridentibus uncisque ferreis et ignitis miserum membratim discerpunt. Unus autem ex eis adipem cum pice et aliis liquaminibus in sartagine ferventi torrens singula membra discerpta respersit cum illo unguine bullienti, et ad singulas dæmonis respersiones membra stridorem emittebant, velut cum aqua frigida projicitur in sanguine bullienti; cumque membra sic torrefacta denuo simul fuissent compaginata, superbus ille rediit in statum priorem. Moxque ad miserum accesserunt malleatores herebi cum malleis et tribus laminis ignitis triplici ordine clavatis, duasque laminas in anteriori parte corporis ad dextram et ad sinistram applicuerunt et cum clavis candentibus crudeliter cum malleis affixerunt; hæ autem laminæ a pedibus incipientes deducebantur per tibias et femora usque ad humeros, et ita recurvabantur in collo; tertia vero lamina a genitalibus incipiens per ventrem usque ad verticem attingebat. Cumque miser ille præscriptis diutissime affligeretur tormentis, truculenter in sedem pristinam [retrudebatur], in qua repositus,

undique clavis candentibus, quinque digitorum in longitudinem protensis, crudeliter ex omni parte torquebatur; illoque sic ab hoc loco pœnali sublato, in sede propria, quam sibi vivens fabricaverat, repositus est denuo cruciandus. A.D. 1206. Legend of Turchill.

De quodam sacerdote.

Sacerdos quidam, ex cathedra sua ignita a ministris iniquitatis in hoc ludibrium crudeliter extractus, coram larvis sistitur monstruosis, cujus linguam protinus per medium secti gutturis violenter extrahendo radicitus amputarunt. Hic populum sibi commissum, nec sermone sanctæ exhortationis, nec exemplo piæ actionis, pro bonis temporalibus ab eo receptis, orationum aut missarum suffragia, dum potuit, rependebat. Postea, sicut de superbo jam diximus, membratim illum discerpentes et iterum redintegrantes in tormentali cathedra locaverunt.

De quodam milite.

Post hunc adductus est miles quidam, qui vitam suam in cædibus innocentium et torneamentis peregerat et rapinis. Hic omnibus armis militaribus armatus equo nigerrimo insidebat, qui piceam flammam cum fœtore et fumo per os et nares, cum urgeretur calcaribus, in supplicium sui sessoris efflabat. Sella equi clavis igneis et prælongis erat undique præfixa; lorica et galea, scutum et ocreæ, ex toto flammantia nimio sui pondere militem graviter onerabant, sed non minori cruciatu eum medullitus exurebant. Miles autem, postquam equum cursu præcipiti agitaverat, hastamque contra dæmones sibi obviantes eique illudentes vibraverat, priores militiæ suæ gestus replicando, ab ipsis equo dejectus membratim discerpitur, membraque ex-

A.D. 1206. Legend of Turchill.

secrabili liquore supradicto torrentur; torrefacta vero et ad invicem compaginata, modo quo superiores, tribus laminis constringuntur, sicque redivivus in sedem propriam violenter retruditur.

De quodam placitatore.

Post militem vero adducitur in medium quidam legum mundanarum peritissimus, a suo sedili cum cruciatu magno abstractus, quod sibi per longum tempus male vivendo fabricaverat et judicia acceptis muneribus subvertendo. Hic autem per totius Angliæ fines inter summos famosissimus habebatur, sed anno quo hæc visio contigit vitam miserabiliter terminavit, nam sine omni testamenti exsecutione subito decedens, ab alienis quicquid rapaci ingluvie acquisierat [1]distractum est penitus et consumptum; ad scaccarium enim regis residere consueverat, ubi ab utraque litigantium parte dona frequenter acceperat. Hic quoque, cum in ludibrium theatrale coram spiritibus nefandis adduceretur, insultantibus larvis coactus est actus vitæ pristinæ replicare; nam modo a dextris, modo a sinistris se divertens, illos de causa proponenda, istosque in causis contradictoriis instruebat, nec inter hæc manus a munere cohibens, nunc ab hiis, nunc vero ab illis, acceptam pecuniam numerabat numeratamque in loculis reponebat. Cumque diutius dæmones miseri hominis gestum ludificando conspexissent, nummi subito velut ardentes effecti miserum miserabiliter exurebant, quos in os suum ardentes projicere, atque in ore receptos compulsus est deglutire; quibus absorptis, accesserunt duo dæmones cum rota plaustri ferrea, verubus et clavis in

---

[1] *Distractum est penitus et consumptum.*] 'Distracta sunt penitus et consumpta' in MS.

orbem confixa, et super dorsum peccatoris eam truculenter revolventes dorsum totum crebro et flammanti rotatu contriverunt, nummosque, quos ore hianti angustiose deglutiverat, angustiosius per vomitum rejicere compulerunt; quos cum evomuisset, jussit eos colligere dæmon, ut de illis simili modo iterum cibaretur; postea vero ministri tartarei in furorem versi omnia quæ supradicta sunt tormenta in eum expenderunt. Uxor vero ejus in sede quadam ignita et aculeata compressa sedebat, eo quod in pluribus ecclesiis pro quodam annulo excommunicari fecerat, quem in scrinio suo ignoranter posuerat et furatum esse dicebat; a quo transgressionis piaculo nunquam fuerat absoluta, a diræ mortis subita necessitate præventa.

A.D. 1206. Legend of Turchill.

De adultero et adultera.

Adductus est post illum ad spectaculum furiosorum dæmonum adulter cum adultera, qui, fœda pariter conjuncti copula, turpissimos motus venereos gestusque impudicos cum multa sui confusione ac dæmonum exprobratione palam omnibus replicarunt; deinde, quasi in insaniam versi, alternatim se corrodendo lacerabant, illumque superficialem amorem, quem prius habere videbantur, in crudelitatem commutaverunt et odium; postmodum vero, membris omnibus a turba furiosa dissectis, pœnam sortiti sunt similem prædictorum. Similibus autem omnes, qui aderant, fornicatores affligebantur tormentis, quæ pro sui suppliciorum immanitate scriptori silentium imponunt.

De detractoribus.

Inter alios quoque miseros duo de collegio detractorum in medium sunt adducti, quorum

A.D. 1206. Legend of Turchill.

ora ad auriculas usque distorquendo dehiscentes, versis ad invicem vultibus, torvis se oculis perstringebant; apposita autem sunt duo capita cujusdam hastæ ardentis in ore utriusque, quam commasticantes ac ore distorto corrodentes celeriter ad medietatem hastæ appropinquantes pervenerunt, sicque sese mutuo laniantes vultum suum totum masticando cruentabant.

De furibus et incendiariis.

Adducti sunt inter cæteros fures, incendiarii et sacrorum violatores locorum, qui a ministris tartareis positi sunt super rotas ferreas et ignitas, aculeis sudibusque affixas, quæ ex nimia succensione imbrem igneum scintillabant; super has itaque miseri volutati cruciatum horrificum perferebant.

De mercatoribus.

Adfuit huic ludibrio et mercator cum stateris et ponderibus dolosis, necnon et illi, qui pannos novos in tentoriis ita vehementer trahendo in longum distendunt et latum, ut fila rumpantur et scissura fiat, scissurasque subtiliter consuentes pannos illos locis vendunt subobscuris; isti de sedibus truculenter evulsi scelerum suorum gestus priores ad ignominiam et pœnarum aggravationem iterare cogebantur, et tandem, sicut diximus de superioribus, a dæmonibus torquebantur.

De puteo gehennali et caldariis pœnalibus.

Vidit præterea eductus ille, secus introitum inferni inferioris, quasi quatuor plateas, quarum prima innumeras fornaces habebat et caldarias amplas et latas, pice ferventi et aliis liquaminibus ad summum usque repletas; in singulis autem animæ congestæ acriter bullie-

bant, quarum capita velut nigrorum piscium in ferventi liquamine, ex vi ebullitionis, nunc sursum præeminebant, nunc deorsum ruebant. Secunda platea similiter caldarias habebat, sed nive et gelida glacie refertas, in quibus animæ horrido frigore et cruciatu intolerabili torquebantur. Caldariæ vero, quæ in platea tertia erant, aqua sulphurea bullienti et cæteris rebus, quæ fœtorem emittere solent cum fumo fœtido, repleta erant, in quibus animæ in fœtore libidinis vitam finientes specialiter torquebantur. Quarta vero platea habebat caldarias aqua salsissima et nigerrima plenas, cujus aquæ austeritas ex sua salsedine quodlibet lignum in illa demersum confestim decoriaret. In his autem caldariis multitudo peccatorum, homicidarum, furum, raptorum, veneficarum mulierum et divitum, qui homines suos injustis exactionibus opprimebant, indesinenter bulliebant; quos ministri iniquitatis undique adstantes cum furcis ferreis candentibus, ne liquaminum ardorem effugerent, introrsum comprimebant. Illi autem, qui in hoc ferventi liquore per dies septem bullierant, die octavo in frigus illud horridum, quod in secunda platea erat, deponebantur, et, e converso, illi, qui afflicti fuerant in frigore, ponebantur in liquamine bullienti; similiter, qui in aqua salsa bullierant, in fœtoribus torquebantur; has vero mutationum vicissitudines per octo dies semper observabant.

A.D. 1206. Legend of Turchill.

De basilica in monte gaudii sita et de suffragiis animarum.

Hiis itaque inspectis, illucescente jam Dominicæ diei aurora, sancti memorati cum viro educto perrexerunt ad montem gaudii per ignem purgatorii et per stagnum ac pontem aculeatum,

A.D. 1206. Legend of Turchill.

donec pervenerunt ad atrium, quod erat in parte occidentali templi prædicti quod situm erat in monte; eratque ibi porta quædam speciosa et ampla semper patens, per quam introducebantur a sancto Michaele animæ ex toto candidatæ; in hoc enim atrio congregabantur animæ expiatæ, sub magno exspectationis desiderio felicem illius introitum postulantes. In australi quoque plaga templi exterius perspexit eductus ille animas infinitas, quæ omnes, versis vultibus ad basilicam, cum magnæ fatigationis exspectatione suffragia viventium desiderabant amicorum, per quæ basilicæ illius adipisci introitum mererentur, et, quanto specialius juvabantur, tanto basilicæ vicinius [1]adhærebant; in hoc loco multos de notis suis recognovit, necnon et omnes illos, quorum notitiam in seculo habuerat vel exilem. Sanctus vero Michael de singulis animabus, quas ibi cernebat vir ille eductus, intimabat illi quot missarum unaquæque anima potuit liberari et ad templi ingressum admitti. Animæ quoque, quæ ibidem exspectabant ingressum, nulla pœnalitate afficiebantur, nisi quod præstolabantur aliquod speciale suffragium amicorum; veruntamen omnes animæ, quæ ibi subsistebant, per generalia universalis ecclesiæ suffragia de die in diem ad basilicæ introitum appropinquant.

De diversis mansionibus basilicæ memoratæ.

Vir autem ille a sancto Michaele introductus in templum conspexit ibi multos utriusque sexus, quos in seculo viderat, candidos, qui omnes templum conscendebant et magnæ felicitatis gaudio fruebantur; et, quanto magis per gradus

[1] *Adhærebant.*] 'Adhærebat' in MS.

templi versus orientem animæ conscenderant, tanto candidiores et nitidiores fiebant. Multæ mansiones præclarissimæ in illa magna visebantur basilica, in quibus justorum animæ nive candidiores mansitabant, quorum vultus et coronæ velut lux aurea rutilabant. Singulis diebus certis horis cantica de cælis audiunt, velut si concordi melodia omnia musicorum genera concreparunt, quæ ita omnes templum inhabitantes suavi quadam dulcedine demulcet ac refovet, velut si omnium reficerentur deliciis ferculorum; illæ vero, quæ exterius in atriis basilicæ consistebant, nullum de hoc cælesti concentu sonum merebantur audire. Hic autem plerique sanctorum quasi propria habebant domicilia, ubi specialiter sibi post Dominum in aliquo famulantes feliciter recipiebant, eos postmodum præsentaturi ante conspectum Dei. A.D. 1206. Legend of Turchill.

De paradiso et Adam primo parente.

Divertentes autem ad plagam templi prædicti orientalem pervenerunt ad locum amœnissimum, herbarum florumque varietate splendidum, arborum fructuumque fragrantia refertum, ubi conspexit eductus ille fontem lucidissimum, qui ex se quatuor rivulos diversi liquoris et coloris emittebat; super hunc fontem erat arbor pulcherrima miræ magnitudinis et immensæ proceritatis, quæ omnigen[or]um abundantia fructuum ac specierum redolentia affluebat. Sub hac arbore prope fontem requiescebat homo quidam venustæ formæ ac gigantæi corporis, qui a pedibus usque ad pectus indutus erat quodam vestimento varii coloris et mira pulchritudine contexto; ex uno oculo ridere et lugere ex altero videbatur. 'Hic,' inquit sanctus Michael, 'est

A.D. 1206. Legend of Turchill. primus parens generis humani Adam, qui per oculum ridentem innuit lætitiam, quam habet de filiorum suorum salvandorum ineffabili glorificatione, et per alium lachrymantem denuntiat tristitiam, quam habet de quorundam filiorum suorum reprobatione et justo Dei judicio damnandorum. Vestimentum quo tegitur, sed nondum ex toto, stola est immortalitatis et vestis gloriæ, qua in primaria prævaricatione fuerat spoliatus; nam ab Abel justo, filio suo, usque nunc, cœpit hanc vestem recuperare per totam filiorum suorum justorum successionem, et, sicut variis virtutibus enituerunt electi, ita hæc vestis colore vario picturatur; cum vero completus fuerit electorum numerus filiorum, tunc Adam ex toto stola immortalitatis et gloriæ vestietur, et sic mundus finem sortietur.'

Ut vir ille eductus ad corpus suum redierit.

Ex hoc tandem loco paululum progredientes pervenerunt ad portam quandam speciosissimam, gemmis ornatam et lapidibus pretiosis; murus per gyrum quasi aureus rutilabat. Statim ut portam intraverunt, apparuit templum quoddam aureum multo magnificentius priori, in omni pulchritudine, suavitatis dulcedine et luminis coruscantis splendore, ita ut loca prius visa nullius amœnitatis reputarentur ad istius loci respectum; cumque templum hoc introiissent, conspexit a latere ædiculam quandam mirabili decore refulgentem, in qua residebant tres virgines inedicibili pulchritudine coruscantes; hæ autem erant, sicut ab archangelo edoctus est, sancta Catherina, sancta Margareta et sancta Ositha. Quarum pulchritudinem cum admirando contemplaretur, sanctus Michael ait sancto Juliano, 'Reduc festinanter ad corpus suum virum

hunc, quia, nisi citius reductus fuerit, aqua frigida, quam in os ejus adstantes injicere moliuntur, ipsum ex toto suffocabit;' et, his dictis, continuo, quo ordine nesciens, ad corpus reductus in stratu suo resedit. Jacuerat autem in stratu suo, quasi in excessu mentis, duobus diebus cum totidem noctibus, id est, ab hora vespertina sextæ feriæ usque ad vesperam Dominicæ diei sequentis, velut gravi sopore depressus. Mane siquidem facto, ad ecclesiam properabat, et post missæ celebrationem sollicitabat eum presbyter cum aliis parochianis, qui illum velut exanimem paulo ante viderant, ut ea, quæ sibi revelata fuerant, illis intimaret; ille vero præ nimia simplicitate visionem referre dissimulabat, donec nocte sequenti sanctus Julianus apparens ei præcepit, ut omnia quæ viderat revelet, quia ad hoc eductus fuerat, ut ea, quæ audierat, publicaret; qui jussis sancti obtemperans, in die Omnium sanctorum et deinceps, visionem constanter et aperte lingua Anglica, cunctis audientibus et admirantibus insolitam viri eloquentiam, [enarravit,] cum antea præ nimia simplicitate rusticanus semper exstiterit et elinguis; nec prius destitit ab inspectæ visionis narratione donec multos ad lamenta et gravia suspiria commovit.

A.D. 1206. Legend of Turchill.

Ut Gaufridus, Eboracensis archiepiscopus, exilium subierit.

Anno gratiæ MCCVII. rex Johannes celebravit natale Domini apud Wintoniam, præsentibus magnatibus regni. Deinde in purificatione beatæ Mariæ [1]cepit per totam Angliam tertiam deci-

A.D. 1207. Tax imposed by the council at Oxford.

[1] *Cepit . . . tertiam decimam partem.*] The tax was allowed by a common council of the kingdom held at Oxford; see John's charter in Rymer, new edit. p. 96. In the Waverley Annals it is said that the whole body of clergy resisted the imposition, assert-

A.D. 1207. mam partem ex omnibus mobilibus et rebus aliis, tam de laicis quam viris ecclesiasticis et prælatis, cunctis murmurantibus sed contradicere non audentibus; solus Gaufridus, archiepiscopus Eboracensis, non consentiens, sed plane contradicens, clanculo recessit ab Anglia, et in recessu suo omnes specialiter, qui in archiepiscopatu Eboracensi hanc rapinam facerent, et in genere universos ecclesiæ sive rerum ecclesiasticarum invasores, anathematis sententia innodavit. Eadem tempestate circa noctem mediam ventus vehemens et repentinus superveniens ædificia diruit, arbores prostravit, oves et armenta exaggeratis nivibus sexto kalendas Februarii interire coegit. [1]Eodem anno imperator Otho venit in Angliam, et, habito colloquio cum rege avunculo suo, rediit in terram suam, acceptis a rege prædicto quinque millibus marcis argenti.

Order of the Minorites. Sub his diebus prædicatores, qui appellati sunt Minores, favente papa Innocentio, subito emergentes terram repleverunt, habitantes in urbibus et civitatibus deni et septeni, nihil omnino possidentes, de evangelio viventes, in victu et vestitu paupertatem nimiam præferentes, nudis pedibus incedentes, maximum humilitatis exemplum omnibus præbuerunt. Diebus autem Dominicis et festivis de suis habitaculis exeuntes prædicaverunt in ecclesiis parochialibus evangelium verbi, edentes et bibentes quæ apud illos erant, quibus officium prædicationis impendebat; qui in rerum cælestium contemplatione tanto perspicaciores sunt inventi, quanto a rebus præsentis seculi et carnalibus deliciis comprobantur

---

ing that the church's property was wholly unequal to the burthen.

[1] *Eodem anno.*] In the Waverley Annals he is said to have come over in 1208, and in the abridged history, inserted in the MS. from Coggeshale, in 1209.

alieni. Nullum genus alimenti penes eos usque in crastinum reservatur, ut paupertas spiritus, qui viget in mente, actu sicut et habitu omnibus innotescat. A.D. 1207.

De cassatione electionum episcopi Norwicensis et supprioris Cantuariensis.

The election of the bishop of Norwich and Reginald to Canterbury declared void.

Circa[1] dies istos steterunt Romæ coram domino papa monachi Cantuariensis ecclesiæ, turpem admodum causam ad invicem agitantes; nam quædam pars eorum per literas conventus de rato præsentaverunt Reginaldum, suppriorem Cantuariensem, sicut multoties fecerant, electum ad archiepiscopatum, instantius postulantes ut ejus electio confirmaretur; altera vero pars eorundem monachorum per literas similiter de rato præsentaverunt Johannem, episcopum Norwicensem, multis rationibus ostendentes electionem de suppriore nullam esse, tum quia facta erat de nocte et sine solemnitate et assensu regio, tum quia a majori et saniori parte conventus non fuerat celebrata; sicque his rationibus propositis, petierunt ut illa electio confirmaretur, quæ clara luce diei, rege præsente et consentiente, cum testibus idoneis exstitit celebrata. His auditis et perspicaciter intellectis, procurator supprioris allegavit secundam electionem irritam esse et inanem, quia, qualiscumque prima esset electio, sive justa sive injusta, debuerat prima cassari antequam secunda celebraretur electio; unde constanter postulabat, ut prima

[1] *Circa dies istos.*] Upon this controversy compare Tyrrell, ii. p. 733, who mentions the opinion of Wendover upon the validity of the pope's nomination, and the improbability of his relation of the grounds; but Tyrrell has here fallen into a curious error, for, after observing that Paris had transcribed the greater part of his history from our chronicler, he gives as the opinion of Wendover that which is an interpolation only by Paris.

A.D. 1207. electio rata haberetur. Denique post longas hinc et inde disceptationes, cum dominus papa intellexisset partes in unicam personam convenire non posse, atque utramque electionem vitiose et non secundum sacrorum canonum sanctiones celebratam fuisse, de consilio cardinalium suorum ambas cassavit, partibus districtione apostolica interdicens et per sententiam definitivam statuens, ne de cætero ad archiepiscopatus honores alteruter electorum adspiret.

De promotione et consecratione magistri Stephani de Langeton.

Stephen Langton consecrated archbishop of Canterbury.

Cassatis itaque electionibus memoratis, dominus papa, nolens diutius sustinere, ut gregi Dominico cura deesset pastoralis, persuasit monachis Cantuariensibus, qui procuratores coram eo constituti fuerant pro negotio ecclesiæ Cantuariensis, ut eligerent magistrum Stephanum de Langetune, presbyterum cardinalem, virum, ut diximus, in literali scientia eruditum, discretum et moribus ornatum; asserens, ipsius promotionem, tam ipsi regi quam universæ ecclesiæ Anglicanæ, plurimum [1]profuturam. Monachi vero ad hæc respondentes asserebant, sibi non licere præter consensum regium et sui conventus canonicam electionem in persona qualibet consentire vel sine illis electionem celebrare; at papa quasi rapiens verbum ex ore ipsorum dixit, 'Sciatis vos plenariam habere in ecclesia Cantuariensi potestatem, nec et super electionibus apud sedem apostolicam celebratis solet assensus principum exspectari; unde vobis, qui tot et tales estis quod plene sufficitis ad istam electionem, in virtute obedientiæ et sub pœna anathematis

---

[1] *Profuturam.*] 'Profecturam' in MS.

præcipimus, ut illum in archiepiscopum eligatis, quem nos damus vobis in patrem et pastorem animarum vestrarum.' Monachi quoque excommunicationis sententiam incurrere metuentes, licet inviti et cum murmuratione, assensum tamen præbuerunt; solus ex omnibus monachis, magister Helias de Brantefeld, qui pro parte regis et episcopi Norwicensis advenerat, noluit consentire, cæteri autem omnes cum hymno 'Te Deum laudamus' electum memoratum ad altare detulerunt. Deinde decimo quinto kalendas Julii, in civitate Viterbii, a papa præfato munus consecrationis [1] suscepit. A.D. 1207.

Ut papa Innocentius literas miserit ad regem Anglorum exhortans, ut Stephanum reciperet de Langetune in archiepiscopum jam consecratum.

Letter of Innocent III. to John.

His ita gestis, papa Innocentius regi Anglorum literas direxit exhortans humiliter et devote, ut magistrum Stephanum de Langetune, sancti Chrysogoni presbyterum cardinalem, ad archiepiscopatum Cantuariensem canonice electum, benigne susciperet, et qui, de regno suo originem ducens, non solum in secularium scientia literarum magistri nomen promeruit, sed et doctor esse in theologicis disciplinis; et, cum præcipue vita ipsius et mores scientiæ magnitudinem excedant, ejus persona tam animæ suæ quam corpori erit non mediocriter profutura. Denique, cum multis in hunc modum verbis tam blandis quam persuasoriis regem ad consensum inducere perstitisset, priori et monachis Cantua-

[1] *Suscepit.*] Paris has here inserted a letter from Innocent to John, accompanying a present of four rings, representing the four cardinal virtues; but the genuineness of it may appear questionable; it is placed in Rymer under the year 1205: Raynald has a quotation from it, and it is printed in the collection of Innocent's letters, ed. 1682, i. p. 111.

A.D. 1207. riensibus per literas in virtute sanctæ obedientiæ præcepit, ut archiepiscopum jam dictum in pastorem susciperent, eique in temporalibus simul et spiritualibus humiliter obedirent. Cumque tandem literæ domini papæ ad regis Anglorum notitiam pervenissent, iratus est rex vehementer de promotione magistri Stephani pariter et Norwicensis cassatione, crimenque proditionis in monachos Cantuarienses refundere satagebat; dixit enim, quod in præjudicium suæ libertatis sine ipsius licentia suppriorem suum elegerant, et postmodum, ut quod male gesserant quasi sibi satisfaciendo palliarent, elegerunt episcopum Norwicensem, et pecuniam de fisco accipientes ad itineris expensas, ut electionem de episcopo memorato factam apud sedem apostolicam impetrarent confirmari, in cumulum iniquitatis suæ elegerunt ibi Stephanum de Langetune, inimicum suum publicum, eumque fecerunt in archiepiscopum consecrari. Ob hanc quoque causam idem rex in furorem versus et indignationem misit Fulconem de Cantelu et Henricum de Cornhelle, milites crudelissimos et humanitatis ignaros, cum ministris armatis, ut monachos Cantuarienses, sicut crimine læsæ majestatis reos, a regno Angliæ expellerent vel capitali sententia condemnarent; illi autem mandatum domini sui non segniter exsequentes Cantuariam profecti sunt, et nudatis ensibus monasterium ingressi voce furiosa priori et monachis ex parte regis præceperunt, ut, velut proditores regiæ majestatis, incontinenti de regno Angliæ exirent, et, si hoc facere noluissent, affirmaverunt cum juramento, quod ipsi, injecto igne tam in ipso monasterio quam in aliis officinis, omnes illos cum ipsis ædificiis concremarent. Monachi vero nimis inconsulte agentes sine violentia et omni ma-

Monks expelled by John from Canterbury.

nuum injectione recesserunt omnes, præter tredecim valetudinarios, qui in domo infirmorum jacentes incedere non valebant; et protinus trajecti in Flandriam in abbatia sancti Bertini honorifice recepti sunt et in aliis monasteriis transmarinis. Deinde, jubente rege, substituti sunt in ecclesia Cantuariensi monachi quidam de sancto Augustino ad ministrandum ibidem, Fulcone præfato procurante, imo omnia bona eorundem monachorum distrahente et confiscante, terris tam archiepiscopi quam monachorum remanentibus incultis. Exierunt autem monachi sæpe dicti de monasterio suo in exilium pridie idus Julii. A.D. 1207.

Ut rex Anglorum literas comminatorias ad papam miserit.

John's answer to the pope's threatenings.

Exclusis hoc ordine monachis Cantuariensibus, rex Anglorum Johannes ad papam nuntios cum literis direxit, in quibus expresse et quasi comminando ipsum arguebat, quod, electione Norwicensis episcopi turpiter repulsa, Stephanum quendam de Langetune, sibi penitus ignotum et in regno Francorum inter hostes suos publicos diutissime conversatum, fecerat in Cantuariensem archiepiscopum consecrari; et, quod magis in præjudicium et subversionem libertatum ad coronam suam spectantium redundat, ipsius consensu a monachis, qui illum postulasse debuerant, nec rite requisito, eundem Stephanum temere promovere præsumpsit; unde asserebat se sufficienter admirari non posse, quod tam ipse papa quam universa curia Romana ad memoriam non reducunt in quantum ejus dilectio Romanæ sedi fuerit hactenus necessaria, in hoc rationis oculum non figentes, quod uberiores sibi fructus perveniant de regno suo Angliæ quam de omnibus regionibus citra Alpes constitutis. Addit insuper,

A.D. 1207. quod pro libertatibus coronæ suæ stabit, si necesse fuerit, usque ad mortem; immutabiliter affirmans, se non posse ab electione simul et promotione Norwicensis episcopi, quam sibi utilem intelligit, revocari. Tandem negotii summam in hoc conclusit, quod, si de præmissis non fuerit exauditus, omnibus Romam petentibus maris semitas angustabit, [ne,] terra sua divitiis evacuata, ipse minus ad hostes ab ea depellendos sufficiat; et cum archiepiscopi, episcopi et alii ecclesiarum prælati, tam de regno Angliæ quam aliarum terrarum suarum, in omnium scientiarum plenitudine sufficienter abundent, si necessitas coegerit, extra terras suas justitiam vel judicium ab alienigenis non emendicabit. Cumque hæc omnia ad domini papæ audientiam per regis nuntios pervenissent, regi Anglorum rescripsit in hæc verba;

Rescriptum domini papæ ad regem Anglorum.

Second letter of the pope.

'Innocentius[1] episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Johanni, illustri Anglorum regi, salutem et apostolicam benedictionem. Cum super negotio Cantuariensis ecclesiæ nos tibi scripserimus humiliter, diligenter, benigne exhortando et rogando, tu nobis, ut salva pace tua loquar, rescripsisti quasi comminando et exprobrando contumaciter et proterve; et cum nos tibi supra jus deferre curemus, tu nobis secundum jus deferre non curas, minus quam deceret attendens; quod si tua nobis devotio plurimum est necessaria, nostra tamen tibi non parum est opportuna. Cumque nos in tali casu tantum honorem nulli principum detulerimus quantum tibi, tu nostro tantum derogare attendis honori, quantum in simili casu nullus princeps

[1] *Innocentius.*] Rymer, new edit. p. 97.

A.D. 1207. The pope's second letter to John.

derogare præsumpsit; quasdam frivolas occasiones prætendens, quibus asseris, quod electioni de dilecto filio nostro magistro Stephano, titulo sancti Chrysogoni presbytero cardinali, a monachis Cantuariensibus celebratæ non potes præstare consensum, quia videlicet inter tuos conversatus est inimicos et persona ejus est tibi prorsus ignota. Porro juxta proverbium Salomonis, 'Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum,' cum intelligamus illud ei non esse imputandum ad culpam, sed ad gloriam potius adscribendum, quod, Parisius diu vacans liberalibus studiis, in tantum profecerit, ut meruerit esse doctor non solum in liberalibus facultatibus verum et in theologicis disciplinis, ac si per hoc, cum vita concordet doctrinæ, dignus est habitus præbendam Parisiensem obtinere. Unde mirabile gerimus, si vir tanti nominis de tuo regno ducens originem tibi potuit esse, saltem quoad famam, ignotus, præsertim cum ter scripsisses illi postquam a nobis exstitit in cardinalem promotus, quod, licet disposueris eum ad tuæ familiaritatis obsequium evocare, gaudebas tamen quod ad majus erat officium sublimatus. Sed illud potius te attendere decuisset, quod in terra tua natus est de parentibus tibi fidelibus ac devotis, quodque in Eboracensi ecclesia fuerat præbendatus, quæ longe major et dignior quam Parisiensis existit; unde non solum ratione carnis et sanguinis, verum et obtentu ecclesiastici beneficii et officii, te ac regnum tuum affectu sincero diligere comprobatur. Nuntii vero tui causam nobis aliam expresserunt, quare non præstitisti ejus electioni consensum, quia videlicet nunquam fuerat requisitus ab illis, qui eum a te debuerunt postulare; asserentes, quod literæ illæ, quibus mandavimus ut super hoc negotio procuratores ad nos

A.D. 1207. The pope's second letter to John.

idoneos destinares, ad te minime pervenerunt, et monachi Cantuarienses, quamvis pro aliis negotiis ad tuam præsentiam accessissent, pro postulando tamen consensu nec literas nec nuntios direxerunt. Unde iidem nuntii cum multa nobis instantia supplicarunt, quatenus ex quo nobis complacuit hanc tibi honorificentiam reservare, ut monachi Cantuarienses regium postularent assensum, quoniam hoc factum non erat, dilationem congruam concedere dignaremur, infra quam posset id fieri, ne juri tuo contingeret derogari. Contra personam electi quiddam ad ultimum proponentes, quod cum manifeste sit factum, ostium oris claudere debuissent; præsertim cum, si verum esset, promotionem ejus jam impedire non posset. Licet autem super electionibus apud sedem apostolicam celebratis non consueverit assensus principis exspectari, duo tamen monachi fuerunt specialiter deputati, ut ad te pro requirendo assensu venirent, qui apud Ydivoriam fuerunt retenti, ut injunctum sibi mandatum exsequi non valerent; et præfatæ literæ de procuratoribus ad nostram præsentiam destinandis tuis fuerunt nuntiis assignatæ, ut eas tibi fideliter præsentarent. Nos quoque, qui super eandem ecclesiam Cantuariensem plenitudinem potestatis habemus, regium super hoc dignati sumus implorare favorem. Et cursor noster, qui apostolicas tibi literas præsentavit, literas quoque prioris ac monachorum, qui ex mandato totius capituli Cantuariæ celebraverant electionem memoratam, super assensu petendo regiæ sublimitati porrexit. Ideoque non vidimus oportere denuo, post hæc omnia, regium postulare consensum; sed illud agere disposuimus, non declinantes ad dextram vel ad sinistram, quod sanctorum patrum canonicæ sanctiones statuunt faci-

endum, ut, videlicet, nihil moræ vel difficultatis rectis dispositionibus auferatur, ne gregi Dominico diu desit cura pastoralis. Quocirca ne vel discretioni tuæ vel regali prudentiæ suggeratur a quoquam, quod aliquatenus valeat a consummatione hujus officii revocari, quoniam absque vi et dolo cum canonica sit electio de persona idonea concorditer celebrata, sine damno famæ et periculo conscientiæ nostræ differre eam non possemus. Tu ergo, fili carissime, cujus honori supra jus deferre curavimus, secundum jus nostro studeas honori deferre, ut gratiam divinam et nostram uberius merearis; ne forte, si secus egeris, in eam te difficultatem inducas, de qua non facile valeas expediri, cum tandem oporteat Eum vincere, cui flectitur omne genu cælestium, terrestrium et infernorum, cujus nos vices in terris, licet immeriti, exercemus. Ne igitur eorum consiliis adquiescas, qui tuam semper turbationem desiderant, ut melius possint in aqua turbida piscari, sed nostro beneplacito te committas, quod utique tibi cedet ad laudem, gloriam et honorem; quia non esset tibi tutum in hac causa Deo et ecclesiæ repugnare, pro qua beatus martyr et pontifex gloriosus Thomas sanguinem suum recenter effudit, præsertim ex quo pater et frater tuus claræ memoriæ, tunc reges Anglorum, in manibus legatorum apostolicæ sedis illam pravam consuetudinem abjurarunt. Nos autem, si nobis humiliter adquieveris, sufficienter tibi et tuis providere curabimus, ne super hoc valeat vobis aliquod præjudicium generari. Data Laterani, pontificatus nostri anno decimo.' Eodem anno, in die sancti Remigii, Isabel, Anglorum regina, peperit Johanni regi filium suum primogenitum, et vocatus est nomine avi sui [1] Henricus.

A.D. 1207. The pope's second letter to John.

[1] *Henricus.*] Afterwards Henry III.

De eclipsi lunæ.

A.D. 1208. Eclipse of the moon.

Anno Domini MCCVIII. rex Johannes celebravit natale Domini apud Windleshores, ubi multa militibus suis festiva distribuit indumenta; ac deinde in crastino purificationis beatæ Mariæ luna eclipsim passa est, [1]primo sanguinei et postea teterrimi coloris apparens. Eodem tempore Philippus, Dunelmensis, et Galfridus, Cestrensis episcopi, humanæ naturæ debitum persolventes esse corporaliter desierunt. Eodem anno Isabel, Anglorum regina, peperit Johanni regi filium legitimum, quæ vocavit [2]Richardum.

Admonitio domini papæ facta regi Anglorum.

John threatened by the pope with an interdict.

Eodem anno Innocentius papa, cum regis Johannis Anglorum cor adeo induratum didicerat, quod nec blandis ejus admonitionibus nec asperis comminationibus adquiesceret, ut Stephanum, Cantuariensem archiepiscopum, recipere vellet, tactus dolore cordis intrinsecus Willelmo Londinensi, Eustachio Eliensi, et Malgero Wigorniensi episcopis, de consilio cardinalium suorum dedit in mandatis, ut, accedentes ad regem memoratum, ipsum pia sollicitudine pro negotio Cantuariensis ecclesiæ convenirent, salubriter exhortantes[3] in Domino, quatenus eo pacto se vinci a Deo permitteret, ut victus Deum vinceret, ipsumque, cui servire regnare est, in sui favorem provocaret; quod si forte ipsum contumacem,

[1] *Primo sanguinei.*] 'Die Blasii (3rd Feb.) martyris in vespere luna visa est fere tota sanguinea;' Reiner. Chron. Leod., Rec. des Hist. xviii. p. 620.

[2] *Richardum.*] Earl of Poitiers and Cornwall, crowned king of the Romans 27th May 1257; he died at his castle at Berkhampstead in 1271: his epitaph is given by Sandford, p. 97.

[3] *Exhortantes.*] A letter of remonstrance by Innocent to the king, with John's answer, directed to the three bishops, that he would obey the pope, 'salva dignitate regia et libertatibus regiis,' are printed in Rymer, i. p. 99.

sicut hactenus exstitit, invenirent et rebellem, regnum Angliæ totum sub interdicto concluderent, auctoritate ei apostolica denuntiantes, quod, si per hoc pertinaciam suam non duceret corrigendam, ipse manum adhibere curaret graviorem; cum necesse sit eum vincere, qui pro salute ecclesiæ sanctæ diabolum et angelos ejus debellans claustra tartarea spoliavit. Suffraganeis quoque Cantuariensis ecclesiæ episcopis, aliisque illius diocesis prælatis, in virtute obedientiæ per sedis apostolicæ literas expressit, ut archiepiscopum præfatum in patrem susciperent et pastorem, eique caritate debita obedire curarent. A.D. 1208.

Ut Anglia sub generali interdicto sit conclusa.

Londoniensis, Eliensis atque Wigorniensis episcopi, ex injuncto sibi delegationis officio regem Johannem adeuntes, mandatumque sibi apostolicum per ordinem exponentes, humiliter lachrymisque profusis supplicabant, quatenus, Deum habens præ oculis, archiepiscopum Cantuariensem et monachos ad ecclesiam suam revocaret, honoraret et eos caritate perfecta diligeret, scandalum interdicti evitare curaret, ut per hoc retributor meritorum et potentiam sibi multiplicare dignaretur temporalem, et gloriam post mortem largiretur sine fine mansuram. Cumque iidem episcopi pro ejus salute vellent protrahere sermonem, rex quasi in furiam versus contra dominum papam et ejus cardinales in verba blasphemiæ prorupit, jurans per dentes Dei, quod, si ipsi vel alii quicunque ausu temerario terras suas supponerent interdicto, ipse incontinenti universos Angliæ prælatos, clericos pariter et ordinatos, ad papam mitteret et bona eorum omnia confiscaret; addit etiam, [1]quod Romanos quos- England laid under an interdict.

[1] *Quod.*] 'Quoniam' in MS.

A.D. 1208. cumque, sive ipsius papæ clericos, qui in regno Angliæ sive in quibuscumque terris suis reperiri potuissent, erutis oculis naribusque præcisis Romam destinaret, ut hiis intersignis a cæteris possent nationibus ibidem discerni; ipsis insuper episcopis expresse præcepit, quatenus cum summa festinatione a suo conspectu recederent, si suorum corporum vellent scandali discrimina evitare. Recedentes autem episcopi memorati, cum fructum pœnitentiæ in rege non invenerunt, in Quadragesima sequenti, exsecutionem sibi a summo pontifice demandatam exsequi non verentes, prima die Lunæ in passione Domini, quæ tunc contigit decimo calendas Aprilis, sub generali interdicto totam Angliam incluserunt; quod, sicut in authentico domini papæ expressum habetur, non obstantibus privilegiis, ab omnibus est inviolabiliter observatum. Cessaverunt itaque in Anglia omnia ecclesiastica sacramenta, præter solummodo confessionem et viaticum in ultima necessitate, et baptisma parvulorum; corpora quoque defunctorum de civitatibus et villis efferebantur et more canum in biviis et fossatis [1]sine orationibus et sacerdotum ministerio sepeliebantur. Quid plura? Recesserunt latenter ab Anglia Willelmus Londinensis, Eustachius Eliensis, Malgerus Wigorniensis, Jocelinus Bathoniensis, et Egidius Herefordensis episcopi, [2]satius arbitrantes sævitiam commoti regis ad tempus declinare, quam in terra interdicta sine fructu residere.

---

[1] *Sine . . . sacerdotum ministerio.*] 'Sermons were preached on Sundays in the churchyard; marriages and churchings took place in the porch of the church; Duns. 51.' Lingard, iii. 21, *note*.

[2] *Satius arbitrantes sævitiam commoti regis.*] 'Sanctius arbitrantes sævitiam excommunicati regis;' *C*.

Ut rex Johannes ob causam interdicti omnia bona clericorum fecerit confiscari.

A.D. 1208. Property of the clergy confiscated.

Rex igitur Anglorum ob causam interdicti mente nimis confusus misit vicecomites suos et alios iniquitatis ministros in omnes fines Angliæ, præcipiens tam prælatis singulis quam eorum subjectis cum comminatione terrifica, ut incontinenter a regno exirent et super hac injuria peterent sibi a papa justitiam exhiberi; episcopatus insuper, abbatias, prioratus sub laicorum custodia deputans universos redditus ecclesiasticos confiscari præcepit, sed in hoc sibi caute prospiciebant prælati generaliter omnes totius regni, quod de monasteriis suis exire noluerunt, nisi per violentiam expellerentur; quod cum a regiis ministris fuisset compertum, noluerunt alicui ingerere violentiam, sicut nec a rege præceptum habuerunt, sed bona eorum omnia in usus regis convertentes victum eis et vestitum parce[1] ex rebus propriis ministrabant. Horrea clericorum, rege jubente, obserata sunt ubique et ad commodum fisci distracta; presbyterorum et clericorum focariæ per totam Angliam a ministris regis captæ sunt et graviter ad se redimendum compulsæ; [2]viri religiosi sive quicunque ordinati, qui itinerantes reperti sunt in via, ab equis suis projiciebantur, spoliabantur et a satellitibus regis turpiter tractabantur, nec fuit qui eis justitiam exhiberet. Venerunt ea tempestate in confinio Walliæ ad regem ministri cujusdam vicecomitis ducentes prædonem unum,

[1] *Parce ex rebus propriis.*] Dr. Lingard, from the Close Rolls, has given what was the 'rationabile estuverium' allowed, two dishes a day (ad prandium) namely for a monk, and as much as should be judged necessary by four sworn men of the parish for a secular clergyman, p. 22. See Mr. Hardy's edition of the Close Rolls, p. 109.

[2] *Viri religiosi.*] Compare the writs issued to the sheriffs, in the Close Rolls, pp. 107, *seqq.*

A.D. 1208. manibus a tergo vinctis, qui sacerdotem quendam in via spoliaverat et interfecerat, quærentes a rege quid super tali eventu sibi fieri placeret; quibus incontinenti rex respondit dicens, 'Inimicum meum interemit, solvite illum et sinite abire.' Parentes quoque archiepiscopi et episcoporum, qui Angliam sub interdicto posuerunt, ubi reperiri potuerunt, jubente rege capiebantur atque bonis omnibus spoliati in carcerem trudebantur. Inter hæc omnia mala perendinabant pontifices præfati in partibus transmarinis, omnimodis viventes in deliciis et sese murum pro domo Domini non opponentes, secundum Redemptoris sententiam, 'Cum lupum viderunt venientem, dimiserunt oves et fugerunt.'

Ut rex Anglorum homagia a magnatibus Angliæ acceperit.

The barons pay John homage.

Inter hæc et consimilia impietatis opera rex Johannes in se reversus metuebat, ne dominus papa post interdictum manus in eum extenderet graviores, illum nominatim excommunicando vel magnates Angliæ ab ejus fidelitate absolvendo, unde, ne regni jura amittere videretur, misit manum militarem ad omnes regni potentes et quos præcipue suspectos habebat, exigens obsides ab eis, quibus posset eos, si forte processu temporis ab ejus fidelitate absolverentur, ad debitum revocare obsequium; adquieverunt multi regiis jussionibus, et alii filios, alii vero nepotes et carnaliter propinquos nuntiis tradiderint. [1]Ve-

[1] *Venientes tandem ad Willelmum de Brause.*] The Annal. Waverl. have simply 'Dominus rex egit in exilium Willelmum de Breosa cum uxore sua et filiis, et totam substantiam suam et terram occupavit.' In the Close Rolls, under this year, are two writs ordering the restitution of the manor of Wikewan, and the priories of 'La Sall' and Ruspar, to W. de Breosa, dated the 17th March and 6th May, pp. 105, 114, which may be accounted for by a reference to John's declaration respecting him, in Rymer, p. 107.

nientes tandem ad Willelmum de Brause, virum nobilem, et obsides ab eo, sicut ab aliis fecerant, exigentes, Matildis, uxor ejusdem Willelmi, procacitate muliebri verbum rapiens ex ore viri nuntiis respondit, 'Pueros meos domino vestro regi Johanni non tradam, quia Arthurum nepotem suum, quem honorifice custodisse debuerat, turpiter interfecit.' Quod verbum cum vir ejus audisset, increpavit eam et dixit, 'Quasi una ex stultis mulieribus contra dominum nostrum regem locuta es; nam, si ipsum in aliquo offendi, paratus sum et ero domino meo et sine obsidibus satisfacere, secundum judicium curiæ suæ et baronum parium meorum, certo mihi assignato die et loco.' Nuntii autem ad regem reversi, cum ei quæ audierant retulissent, rex graviter perturbatus misit milites suos et servientes latenter, qui ipsum Willelmum cum tota familia sua comprehenderent et sibi sub omni festinatione præsentarent; sed idem Willelmus ab amicis suis præmonitus cum uxore sua et filiis et propinquis ad Hiberniam aufugit. Eodem anno albi monachi in principio interdicti cessantes, postea ad mandatum abbatis sui principalis divina celebrare præsumpserunt; sed, hæc præsumptio cum ad summi pontificis notitiam pervenisset, ad majorem sui confusionem denuo sunt suspensi. A.D. 1208.

Ut rex Anglorum Othoni nepoti suo magnam pecuniam miserit.

Anno Domini MCCIX. rex Anglorum Johannes ad natale Domini fuit apud Bristollum et ibi capturam avium per totam Angliam interdixit. Deinde venit in Angliam dux Suaviæ Henricus ex parte Othonis, regis Alemannorum, ad regem A.D. 1209. John furnishes Otho with money.

A.D. 1209. Anglorum, a quo [1]non modica pecunia ad opus præfati Othonis recepta, repatriare maturavit. Eodem anno, procurante Stephano, Cantuariensi archiepiscopo, indultum est ecclesiis conventualibus in Anglia semel in hebdomada celebrare divina; albi autem monachi hac privabantur indulgentia, eo quod in principio interdicti cessantes, postmodum ad jussionem sui abbatis principalis, papa inconsulto, celebrare præsumpserunt. Per idem tempus Lodowicus, filius Philippi, Francorum regis, primogenitus et hæres legitimus, apud Compendium a patre suo cingulo militari donatus est, et centum alii nobiles cum eo.

Ut rex Anglorum cum rege Scotorum fœdus amicitiæ inierit.

Terms with Scotland. Circa dies istos Johannes, rex Anglorum, magno exercitu congregato, versus Scotiam vexilla direxit et arma. Veniens autem in provinciam Northanhumbrorum, ad castellum quod Norham appellatur, acies ibidem contra regem Scotorum instruxit ad pugnam; quod cum regi præfato nuntiatum fuisset, timuit valde impetum ipsius, quoniam pronum ad omnem sævitiam cognovit, veniensque ei obviam de pace tractare disposuit; sed rex Anglorum in furorem versus improperavit illi acriter increpando, quod fugitivos suos et hostes publicos in regno suo receptaverat, eisque in sui præjudicium auxilium præstiterat et favorem. Sed cum hæc et alia multa rex Anglorum præfato regi imposuisset, tandem, procurantibus utriusque regni amicis, talem concordiam inierunt, quod videlicet rex Scotorum daret regi Anglorum pro

[1] *Non modica pecunia.*] A thousand marks were paid to Henry, duke of Saxony, 'de dono et de feodo suo;' Rymer, i. p. 103.

bono pacis [1] duodecim millia marcas argenti, et insuper ad majorem securitatem traderet ei duas [2] filias suas in obsidatum, ut per hoc inter eos pax firmior haberetur. Recedente itaque Anglorum rege quarto kalendas Julii a castello memorato, præcepit per forestas totius Angliæ sepes comburere et fossata complanare, datis frugibus circumquaque bestiis ad devorandum. Deinde cepit homagia de omnibus hominibus libere tenentibus, et etiam duodecim annorum pueris, totius regni, quos omnes post fidelitatem factam in osculum pacis recepit ac dimisit. Wallenses vero, quod anteactis temporibus fuerat inauditum, apud Wodstoke venientes ad regem homagia fecerunt ibidem, licet tam divitibus quam pauperibus esset onerosum. Eodem anno [3] Otho, filius ducis Saxoniæ et nepos regis Angliæ, a papa Innocentio tertio in imperatorem Romanum Romæ consecratus est quarto nonas Octobris. A.D. 1209.

Students driven out of Oxford.

Per idem tempus clericus quidam, apud Oxoniam liberalibus vacans disciplinis, mulierem quandam casu interfecit, quam cum mortuam deprehendisset, per fugam sibi consuluit. Præfectus autem urbis et multi alii accurrentes, cum mulierem exanimem invenerunt, cœperunt quærere homicidam illum in hospitio suo, quod cum tribus sociis suis clericis locaverat; et facti reum

---

[1] *Duodecim millia marcas argenti.*] According to the charter printed in Rymer, the sum is fifteen thousand marks; i. p. 103.

[2] *Duas filias.*] Their names were Margaret and Isabel; the former was in the following year married to Hugh de Burgh the justiciary, the latter to the earl marshal. See frequent mention of expenses incurred in providing them with clothes, etc. in the Close Rolls, pp. 139, 144, *seq.* 157.

[3] *Otho . . . consecratus est.*] According to Will. Brito, chaplain of Philip Augustus, 'contra voluntatem Philippi, et contradicentibus pro maxima parte Romanis, immo et multis de magnatibus imperii non assentientibus;' Rec. des Hist. xvii. p. 84.

A.D. 1209. non invenientes ceperunt [1] tres socios ejus clericos memoratos et de homicidio penitus nescios, et eos in carcerem retruserunt; deinde post dies paucos, rege Anglorum jubente, in contemptum ecclesiasticæ libertatis extra villam educti suspendio perierunt. Quod cum factum fuisset, recesserunt ab Oxonia ad tria millia clericorum, tam magistri quam discipuli, ita quod nec unus ex omni universitate remansit; quorum quidam apud Cantabregge, quidam vero apud Radingum, liberalibus studiis vacantes villam Oxoniæ vacuam reliquerunt. Eodem anno [2] Hugo, archidiaconus Wellensis et regis cancellarius, ad episcopatum Lincolniensem, eodem rege procurante, electus est, qui continuo post factam electionem totius episcopatus a rege liberam dispositionem accepit.

Ut rex Johannes nominatim fuerit excommunicatus.

John excommunicated.

Sub his denique diebus, cum rex Anglorum Johannes jam fere per biennium, ut prædictum est, generaliter per totam Angliam persecutionem gravissimam ratione interdicti tam contra viros ecclesiasticos quam laicos nonnullos infatigabiliter continuasset et de correctione simul et satisfactione omnibus spem omnimodam ademisset, papa Innocentius ipsius rebellionem diutius inultam dissimulare non potuit; unde de consilio fratrum suorum cardinalium, ad exstirpandum radicitus ecclesiæ scandalum, Londoniensi, Heliensi et Wigorniensi episcopis dedit in mandatis, ut regem memoratum nominatim excommunicatum pronuntiarent, et sententiam singulis diebus Dominicis et festivis in omnibus

[1] *Tres socios.*] In Wikes' Chron. two are said to have been taken.

[2] *Hugo.*] Hugh Wallis, or de Wells; he was consecrated 20th December 1209 (see below, p. 231), and died in February 1234.

ecclesiis conventualibus per totam Angliam solemniter publicantes ipsum facerent ab omnibus arctius evitari. Sed cum episcopi jam dicti confratribus suis, qui in Anglia remanserant, episcopis, aliisque ecclesiarum prælatis, publicationem sententiæ auctoritate apostolica commisissent, effecti sunt universi metu regio vel favore canes muti non audentes latrare, unde injunctum sibi officium exsequi dissimulantes in mandatis apostolicis secundum juris ordinem minime processerunt. Veruntamen sententia in brevi facta omnibus notissima in viis et plateis, necnon in aliis hominum conventiculis, confabulatione licet secretissima omnium ora replevit; inter quos cum die quodam sederet apud Westmonasterium ad scaccarium Gaufridus, archidiaconus Norwicensis, regiis intendens negotiis, cœpit secretius sermocinari cum sociis suis adsidentibus de sententia in regem lata, dicens, non esse tutum viris beneficiatis in obsequio regis excommunicati ulterius immorari; et, his dictis, ad propria non licentiatus recessit. Sed cum post paululum ea, quæ facta fuerant, ad regis notitiam pervenissent, non mediocriter perturbatus misit Willelmum Talebot militem cum armata manu, qui ipsum archidiaconum comprehensum et vinculis asperrimis constrictum sub carcerali custodia recluserunt; ubi post dies paucos, rege præfato jubente, capa indutus plumbea, tam victualium penuria quam ipsius capæ ponderositate compressus migravit ad Dominum. A.D. 1209.

De consiliis iniquis magistri Alexandri nequioris.

Ingessit se hac interdicti tempestate consiliis regiis pseudotheologus quidam, magister Alexander, dictus Cæmentarius, qui suis iniquis prædicationibus regem non mediocriter ad crudelitatem Alexander Cæmentarius.

A.D. 1209. commovit, dixit enim illud generale flagellum Angliæ non ex culpa regis sed ex subditorum flagitiis provenisse; affirmavit etiam ipsum regem virgam esse furoris Domini, et ad hoc principem constitutum, ut regat populos aliosque subjectos in virga ferrea et tanquam vas figuli confringat universos, ad alligandos potentes in compedibus et nobiles suos in manicis ferreis. Ad papam quoque non pertinere de regum sive de quorumlibet potentum laica possessione vel subditorum regimine, verisimilibus quibusdam probavit argumentis; cum præcipue principi apostolorum Petro nihil a Domino nisi ecclesiæ tantum ac rerum ecclesiasticarum sit collata potestas. His igitur et his similibus fallaciis regis adeo favorem promeruit, ut plurima a viris religiosis beneficia per ejusdem regis violentiam obtineret; sed cum tandem ipsius perversitas ad summi pontificis aures pervolasset, ipso papa procurante, bonis ac beneficiis omnibus spoliatus ad tantam demum miseriam perductus est, ut in habitu pauperrimo et cultu necessitate compulsus sit panem suum cum dolore ostiatim mendicare; quem videntes multi subsannando dixerunt, [1]'Ecce homo, qui non posuit Deum adjutorem suum, dum speravit in multitudine divitiarum suarum et prævaluit in vanitate sua; fiat[2] ergo nunc contra Dominum semper, et dispereat de terra memoria ejus, pro eo quod non est recordatus ut faceret misericordiam; [3]propterea Deus destruet eum in finem, et oratio ejus erit in peccatum, ut eradatur habitatio ejus de terra viventium.'

---

[1] *Ecce.*] Psalm lii. 8.
[2] *Fiat.*] Ps. cix. 14.
[3] *Propterea.*] Ps. lii. 6.

De consecratione Hugonis, Lincolniensis episcopi.

Eodem tempore Hugo, Lincolniensis electus, impetrata a rege licentia ad partes transfretandi Gallicanas, ut ab archiepiscopo Rothomagensi consecrationem acciperet, continuo ut Normanniam applicuit, contulit se [1]ad Stephanum, archiepiscopum Cantuariensem, et, facta ei canonica obedientia, decimo tertio kalendas Januarii munus ab eo consecrationis accepit; sed, cum id a rege compertum fuisset, suscepit in manu sua episcopatum jam dictum atque omnia illius emolumenta in usus suos convertit, Waltero quoque de Gray sigillum suum tradens rex fecit eum cancellarium, qui in omnibus regni agendis regis studuit facere voluntatem.

A.D. 1209. Consecration of Hugh, bishop of Lincoln.

Quomodo Judæi ad redemptionem gravissimam compelluntur.

Anno Dominicæ nativitatis MCCX. rex Johannes fuit ad natale apud Windleshores, præsentibus omnibus Angliæ magnatibus et communicantibus ei, non obstante sententia qua fuerat innodatus, quæ, licet non publicata, omnium tamen partium Angliæ climata pervolavit et aures subintravit; omnibus enim sese subtrahentibus rex nocive insidiabatur. Deinde, rege jubente, capti sunt Judæi per totam Angliam utriusque sexus et incarcerati pœnisque gravissimis afflicti, [2]ut de pecunia sua regis facerent voluntatem, quorum quidam graviter torti dederunt omnia quæ habebant et plura promittebant, ut sic possent evadere tot genera

A.D. 1210. The Jews plundered.

[1] *Ad Stephanum,*] who was then at Pontigny; see Tyrrell, iii. 741.

[2] *Ut de pecunia sua regis facerent voluntatem.*] In the Waverley Annals it is said that the Jews suffered in cattle and money to the amount of sixty-six thousand marks; p. 172.

A.D. 1210. tormentorum; inter quos unus apud Bristollum variis dilaceratus tormentis, cum se redimere nec finem facere voluisset, jussit rex tortoribus suis, ut diebus singulis unum ex molaribus excuterent dentibus, donec regi decem millia marcas argenti persolvisset; cumque tandem per dies septem tot dentes cum intolerabili cruciatu excussissent, et die octavo simile opus agere tortores jam incepissent, Judæus ille utilium tardus provisor dedit pecuniam memoratam, ut, septem dentibus evulsis, octavum sibi salvare liceret.

De excommunicatione Othonis imperatoris.

The emperor Otho excommunicated. Circa[1] dies istos Otho, Romanorum imperator, memor sacramenti quod fecerat cum a papa ad imperium fuerat sublimatus, quod videlicet dignitates imperii conservaret et jura dispersa pro possibilitate sua revocaret, fecit per sacramentum legalium hominum imperii dominica castella sua et alia jura ad dignitatem imperialem spectantia perquiri, et quæcumque per recognitionem ad jus imperii spectare didicerat in usus suos convertere laborabat. Hac autem de causa orta est dissensio gravissima inter dominum papam et imperatorem memoratum, eo quod, tempore quo vacabat imperium, idem papa castella plurima cum rebus aliis occupaverat, quæ ad dignitatem imperii pertinebant; unde imperator, quia quod suum erat revocare studuit, ipsum papam sine merito ad odium provocavit. Fredericum quoque, regem Siciliæ, idem imperator graviter persecutus est, qui similiter, dum vacavit imperium, quasdam munitiones occupatas detinuit; unde papa memoratus ipsum imperatorem per nuntios et literas frequenter admonere

---

[1] *Circa dies istos.*] Compare the account by Brito, Rec. des Hist. xvii. p. 85; Chron. de S. Denis, p. 397.

studuit, ut tam a persecutione Romanæ ecclesiæ, quam a regis Siciliæ ac tutelæ commissæ sedi apostolicæ exhæredatione, cessaret. Imperator autem nuntiis domini papæ tale perhibetur dedisse responsum, 'Si,' inquit, 'summus pontifex imperii jura injuste possidere desiderat, a sacramento, quod tempore consecrationis meæ ad dignitatem imperialem me jurare compulit, absolvat, quod videlicet dispersa imperii jura revocarem simul et habita conservarem.' Denique cum papa ipsum imperatorem a præstito juramento, quod omnes imperatores in sua consecratione, inspectis sacrosanctis evangeliis, jurare tenentur, absolvere noluit, et imperator, e contra, imperii jura, quæ jam pro parte maxima in manu potenti revocaverat, reddere contempsit, idem papa in ipsum imperatorem sententiam excommunicationis tulit, atque universos, tam Alemanniæ quam imperii Romani, magnates ab ejus fidelitate absolvit. A.D. 1210.

Ut rex Anglorum in Hiberniam exercitum duxerit.

Eodem[1] anno rex Anglorum Johannes, apud Penbroc in Wallia copioso exercitu congregato, profectus est in Hiberniam et ibi applicuit octavo idus Junii; cumque venisset ad Dublinensem civitatem, occurrerunt ei ibidem plusquam viginti reguli illius regionis, qui omnes timore maximo perterriti homagium ei et fidelitatem fecerunt; pauci tamen ex regulis supersederunt, qui ad regem venire contempserunt, eo quod in locis inexpugnabilibus habitabant. Fecit quoque ibidem constituere leges et consuetudines Anglicanas, ponens vicecomites aliosque ministros, qui populum regni illius juxta leges Anglicanas

John's expedition into Ireland.

[1] *Eodem anno.*] Compare Annal. de Marg. and Waverl., pp. 14, 172.

A.D. 1210. judicarent; præfecerat autem ibidem Johannem de Gray, episcopum Norwicensem, justiciarium, qui denarium terræ illius ad pondus numismatis Angliæ fecerat fabricari, et tam obolum quam quadrantem rotundum fieri præcepit. Jussit quoque rex, ut illius monetæ usus tam in Anglia quam in Hibernia communis ab omnibus haberetur, et utriusque regni denarius in thesauris suis indifferenter poneretur. De hac autem rotunditate Merlinus vates prophetavit dicens, 'Findetur[1] forma commercii, dimidium rotundum erit.' His ita gestis, rex in manu forti progrediens cepit plurimas hostium suorum munitiones, fugientibus a facie ejus [2]Waltero de Lasci, viro nobili, cum aliis multis, qui in manus ejus incidere metuebant. Tandem veniens in provinciam regionis illius, quæ [3]Mide nuncupatur, uxorem Willelmi de Brause, et Willelmum filium ejus cum uxore sua, in quadam munitione obsedit et cepit, vinculisque constrictos asperrimis misit eos in Angliam et in castello de Windleshores sub arcta custodia deputavit. Rex denique Johannes, cum in parte maxima de tota Hibernia pro libitu suo disposuisset, naves cum triumpho ingressus in Angliam applicuit quarto kalendas Septembris; deinde Londonias cum festinatione properans fecit omnes Angliæ prælatos in sua præsentia convenire. Venerunt autem ad hanc generalem vocationem abbates, priores, abbatissæ, Templarii, Hospitalarii, custodes villarum ordinis Cluniacensis et aliarum regionum transmarinarum, cujuscumque dignitatis et ordinis, qui omnes ad tam gravem compulsi sunt redemptionem ac rerum ecclesiasticarum dilapidationem,

[1] *Findetur;*] in vol. i. p. 24.

[2] *Waltero de Lasci,*] earl of Ulster.

[3] *Mide.*] County of Meath.

quod summa extortæ pecuniæ excrevisse fertur ad centum millia librarum sterlingorum; albi quoque monachi de regno Angliæ, aliis exceptis, quadraginta[1] millia libras argenti in hoc tallagio, vellent nollent, cassatis privilegiis, regi persolverunt. Eodem tempore [2]Matildis, fœmina nobilis et uxor Willelmi de Brausia, et filius ejus et hæres Willelmus, et uxor ejusdem Willelmi, apud Windleshores carcerali custodiæ deputati, jubente Anglorum rege, fame perierunt. A.D. 1210.

Ut rex Anglorum reges Wallenses subjugaverit.

Anno gratiæ MCCXI. rex Anglorum Johannes fuit ad natale Domini apud Eboracum, præsentibus comitibus et baronibus regni. Quo etiam anno idem rex, apud [3]Album monasterium magno exercitu congregato, profectus est in Walliam octavo idus Julii, ubi in fortitudine gravi [4]Walliæ interiora perlustrans ad Snaudunam usque obvia sibi quæque conterendo penetravit, reges omnes et nobiles sine contradictione subjugavit, de subjectione in posterum obsides viginti octo suscepit; ac inde cum prosperitate in die assumptionis beatæ Mariæ ad Album monasterium remeavit, veniensque apud Norhamptonam nuntios domini papæ ibidem cum mandatis apostolicis obvios habuit, Pandulphum videlicet subdiaconum et sedis apostolicæ cardinalem, ac de militia Templi fratrem Duran- A.D. 1211. Expedition into Wales.

[1] *Quadraginta millia libras argenti.*] The Annals of Margan reduce this sum to twenty-seven thousand marks.

[2] *Matildis.*] The communications that were made by himself with the wife of William de Brause, respecting the fines to be paid, &c. are detailed at length by John in a charter intitled, 'Litera, qua ordine narratur quam male se gesserat Willelmus de Braose,' printed in Rymer, p. 107.

[3] *Album monasterium.*] Blancminster, or Whitchurch, in Shropshire.

[4] *Walliæ interiora perlustrans.*] Compare Coggeshale, p. 105; Annal. Waverl. p. 172.

A.D. 1211. dum, qui ad hoc venerunt, ut pacem inter regnum et sacerdotium reformarent. Rex autem ad exhortationem nuntiorum gratanter concessit, ut archiepiscopus Cantuariensis et monachi, atque omnes episcopi ab Anglia proscripti, cum pace sua redirent ad propria; sed, quia de damnis datis et de bonis eorum confiscatis rex archiepiscopo et episcopis satisfacere noluit, [1]nuntii infecto negotio ad Gallias remearunt. Quo facto, rex Johannes cepit a militibus, qui exercitui in Wallia non interfuerunt, de quolibet scuto duas marcas argenti. Eodem anno vir nobilis et miles egregius Rogerus, Cestriæ constabularius, vitam finivit.

Ut rex Francorum Reginaldum, comitem Bononiæ, exsulaverit.

Reginald, earl of Boulogne, banished France.

Eodem tempore Reginaldus, comes Bononiæ, vir strenuus et in arte militari probatissimus, a Philippo, rege Francorum, de comitatu suo [2]injuste expulsus et bonis omnibus privatus est; quo expulso, rex Francorum dedit Philippo filio suo comitatum illum, cum filia et hærede legitima comitis memorati, jure perpetuo possidendum. Comes vero Reginaldus in Angliam veniens a rege Johanne honorifice susceptus est, de cujus liberalitate idem comes trecentas libratas terræ larga distributione suscipiens regi memorato [3]homagium et fidelitatem fecit.

[1] *Nuntii infecto negotio ad Gallias remearunt.*] The Annals of Waverley and Burton have recorded a long dialogue as having taken place between the king and the pope's legate; Tyrrell has given an abstract of it, iii. p. 745, *seqq.*

[2] *Injuste expulsus.*] The causes of his disagreement with Philip are detailed by Brito; Rec. des Hist. xvii. p. 86. Compare Chron. de S. Denis, p. 399.

[3] *Homagium et fidelitatem fecit.*] His charter of homage, as also that of John in his favour, are in Rymer, p. 104, *seq.*

De morte Willelmi de Brausia.

Per idem tempus Willelmus de Brause senior, qui a facie regis Anglorum Johannis ab Hibernia ad partes fugerat Gallicanas, apud [1]Cordubam diem clausit extremum et Parisius in abbatia sancti Victoris honorifice sepultus est. Eodem anno Innocentius papa, cum rex Anglorum Johannes nuntiis ejus sibi monita prædicantibus salubria adquiescere contempsisset, multimodam ipsius contumaciam supra modum admirans, reges et alios omnes, tam pauperes quam potentes, ad coronam Angliæ spectantes, a regis fidelitate et subjectione absolvit, districte et sub pœna excommunicationis prohibens universis et singulis, quatenus ipsum in mensa, consilio et colloquio arctius evitarent. A.D. 1211. Death of William de Brause.

Habuit autem rex hac interdicti tempestate consiliarios iniquissimos, quorum nomina pro parte hic ponere non omittam; Willelmus quoque frater regis et comes Saresbiriensis, Albericus de Ver comes Oxoniensis, Gaufridus filius-Petri Angliæ justiciarius, tres episcopi curiales, Philippus Dunelmensis, Petrus Wintoniensis et Johannes Norvicensis, Richardus de Marisco regis cancellarius, Hugo de Nevilla protoforestarius, Willelmus de Wrotham custos portuum maris, Robertus de Veteri-ponte et Yvo frater ejus, Brienus de Insula et Gaufridus de Luci, Hugo de Bailul et Bernardus frater ejus, Willelmus de Cantelu et Willelmus filius ejus, Fulco de Cantelu et Henricus de Cornhelle vicecomes Cantiæ, Robertus de Braibroc et Henricus filius ejus, Philippus de Ulecotes et Johannes de Bassingburne, Philippus Marci castellanus de Not- John's advisers.

[1] *Cordubam;*] for 'Corbulam,' or 'Corbeil,' according to the French translator of Paris.

A.D. 1211. ingham, Petrus de Maulei et Robertus de Gaugi, Gerardus de Atie et Ingelardus nepos ejus, Fulco et Willelmus Briwere, Petrus filius-Hereberti et Thomas Basset, et alii multi, quos longum esset enumerare, qui regi in omnibus placere cupientes consilium non pro ratione, sed pro voluntate dederunt.

Ut rex Anglorum Alexandrum, filium regis Scotiæ, cingulo militari donaverit.

A.D. 1212. The king of Scotland does homage.

Anno Domini MCCXII. rex Johannes fuit ad natale apud Windleshores; et in Quadragesima sequenti, Dominica qua cantatur 'Lætare Hierusalem,' idem rex [1]Alexandrum, filium regis Scotorum et hæredem legitimum, Londoniis apud sanctam Brigidam, hospitale de Clerkewel tenens festum, in mensa cingulo militari donavit. Eodem anno Malgerus, Wigorniensis episcopus, ob libertatem ecclesiæ Anglicanæ et exsecutionem justitiæ exsul et proscriptus de regno Angliæ apud Pontiniacum diem clausit extremum.

Ut rex Anglorum de proditione sua præmunitus fuerit.

Expedition into Wales.

Eodem tempore [2]Wallenses de latibulis hostiliter prorumpentes ceperunt quædam castella regis Anglorum, atque omnes, quos in eis invenerunt, milites et servientes amputatis capitibus peremerunt, villasque quamplurimas injecto igne combusserunt, ac demum prædam maximam et spolia congerentes in sua sese sine sui dispendio re-

[1] *Alexandrum, filium regis Scotorum.*] In Rymer is printed the charter of William, king of Scotland, swearing fealty in his own and his son's name to John, and giving John the power over Alexander to marry him within six years to whomsoever he would; p. 104. The cause of this confidence is by Walter of Coventry attributed to William's advanced age and the disturbed state of his kingdom.

[2] *Wallenses.*] Compare Annal. Waverl. p. 173.

ceperunt; quod factum cum ad regis Anglorum notitiam pervenisset, indignatus est valde, et congregans exercitum innumerabilem militum, equitum simul et peditum, omnes fines Wallensium cum ipsis Wallensibus exterminare disposuit. Cumque rex tandem ad Notingham cum multo hominum tumultu pervenisset, antequam cibum sumeret, fecit viginti octo pueros, quos anno præterito a Wallensibus susceperat obsides, in ultionem jam dictæ transgressionis patibulo suspendi. Deinde cum sedisset ad mensam, cibis intendens et potibus, venit nuntius ad regem ex parte regis Scotiæ, qui ei literas suæ provisæ proditionis porrexit; quo facto, venit alius nuntius ex parte filiæ ejusdem regis, uxoris videlicet Leolini, regis Walliæ, qui regi alias literas prioribus dissimiles tradidit, dicens secretum esse quod literæ continebant. Rex vero post prandium divertens ad locum secretum jussit sibi tenorem exponere literarum; literæ vero, licet de regionibus venirent diversis, unam tamen eandemque sententiam continebant, quod videlicet rex, si bellum aggrederetur incœptum, aut a suis magnatibus perimeretur, aut hostibus ad perdendum traderetur. Rex autem, cum talia audisset, perturbatus est valde et animo consternatus, atque, cum intellexisset magnates Angliæ a sua esse fidelitate absolutos, majorem literis sibi destinatis fidem adhibuit; unde propositum utiliter commutans jussit omnem exercitum ad propria remeare, veniensque ad urbem Londoniarum misit nuntios ad magnates universos sibi de fidelitate suspectos, exigens obsides ab eis, ut probaret qui vellent et qui nollent ejus obtemperare præceptis. Illi vero regiis jussionibus resistere non audentes remiserunt filios, nepotes et cognatos suos ad libitum regis,

A.D. 1212.

A.D. 1212. et sic indignatio ejus aliquantulum conquievit; veruntamen Eustachius Vesci et Robertus filius-Walteri, de proditione memorata accusati et regi nimis suspecti, recesserunt ab Anglia, Eustachius videlicet in Scotiam, et Robertus ad Gallias divertentes.

De Petro heremita et ejus prophetia.

Prophecy of Peter the hermit.

Sub hiis quoque diebus erat in provincia Eboracensi heremita quidam, [1] Petrus nomine, qui, eo quod multis futura multa prædixerat, sapiens dicebatur; hic inter alia, quæ spiritu prophetiæ tactus viderat de rege Anglorum Johanne, palam cunctis et publice asserebat, quod non foret rex in die Dominicæ ascensionis proximo sequentis nec deinceps, sed die illo coronam Angliæ ad alium transferri prædixit. Cujus assertio cum ad regis notitiam devenisset, et, ipso jubente, ad ejus præsentiam adductus fuisset, quæsivit ab eo rex, si die illo esset moriturus, vel quo ordine a regni solio privaretur; qui respondit, 'Noveritis certissime, quod die prædicto rex non eris; et, si de mendacio convictus fuero, de me quod placuerit faciatis.' Cui rex, 'Fiat,' inquit, 'secundum verbum tuum.' Tunc rex tradidit illum Willelmo de Harecurt custodiendum; quem idem Willelmus custodibus et vinculis arctioribus constrictum apud Corvum incarceravit, donec probaret quem exitum res haberet. Quod verbum in brevi per remotas provincias ita disseminatum est, quod fere omnes, qui hoc audierunt, dictis ejus adeo fidem adhibuerunt, ac si assertio illius de cælo sonuisset. Erant insuper hac tempestate multi nobiles in regno Angliæ, quorum rex uxores et filias illis murmurantibus oppresserat; alii, quos

[1] *Petrus nomine.*] 'Petrus de Pontefracto;' Coggeshale.

indebitis exactionibus ad extremam inopiam perduxerat; nonnulli, quorum parentes et carnales amicos exsulaverat, eorum hæreditates in suos usus convertens; unde factum est, ut idem rex tot fere habuit hostes, quot habuit magnates. Unde hoc instanti tempore, cum se cognovissent ab ejus fidelitate solutos, gavisi sunt valde, ita quod, si famæ creditur, miserunt regi Francorum chartam singulorum eorundem procerum sigillis munitam, ut secure veniret in Angliam regnum illico recepturus et cum gloria et honore coronandus. A.D. 1212.

Quomodo rex Anglorum Johannes abjudicatus est a regno.

Sentence of deposition passed on John by the pope.

Circa hos denique dies Stephanus, archiepiscopus Cantuariensis, Willelmus Londinensis et Eustachius Eliensis episcopi, Romam profecti innuerunt domino papæ multimodas rebelliones et enormitates, quas fecerat rex Anglorum Johannes a tempore interdicti usque in præsentem diem, manus sævitiæ et crudelitatis contra Dominum sanctamque ecclesiam infatigabiliter aggravando; unde humiliter domino papæ supplicabant, ut Anglicanæ ecclesiæ, jam quasi in extremis laboranti, dignaretur piæ miserationis intuitu subvenire. Tunc papa gravi mœrore propter desolationem regni Angliæ confectus, de consilio cardinalium, episcoporum et aliorum virorum prudentium, sententialiter definivit, ut rex Anglorum Johannes a solio regni deponeretur, et alius, papa procurante, succederet qui dignior haberetur. Ad hujus quoque sententiæ exsecutionem scripsit dominus papa potentissimo regi Francorum Philippo, quatenus in remissionem omnium suorum peccaminum hunc laborem assumeret, et, rege Anglorum a solio regni expulso,

A.D. 1212. ipse et successores sui regnum Angliæ jure perpetuo possiderent; scripsit insuper omnibus magnatibus, militibus, aliisque bellatoribus per diversas nationes constitutis, ut ad regis Anglorum dejectionem sese cruce signarent, regemque Francorum in hac expeditione ducem sequentes vindicare injuriam universalis ecclesiæ laborarent; statuit præterea, ut quicumque ad expugnandum regem illum contumacem opes impenderint vel auxilium, sicut illi qui sepulchrum Domini visitant, tam in rebus quam in personis et animarum suffragiis in pace ecclesiæ securi permaneant. His ita gestis, misit dominus papa a latere suo [1]Pandulphum subdiaconum ad partes Gallicanas cum archiepiscopo et episcopis supradictis, ut in ipsius præsentia ea, quæ superius digesta sunt, exsequatur; sed Pandulphus a papa recedens, remotis omnibus, secretissima allocutione sciscitavit, si forte in rege Anglorum fructum pœnitentiæ inveniret, ita quod vellet satisfacere Domino et ecclesiæ Romanæ atque aliis omnibus ad illud negotium spectantibus, quid sibi inde fieri placeret. Tunc papa Pandulpho quandam pacis formam evidenter expressit, cui si rex assentire decreverit, apud sedem apostolicam gratiam poterit invenire. Hæc autem pacis forma inferius descripta continetur.

De reditu Cantuariensis archiepiscopi et episcoporum a sede apostolica, et de morte Galfridi, Eboracensis archiepiscopi.

A.D. 1213. Return of the archbishop of Canterbury.

Anno Domini MCCXIII. rex Johannes ad natale Domini tenuit curiam suam apud Westmonasterium cum pauco admodum militum comitatu; quo etiam tempore Galfridus, Eboracensis archi-

[1] *Pandulphum.*] The instructions of the pope to Pandulph are given in the Burton Annals.

episcopus, postquam per septennium pro libertate ecclesiæ et exsecutione justitiæ exilium passus est, diem clausit extremum. Eodem anno, mense Januario, redierunt a curia Romana Stephanus, Cantuariensis archiepiscopus, Willelmus Londoniensis et Eustachius Eliensis episcopi, et, habito in partibus transmarinis concilio, regi Francorum et episcopis Gallicanis, cum clero pariter et populo, sententiam, quæ in regem Anglorum Romæ pro contumacia lata fuerat, solemniter promulgarunt; deinde ex parte domini papæ, tam regi Francorum quam cæteris universis, in remissionem suorum peccaminum injunxerunt, ut omnes pariter ad Angliam hostiliter accedentes Johannem regem a solio regni deponerent et alium, qui dignus esset, auctoritate apostolica subrogarent. Tunc rex Francorum rem diu desideratam intelligens accinxit se ad pugnam, atque omnes suæ ditionis homines, duces videlicet, comites et barones, milites et servientes, cum equis et armis jussit in octavis Paschæ sub nomine [1]culvertagii apud Rothomagum ita potenter convenire, ne crimine læsæ majestatis damnum incurrere viderentur; fecit præterea omnes naves suæ potestatis, et alias multas quas colligere poterat, frumento, vino, carne et diversis armamentis optime muniri, ut in omnium copiam rerum tam numerosus exercitus abundaret.[2] A.D. 1213.

---

[1] *Culvertagii.*] The term is also used below in John's writs; Spelman derives it from 'culver,' a dove, and imagines it to mean the same with 'nidering,' occurring before in the year 1088. The penalty of culvertage was the confiscation of the property of the guilty party.

[2] *Abundaret.*] In this year was a great fire at London. The priory of Southwark, with a great part of the city near London bridge, was burned down; more than three thousand lives are said to have been lost; Annal. Waverl. p. 173.

Ut rex Johannes hostibus supervenientibus resistere studuerit.

A.D. 1213. John prepares to meet the French invasion.

Rex Anglorum Johannes de omnibus, quæ in transmarinis partibus agebantur, per exploratores edoctus cogitavit qualiter callide insidiis sibi paratis resistere potuisset; fecit itaque mense Martio idem rex inbreviare omnes naves de universis portubus totius Angliæ per hoc breve, quod singulis portuum bailivis in hæc verba direxit; 'Johannes rex Angliæ, et cætera. Præcipimus tibi, quatenus statim, visis literis istis, eas in propria persona una cum bailivis portuum ad singulos portus de bailiva tua, et facias diligenter inbreviare omnes naves ibi inventas, quæ possunt ferre sex equos vel plures; et præcipias ex parte nostra magistris omnium navium illarum, et illis quorum naves sunt, quod, sicut se et naves suas et omnia sua diligunt, habeant illas apud Portesmuthe in media Quadragesima bene [1]eschipatas bonis et probis marinellis et bene armatis, qui ituri sunt in servitium nostrum ad liberationes nostras; et tunc habeas ibi memoriter et distincte inbreviatum, quot naves in singulis portubus inveneris et quorum ipsæ sint, et quot equos quælibet ferre possit; et tunc facias nobis scire, quot et quæ naves non fuerint in portubus suis die Dominica proxima post cineres, sicut præceperamus; et habeas ibi hoc breve. Teste meipso apud Novum Templum, tertio die Martii.' His ita gestis de navibus, misit rex alias literas ad omnes vicecomites regni sui sub hac forma; 'Johannes rex Angliæ, et cætera. Summone per bonos summonitores comites, barones, milites et omnes liberos homines et servientes, vel quicumque sint

---

[1] *Eschipatas.*] 'Echipatas,' *C.*

et de quocumque teneant, qui arma habere debent vel arma habere possint, et qui homagium nobis vel ligantiam fecerunt, quod, sicut nos et seipsos et omnia sua diligunt, sint apud Doveram ad instans clausum Pascha bene parati cum equis et armis et cum toto posse suo ad defendendum caput nostrum et capita sua et terram Angliæ, et quod nullus remaneat, qui arma portare possit, sub nomine culvertagii et perpetuæ servitutis; et unusquisque sequatur dominum suum; et, qui terram non habent et arma habere possint, illuc veniant ad capiendum solidatas nostras. Et tu omnem attractum victualium et omnia mercata bailivarum tuarum venire facias, ut sequantur exercitum nostrum, ita quod nullum mercatum de bailivis tuis alibi teneatur; et tu ipse tunc sis ibi cum prædictis summonitoribus. Et scias quod scire volumus, quomodo venerint de bailivis tuis, et qui venerint, et qui non; et videas quod tu ita effortiate venias cum equis et armis, et hæc ita exsequaris, ne inde ad corpus tuum nos capere debeamus. Et tu inde habeas rotulum tuum, ad nos certificandum qui remanserint.' His igitur literis per Angliam divulgatis, convenerunt ad maritima in locis diversis et regi magis suspectis, videlicet apud Doveram, Feveresham et Yepuswicum, homines diversæ conditionis et ætatis, nihil magis quam opprobrium culvertagii metuentes; sed, cum post dies paucos tantæ multitudini victus defuisset, remiserunt ad propria principes militiæ ex inermi vulgo multitudinem copiosam, milites solummodo, servientes et liberos homines, cum balistariis et sagittariis, juxta maritima retinentes. Venit præterea de Hibernia Johannes, episcopus Norwicensis, cum militibus quingentis et equitibus multis ad regem et ab ipso gratanter A.D. 1213.

A.D. 1213. susceptus est. Omnibus igitur congregatis ad pugnam, æstimati sunt in exercitu apud [1] Barhamdonam inter milites electos et servientes strenuos et bene armatos sexaginta millia virorum fortium; quibus si erga regem Angliæ et defensionem patriæ cor unum esset et anima una, non fuisset princeps sub cælo, contra quem regnum Angliæ non defenderent. Constituit præterea rex cum adversariis navale prælium conserere, ut eos pelago submergeret antequam terram occuparent; habebat namque classem uberiorem quam rex Francorum, unde maximam securitatem concepit hostibus resistendi.

De adventu Pandulphi ad regem.

Arrival of Pandulph, the pope's legate.

Dum autem rex Anglorum cum innumera armatorum copia circa maritima regis Francorum præstolaretur adventum, applicuerunt duo fratres de militia Templi apud Doveram, et venientes amicabiliter ad regem dixerunt ei, 'Missi sumus ad te, O rex potentissime, ex parte Pandulphi subdiaconi ac domini papæ familiaris, qui pro utilitate vestra et regni vestri vobiscum petit habere colloquium; proponet enim quandam tibi pacis formam, qua poteris Deo et ecclesiæ reconciliari, licet in curia Romana a jure regni Angliæ abjudicatus fueris et sententialiter condemnatus.' Rex vero, cum Templariorum verba intellexisset, jussit Templarios memoratos propter Pandulphum quantocius transfretare. Venit ergo Pandulphus, ut dictum est, invitatus ad regem, et apud Doveram cum ipso locutus est, dicens, 'Ecce rex Francorum potentissimus in ostio Sequanæ fluminis cum innumera navium multitudine et maximo militum, equitum, pedi-

[1] *Barhamdonam.*] 'Babamdonam,' *C.* Barham Down, four miles from Canterbury.

tumque stipatus agmine ad hoc exspectat, ut majoribus adhuc vallatus catervis super vos et regnum vestrum hostiliter veniat, et quasi Domino et summo pontifici rebellem a regno te violenter depellat, atque auctoritate sedis apostolicæ regnum Angliæ perpetuo jure possideat. Veniunt et cum illo omnes episcopi dudum ab Anglia proscripti cum clericis et laicis exsulantibus, ut, ipso duce, sedes episcopales cum rebus aliis te invito recipiant, et obsequium vobis olim et antecessoribus vestris exhibitum ipsi de cætero reverenter impendant. Jactat se præterea idem rex chartas habere omnium fere Angliæ magnatum de fidelitate et subjectione, unde plenam concipit securitatem ad finem optimum rem perducere inchoatam. Consule ergo saltem nunc, quasi in extremis agens, utilitati tuæ, ut ad pœnitentiam redeas, et Deum, quem contra te ad vindictam provocasti gravissimam, placare ne differas. Si enim sufficientem volueris præstare cautionem judicio ecclesiæ parendi, et humiliari pro Ipso, qui se pro te humiliavit, poteris ex clementia sedis apostolicæ regnum recuperare, a quo pro contumacia Romæ abjudicatus fuisti. Nunc autem, ne supergaudeant de te inimici tui, revertere ad cor tuum, cavens ne te in talem difficultatem inducas, de qua te volens expedire non valeas.' A.D. 1213.

Quomodo rex Johannes fuerit ad pœnitentiam provocatus.

Rex denique Johannes, his auditis ac medullitus intellectis, confusus est valde et mente nimis perturbatus, videns undique sibi periculum imminere. Erant enim quatuor causæ principales, quæ ipsum ad pœnitentiam simul et satisfactionem compulerunt; prima, quod jam per Reasons of John's submission to the pope.

A.D. 1213. quinquennium excommunicatus permanserat, Deumque et sanctam ecclesiam in tantum offenderat, quod de animæ suæ salute penitus desperabat; secunda, quod regis Francorum adventum metuebat, qui circa maris littora cum innumera armatorum copia exspectans insidias suæ dejectionis parabat; tertia, quod, si forte cum hostibus supervenientibus belli certamen iniret, verebatur ne a magnatibus Angliæ et propria gente solus in campo relinqueretur aut inimicis ad perdendum traderetur; quartam vero causam aliis plus omnibus timebat, instabat enim dies ascensionis Dominicæ, in quo juxta prophetiam Petri heremitæ, de quo superius relatum est, cum ipsa vita regnum tam temporale quam æternum amittere verebatur. His autem et consimilibus causis in desperationem prolapsus persuasionibus Pandulphi adquievit et subscriptam pacis formam non sine dolore concessit; juravit ergo rex, tactis sacrosanctis evangeliis in præsentia Pandulphi, se judicio ecclesiæ pariturum, et sedecim cum eo comites et barones ex potentioribus regni in animam ipsius regis, quod, si forte facti pœniteret, ipsi eum pro possibilitate ad satisfactionem compellerent.

Charta regis Johannis de satisfactione facta archiepiscopo Cantuariensi et monachis Cantuariensibus et aliis Angliæ prælatis de restitutione ablatorum.

His charter of submission. Convenerunt apud Doveram decimo tertio die Maii, videlicet die Lunæ proximo ante ascensionem Domini, rex et Pandulphus, cum comitibus, baronibus et turba multa nimis, ubi in subscriptam pacis formam unanimiter consenserunt; 'Johannes,[1] Dei gratia rex Angliæ, omnibus

[1] *Johannes.*] Compare Rymer, i. p. 111.

præsentes literas inspecturis, salutem. Per has A.D. 1213. patentes literas sigillo nostro munitas volumus esse notum, quod, nobis præsentibus et mandantibus, hi quatuor barones nostri, Willelmus scilicet comes Saresbiriæ, frater noster, Reginaldus comes Bononiæ, Willelmus comes Warenne, et Willelmus comes de Ferariis, juraverunt in animam nostram, quod nos subscriptam pacis formam bona fide per omnia curabimus observare. In primis itaque solenniter et absolute juravimus stare mandatis domini papæ, coram ejus legato, super omnibus pro quibus excommunicati sumus ab ipso, et veram pacem et plenam securitatem præstabimus venerabilibus viris, Stephano, Cantuariensi archiepiscopo, Willelmo Londoniensi, Eustachio Eliensi, Ægidio Herefordensi, Jocelino Bathoniensi, et Huberto Lincolniensi, episcopis, priori quoque et monachis Cantuariensibus, et Roberto filio-Walteri et Eustachio de Vesci, necnon et cæteris clericis et laicis ad hoc negotium contingentibus; præstando simul coram eodem legato vel delegato publice juramentum, quod ipsos cum suis nec lædemus nec lædi faciemus vel permittemus in personis vel rebus, illisque dimittemus omnem indignationem et in gratiam nostram eosdem recipiemus ac tenebimus bona fide, quodque præfatos archiepiscopum et episcopos non impediemus, nec faciemus nec permittemus aliquatenus impediri, quo minus ipsi libere suum exsequantur officium et plena jurisdictionis suæ auctoritate, prout debent, utantur. Et super his, tam domino papæ, quam ipsi archiepiscopo et singulis episcopis, nostras patentes literas exhibebimus, facientes ab episcopis et comitibus et baronibus nostris, quot et quos præfati archiepiscopus et episcopi postulant, jura-

A.D. 1213. menta et eorum patentes literas exhiberi, quod ipsi bona fide studebunt ut hæc pax et securitas firmiter observetur; et si forte, quod Deus avertat, per nos ipsos vel alios contravenerimus, ipsi pro ecclesia contra violatores securitatis et pacis mandatis apostolicis inhærebunt, nosque perpetuo vacantium ecclesiarum custodias amittamus. Quod si forte nequiverimus ad hanc ultimam partem juramenti eos inducere, videlicet quod, si per nosmet ipsos vel alios contravenerimus, ipsi pro ecclesia contra violatores pacis et securitatis mandatis apostolicis inhærebunt, nos propter hoc domino papæ ac ecclesiæ Romanæ per nostras patentes literas obligavimus omne jus patronatus, quod habemus in ecclesiis Anglicanis. Et sic omnes literas, quæ pro securitate prædictorum sunt exhibendæ, præfatis archiepiscopo et episcopis ante suum ingressum in Angliam transmittemus. Si vero nobis placuerit, sæpe fatus archiepiscopus et episcopi præstabunt, salvo honore Dei et ecclesiæ, juratoriam cautionem et literatoriam, quod ipsi nec per se nec per alium contra personam nostram vel coronam nostram aliquid attentabunt, nobis prædictam eis securitatem et pacem servantibus illibatam. De ablatis autem plenam restitutionem et de damnis recompensationem sufficientem omnibus impendemus, tam clericis quam laicis ad hoc negotium pertingentibus, non solum rerum sed omnium libertatum, et restitutas conservabimus libertates; archiepiscopo quidem et episcopo Lincolniensi a tempore suæ consecrationis, aliis autem a tempore discordiæ inchoatæ. Nec obstabit aliqua pactio vel promissio seu concessio, quo minus et damna recompensentur et restituantur ablata tam vivorum quam et defunctorum. Nec aliquid retinebimus prætextu servitii, quod

nobis debuerat impendi, sed postea nobis debita A.D. 1213. pro servitio recompensatio tribuetur. Statimque omnes, quos detinemus, clericos faciemus absolutos dimitti ac restitui propriæ libertati, cum laicis qui hujus occasione negotii detinentur. Incontinenti quoque post adventum illius, qui nos debet absolvere, faciemus de parte restitutionis ablatorum octo millia librarum legalium esterlingorum pro solvendis debitis et faciendis expensis nuntiis prædictorum archiepiscopi et episcoporum et monachorum Cantuariensium assignari, sine impedimento quolibet per potestatem nostram ad eos libere deferendorum, ut expediti veniant in Angliam honorifice revocati; videlicet Stephano, Cantuariensi archiepiscopo, duo millia et quingentas libras, Willelmo Londinensi septingentas et quinquaginta libras, Eustachio Eliensi septingentas et quinquaginta libras, Jocelino Bathoniensi septingentas et quinquaginta libras, Huberto Lincolniensi septingentas et quinquaginta libras, priori et monachis Cantuariensibus mille libras; et, protinus postquam pacem illam duxerimus acceptandam, assignari faciemus absque mora archiepiscopo et episcopis, clericis ac ecclesiis universis, in manibus nuntiorum vel procuratorum ipsorum, mobilia omnia cum administratione libera eorundem, et in pace dimitti. Interdictum vero, Utlagatio vulgariter nuncupatum, quod proponi fecimus contra ecclesiasticas personas, publice revocabimus, protestando per nostras patentes literas, archiepiscopo tribuendas, id ad nos nullatenus pertinere, quodque illud de cætero contra ecclesiasticas personas nullatenus faciemus proponi; revocantes præterea utlagationem laicorum ad hoc negotium pertinentium, et remittentes omnia quæ post interdictum recepimus

A.D. 1213. ab hominibus ecclesiasticis præter regni consuetudinem et ecclesiæ libertatem. Si vero super damnis vel ablatis, aut eorum quantitate vel æstimatione, quæstio fuerit de facto suborta, per legatum vel delegatum domini papæ receptis probationibus terminetur; et, his omnibus rite peractis, relaxabitur sententia interdicti. Super cæteris autem capitulis si quæ fuerint dubitationes subortæ, de quibus merito debeat dubitari, nisi per legatum vel delegatum domini papæ de partium fuerint voluntate sopitæ, ad ipsius referantur arbitrium, ut super his, quæ ipse decreverit, observentur. Teste meipso apud Doveram decimo tertio die Maii, anno regni nostri decimo quarto.'

Quomodo rex Anglorum Johannes coronam et regnum Angliæ in manus Innocentii papæ resignaverit.

John resigns his crown into the pope's hands.

Rebus, ut jam dictum est, expeditis, convenerunt iterum rex Anglorum et Pandulphus cum proceribus regni apud domum militum Templi juxta Doveram decimo quinto die Maii, in vigilia scilicet Ascensionis, ubi idem rex, juxta quod Romæ fuerat sententiatum, resignavit coronam suam cum regnis Angliæ et Hiberniæ in manus domini papæ, cujus tunc vices gerebat Pandulphus memoratus. Facta autem resignatione, dedit papæ et ejus successoribus regna prædicta, quæ et charta subscripta confirmavit; [1]'Johannes, Dei gratia rex Angliæ, et cætera, omnibus Christi fidelibus hanc chartam inspecturis, salutem in Domino. Universitati vestræ per hanc chartam sigillo nostro munitam volumus esse notum, quod cum Deum et matrem nostram ecclesiam sanctam offenderimus in mul-

[1] *Johannes.*] Compare the copy from the Cotton. MS. in Rymer, i. p. 111.

tis, et proinde divina misericordia plurimum indigeamus, nec quid digne offerre possimus pro satisfactione Deo et ecclesiæ debita facienda, nisi nos ipsos humiliemus et regna nostra, volentes nosipsos humiliare pro Illo, qui se pro nobis humiliavit usque ad mortem, gratia Sancti Spiritus inspirante, non vi interdicti nec timore coacti, sed nostra bona spontaneaque voluntate ac communi consilio baronum nostrorum, conferimus et libere concedimus Deo, et sanctis apostolis ejus Petro et Paulo, et sanctæ Romanæ ecclesiæ matri nostræ, ac domino papæ Innocentio ejusque catholicis successoribus, totum regnum Angliæ et totum regnum Hiberniæ, cum omni jure et pertinentiis suis, pro remissione omnium peccatorum nostrorum et totius generis nostri, tam pro vivis quam pro defunctis; et amodo illa [1]ab eo et ecclesia Romana tanquam secundarius[2] recipientes et tenentes, in præsentia prudentis viri Pandulphi, domini papæ subdiaconi et familiaris. Exinde prædicto domino papæ Innocentio, ejusque catholicis successoribus, et ecclesiæ Romanæ, secundum subscriptam formam fecimus et juravimus; et homagium ligium in præsentia domini papæ, si coram eo esse poterimus, eidem faciemus; successores nostros et hæredes de uxore nostra in perpetuum obligantes, ut simili modo summo pontifici, qui pro tempore fuerit, et ecclesiæ Romanæ, sine contradictione debeant fidelitatem præstare et homagium recognoscere. Ad indicium autem hujus nostræ perpetuæ obligationis et concessionis, volumus et A.D. 1213.

---

[1] *Ab eo.*] This passage has been made unintelligible by the carelessness of the scribe: it should be, 'a Deo et ecclesia Romana tanquam feodatarius, recipientes et tenentes, in præsentia prudentis viri Pandulphi, domini papæ subdiaconi et familiaris, fidelitatem exinde prædicto,' etc. See Dr. Lingard's note, vol. iii. p. 33.

[2] *Secundarius.*] 'Feodarius' in *C.*

A.D. 1213. stabilimus, ut de propriis et specialibus redditibus nostris prædictorum regnorum, pro omni servitio et consuetudine, [1]quæ pro ipsis facere debemus, salvis per omnia denariis beati Petri, ecclesia Romana mille marcas esterlingorum percipiat annuatim, in festo scilicet sancti Michaelis quingentas marcas et in Pascha quingentas, septingentas scilicet pro regno Angliæ et trecentas pro regno Hiberniæ; salvis nobis et hæredibus nostris justitiis, libertatibus et regalibus nostris. Quæ omnia, sicut supra scripta sunt, rata esse volentes atque firma, obligamus nos et successores nostros contra non venire; et, si nos vel aliquis successorum nostrorum contra hæc attentare præsumpserit, quicunque ille fuerit, nisi rite commonitus resipuerit, cadat a jure regni. Et hæc charta obligationis et concessionis nostræ semper firma permaneat. Teste meipso apud domum militum Templi juxta Doveram, coram Henrico, Dublinensi archiepiscopo, Johanne, Norwicensi episcopo, Galfrido filio-Petri, Willelmo comite Saresbiriæ, Willelmo comite Penbroc, Reginaldo comite Bononiæ, Willelmo comite Warenne, Sahero comite Winton, Willelmo comite Arundel, Willelmo comite de Ferrariis, Willelmo Briwere, Petro filio-Hereberti, Warino filio-Geroldi, xv. die Maii, anno regni nostri decimo quarto.'

De homagio regis Johannis facto papæ Innocentio et ecclesiæ Romanæ.

Form of John's homage to the pope.

Charta itaque regis in scriptum, ut dictum est, redacta, tradidit eam rex Pandulpho Romam papæ Innocentio deferendam, et continuo, cunctis videntibus, homagium fecit subscriptum; [2]'Ego

[1] *Quæ.*] 'Quod ... deberemus, salvo per omnia denario beati Petri;' Rymer.

[2] *Ego Johannes.*] Rymer, i. p. 112.

Johannes, Dei gratia rex Angliæ et dominus Hiberniæ, ab hac hora et in antea fidelis ero Deo et beato Petro et ecclesiæ Romanæ, et domino meo papæ domino Innocentio ejusque successoribus catholice intrantibus. Non ero in facto, in dicto, consensu vel consilio, ut vitam perdant vel membra, vel mala captione capiantur. Eorum damnum, si scivero, impediam et remanere faciam si potero; alioquin eis quam citius potero intimabo, vel tali personæ dicam, quam eis credam pro certo dicturam; consilium, quod mihi crediderint per se vel per nuntios suos seu literas suas, secretum tenebo, et ad eorum damnum nulli pandam, me sciente; patrimonium beati Petri, et specialiter regnum Angliæ et regnum Hiberniæ, adjutor ero ad tenendum et defendendum contra omnes homines pro posse meo. Sic me adjuvet Deus et hæc sancta evangelia, amen.' Acta autem sunt hæc, ut prædictum est, in vigilia Dominicæ ascensionis, præsentibus episcopis, comitibus et magnatibus supradictis. Instabat autem dies ascensionis Domini in crastino, futurus non solum regi, sed et aliis omnibus tam absentibus quam præsentibus, nimis suspectus propter assertiones Petri heremitæ, qui, ut prædictum est, eidem regi prophetaverat, quod in die ascensionis Domini, nec deinceps, erat rex futurus; sed, cum diem præfixum sanus et incolumis præterisset, Petrum præfatum, qui in castello de Corf in vinculis tenebatur, jussit rex caudis equorum alligatum ad villam de Warham per plateas trahi et ibidem cum filio ejusdem Petri [1]patibulo suspendi; unde multis videbatur indignum quod tam crudeli morte pro assertione veritatis

A.D. 1213.

---

[1] *Patibulo suspendi.*] 'Petrus de Pontefracto, qui in regem ulterius non regnaturum ab olim vaticinabatur, ipso rege mandante suspensus est;' Coggeshale, Rec. des Hist. xviii. 106.

A.D. 1213. puniretur, si enim ea, quæ superius gesta leguntur, subtiliter perpendantur, comprobabitur ipsum mendacium non dixisse.

Ut Pandulphus cum parte restitutionis damnorum ad Gallias transfretaverit.

Pandulph returns to France.

His ita gestis, Pandulphus cum chartis memoratis transfretavit ad Gallias, octo millia libras esterlingorum secum gerens, ut archiepiscopo et episcopis, monachisque Cantuariensibus, ac cæteris causa interdicti exsulantibus, in parte restitutionis faceret ablatorum. Cum autem tenor chartarum et præfatæ pacis forma illis omnibus placuisset, persuasit diligenter Pandulphus, ut pacifice redirent in Angliam episcopi supradicti, residuum restitutionis illico percepturi. [1]Deinde regem Francorum diligenter admonere cœpit, qui jam paratus fuerat in manu violenta ad Angliam hostiliter transfretare, ut desisteret a proposito et ad propria pacifice remearet; non enim potuit sine offensione summi pontificis terram Angliæ vel ipsum regem infestare, cum ille paratus sit Deo et sanctæ ecclesiæ ejusque ordinatis satisfacere, atque domini papæ catholicis jussionibus obedire. Hæc audiens rex Francorum iratus valde dixit, se jam in apparatu navium, victualium et armorum plusquam sexaginta millia libras expendisse, et ex præcepto domini papæ laborem præfatum et in peccatorum remissionem suscepisse; et, ut verum fateamur, idem rex suggestionibus Pandulphi assensum nullatenus præbuisset, nisi solus comes Flandrensis Philippus ipsum sequi contradixisset, fuerat enim regi Anglorum confœderatus et ideo contra pactum suum venire noluit. Dixit præterea idem comes,

[1] *Deinde.*] The certificate of Pandulph to John's absolution is given in Rymer, i. p. 112.

injustum fuisse idem bellum, quod ad debellandum regem Anglorum susceperat, cum nullus antecessorum suorum jus aliquod sibi hactenus in regno Angliæ vendicasset; adjunxit insuper, quod rex Francorum terras suas et castella injuste occupaverat et occupatam hæreditatem suam contra justitiam detinebat, quare cum ipso ad Angliam venire nolebat. A.D. 1213.

Ut rex Francorum in comitem Flandriæ impetum fecerit.

Cumque[1] rex Francorum a comite Flandrensi talia audisset, ira vehementi incanduit, ipsumque diffidens a curia sua confestim recedere præcepit; quo recedente, rex Francorum terram comitis ingressus igne ac ferro quæque sibi obvia depopulando consumpsit. Nautis præterea et classis suæ custodibus, qui in ostio Sequanæ fluminis, ut prædiximus, exspectaverant cum victualibus et armis, significavit, quatenus dilatione postposita versus Swine, Flandriæ portum, vela dirigerent atque in eum illuc venire quantocius festinarent; quod ita factum est. Comes Flandrensis, impetum sæpe dicti regis plurimum timens, citissimo volatu regi Anglorum nuntiavit, quæ circa eum facta fuerant, implorans diligenter, ut militare illi subsidium mittere dignaretur. Quo audito, rex Anglorum destinavit in succursum comitis memorati fratrem suum Willelmum comitem Saresbiriensem, Willelmum ducem Houtlandiæ, et Reginaldum comitem Bononiæ, [2]bellatores electos, cum navibus quingentis et militibus septingentis et familia multa nimis tam equestris

Philip invades Flanders.

[1] *Cumque.*] Compare Brito, Rec. des Hist. xvii. p. 89, with Chron. de S. Denis, p. 401.

[2] *Bellatores electos.*] Their letters of credence are printed in Rymer, i. p. 113, in which John writes to Ferand, that, had he applied earlier, he should have received a larger succour.

A.D. 1213. quam pedestris ordinis, qui velis prosperis versus Flandriam properantes per portum Swine transitum faciebant; ubi tantam navium multitudinem stupefacti intuentes et non mediocriter admirantes cognoverunt, missis exploratoribus, classem esse regis Francorum, quæ illuc nuper advenerat, et in ipsa omni fere custodia, exceptis paucis marinellis, carere; exierant enim ad prædandum milites, quibus navigium fuerat commissum, ut terram comitis Flandrensis depopulando vastarent. Quod cum principes militiæ regis Anglorum cognovissent, ad arma prosiliunt, classem acriter invadunt, et, in brevi nautis subjugatis, funibus navium præcisis, trecentas ex eis, frumento, vino, farina, carne, armis ac rebus aliis onustas, versus Angliam Neptuno committunt; naves præterea centum vel eo amplius, quæ in sicco stabant, injecto igne combusserunt et earum spolia rapuerunt. In hoc autem casu rex Francorum et tota fere transmarina nobilitas amiserunt, quod in rebus humanis dulcius possederunt. Deinde comites animositate quasi superflua incitati, cum equis et armis navibus erumpentes, Francos, qui ab hac aufugerant clade, viriliter insequuntur; sed rex Francorum, qui ab hoc conflictu non longe aberat, misit milites armatos, de quibus plurimum confidebat, ut hostes supervenientes longius arcerent et qui essent sagaciter explorarent, qui continuo prosilientes ad arma adversariis quantocius occurrerunt, commissoque ex adversis partibus prælio, comites prædicti, non sine suorum damno, ad naves vix elapsi fugam capessunt; illis autem naves ingressis, Francigenæ ad suos revertuntur. Rege vero Francorum sciscitante a militibus, quid actum fuisset, ac illi qui supervenerant unde essent, dixerunt exercitum esse regis Anglorum in aux-

ilium comitis Flandriæ destinatum, casumque suæ classis ac damnum irreparabile, quod acciderat, regi per ordinem retulerunt. Rex quoque Philippus, cum hujusmodi cognovisset eventum, a Flandria cum magno sui suorumque dispendio confusus recessit. A.D. 1213.

De absolutione regis Angliæ apud Wintoniam facta.

Rex autem Anglorum, cum ea, quæ in Flandria gesta fuerant, a referentibus didicisset, gavisus est valde, ac aliquantulum mente elatus, ob hoc quod adventum regis Francorum ad tempus noverat suspensum, præcepit magnatibus et universæ multitudini, quam ad defensionem patriæ circa maritima collocaverat, ut ad propria remearent; deinde misit militibus suis, qui erant in Flandria, magnam pecuniæ summam, promittens et eis auxilium imperatoris, ut terram regis Francorum hostiliter ingressi incendiis ibidem vacarent et rapinis. Ipse quoque rex apud Portesmuthe exercitum congregavit immensum, ut ad Pictaviam transfretaret; disponens a parte occidentis, sicut illi qui erant in Flandria a parte orientis, regem et regnum Francorum inquietare, necnon cum omni nisu terras amissas ad suum dominium revocare. Sed aliter accidit quam sperabat, [1] magnates enim Angliæ ipsum sequi noluerunt nisi prius a sententia excommunicationis absolveretur. Hac ergo districtione rex compulsus misit [2] cartas viginti quatuor comitum et baronum ad archiepiscopum et episcopos præscriptos ad majorem securitatem, ut omni metu deposito

John's preparations against France.

[1] *Magnates.*] Coggeshale relates that he applied to the Northumberland barons for help, but that they excused themselves on the plea that their means were nearly exhausted.

[2] *Cartas.*] Printed in Rymer, i. p. 112.

A.D. 1213. venirent in Angliam, omnia sua et ablatorum damna secundum præscriptæ pacis formam illico percepturi. Pandulpho itaque mediante, necessariis omnibus ad repatriandum paratis, ascenderunt naves Stephanus, Cantuariensis archiepiscopus, Willelmus Londinensis, Eustachius Eliensis, Hubertus Lincolniensis, et Egidius Herefordensis episcopi, cum cæteris clericis et laicis causa interdicti exsulantibus, et, apud Doveram decimo septimo kalendas Augusti applicantes, in die beatæ Margaretæ virginis Wintoniam [1]ad regem venerunt. Rex autem, cum adventum eorum cognovisset, venit obviam illis, et, viso archiepiscopo et episcopis, cecidit pronus in terram ad pedes eorum, lachrymis profusis obsecrans, ut de se ac regno Angliæ misericordiam haberent. Videntes ergo archiepiscopus et episcopi tantam regis humilitatem, cum lachrymis illum de terra levaverunt, ducentes a dextris et a sinistris ad ostium ecclesiæ cathedralis, ubi cum psalmo quinquagesimo, videntibus magnatibus cunctis et ubertim præ gaudio flentibus, sicut mos est ecclesiæ, illum absolverunt. In hac autem absolutione juravit rex, tactis sacrosanctis evangeliis, quod sanctam ecclesiam ejusque ordinatos diligeret, defenderet et manuteneret contra omnes adversarios suos pro posse suo; quodque bonas leges antecessorum suorum, et præcipue leges Eadwardi regis, revocaret, et iniquas destrueret, et omnes homines suos secundum justa curiæ suæ judicia judicaret, quodque singulis redderet jura sua. Juravit etiam quod omnibus ad interdicti negotium pertingentibus

The archbishop of Canterbury and other bishops return to England.

John renews his oaths at Winchester.

---

[1] *Ad regem venerunt.*] The Annals of Waverley state, that the king had purposely got out of the way (elongavit se) to avoid meeting the prelates, wishing still, if he could by any means effect it, to escape from his oath, p. 178.

infra proximum Pascha planam restitutionem faceret ablatorum; sin autem, in pristinam excommunicationis sententiam revocaretur. Juravit præterea Innocentio papæ ejusque catholicis successoribus fidelitatem et obedientiam, sicut superius in scripto redactum continetur; deinde archiepiscopus ducens illum in ecclesiam missam celebravit, et post missam ad mensam cum rege residentes archiepiscopus cum episcopis et magnatibus universis epulabantur in lætitia et jocunditate. In crastino autem misit rex literas ad omnes vicecomites regni Angliæ præcipiens, ut de singulis dominicorum suorum villis quatuor legales homines cum præposito apud sanctum Albanum pridie nonas Augusti facerent convenire, ut per illos et alios ministros suos de damnis singulorum episcoporum et ablatis certitudinem inquireret et quid singulis deberetur. Inde vero apud Portesmuthe cum festinatione veniens, ut transfretaret in Pictaviam, [1] Galfrido filio-Petri et episcopo Wintoniensi regnum Angliæ commisit, præcipiens ut cum consilio Cantuariensis archiepiscopi omnia regni negotia ordinarent. Quo facto, venerunt ibidem ad regem numerosa militum multitudo, conquerentes, quod in diutina, quam ibi fecerant, exspectatione omnem pecuniam suam consumpserant, unde ipsum sequi nequierant nisi de fisco illis necessaria ministraret; quod cum rex facere recusasset, iratus cum privata familia naves ascendit et post triduum apud [2] Gerseie insulam applicuit, magnatibus suis domum reversis; ubi cum rex sese

A.D. 1213.

[1] *Galfrido filio-Petri.*] His charter of appointment is printed in Rymer, i. p. 118; on the same page is another charter on the same occasion, entitled 'Rex transfretaturus custodiam regni papæ et ejusdem pacem episcopo Winton. mandat.'

[2] *Gerseie.*] 'Gerneseæ,' *C.*

A.D. 1213. derelictum cernebat, necessitate compulsus ad Angliam remeavit.

De legum et libertatum denuntiatione.

Council at S. Alban's. Dum hæc agerentur, interfuerunt concilio apud sanctum Albanum Galfridus filius-Petri et episcopus Wintoniensis cum archiepiscopo et episcopis et magnatibus regni, ubi cunctis pace regis denuntiata, ex ejusdem regis parte firmiter præceptum est, quatenus leges Henrici avi sui ab omnibus in regno custodirentur et omnes leges iniquæ penitus enerventur; denuntiatum est præterea vicecomitibus, forestariis, aliisque ministris regis, sicut vitam et membra sua diligunt, ne a quoquam aliquid violenter extorqueant, vel alicui injuriam irrogare præsumant, aut scotalla alicubi in regno faciant, sicut facere consueverunt. Rex vero Johannes, cum se a quibusdam magnatibus, ut prædictum est, quasi derelictum cognovisset, magnum congregavit exercitum, ut rebelles ad consuetum obsequium revocaret; cumque arma movere incepisset, venit ad eum archiepiscopus apud Northamptonam, [1]dicens, plurimum in injuriam sui sacramenti, quod in absolutione sua præstiterat, redundare, si absque judicio curiæ suæ contra quempiam bellum faceret; quod audiens rex cum ingenti strepitu dixit se regni negotia propter archiepiscopum non differre, cum laica judicia ad ipsum non pertineant. In crastino autem summo diluculo iter furibundus arripiens versus Notingham properavit; secutus est quoque regem archiepiscopus memoratus constanter affirmans, quod, nisi ab incœptis celerius desisteret, omnes, qui versus quempiam ante relaxa-

[1] *Dicens.*] 'Eum rationabiliter arguens;' Coggeshale, p. 106.

tionem interdicti hostiliter arma gestarent, præter ipsum solum, anathematis vinculo innodaret; sicque ab incœptis regem revocans archiepiscopus non prius ab eo recessit, donec diem competentem ad curiam regis veniendi et ibidem juri parendi baronibus impetravit. A.D. 1213.

De causa commotionis baronum contra regem Angliæ.

Eodem anno, octavo kalendas Septembris, convenerunt in civitate Londoniarum apud sanctum Paulum Stephanus, Cantuariensis archiepiscopus, cum episcopis, abbatibus, prioribus, decanis et baronibus regni, ubi archiepiscopus indulsit tam ecclesiis conventualibus quam presbyteris sæcularibus, ut horas canonicas in ecclesiis suis, audientibus parochianis, suppressa voce cantarent. In hoc colloquio, ut fama refert, archiepiscopus memoratus, convocatis seorsum quibusdam regni proceribus, cœpit affari eos secretius in hunc modum; 'Audistis,' inquit, 'quomodo tempore quo apud Wintoniam regem absolvi ipsum jurare compulerim, quod leges iniquas destrueret et leges bonas, videlicet leges Eadwardi, revocaret et in regno faceret ab omnibus observari; inventa est quoque nunc charta quædam Henrici primi regis Angliæ, per quam, si volueritis, libertates diu amissas poteritis ad statum pristinum revocare.' Et proferens chartam quandam in medium fecit eam, audientibus cunctis, in hunc modum recitari; [1]'Henricus, Dei gratia rex Angliæ, Hugoni de Boclande justiciario Angliæ, et omnibus fidelibus suis, tam Francigenis quam Anglis, in Hertfordeschire, salutem. Sciatis me Dei misericordia et communi consilio baronum regni Angliæ ejus-

Council at S. Paul's, London.

Henry I. his charter.

[1] *Henricus.*] Compare the charter as it is given above, vol. ii. p. 161, with the Textus Roffensis, p. 51.

A.D. 1213. Charter of Henry I.

dem regni regem esse coronatum; et quia regnum oppressum erat injustis exactionibus, ego respectu Dei, et amore quem erga vos omnes habeo, sanctam Dei ecclesiam inprimis liberam facio, ita quod nec eam vendam nec ad firmam ponam, nec, mortuo archiepiscopo vel episcopo sive abbate, aliquid accipiam de dominio ecclesiæ, vel de hominibus, donec successor in eam ingrediatur. Et omnes malas consuetudines, quibus regnum Angliæ injuste opprimebatur, inde aufero, quas malas consuetudines in parte hic pono. Si quis baronum meorum, comitum vel aliorum, qui de me tenent, mortuus fuerit, hæres suus non redimet terram suam, sicut facere consueverat tempore patris mei, sed legitima et justa relevatione relevabit eam; similiter et homines baronum meorum legitima et justa relevatione relevabunt terras suas de dominis suis. Et, si quis baronum vel aliorum hominum meorum filiam suam tradere voluerit, sive sororem, sive neptem, sive cognatam, mecum inde loquatur, sed neque ego aliquid de suo pro hac licentia accipiam, neque defendam ei quin eam det, excepto si eam dare vellet inimico meo; et si, mortuo barone vel alio homine meo, filia hæres remanserit, dabo illam cum consilio baronum meorum cum terra sua; et si, mortuo marito, uxor ejus remanserit et sine liberis fuerit, dotem suam in maritagium habebit, et eam non dabo marito nisi secundum velle suum; si vero uxor cum liberis remanserit, dotem suam in maritagium habebit, dum corpus suum legitime servabit, et eam non dabo marito nisi secundum velle suum; et terræ liberorum custos erit sive uxor, sive alius propinquior qui justius esse debet; et præcipio, ut barones mei similiter se contine-

ant erga filios et filias vel uxores hominum suorum. Monetagium commune, quod capiebatur per civitates vel comitatus, quod non fuit tempore Eadwardi regis, hoc ne amodo fiat omnino defendo; si quis captus fuerit, sive monetarius sive alius, cum falsa moneta, justitia recta inde fiat. Omnia placita et omnia debita, quæ regi fratri meo debebantur, condono, exceptis firmis meis, et exceptis illis, quæ pacta erant pro aliorum hæreditatibus, vel pro illis rebus, quæ justius aliis contingebant. Et si quis aliquid pro hæreditate sua pepigerat, illud condono, et omnes relevationes, quæ pro rectis hæreditatibus pactæ erant. Et si quis baronum vel hominum meorum infirmabitur, sicut ipse dabit vel dare disposuerit pecuniam suam, ita datam esse concedo; quod si ipse præventus vel armis, vel infirmitate, pecuniam suam nec dederit nec dare disposuerit, uxor sua sive liberi aut parentes et legitimi homines ejus pro anima ejus eam dividant, sicut eis melius visum fuerit. Si quis baronum vel hominum meorum forisfecerit, non dabit vadium in misericordia pecuniæ suæ, sicut faciebat tempore patris et fratris mei, sed secundum forisfacturæ modum, nec ita emendabit sicut emendasset retro tempore patris mei vel aliorum antecessorum meorum; quod si perfidiæ vel sceleris convictus fuerit, sicut erit culpa, sic emendet. Murdra etiam retro ab illo die, quo in regem coronatus fui, omnia condono, et ea quæ amodo facta fuerint juste emendentur, secundum lagam regis Eadwardi. Forestas communi consilio baronum meorum in manu mea ita retinui, sicut pater meus eas habuit. Militibus, qui per loricas terras suas defendunt, terras dominicarum carucarum suarum quietas ab omnibus geldis et

A.D. 1213.
Charter of Henry I.

A.D. 1213. Charter of Henry I.

ab omni opere proprio dono meo concedo, ut sicut tam magno gravamine alleviati sunt, in equis et armis se bene instruant, ut apti et parati sint ad servitium meum et ad defensionem regni mei. Pacem firmam pono in toto regno meo, et teneri amodo præcipio. Lagam regis Eadwardi vobis reddo, cum illis emendationibus, quibus pater meus eam emendavit consilio baronum suorum. Si quis aliquid de meo, vel de rebus alicujus, post obitum regis Willelmi fratris mei cepit, totum cito reddatur absque emendatione; et si quis inde aliquid retinuerit, ille super quem inventum fuerit graviter mihi emendabit. Testibus Mauritio, Londoniensi episcopo, Willelmo, Wintoniensi electo, Gerardo, Herfordensi episcopo, Henrico comite, Simone comite, Waltero Giffard comite, Roberto de Monte-forti, Rogero Bigod, et aliis multis.' Cum autem hæc charta perlecta et baronibus audientibus intellecta fuisset, gavisi sunt gaudio magno valde, et juraverunt omnes in præsentia archiepiscopi sæpe dicti, quod, viso tempore congruo, pro hiis libertatibus, si necesse fuerit, decertabunt usque ad mortem; archiepiscopus vero promisit eis fidelissimum auxilium suum pro posse suo, et, sic confœderatione facta inter eos, colloquium solutum est.

De hæresi Albigensium et prædicatione facta contra eos.

Crusade against the Albigenses.

Circa dies istos hæreticorum pravitas, qui Albigenses[1] appellantur, in Wasconia, Arumpnia et Albegesio, in partibus Tholosanis et Arrago-

[1] *Albigenses.*] Amongst the authorities to be consulted on the sixth crusade, may be mentioned Bernardus, Abulfeda, Sanutus, the Chronicle of Alberic, Godfrey of S. Pantaleon, and Jacobus de Vitriaco. To which may be added Vaissette, Michaud, Langlois, Guizot, Fuller, and Mills.

num regno adeo invaluit, ut non jam in occulto, sicut alibi, nequitiam suam exercerent, sed errorem suum publice proponentes ad consensum suum simplices attraherent et infirmos; dicuntur autem Albigenses ab Alba civitate, ubi error ille dicitur sumpsisse exordium. Cumque tandem illorum perversitas adeo divinam contempsit severitatem, ut, videntibus episcopis et presbyteris, libros evangeliorum in sentinas projicerent et calices cum vasis sacris in despectum corporis et sanguinis Christi enormiter dehonestarent, papa Innocentius, his auditis, non mediocriter condoluit; qui, missis prædicatoribus ad omnes regiones occidentis, principibus aliisque populis Christianis [1]in suorum remissionem peccatorum injunxit, ut se cruce signarent ad hanc pestem exstirpandam, atque tantis cladibus se opponentes viribus et armis tuerentur populum Christianum; addidit etiam auctoritate sedis apostolicæ, ut quicunque ad expugnandum eos laborem sibi injunctum susceperint, sicut illi qui sepulchrum Domini visitant, tam in rebus quam in personis ab omni hostium incursione manerent securi. Ad hanc autem prædicationem tanta cruce signatorum multitudo convenit, quanta non creditur in nostro climate aliquando convenisse.

A.D. 1213. Crusade against the Albigenses.

De motione cruce signatorum facta contra Albigenses.

Omnibus igitur congregatis et ad pugnam viriliter accinctis, archiepiscopus Narbonensis et apostolicæ sedis in hac expeditione legatus, cum principibus militiæ, duce videlicet Burgundiæ, comite Nivernensi et comite Montis-

---

[1] *In suorum remissionem peccatorum.*] 'To whom the pope promised Paradise in heaven, but not one peny on earth;' Holy Warre, iii. § 21.

A.D. 1213. Crusade against the Albigenses.

fortis, castra moventes disposuerunt [1]Biternensem adire et expugnare civitatem; sed, antequam ad illam venirent, domini quorundam castrorum, tanquam male sibi conscii, ante faciem exercitus aufugerunt; milites quoque et reliqui fideles eorundem castrorum, ad exercitum tanquam catholici fiducialiter accedentes, se et sua et ipsa castra dederunt in manus cruce signatorum, et in vigilia beatæ Mariæ Magdalenæ tradiderunt cuidam monacho nobile castrum Cermanniæ, fugiente domino, cui plurima castra, et ipsa admodum fortia, appendebant. Significaverunt autem civibus Biternensibus per episcopum civitatis sub pœna excommunicationis, ut de duobus alterum eligerent, ut traderent scilicet hæreticos et bona eorum in manus cruce signatorum; et, si hoc non possent, facerent ut exirent de medio eorum, alioquin essent excommunicati et sanguis eorum super capita eorum. Quod ipsi facere contemnentes confœderati cum hæreticis juraverunt sibi mutuo de civitate defendenda, et, fide concepta, speraverunt quod insultum cruce signatorum possent per multum temporis sustinere. Obsessa igitur civitate in festo sanctæ Mariæ Magdalenæ, tractaverunt barones de liberatione eorum, qui erant catholici inter eos; sed ribaldi interim et viles personæ, non exspectato principum mandato vel ordinatione, fecerunt insultum in civitatem, et mirantibus Christianis, dum clamaretur ad arma, exilientibus fidelibus undique ad insultum, illi de intus, qui muros defendebant, librum evangeliorum extra muros projecerunt, blasphemantes nomen Domini et assilientibus insultantes; 'Ecce,' inquiunt, 'lex vestra, non curamus de ea; vestra sit.'

[1] *Biternensem,*] for 'Biterrensem,' or. Beziers; Paris and others have 'Bituricensem,' for Bourges.

Ad quas blasphemias fideles accensi et contumeliis provocati, quasi sub trium horarum spatio, fossata atque muros tam potenter quam mirabiliter, duce Domino, transcenderunt. Capta itaque civitate, ipso die spoliata et succensa, facta est ultione divina ex infidelibus strages maxima; de catholicis vero, servante Domino, paucissimi ceciderunt. Exactis itaque ibidem diebus paucis, cum rumor tanti miraculi diffunderetur per terram, dissipavit Deus ante faciem cruce signatorum, quasi sine eis, illos qui blasphemaverant nomen et legem ejus; usque adeo autem deterriti fuerunt pravitatis hæreticæ sectatores, ut ad montium latibula fugientes credantur reliquisse plusquam centum castra vacua inter Biternum et Carcasonam referta cum cibariis et varia supellectile, quam fugientes secum nequiverant asportare. A.D. 1213. Crusade against the Albigenses.

De captione civitatis et castri Carcasonæ.

Castra denique inde moventes cruce signati in festo sancti Petri ad vincula pervenerunt prospere Carcasonam, ad civitatem utique populosam et in sua perfidia, tam multitudine divitiarum quam fortitudine loci admodum munitissima, hactenus gloriantem. In crastino vero facto insultu, catholici intra duarum aut trium horarum spatium prima fossata atque muros inæstimabiliter transcenderunt, inter tela balistarum, inter lanceas et gladios defendentium impiorum; ac postmodum, erectis machinis, octavo die captum est suburbium majus, interfectis utrobique quamplurimis, qui se inter hostes minus prudenter ingerebant. Demolitum est penitus suburbium, quod utique majus esse videbatur corpore civitatis. Conclusis itaque hostibus inter angustias civitatis, cum interius, tam præ multitudine quam

A.D. 1213. Crusade against the Albigenses.

præ inedia, supra quam crederet quisquam, laborarent, obtulerunt se et sua omnia cum civitate cruce signatis, ut tantummodo vita eis ex misericordia servaretur et deducerentur saltem uno die securi. Habito ergo consilio, barones quasi compulsi civitatem sub forma prædicta receperunt, tum quia apud homines inexpugnabilis videbatur, tum quia, si civitas penitus deleretur, non inveniretur de nobilibus viris exercitus qui regnum terræ illius susciperet, cum non remaneret locus in terra subjugata ubi resideret. Ut igitur terra, quam dedit Dominus in manus servorum suorum, ad honorem Dei et profectum Christianitatis servaretur, de communi consilio prælatorum ac baronum electus est in principem terræ illius vir nobilis Simon de Monte-forti, comes Leicestriæ; in cujus manus traditus est captivus vir nobilis Rogerus vicecomes et dominus quondam ipsius terræ, cum tota provincia illa, videlicet plusquam centum castris, quæ infra mensem unum dignatus est Dominus catholicæ restituere unitati, inter quæ plura erant adeo nobilia, ut quemlibet exercitum, juxta æstimationem humanam, modicum formidarent. His ita peractis, cum comes Nivernensis et plurima pars exercitus ad sua redierunt, illustris dux Burgundiæ et reliqui magnates cum exercitu residuo ad exstirpandam pravitatem hæreticam processerunt, et plura castra admodum fortia, sive amore sive timore, postmodum tradiderunt in manus Simonis comitis Montis-fortis.

De nuntiis cruce signatorum ad Tholosam destinatis.

Quoniam civitas Tholosana tanquam graviter polluta hujusmodi peste ex diu pessime diffamata fuerat, miserunt barones ad cives illius civitatis solemnes nuntios cum literis suis, sci-

licet archiepiscopum Santionensem, episcopum Forulensem, vicecomitem sancti Florentii et dominum Accaldum de Russillone, mandantes eis ut traderent hæreticos civitatis exercitui cruce signatorum et bona eorum. Quod si forte dicerent ipsos non esse hæreticos, venirent illi, qui notati fuerant et nominatim expressi, coram omni exercitu, fidem suam secundum Christianam consuetudinem purgaturi; et, si hoc facere recusarent, excommunicarent per easdem literas consules et consiliarios eorum, et totam villam Tholosanam cum appendiciis suis ecclesiastico supponerent interdicto. [1] Eodem anno G[aufridus] filius-Petri, Angliæ justiciarius, secundo idus Octobris diem clausit [2] extremum.

A.D. 1213. Crusade against the Albigenses.

De morte regis Arragonum apud Murellum.

His[3] temporibus, post coronationem regis Arragonum ab Innocentio papa Romæ factam, et inhibitionem districtissimam ne inimicis fidei consilium, auxilium præstaret vel favorem, idem rex, pii patris correctionem cum devotione non suscipiens, contra mandatum apostolicum proterve recalcitrare cœpit; nam, protinus cum fuisset ad propria reversus, hæreticis confœderatus in terra, quæ per virtutem Dei et cruce signatorum aux-

---

[1] *Eodem anno.*] Paris is more full in his account of the death of Fitz-Peter. He says that the king, above all men, hated, but feared him; and adds, that, when John heard of his death, he said, 'Per pedes Domini, nunc primo sum rex et dominus Angliæ!' He was succeeded by Peter de Roches, bishop of Winchester, 'submurmurantibus totius regni proceribus, quod homo alienigena eis præficeretur;' Coggeshale, p. 106.

[2] *Extremum.*] Paris inserts here the story, which he declares that he received from Robert of London, one of the emissaries to the emir, Mohammed el Nassir, of John's offering to Mohammed the kingdom of England, and promising himself to embrace the Mohammedan faith. See Lingard, iii. p. 27; Tyrrell, p. 762.

[3] *His temporibus.*] Compare Brito, p. 92.

A.D. 1213. Crusade against the Albigenses.

ilio fuerat adquisita, associatis sibi comitibus Tholosano, [1]Fuxi et Covenarum, cum civibus Tholosanis et exercitu magno nimis, feria tertia post nativitatem beatæ Mariæ Murelli castrum obsedit. Quo audito, patres venerabiles, Tholosanus, Nemausensis, Agathensis, Biturensis, Uticensis, Lodovensis et Covenarum episcopi, et de Claraco, de Magna-villa et sancti Tiberii abbates, quos archiepiscopus Narbonensis et apostolicæ sedis legatus propter sanctæ crucis negotium fecerat congregari, una cum Simone Montis-fortis et exercitu cruce signatorum iter arripiunt ad obsessum castrum viriliter succurrendum; et cum die Martis infra octavas supradictas venissent ad castrum, quod dicitur Savardunum, miserunt nuntios episcopi memorati ad capitaneos, qui in obsidione castri Murelli erant, dicentes, se ad hoc venire, ut cum eis de pace tractarent, sibique dari ducatum securum petebant. In crastino autem, quia res sic exigebat, exercitus cruce signatorum a Savarduno recedens festinavit ad Murelli succursum celeriter advenire; episcopi vero prædicti morari proposuerant apud quoddam castrum, Alta-ripa vocatum, quod medium inter Savardunum et Murellum distat ab utroque duabus leucis, ut ibi missos nuntios exspectarent, qui ibidem ad episcopos redeuntes dixerunt ex parte regis Arragonum, quod ducatum non præberet eis, quia cum tanto exercitu advenerant quod non indigebant conductu. Verum hæc audientes episcopi Murellum cum exercitu cruce signatorum intraverunt die Mercurii intra octavas memoratas, et sollicitudine non pigri duos viros religiosos ad regem et cives Tholosanos destinarunt, qui a rege cum derisione tale habue-

[1] *Fuxi et Covenarum.*] The counts of Foix and Commenges appear here to be intended.

runt responsum, quod propter quatuor ribaldos, quos episcopi secum adduxerant, petebant habere colloquium cum ipso; Tholosani vero prædictis nuntiis responderunt, quod regi Arragonum erant confœderati, et nil facerent nisi regis tantummodo voluntatem. Quod cum redeuntes nuntii episcopis retulissent, iidem episcopi cum abbatibus discalciati ad regem venire proposuerunt; sed cum adventus eorum in hunc modum regi nuntiatus fuisset, januis patefactis, cum comes Montis-fortis ac cruce signati inermes essent pro eo quod episcopi de pace loquerentur, hostes Dei fraudulenter ac superbe vicum subintrare cum impetu attentarunt, sed per Dei gratiam a suo fuerunt desiderio defraudati. Quorum superbiam comes et cruce signati videntes, per cordis contritionem et oris confessionem salubriter a peccatis mundati, armis se viriliter accinxerunt, venientesque ad episcopum Tholosanum, qui auctoritate domini Narbonensis jure legationis hoc officio fungebatur, exeundi licentiam contra hostes fidei humiliter postularunt; qua, quoniam negotium in arcto erat constitutum, concessa, in nomine sanctæ Trinitatis tribus dispositis aciebus exierunt, hostes vero fidei e contrario multas habentes acies jam munita armis tentoria sunt egressi, quos, licet multos nimis respectu cruce signatorum, clientes Christi de ipsius auxilio confidentes, armati virtute ex alto, viriliter sunt aggressi. Statimque virtus Altissimi per manus suorum hostes suos confregit, eos comminuens in momento; terga enim vertentes in fugam compulsi sunt, tanquam pulvis ante faciem venti contriti; alii mortis discrimen fugientes evaserunt, alii gladios evitantes aquæ periculo perierunt, nonnulli autem fuerunt in ore gladii devorati. De illustri quoque Arragonum rege, qui cum in-

A.D. 1213. Crusade against the Albigenses.

A.D. 1213. terfectis occubuit, plurimum dolendum est, qui hostibus fidei conjunctus ecclesiam catholicam improbe perturbavit. Certus interfectorum numerus nullatenus scribi potuit; de militibus autem cruce signatis unus solus cum servientibus paucis occubuit. Facta est autem hæc belli congressio feria sexta post octavas nativitatis beatæ Mariæ, anno Domini millesimo ducentesimo decimo tertio, mense Septembri.

De adventu Nicolai, Tusculanensis episcopi et apostolicæ sedis legati, in Angliam.

Nicholas, the pope's legate, arrives in England.

Eodem[1] anno, circa festum sancti Michaelis, venit in Angliam Nicolaus, Thusculanensis episcopus et apostolicæ sedis legatus, ut dissensiones inter regnum et sacerdotium auctoritate apostolica reformaret, et, licet terra interdicta fuisset, ubique tamen cum processione solemni et cantuum modulatione et indumentis festivis honorifice receptus est; cumque ad Westmonasterium pervenisset, Willelmum abbatem, de dilapidatione et incontinentia a monachis suis accusatum, illico degradavit. Venerunt autem ad eum ibidem Oxoniæ burgenses, quorum instinctu et præsumptione duo clerici, de quibus superius fecimus mentionem, suspensi fuerant, absolutionem postulantes; quibus indicta pœnitentia, inter cætera præcepit, ut ad singulas civitatis ecclesias, depositis indumentis pedibusque nudis, flagella portantes in manibus, euntes a presbyteris parochianis absolutionis beneficium cum psalmo quinquagesimo impetrarent; nec licuit eis, nisi diebus singulis, singulas petere ecclesias, ut tam ipsi quam alii talia præsumere formidarent. Legatus itaque, cum septem tantum equi-

---

[1] *Eodem anno.*] Compare Annal. Waverl. p. 178.

taturis in Angliam veniens, quinquaginta in brevi et familia multa nimis stipatus incessit. Conveniente tandem archiepiscopo Cantuariensi cum episcopis et magnatibus regni Londoniis in præsentia regis et cardinalis, tractatum est ibidem per triduum inter regnum et sacerdotium de damnis episcoporum et ablatis, facta ex parte regis oblatione episcopis præfatis, ad plenariam restitutionem, centum millia marcarum argenti continuo numerandarum; et si post inquisitionem investigari posset, custodes ecclesiarum aliosve regis ministros amplius abstulisse, juratoriam obtulit rex et fidejussoriam cautionem, quod pro episcoporum et ipsius legati arbitrio infra sequens Pascha satisfactionem plenam omnibus faceret ablatorum. Ad hoc autem legatus consensit, volens instanter hoc fieri, indigne ferens, quod non statim suscepta fuit oblatio; unde protinus suspicatum est, legatum plus æquo parti regiæ consentire. Episcopi quoque negotium protrahentes ablatis conditionibus obviabant, habito consilio, ut prius inquirerent de ablatis et damnis et summam diligentius regi inquisitam ostenderent, et sic simul acciperent quod quærebant. Audiens itaque rex dilationem sibi dilectam præbuit illico consensum, et sic [1]eo die infecto negotio recesserunt.

A.D. 1213.

Convenes a council in London.

Ut rex Johannes coronam cum regnis Angliæ et Hiberniæ in manus legati resignaverit.

Veniente vero die crastino, convenerunt omnes iterum ad sanctum Paulum in ecclesia cathedrali, ubi, post multos et varios de interdicti relaxatione tractatus, ante majus altare coram clero et populo exacta est a rege et innovata illa non formosa sed famosa subjectio, qua, in manum do-

John resigns his crown to him.

[1] *Eo die.*] 'Quotidie,' *C.*

A.D. 1213. mini papæ diademate cum regno resignato, tam dominium Hiberniæ quam regnum [1] subdidit Anglicanum; charta quoque regis, de qua superius diximus, quæ prius cera signata fuerat et Pandulpho tradita, nunc auro bullata est et legato ad opus domini papæ et Romanæ ecclesiæ resignata; super [2] ablatorum vero restitutione tertio[3] nonas Novembris apud Radingum diem statuerunt. Cumque die jam prælibato omnes, ut superius, convenissent, rex die illo non comparuit, sed die tertio apud Walingeford iterum pariter convenerunt; ubi rex, ut supra, de omnibus ablatis episcopis et aliis universis se satisfacturum gratanter spopondit, sed hoc illis, quorum castella diruta, domus subversæ, pomeria cum nemoribus succisa fuerant, parum videbatur; unde rex et episcopi in hoc pariter consenserunt, ut in arbitrio quatuor baronum se ponerent, et sic ipsorum judicio satisfaceret universis. Convenerunt iterum rex cum legato, archiepiscopus cum episcopis, magnatibus ac omnibus viris religiosis ad interdicti negotium contingentibus, apud Radingum octavo idus Decembris, ubi singuli chartam porrexerunt in publicum, omnium ablatorum et damnorum summam pariter continentem; sed, legato regi favorem præbente, solutio omnium dilationem accepit, excepto eo, quod archiepiscopus et episcopi dudum ab Anglia proscripti ibidem quindecim millia marcas argenti perceperunt.

---

[1] *Subdidit.*] See the charter of resignation and form of homage, or oath of fealty, in Rymer, i. p. 115.

[2] *Ablatorum vero restitutione.*] In the Patent Rolls is a writ addressed to the sheriffs of Somerset, Dorset, etc. intitled, 'De inquisitione facienda super damnis ecclesiæ et clero illatis tempore motæ discordiæ inter regem et clerum Angliæ.' See Rymer, i. p. 114. The names of the commissioners are printed at length in Mr. Hardy's edition of the same Rolls, p. 164.

[3] *Tertio.*] 'Secundo,' *C.*

Innocentius papa Nicolao, Tusculanensi episcopo, pro vacantibus ecclesiis.

Eodem tempore Innocentius papa Nicolao, apostolicæ sedis legato, literas sub hac forma direxit; 'Cum non possit ecclesiis Domini melius provideri, quam si eis pastores præficiantur idonei, qui non tam præesse cupiant quam prodesse, fraternitati tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus, quatenus episcopatus et abbatias Angliæ nunc vacantes facias cum tuo consilio de personis idoneis per electionem vel postulationem canonicam ordinari, qui non solum vita sed et scientia sint præclari, verum etiam regi fideles et regno utiles necnon ad auxilium et consilium efficaces, assensu regio requisito. Cum ergo vacantium ecclesiarum capitulis nostris literis demus in mandatis, ut tuo consilio adquiescant, tu Dominum habens præ oculis consulas super his viros providos et honestos, qui plene norint merita personarum, ne te cujusquam astutia circumveniri contingat; si qui vero contradictores fuerint vel rebelles, tu eos per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas. Datum Laterani kalendis Novembris, pontificatus nostri anno decimo sexto.' Legatus quoque, cum hujusmodi authenticum a domino papa accepisset, [1]spreto archiepiscopi et episcoporum regni consilio, cum clericis regis et ministris ad vacantes accedens ecclesias, ordinationes earum secundum anti-

A.D. 1213. The pope's letters to Nicholas.

[1] *Spreto archiepiscopi et episcoporum regni consilio.*] Walter of Coventry says, that the vacant bishoprics of York, Durham, Lichfield, and others, were not now filled up, because the king persisted, according to custom, in recommending those whom he would have appointed. The filling up of those sees was consequently deferred until it should be agreed at Rome what was to be done.

A.D. 1213. quum Angliæ abusum de personis minus idoneis celebrare præsumpsit; nonnullos vero diversi ordinis, pro gravamine manifesto ad audientiam summi pontificis appellantes, suspensos àd curiam Romanam destinavit, quibus se adeo inhumanum exhibuit, quod de rebus propriis nec quidem denarium unum ad expensas itineris portare permisit. Parochiales insuper ecclesias in locis diversis vacantes clericis suis distribuit, patronorum consensu minime requisito; unde multorum maledictionem pro benedictione promeruit, dum justitiam in injuriam, judicium in præjudicium, commutavit.

De appellatione Cantuariensis archiepiscopi pro ordinatione vacantium ecclesiarum.

A.D. 1214. Anno Domini MCCXIV. rex Anglorum Johannes ad Natale curiam suam tenuit apud Windleshores, ubi multa magnatum suorum multitudini festiva distribuit indumenta. Deinde post octavas Epiphaniæ convenerunt apud Dunestapliam Stephanus, Cantuariensis archiepiscopus, cum suis suffraganeis, ut de negotiis ecclesiæ Anglicanæ tractarent ibidem; moleste enim supra modum ferebant, quod legatus sæpe dictus, ut prædiximus, illis inconsultis, regiis favens voluntatibus, in ecclesiis vacantibus prælatos minus sufficientes posuerat intrusione magis quam canonica electione. Tandem, cum hinc inde varia sorte tractassent, archiepiscopus Cantuariensis duos clericos apud Burtonam super flumen Trente, ubi tunc legatus erat, misit, qui eidem ex parte domini Cantuariensis interposita appellatione prohibuerunt, ne contra dignitatem suam, ad quam ordinatio ecclesiarum suæ diocesis de jure spectabat, prælatos in ecclesiis vacantibus instituere præsumeret. Legatus quoque appellationi factæ non deferens

Archbishop Langton appeals against the legate's conduct.

misit assensu regio Pandulphum jam sæpe dictum ad curiam Romanam, ut archiepiscopi et episcoporum propositum irritaret; quo cum pervenisset, famam archiepiscopi Cantuariensis in conspectu summi pontificis non mediocriter denigravit, regem quoque Anglorum tantis ibidem extulit laudum præconiis, asserens se regem tam humilem tamque modestum eatenus non vidisse, ut in oculis domini papæ idem rex gratiam admirabilem obtineret. Restitit autem Pandulpho ibidem magister Simon de Langetuna, frater archiepiscopi Cantuariensis; sed, quoniam charta regis auro bullata domino papæ de subjectione et tributo regni Angliæ et Hiberniæ a prædicto Pandulpho nuper delata fuerat, magister Simon in suis contradictionibus non potuit exaudiri. Asserebat præterea Pandulphus memoratus in præsentia domini papæ, archiepiscopum et episcopos in exactione et ablatorum restitutione tempore interdicti nimis esse rigidos et avaros, quodque ipsum regem et regni libertates plus æquo deprimebant. Et sic propositum archiepiscopi et episcoporum ad tempus dilationem accepit. A.D. 1214.

Rex Johannes transfretavit in Pictaviam.

Eodem[1] anno rex Anglorum Johannes misit principibus militiæ suæ, qui erant in Flandria, pecuniam magnam nimis, ut regem Francorum inquietarent et terras cum castris incursione bellica devastarent; at illi regis exhortationibus obtemperantes terram comitis de Gysnes fere totam ferro flammisque discurrentibus contriverunt; castrum de Bruncham obsidentes prostraverunt, ubi milites et servientes multos ad de- Affairs in Poitou.

[1] *Eodem anno.*] Compare Brito, p. 94, *seqq.*; Chron. de S. Denis, p. 403.

A.D. 1214. ditionem compulsos in vinculis abduxerunt; Arriam quoque obsidione vallantes subjugaverunt et igne combusserunt. Castrum autem de Liens per insultum ceperunt, et multos ibidem peremerunt et nonnullos captos in carcerem detruserunt; terramque Lodovici, filii regis Francorum, in partibus illis gravi depopulatione afflixerunt. Rex autem Johannes in die purificationis beatæ Mariæ, missis Romam pro relaxatione interdicti nuntiis, apud Portesmuthe, regina comite, naves ascendit, et infra dies paucos in manu forti et exercitu magno applicuit [1] apud Rupellam; quo audito, venerunt ad eum multi barones Pictaviæ et fidelitatem illi juraverunt. Deinde rex in manu forti progrediens plurima castella inimicorum suorum potenter subjugavit; sed quæ ibi gesta sunt, qui plenius nosse desiderat, literas, quas justiciariis suis de scaccario direxit, legere non omittat.

Epistola regis Johannis de actibus suis in Pictavia.

John's letter on the same subject.

'Johannes,[2] Dei gratia, et cætera. Sciatis quod, cum instaret terminus treugarum, quas concesseramus comitibus Marchiæ et de Augi, nec invenissemus in eis pacem nobis expedientem, transtulimus nos die Veneris proximo ante Pentecosten cum exercitu nostro usque Mierevent, castrum Gaufridi de Lezinan; et licet crederetur a pluribus quod capi non posset per insultum, in crastino tamen, in vigilia sanctæ Pentecostis, solo insultu a mane usque ad horam primam illud cepimus violenter. Die vero Pentecostes obsedimus aliud castrum ipsius Gaufridi, quod

---

[1] *Apud Rupellam.*] There are two letters of John, to the earl marshal, and the town of Canterbury, on his progress in Poitou, dated Rochelle, the 8th of March 1214; Rym. i. p. 118.

[2] *Johannes.*] Rymer, i. p. 123.

Novent dicitur, incluso in eo ipso Gaufrido cum duobus filiis suis; et cum jam per tres dies usi fuissemus continua petrariarum nostrarum verberatione, in tantum ut immineret nobis opportunitas captionis castri prædicti, venit ad nos comes de Marchia efficiens quod dictus Gaufridus se reddidit in misericordiam nostram, cum duobus filiis suis et castro suo et omnibus quæ in eo erant. Et, dum adhuc ibi fuimus, nuntiatum fuit nobis, quod filius regis Franciæ Lodowicus quoddam castellum ipsius Gaufridi obsederat, quod Muneuntur dicitur; quibus auditis, nos statim versus partes illas divertimus, ut ei occurreremus, ita quod in die sanctæ Trinitatis fuimus apud Parthenai, ubi comes de Marchia, comes de Augi, ad nos venerunt cum dicto Gaufrido de Lezinan, facientes nobis homagium et fidelitatem. Et quia prius tractatum erat inter nos et comitem Marchiæ de filia nostra Johanna filio suo danda in uxorem, id ei concessimus, licet rex Francorum eam ad opus filii sui peteret, sed fraudulenter; memores enim fuimus neptis nostræ, Lodovico filio regis Franciæ datæ, et illius rei eventus; sed utinam det nobis Deus majorem de hoc maritagio proventum, quam de illo fuimus consecuti! Nunc autem gratia Dei data est nobis opportunitas, ut extra Pictaviam in capitalem inimicum nostrum regem Francorum insurgamus. Et hæc vobis mandamus, ut de successibus nostris gaudeatis; teste me ipso apud Parthenai, anno regni nostri decimo sexto.' Eodem tempore obiit Gilbertus, Roffensis episcopus, octavo kalendas Julii. A.D. 1214.

Epistola Innocentii papæ pro relaxatione interdicti.

Circa dies istos papa Innocentius Nicolao, Thusculanensi episcopo, pro relaxatione inter- Bull on the interdict.

A.D. 1214. dicti scripsit in hæc verba; 'Innocentius episcopus, et cætera. Venerabilis frater noster Johannes, Norwicensis episcopus, et dilectus filius noster Robertus de Marisco, archidiaconus Northanhumbriæ, et nobiles viri Thomas de Herdintuna et Adam, nuntii nostri carissimi in Christo filii nostri Johannis regis Angliæ illustris, ex una parte, magister Stephanus de Langetuna, A. et G. clerici, nuntii venerabilis fratris nostri Stephani, Cantuariensis archiepiscopi, ex altera parte, in præsentia nostra constituti asseruere concorditer et constanter, quod, pro vitando grandi rerum dispendio et gravi periculo animarum, expediebat quam plurimum tam regno quam sacerdotio, ut sine dilatione relaxetur sententia interdicti; unde nos pro affectu paterno sollicite inter eos ad salutem et utilitatem super his, quæ pacis sunt, cum illis tractavimus diligenter, et, tandem ipsis adquiescentibus, formam invenimus et statuimus infra scriptam. Sane præfatus rex tantam pecuniam archiepiscopo Cantuariensi, Londoniensi et Eliensi episcopis, vel aliis, quos ad hoc assignare voluerint, faciat assignari, computatis his quæ idem rex noscitur persolvisse, quod summa impleat quadraginta millia marcarum; quibus solutis et cautione præstita inferius adnotata, protinus, sublato cujuslibet appellationis et contradictionis obstaculo, relaxes sententiam interdicti. Ac deinde [1]singulis annis duodecim millia marcarum in duobus terminis, in commemoratione videlicet Omnium sanctorum sex millia marcarum, et totidem in festo Dominicæ ascensionis, apud ecclesiam sancti Pauli Londinensis eisdem faciat exhiberi, donec tota summa fuerit persoluta. Et ad hoc fideliter exsequen-

[1] *Singulis annis duodècim millia marcarum.*] John's obligation to this payment is printed in Rymer, i. p. 122.

dum obligavit seipsum idem rex per proprium juramentum et per literas patentes sigillo suo munitas, necnon per fidejussionem Wintoniensis et Norwicensis episcoporum, Cestrensis et Wintoniensis et Willelmi Mareschalli comitum, ita quod tam hæredes ipsius regis quam successores eorum pari obligatione tenebuntur constricti. Quocirca per apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus, quatenus secundum formam præscriptam procedere non postponas, nisi de mera et libera voluntate partes aliter duxerint componendum. Datum Laterani, pontificatus nostri anno [decimo sexto].' A.D. 1214.

De restitutione ablatorum.

Council held at London by the pope's legate.

Tempore vero quo Nicolaus, Tusculanensis episcopus et apostolicæ sedis legatus, per nuntios memoratos domini papæ authenticum acceperat, rex Anglorum erat in partibus transmarinis; sed quoniam idem rex, in recessu suo ab Anglia, legato jam dicto et Willelmo Mareschallo vices suas in hoc negotio commiserat, idem legatus in urbe Londoniarum apud sanctum Paulum grande congregavit concilium, ubi, congregatis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, comitibus, baronibus et aliis ad hoc negotium interdicti spectantibus, proposuit coram omnibus formam restitutionis super ablatis et damnis a domino papa, partibus consentientibus, Romæ provisam, præcipiens constanter, ut certificaretur de quantitate solutæ pecuniæ episcopis et aliis quibuslibet a ministris regis causa interdicti, quatenus per pecuniam solutam sciret quantum unicuique ad solvendum restaret. Probatum est igitur ibidem certa computatione, archiepiscopum et monachos Cantuarienses, simul cum Londoniensi, Eliensi, Herefordensi, Bathoniensi, Lincolniensi,

A.D. 1214. antequam ab exilio in Angliam redirent, per manum Pandulphi duodecim millia marcas legalium sterlingorum accepisse; post adventum quoque eorum, in concilio octavo idus Decembris apud Radingum celebrato, quindecim millia marcas iidem episcopi cum monachis supradictis inter se dividenda perceperunt, ita quod tota summa simul conjuncta viginti septem millium marcarum facit complementum. Residuæ autem quindecim millia marcæ, quæ ad supplementum quadraginta millium marcarum prædictarum solvendæ restant, sub fidejussione Wintoniensis et Norwicensis episcoporum remanserunt, additis literis regis patentibus ad majorem securitatem, juxta quod in literis domini papæ continebatur expressum.

De relaxatione interdicti.

The interdict removed.

His ita gestis, Nicolaus, Thusculanensis episcopus et apostolicæ sedis legatus, [1]in die apostolorum beati Petri et Pauli, in ecclesia cathedrali, relaxavit solemniter sententiam interdicti postquam duraverat annis sex, mensibus tribus et diebus quatuordecim, pulsatis campanis et hymno 'Te Deum laudamus' excelsa voce cantato.

Qualiter legatus distulit ut fieret restitutio ablatorum.

Restitution for losses deferred.

Relaxato itaque, ut dictum est, interdicto, venerunt ad legatum abbates, priores, Templarii, Hospitalarii, abbatissæ, moniales, clerici et laici, scilicet innumera multitudo, petentes de damnis et injuriis interdicti tempore sibi illatis fieri restitutionem; asserebant enim, quod, licet ab Anglia non exierint, remanserant tamen in continua

[1] *In die apostolorum beati Petri et Pauli.*] The 29th of June. The Waverley Annals state the council to have been held on the festival of Processus and Martinianus, 2nd of July.

regis et ministrorum ejus persecutione corporum suorum et rerum, dum, bonis eorum omnibus confiscatis et corporibus laceratis, quo a spiritu furoris inimicorum se verterent, ignorabant. Legatus vero universæ multitudini conquerentium ita respondit, quod, videlicet, de damnis eorum et injuriis in literis domini papæ nulla mentio facta fuerat, unde nec debuit nec de jure potuit mandati apostolici fines præterire; sed tamen consilium dedit, ut de injuriis et damnis coram domino papa querelam deponerent, et peterent sibi justitiæ plenitudinem exhiberi. His igitur auditis, universitas illa conquerentium prælatorum sine spe melioris proventus ad propria sunt reversi. Eodem tempore Johannes, abbas ecclesiæ sancti Albani, [1] in die beati Kenelmi regis et martyris, decimo nono prælationis suæ anno, vir religiosus et in scientia literali ad plenum eruditus, in senectute bona diem clausit extremum. A.D. 1214.

Ut rex Johannes exercitum suum in Britanniam promoverit.

Sub diebus istis Johannes, rex Anglorum, promovit exercitum suum a Pictavia in minorem Britanniam, continuans tribus diebus cum totidem noctibus. Veniens tandem prope civitatem, quæ Nantes ab incolis appellatur, eam debellare disposuit; sed cives et milites, quos in ejus præsidio rex Francorum posuerat, cum regis Anglorum adventum cognovissent, exierunt obviam ei, et in introitu cujusdam pontis, qui non longe ab urbe distabat, cum exercitu regis Anglorum congressi sunt; sed rex Johannes, Marte sibi propitio, victoriam tandem adeptus viginti milites in illo conflictu cepit, et inter cæteros filium et

John leads his forces into Britanny.

[1] *In die beati Kenelmi.*] The 17th of July. Abbot John was succeeded by William Trumpington; see Mat. Paris, p. 114.

A.D. 1214. hæredem comitis Roberti de Druis et avunculi Francorum regis vinculis constrictum secum rediens abduxit. Deinde idem rex ad [1]Rupem-monachi cum exercitu suo se conferens castrum obsidione vallavit; quod audiens Lodowicus, regis Francorum filius, ad hoc a patre missus, ut regis Johannis refrænaret incursus, cum exercitu non modico illuc properavit, ut subveniret obsessis. Cumque adventum ipsius rex Anglorum cognovisset, misit exploratores ab exercitu suo, qui numerum et vires hostium supervenientium sagaciter æstimarent; nuntii vero, injuncto sibi officio celeriter peracto, revertentes dixerunt regem Anglorum multo majorem habere numerum bellatorum, unde regi constanter persuaserunt, ut campestre prælium cum hostibus consereret, quia hoc faciens procul dubio ab hostibus optatum reportaret triumphum. Animatus autem rex dictis nuntiorum suorum jussit quantocius milites ad arma convolare, ut occurreret Lodowico campestre prælium commissurus, sed barones Pictaviæ regem sequi contemnentes dixerunt se ad campestre prælium non esse paratos. Tunc rex solitam proditionem Pictaviensium habens nimis suspectam, cum captio castri illius immineret, maximo mœrore confectus ab obsidione recessit. Lodowicus itaque, cum audivit regem Anglorum castra movere, [2]timens ne ipsum inva-

[1] *Rupem-monachi.*] Roche-au-Moine, on the Loire, between Nantes and Angiers.

[2] *Timens ne ipsum invaderet.*] Brito gives a very different account of this campaign, namely, that Louis was anxious to meet John, and left Chinon castle with that intention; but that John, when he heard of his approach, 'belli utensilibus dimissis et prædæ expositis, per vada Ligeris navigio et modis quibus potuit fugiens, parte suorum non modica submersa et dum fugeret interfecta, equitavit die illa octodecim milliaria; nec postea ausus est accedere ad locum, quo audiret ipsum Ludovicum esse vel venturum esse;' Rec. des Hist. xvii. p. 93.

deret, fugit a tergo regis Johannis; sicque uterque exercitus ignominiosa dilapsus fuga, uterque alterum a tergo salutavit. A.D. 1214.

Qualiter rex Francorum contra exercitum regis Anglorum, qui erat in Flandria, hostiliter processerit.

His quoque diebus exercitus regis Anglorum, qui erat in Flandria, adeo debacchando invaluit, ut, plurimis depopulatis provinciis, jam pagum ingressus Pontivensem crudeli nimis ibidem rabie desæviret; erant enim in hac expeditione viri bellicosi et in re militari experti, Willelmus, dux Hollandiæ, Reginaldus, quondam comes Bononiæ, Ferrandus, comes Flandriæ, Hugo de Boves, miles strenuus sed crudelis et superbus, qui tanta in partibus illis rabie sæviebat, ut nec quidem sexui muliebri nec parvulorum parceret ætati. Rex autem Johannes constituerat mareschallum illius exercitus Willelmum fratrem suum, comitem Saresbiriensem, cum militia regni Anglorum, ut cum ipsis militaret atque aliis militantibus de fisco stipendia ministraret. Habuerunt præterea iidem bellatores Othonis, Romani imperatoris, auxilium pariter et favorem, cum toto posse ducis Lovaniæ et Brabantiorum, qui pari tyrannide in Francigenas sæviebant. Cumque denique hæc omnia ad notitiam Philippi, regis Francorum, devenissent, perturbatus est valde, timens ne sufficeret ad illius partis defensionem, qui nuper Lodowicum filium suum cum exercitu copioso in Pictaviam direxerat contra regem Anglorum, ut ejus incursus bellicos refrænaret; et licet idem rex sæpius revolveret illud vulgare proverbium, Battle of Bovines.

'Pluribus intentus minor est ad singula sensus,'

tamen, exercitu magno congregato comitum,

A.D. 1214. Battle of Bovines.

baronum, militum et servientium, peditum et equitum, cum communibus villarum et civitatum, in fortitudine gravi adversariis occurrere maturavit, præcipiens episcopis, viris religiosis, clericis et sanctimonialibus eleemosynas dare, preces ad Deum fundere, et pro statu regni sui divina mysteria celebrare; quo facto, cum exercitu suo audacter processit in hostes. Audiens autem idem rex hostes memoratos usque [1] ad pontem de Bovines in territorio Pontivensi situm jam hostiliter pervenisse, illuc vexilla direxit et arma, atque ad pontem jam dictum perveniens, illius aquæ fluenta cum exercitu suo toto pertransiens, ibidem castrametatus est. Erat enim ardor solis permaximus, sicut fieri solet in mense Julio, unde prope flumen Francigenæ quiescere decreverunt propter refrigerium tam hominum quam equorum. Venerunt quoque ad dictum flumen quodam die sabbati circa horam vespertinam, atque ordinatis a dextris et a sinistris bigis et quadrigis et omnibus vehiculis, quibus victualia et arma cum machinis et bellicis instrumentis allata fuerant, totus ille exercitus, adhibitis circumquaque custodibus, nocte illa quievit.

Mane autem facto, cum principes militiæ regis Anglorum de adventu regis Francorum certificati fuissent, habito tractatu diligenti, decreverunt communiter campestre prælium cum hostibus conserere; sed, quia dies Dominica erat, visum est sapientioribus de exercitu, et maxime Reginaldo quondam comiti Bononiæ, inhonestum esse in tanta solemnitate bellum committere et tantum diem homicidio et effusione humani

---

[1] *Ad pontem de Bovines.*] A very spirited account of the battle of Bovines (between Tournay and Lisle) is given by Brito, p. 94. Compare Chron. de S. Denis, p. 406.

sanguinis violare. Placuit consilium imperatori Romano, qui constanter affirmavit, talis diei conflictu se nunquam lætum reportasse triumphum. His itaque auditis, Hugo de Boves, in vocem blasphemiæ prorumpens, Reginaldum comitem proditorem nequissimum appellavit, improperans ei terras et possessiones largas, quas ex dono regis Anglorum perceperat; adjiciens etiam, quod, si die illo bellum differatur, in damnum irreparabile regis Johannis redundabit, nocuit enim 'semper differre paratis.' Comes vero Reginaldus Hugoni respondens dixit cum indignatione, [1]'Hodierna dies me esse fidelem, et te proditorem, comprobabit; ego enim hac Dominica die stabo pro rege in prælio, si necessitas coegerit, usque ad mortem, et tu, more solito, hodierna die de prælio fugiendo te esse proditorem nequissimum, cunctis adstantibus, declarabis.' His denique verbis, blasphemiæ dicti Hugonis consimilibus, omnis multitudo ad campestre prælium exacerbati simul et provocati ad arma prosiliunt et sese omnes ad pugnam viriliter accingunt. Armatis autem cunctis, tres acies disponunt, in quarum prima comitem Flandriæ Ferrandum, comitem Bononiæ Reginaldum, et comitem Saresbiriensem Willelmum, capitaneos præfecerunt; in acie quoque secunda Willelmum, Hollandiæ ducem, et Hugonem de Boves cum Brabantiis suis, prærogantes; tertiæ aciei Othonem, Romanum imperatorem, Alemannis pugnatoribus prætulerunt; sicque moderato gressu in hostes progressi usque ad Francorum agmina pervenerunt. Videns

A.D. 1214. Battle of Bovines.

---

[1] *Hodierna dies.*] 'Cum igitur pugna præ manibus haberetur, ipse dicitur dixisse Hugoni de Boves, Ecce pugna quam tu suadebas, ego autem dissuadebam. Tu fugies tanquam formidolosus; ego autem sub periculo capitis mei pugnabo et remanebo captus vel interfectus;' Brito, p. 99.

A.D. 1214. Battle of Bovines.

rex Francorum adversarios ad campestre prælium fore paratos, jussit pontem, qui a tergo sui exercitus erat, confringere, ut, si forte aliqui de exercitu suo fugam inire proponerent, quo nisi in hostes fugerent, non haberent. Remansit idem rex, dispositis aciebus infra ambitum bigarum suarum et quadrigarum, sicut supradictum est, insultum adversariorum suorum [1]ibidem exspectans. Quid mora? perstrepentibus hinc inde buccinis, acies, cui comites supradicti præerant, tanto impetu acies Francorum irrupit, ut, in momento agminibus eorum divisis, usque ad stationem regis Francorum penetrarent. At comes Reginaldus, cum regem, qui ipsum exhæredatum a comitatu suo expulerat, cognovisset, lanceam direxit in eum, regemque in terram prostratum gladio interficere satagebat; sed miles quidam, qui cum aliis ad regis custodiam fuerat deputatus, ictibus dicti comitis se opponens pro rege interfectus occubuit. Videntes autem Francigenæ regem suum prostratum, accesserunt cum impetu ad eum cum numerosa militum multitudine, et, licet cum labore, equo suo illum restituunt; quo facto, bellum accenditur utrobique, enses quasi fulmen emicant circa capita galeata, fit gravissimus hinc inde conflictus. Sed comites sæpe dicti, cum acie cui præerant, a commilitonibus suis nimis remoti, præclusa est eis via ad socios revertendi, sicut illis facultas ablata est ad ipsos veniendi; unde factum est, quod pars eorum tot Francorum vires ferre non valens nimis oppressa defecit, sicque comites memorati, cum acie tota cui præerant, post maximam probitatem capti sunt et vinculis mancipati.

---

[1] *Ibidem exspectans.*] Philip's address to his soldiers before the battle is given by Brito, p. 95.

Conclusio belli.

Dum hæc circa regem Philippum agerentur, Campaniensis, Perticensis et de sancto Paulo comites, cum aliis multis nobilibus de regno Francorum, in acies supradictas impetum facientes Hugonem de Boves, cum universo populo ex diversis provinciis collecto, in fugam compulerunt; quibus improbe nimis fugientibus, insecuti sunt eos in ore gladii Francigenæ usque ad stationem imperatoris, quocirca post fugam illorum omne pondus prælii in imperatorem conversum est in momento. Circumvallantes enim eum comites supradicti conati sunt ut interficerent illum vel ad deditionem compellerent, sed ipse cum gladio quem tenebat, ut sica ex una parte acuto, hostibus ictus importabiles hinc inde junctis manibus imprimens, quoscumque attingebat vel attonitos reddebat, vel sessores cum ipsis equis solo tenus prosternebat. At hostes propius accedere metuentes lanceis sub ipso tres equos peremerunt, sed commilitonum suorum laudabili probitate novis semper equis restitutus hostibus acrius insurgebat; tandem invictus ab adversariis dimissus cum suis sine sui suorumque læsione de bello recessit. Rex autem Francorum de tam inopinata victoria lætus gratias Deo exsolvit, qui sibi talem concessit ab adversariis reportare triumphum. Tres quoque comites supradicti, cum militum et aliorum numerosa multitudine, vinculis constricti abducti sunt carcerali custodiæ mancipandi. Facta est autem hæc belli congressio mense Julio, sexto kalendas Augusti. In hoc autem casu rex Anglorum quadraginta millia marcas, quas tempore interdicti a monachis Cistercensis ordinis abstulerat, inaniter consumpsit, ut fidem faceret proverbio, quo dicitur,

A.D. 1214. Battle of Bovines.

'Non habet eventus sordida præda bonos;'

A.D. 1214. Battle of Bovines.

sed, cum tandem hujus rei notitia ad regis Johannis audientiam pervenisset, animo nimis consternatus adstantibus dixit, 'Postquam Deo reconciliatus me ac mea regna, proh dolor, Romanæ subjeci ecclesiæ, nulla mihi prospera, sed contraria omnia pervenerunt.' Eodem tempore Johannes,[1] Norwicensis episcopus, a curia Romana rediens in territorio Pictaviensi diem clausit extremum, cujus corpus in Angliam delatum apud Norwicum in ecclesia honorifice sepultum est.

De treugis inter reges Francorum et Anglorum.

Truce with France.

His ita gestis, procurantibus viris religiosis, statutæ sunt treugæ in partibus transmarinis inter Philippum, regem Francorum, et Johannem, regem Anglorum, sub hac forma; [2]'Philippus, Dei gratia rex Francorum, omnibus has literas inspecturis, salutem. Noveritis nos Johanni, regi Anglorum, et hominibus et imprisiis suis, qui aperte werraverunt pro ipso, de hac ultima werra usque ad diem Jovis proximum post exaltationem sanctæ Crucis in Septembri, dedisse rectas treugas de nobis et hominibus nostris, qui aperte werraverunt pro nobis, usque ad instans Pascha, quod erit anno Domini millesimo ducentesimo decimo quinto, et ab eodem Pascha in quinque annos continuos et plenos; salvis tamen nobis prisonibus nostris, quos penes nos habemus, et salvo juramento, quod villæ Flandriæ et Henou nobis fecerunt, et salvis similiter Johanni, regi Anglorum, prisonibus quos penes se habet. Nos autem et homines et imprisii nostri erimus in eadem

[1] *Johannes, Norwicensis episcopus.*] John Grey; after his death the see, from the troubled state of the country, remained vacant seven years, when Pandulph Mascu, the pope's legate, was consecrated.

[2] *Philippus.*] Rymer, i. p. 125.

tenura, in qua eramus prædicto die Jovis, usque ad prædictos quinque annos completos. Isti sunt dictatores et emendatores hujus treugæ inter nos et regem Angliæ datæ; ex parte nostra, P. Savari, Guido Turpin, abbas majoris monasterii, G. archidiaconus Turonensis; ex parte regis Anglorum, H. de Burgo, seneschallus Pictaviæ, R. de Pontibus, abbas sancti Johannis Anglici, decanus Cristatonensis. Et omnes isti juraverunt bona fide, quod pro dissidiis et querelis omnibus, quæ forte emergerent in Pictavia, Andegavia, Britannia vel Turonica, convenient ad abbatem de Fulcireles; et pro aliis querelis, quæ forte orientur in Bituresio, Arvernia, in comitatu Marchiæ et Lemovico, convenient in partibus illis ad corrigendum excessus.' Eodem tempore Richardus, Saresbiriensis decanus, ad Cicestrensem, Walterus de Grai, Angliæ cancellarius, ad Wigorniensem, ecclesias episcopi consecrati sunt per manum Stephani, archiepiscopi Cantuariensis, tertio nonas Octobris. His etiam diebus rex Anglorum Johannes, expletis agendis suis in partibus transmarinis, rediit in Angliam quarto decimo kalendas Novembris. A.D. 1214.

De colloquio a baronibus Angliæ contra regem celebrato.

Meeting of barons at Bury S. Edmund's.

Sub eadem tempestate [1]convenerunt ad colloquium apud sanctum Eadmundum comites et barones Angliæ quasi gratia orationis, licet in causa aliud fuisset; nam, cum diu simul et secretius tractare cœpissent, producta est in medium charta quædam regis Henrici primi, quam

[1] *Convenerunt .... comites et barones.*] The Waverley Annals attribute this general discontent of the barons to the conduct of Peter, bishop of Winchester, the king's justiciary, who 'potestate sua non bene utens iram baronum converti fecerat contra regem,' p. 180.

A.D. 1214. iidem barones a Stephano, Cantuariensi archiepiscopo, ut prædictum est, in urbe Londoniarum acceperant. Continebat autem hæc charta quasdam libertates et leges regis Eadwardi sanctæ ecclesiæ Anglicanæ pariter et magnatibus regni concessas, exceptis quibusdam libertatibus, quas idem rex de suo adjecit. Itaque convenerunt universi ad ecclesiam sancti Eadmundi regis et martyris, et incipientes a majoribus juraverunt super majus altare, quod, si rex leges et libertates jam dictas concedere diffugeret, ipsi ei guerram tam diu moverent, et ab ejus fidelitate se subtraherent, donec eis per chartam sigillo suo munitam confirmaret omnia quæ petebant; atque in hoc tandem communiter consenserunt, ut post natale Domini simul omnes ad regem venientes libertates præscriptas sibi peterent confirmari, atque interim in equis sibi et armis taliter providerent, quod si forte rex a proprio vellet recedere [1]juramento, [2]ipsi protinus per captionem castrorum suorum eum ad satisfactionem compellerent; et, his ita gestis, unusquisque ad propria remeavit.

De Willelmo, abbate ecclesiæ sancti Albani.

William Trumpington abbot of S. Alban's.

Eodem anno Johanni, abbati ecclesiæ sancti Albani, successit [3]Willelmus, monachus de gremio ejusdem ecclesiæ, beati Eadmundi regis et martyris celebri luce et feria quinta solemniter electus, in die sancti Andreæ apostoli, Dominica videlicet prima adventus Domini, in ecclesia beati Albani ante majus altare ab Eustachio, Eliensi episcopo, pontificaliter et solemniter mu-

[1] *Juramento.*] Paris adds, 'quem bene credebant resilire propter suam duplicitatem.'

[2] *Ipsi.*] 'Ipsius in MS.

[3] *Willelmus.*] It was this William Trumpington who deposed Wendover from his priory of Belvoir.

nus benedictionis suscepit; cujus quoque promotio ante electionem factam quibusdam de fratribus illius monasterii in visione nocturna dicitur præostensa. Primus autem abbas ecclesiæ sancti Albani, Anglorum prothomartyris, Willegodus fuit, quem rex Offa Merciorum potentissimus anno Dominicæ incarnationis septingentesimo nonagesimo quarto, kalendis Augusti, corpore martyris invento, monachis introductis, ecclesiæ nondum fabricatæ abbatem præfecit et sub vita regulari vivere ordinavit; Willegodo successit Eadricus, Eadrico Wlsius, Wlsio Wlnothus, Wlnotho Eadfridus, Eadfrido Wlsinus, Wlsino Alfricus, Alfrico Aeldredus, Aeldredo Eadmarus, Eadmaro [1] Leofricus, iste factus est Cantuariensis archiepiscopus; huic successit Alfricus,[2] frater Leofrici memorati; Alfrico successit Leofstanus, Leofstano Fredericus, Frederico Paulus, Paulo Richardus, Richardo Gaufridus, Gaufrido Radulphus, Radulpho Robertus, Roberto Simon, Simoni Garinus, Garino Johannes, Johanni Willelmus, abbas vigesimus secundus, anno regni regis Johannis decimo sexto in abbatem benedictus. A.D. 1214.

De exactione libertatum a baronibus Angliæ facta.

Anno gratiæ MCCXV., qui est annus regni regis Johannis decimus septimus, idem rex tenuit curiam suam ad natale Domini apud Wigorniam vix per spatium unius diei, deinde cum festinatione Londonias veniens apud [3] Novum Templum hospitio sese recepit; venientesque ad A.D. 1215. Demands of the barons.

---

[1] *Leofricus.*] 'Alfricus' in MS.

[2] *Alfricus, frater Leofrici.*] 'Leofricus, frater Alfrici' in MS.

[3] *Novum Templum.*] By charter dated from the New Temple, 15th Jan., John granted a freedom of election to bishoprics, abbeys and other conventual churches, without letters of recommendation from himself, 'pe-

A.D. 1215. regem ibidem supradicti magnates in lascivo satis apparatu militari, petierunt quasdam libertates et leges regis Eadwardi cum aliis libertatibus, sibi et regno Angliæ et ecclesiæ Anglicanæ concessis, confirmari, prout in charta regis Henrici primi et legibus prædictis adscriptæ continentur; asserebant præterea, quod tempore suæ absolutionis apud Wintoniam illas leges et libertates antiquas promiserat et ad observationem earum sit obligatus per proprium juramentum. Audiens autem rex baronum in hac exactione constantiam, metuebat quam plurimum impetum eorum, quos vidit paratos ad prælium; respondit, magnam esse rem et difficilem quam petebant, unde postulabat inducias usque ad clausum Pascha, ut, habita deliberatione, et sibi et coronæ suæ possit satisfacere dignitati. Sed tandem, multis hinc et inde propositis, rex, licet invitus, archiepiscopum Cantuariensem, episcopum Eliensem et Willelmum Mareschallum fidejussores invenit, quod die præfixo, ratione mediante, satisfaceret universis; quo facto, magnates ad propria sunt reversi. Rex autem interim, volens sibi præcavere in posterum, fecit sibi soli contra omnes homines fidelitatem per totam Angliam jurare et homagia renovare; et, ut sibi melius provideret, in die purificationis beatæ Mariæ, crucem Domini suscepit, timore potius quam devotione inductus. Eodem anno Eustachius, Eliensis episcopus, vir tam divina quam humana eruditus scientia, apud Radingum viam universæ carnis ingressus est.

---

tita tamen prius a nobis et hæredibus nostris licentia eligendi, quam non denegabimus nec differemus;' Rymer, p. 126. The bull of the pope confirmatory of this charter is in the page following.

De principalibus exactoribus legum et libertatum.

Per[1] idem tempus, in hebdomada Paschæ, convenerunt apud Stamford magnates sæpe dicti cum equis et armis, qui jam in sui favorem universam fere totius regni nobilitatem attraxerant, et exercitum inæstimabilem confecerunt; æstimati sunt namque in exercitu illo duo millia militum, præter equites, servientes et pedites, qui armis erant variis præmuniti. Fuerunt autem principales hujus pestis incentores, Robertus filius-Walteri, Eustachius de Vesci, Richardus de Perci, Robertus de Ros, Petrus de Bruis, Nicolaus de Stutevilla, Saerus comes Wintoniensis, R. comes de Clare, H. comes Clarensis, Rogerus comes Bigod, Willelmus de Munbray, Rogerus de Creissi, Ranulphus filius-Roberti, Robertus de Ver, Fulco filius-Warini, Willelmus Mallet, Willelmus de Monte-acuto, Willelmus de Bello-campo, S. de Kime, Willelmus juvenis Mareschallus, Willelmus Maudut, Rogerus de Monte-Begonis, Johannes filius-Roberti, Johannes filius-Alani, G. de Laval, O. filius-Alani, W. de Hobregge, O. de Vallibus, G. de Gant, Mauritius de Gant, R. de Brackele, R. de Muntfichet, W. de Lanvalei, G. de Mandevilla comes Essexiæ, Willelmus frater ejus, Willelmus de Huntingefeld, Robertus de Greslei, G. constabularius de Meautum, Alexander de [2]Puinter, Petrus filius-Johannis, Alexander de [3]Sutuna, Osbertus de Bobi, Johannes constabularius Cestriæ, Thomas de Mulutune,

A.D. 1215. Names of the principal barons.

[1] *Per idem tempus.*] In this year came two bulls from Innocent III. to the clergy and the barons, 'de reformanda inter regem et barones discordia.' There is also a letter of John to the pope, complaining of the conduct of the barons, and giving that as a reason why he could not undertake a pilgrimage to the Holy Land; Rymer, p. 129.

[2] *Puinter.*] 'Puinton,' *C.*

[3] *Sutuna.*] 'Suetune,' *C.*

A.D. 1215. et multi alii; isti omnes conjurati et confœderati Stephanum, Cantuariensem archiepiscopum, capitalem consentaneum habuerunt. Erat autem rex [1] eo tempore apud Oxoniam magnatum exspectans adventum. Igitur die Lunæ proximo post octavas Paschæ barones memorati in villa de Brackeleia pariter convenerunt; quod cum esset a rege compertum, misit ad eos archiepiscopum Cantuariensem et Willelmum Mareschallum comitem de Penbroc, cum aliis quibusdam viris prudentibus, sciscitans ab eis, quæ essent leges et libertates quas quærebant. At illi nuntiis prælibatis schedulam quandam porrexerunt, quæ ex parte maxima leges antiquas et regni consuetudines continebat, affirmantes quod, nisi rex illas incontinenti concederet et sigilli munimine confirmaret, ipsi per captionem castrorum suorum, terrarum et possessionum, ipsum regem compellerent, donec super præmissis sibi satisfaceret competenter. Tunc archiepiscopus cum sociis suis schedulam illam ad regem deferens capitula singula coram ipso memoriter recitavit. Rex autem, cum capitulorum tenorem intellexisset, cum indignatione maxima subridens ait, 'Et quare cum istis iniquis exactionibus barones non postulant regnum? Vana sunt,' inquit, 'et superstitiosa quæ petunt, nec aliquo rationis titulo fulciuntur.' [2] Affirmavit tandem cum juramento furibundus, quod nunquam tales illis concederet libertates, unde ipse efficeretur servus. Capitula quoque legum et libertatum, quæ ibi mag-

[1] *Eo tempore apud Oxoniam.*] That John was at Oxford on the 13th April in this year we learn from the Patent Rolls; see Mr. Hardy's Introd. p. xxxviii. On the 22nd he was at the New Temple.

[2] *Affirmavit.*] In the Chronicle of Mailros and the Waverley Annals the reader will find the origin of this quarrel, not indeed very difficult to account for, fully entered upon.

nates confirmari quærebant, partim in charta regis Henrici paulo superius scripta sunt, partimque ex legibus regis Eadwardi antiquis excerpta, sicut sequens historia suo tempore declarabit. A.D. 1215.

De obsidione castelli de Norhantona facta a baronibus.

Siege of Northampton.

Cum itaque archiepiscopus et Willelmus Mareschallus regem ad consensum inducere nullatenus potuissent, ad jussionem regis ad barones reversi omnia, quæ a rege audierant, per ordinem retulerunt; quæ cum magnates cognovissent, constituerunt Robertum filium-Walteri principem militiæ suæ, appellantes eum 'Mareschallum exercitus Dei et sanctæ ecclesiæ,' et sic singuli ad arma convolantes versus Norhantunam acies direxerunt. Quo cum pervenissent, illico castrum obsidione vallaverunt, cumque per dies quindecim [1]inaniter ibidem moram protraxissent, et parum, immo nihil, omnino profecissent, castra inde movere decreverunt; nempe absque petrariis et aliis bellicis instrumentis advenientes non sine confusione, infecto negotio, ad castrum de Bedefordt perrexerunt; veruntamen in obsidione prædicta vexillifer Roberti filii-Walteri cum quibusdam aliis, capite spiculo balistæ terebrato, non sine dolore multorum interiit.

Ut civitas Londoniensis reddita sit baronibus.

London given up to the barons.

Cumque dictus exercitus ad castrum de Bedefordt pervenisset, a Willelmo de Bello-campo reverenter suscepti sunt. Venerunt itaque ad eos ibidem nuntii ab urbe Londoniarum secretius eis indicantes, quod, si vellent urbis ingres-

---

[1] *Inaniter ibidem moram protraxissent.*] Northampton at this time was garrisoned with foreigners, which will account for their holding out against the barons.

A.D. 1215. sum habere, cum festinatione illuc venirent. At barones desiderato exhilarati nuntio castra protinus moventes ad Wares usque pervenerunt; deinde nocte tota iter agentes summo diluculo ad civitatem venerunt, atque januas urbis reperientes apertas, [1]nono kalendas Junii, Dominica videlicet ante ascensionem Domini proxima, dum cives missarum interessent mysteriis, Londoniensium civitatem sine omni tumultu intraverunt; favebant enim baronibus divites civitatis, et ideo pauperes obmurmurare metuebant. At barones, [2]civitatem ingressi, janitores suos ad singulas urbis portas statuerunt, omnia deinceps in ea pro libitu suo disponentes. At barones, a civibus jam dictis accepta securitate, miserunt literas ad comites, barones et milites illos per Angliam, qui regi adhuc, licet ficte, adhærere videbantur, exhortantes eos cum comminatione, ut, sicut omnium rerum suarum et possessionum indemnitatem diligebant, regem perjurum ac baronibus rebellem relinquentes simul cum eis pro libertatibus et pace regi immobiles starent et efficaciter decertarent; quod, si hoc facere contempsissent, ipsi in omnes illos, quasi in hostes publicos, arma dirigerent et vexilla, castraque eorum subvertere, domos et ædificia comburere, vivaria, parcos et pomeria destruere, laborarent. Hæc autem in parte nomina eorum sunt, qui nondum juraverunt libertates prædictas, Willelmus Mareschallus, comes de Penbroc, Ranulphus comes Cestrensis, Willelmus comes Saresbiriensis, Willelmus comes Warennæ, Willelmus comes Albemarlensis, H. comes Cornubie, W. de Albeneio, Robertus de

[1] *Nono kalendas Junii.*] 'Decimo sexto kalendas Junii, die Dominica mane;' Coggeshale, Rec. des Hist. p. 107.

[2] *Civitatem ingressi,*] 'per portam de Alegat' (Aldgate); Paris.

Veteri-ponte, Petrus filius-Huberti, Berienus de Insula, G. de Luci, G. de Furnival, Thomas Basset, Henricus de Braibroc, Johannes de Bassingeburne, Willelmus de Cantelu, Henricus de Cornhulle, Johannes filius-Hugonis, Hugo de Nevilla, Philippus de Albeneio, Johannes Mareschallus, Willelmus Briwerre; hi omnes, cum mandatum baronum accepissent, maxima pars eorum Londonias profecti confœderati sunt magnatibus supradictis, regem penitus relinquentes. Cessaverunt placita scaccarii et vicecomitatuum per Angliam, quia nullus inventus est, qui regi censum daret vel in aliquo obediret. A.D. 1215.

De colloquio inter regem et barones.

Rex autem Johannes, cum se fere ab omnibus cerneret derelictum, ita quod vix sibi septem equites ex omni superfluitate regia superfuissent, timuit valde ne barones in castra sua impetum facientes illa sine difficultate sibi subjugarent, cum præcipue nullum obstaculum invenirent; simulavit autem in dolo pacem ad tempus facere cum magnatibus sæpe dictis, mittensque ad eos Willelmum Mareschallum, comitem de Penbroc, cum aliis nuntiis fide dignis, mandavit quod, pro bono pacis et ad exaltationem regni sui et honorem, gratanter eis concederet leges et libertates quas petebant; mandavit etiam eisdem magnatibus per nuntios prædictos, ut diem et locum providerent congruum, ubi convenire possent, ad hæc omnia prosequenda. Nuntii vero regis ad urbem Londoniarum cum festinatione venientes universa, quæ sibi imposita dolose fuerant, sine dolo baronibus referebant; at illi immenso fluctuantes gaudio statuerunt regi diem, ut veniret contra eos ad colloquium in pratum inter Stanes et Windleshores situm, decimo quinto die Junii. Convenerunt itaque die

John meets the barons at Runnymede.

A.D. 1215. et loco præfixo ad colloquium condictum rex et magnates, atque, partibus seorsum considentibus, cœperunt de pace diutius et libertatibus tractare sæpedictis. Fuerunt autem quasi ex parte regis, Stephanus Cantuariensis et H. Dublinensis archiepiscopi; W. Londinensis, P. Wintoniensis, H. Lincolniensis, J. Bathoniensis, Walterus Wigorniensis, W. Coventrensis et Benedictus Roffensis, episcopi; magister Pandulphus, domini papæ familiaris, et magister militiæ Templi in Anglia, frater Almaricus; viri nobiles, W. Mareschallus, comes Penbroc, comes Saresbiriensis, comes Warennæ, comes Arundel, Alanus de Galeweia, W. filius-Geroldi, Petrus filius-Hereberti, Alanus Basset, Matthæus filius-Hereberti, Thomas Basset, Hugo de Nevilla, Hubertus de Burgo, seneschallus Pictaviensis, Robertus de Ropeleia, Johannes Mareschallus, Philippus de Albeneio. Illos quoque, qui ex parte baronum adfuerunt, non est necesse dinumerare, cum tota Angliæ nobilitas regni in unum collecta quasi sub numero non cadebat. Tandem igitur, cum hinc inde in varia sorte tractassent, rex Johannes, vires suas baronum viribus impares intelligens, sine difficultate leges subscriptas et libertates concessit et [1]charta sua in hunc modum confirmavit;

Charta regis Johannis de communibus libertatibus baronibus concessis.

Magna Charta. 'Johannes, Dei gratia rex Angliæ, et cætera. Sciatis nos, intuitu Dei et pro salute animæ nostræ et antecessorum omnium et hæredum meorum, ad honorem Dei, ad exaltationem sanctæ ecclesiæ et emendationem regni nostri, conces-

[1] *Charta sua.*] See an essay upon Magna Charta, with notices of the several barons, etc. by R. Thomson, ed. Lond. 1829.

sisse Deo et hac præsenti charta nostra confirmasse, pro nobis et hæredibus nostris in perpetuum, quod Anglicana ecclesia libera sit, et habeat jura sua integra, suas et libertates illæsas, et ita volumus observari, quod apparet ex eo, quod libertatem electionum, quæ maxima et magis necessaria reputatur ecclesiæ Anglicanæ, mera et spontanea voluntate, ante discordiam inter nos et barones nostros manifeste motam, concessimus et charta nostra confirmavimus, et eam obtinuimus a domino papa Innocentio tertio confirmari, quam et nos observabimus et ab hæredibus nostris in perpetuum bona fide volumus observari. Concessimus etiam omnibus liberis hominibus nostris regni Angliæ, pro nobis et hæredibus nostris in perpetuum, omnes libertates subscriptas, habendas et tenendas eis et hæredibus suis de nobis et hæredibus nostris. Si quis comitum vel baronum nostrorum, sive aliorum tenentium de nobis in capite per servitium militare, mortuus fuerit, et, cum decesserit, hæres suus plenæ ætatis fuerit et relevium debeat, habeat hæreditatem suam per antiquum relevium; scilicet, hæres vel hæredes comitis de baronia comitis integra per centum libras, hæres vel hæredes baronis de baronia integra centum marcas, hæres vel hæredes militis de feodo militis integro per centum solidos ad plus, et, qui minus debuerit, minus det, secundum antiquam consuetudinem feodorum. Si autem alicujus hæres talium fuerit infrà ætatem, dominus ejus non habeat custodiam ejus nec terræ suæ antequam homagium ejus ceperit, et, postquam talis hæres fuerit in custodia et ad ætatem pervenerit scilicet viginti et unius anni, habeat hæreditatem suam sine relevio et sine fine; ita tamen quod si ipse, dum infra ætatem

A.D. 1215. Magna Charta.

A.D. 1215. Magna Charta.

fuerit, fiat miles, nihilominus terra remaneat in custodia dominorum suorum usque ad terminum prædictum. Custos terræ hujusmodi hæredis, qui infra ætatem fuerit, non capiat de terra hæredis nisi rationabiles exitus et rationabiles consuetudines et rationabilia servitia, et hæc sine destructione et vasto hominum vel rerum. Et si nos commiserimus custodiam alicui talis terræ, vicecomiti vel alicui alii, qui de exitibus terræ illius nobis debeat respondere, et ille destructionem de custodia fecerit vel vastum, nos ab illo capiemus emendam, et terra committatur duobus legalibus et discretis hominibus de feodo illo, qui similiter nobis respondeant, sicut prædictum est. Custos autem, quamdiu custodiam terræ habuerit, sustentet domos, parcos, vivaria, stagna, molendina, et cætera ad illam terram pertinentia, de exitibus terræ ejusdem; et reddat hæredi, cum ad plenam ætatem pervenerit, terram suam totam instauratam de carucis et omnibus aliis rebus, ad minus secundum quod ille recepit. Hæc omnia observentur de custodiis archiepiscopatuum, episcopatuum, abbatiarum, prioratuum, ecclesiarum et dignitatum vacantium, quæ ad nos pertinent, excepto quod custodiæ hujusmodi vendi non debent. Hæredes maritentur sine disparagatione. Vidua, post mortem mariti sui, statim et sine difficultate aliqua habeat maritagium suum et hæreditatem suam, nec aliquid det pro dote sua vel pro maritagio suo vel hæreditate sua, quam hæreditatem maritus suus et ipsa tenuerunt die obitus ipsius mariti; et maneat in capitali mesuagio mariti sui per quadraginta dies post obitum ipsius mariti, infra quos assignetur ei dos sua, nisi ei prius fuerit assignata, vel nisi domus illa fuerit castrum; et, si de castro recesserit, statim provideatur ei domus compe-

tens, in qua possit honeste morari quousque ei dos sua assignetur, secundum quod prædictum est, et habeat rationabile estoverium suum interim de communi; assignetur autem ei pro dote sua tertia pars totius terræ mariti sui, quæ sua fuit in vita, nisi de minori dotata fuerit [1]ad ostium ecclesiæ. Nulla vidua distringatur ad se maritandum, dum voluerit vivere sine marito; ita tamen quod securitatem faciat, quod se non maritabit sine assensu nostro, si de nobis tenuerit. Nos vero vel ballivi nostri non seisiemus terram aliquam nec redditum pro debito aliquo quamdiu catalla debitoris præsentia sufficiunt ad debitum reddendum et ipse debitor paratus sit inde satisfacere. Nec plegii ipsius debitoris distringantur, quamdiu ipse capitalis debitor sufficiat ad solutionem debiti; et si capitalis debitor defecerit in solutione debiti, non habens unde reddat, aut reddere nolit cum possit, plegii respondeant de debito; et, si voluerint, habeant terras et redditus debitoris, quousque sit eis satisfactum de debito, quod ante pro eo solverint, nisi capitalis debitor monstraverit se inde esse quietum versus eosdem plegios. Civitas Londoniarum habeat omnes antiquas libertates et liberas consuetudines suas. Præterea volumus et concedimus, quod omnes aliæ civitates et burgi et villæ, et barones de quinque portubus, et omnes portus, habeant omnes libertates suas et liberas consuetudines suas. Nullus distringatur ad faciendum majus servitium de feodo militis, nec de alio libero tenemento, quam inde debetur. Communia placita non sequantur curiam nostram, sed teneantur in aliquo loco certo. Recognitiones de nova disseisina et de morte antecessoris non capiantur nisi in comitatibus

A.D. 1215. Magna Charta.

[1] *Ad ostium,*] wanting in C.

A.D. 1215. Magna Charta. suis, et hoc modo; nos vel, si extra regnum fuerimus, capitalis justiciarius noster mittet justiciarios nostros per unumquemque comitatum semel in anno, qui cum militibus comitatuum capiant in comitatibus assisas prædictas; et ea, quæ in illo adventu suo in comitatibus per justiciarios prædictos, ad prædictas assisas capiendas missos, terminari non possunt, per eosdem terminentur alibi in itinere suo; et ea, quæ per eosdem propter difficultatem aliquorum articulorum terminari non possunt, referantur ad justiciarios nostros de banco et ibi terminentur. Assisæ de ultima præsentatione ecclesiarum semper capiantur coram justiciariis de banco, et ibi terminentur. Liber homo non amercietur pro parvo delicto, nisi secundum modum ipsius delicti, et pro magno delicto, secundum magnitudinem delicti, salvo tenemento suo; et mercator eodem modo, salva marchandisa sua; et villanus alterius quam noster eodem modo amercietur, salvo wannagio suo si inciderit in misericordiam nostram. Et nulla prædictarum misericordiarum ponatur, nisi per sacramentum proborum et legalium hominum de visneto comitatus. Comites et barones non amercientur nisi per pares suos, et nonnisi secundum modum delicti. Nulla ecclesiastica persona amercietur secundum quantitatem beneficii sui ecclesiastici, sed secundum laicum tenementum suum et secundum quantitatem delicti. Nec villa nec homo distringatur facere pontes ad riparias, nisi qui de antiquo et jure facere debet. Nulla riparia de cætero defendetur, nisi illa quæ fuerat in defenso tempore Henrici regis avi nostri. Nullus vicecomes, constabularius, coronator, vel alii ballivi nostri teneant placita coronæ nostræ. Si aliquis tenens de nobis laicum feo-

dum moriatur, et vicecomes vel ballivus noster literas nostras ostendat patentes de submonitione nostra de debito quod defunctus nobis debuit, liceat vicecomiti vel ballivo nostro attachiare et imbreviare catalla defuncti inventa in laico feodo ad valentiam illius debiti per visum legalium hominum, ita tamen quod nihil inde amoveatur donec persolvatur debitum nobis quod clarum fuerit, et residuum relinquatur executoribus ad faciendum testamentum defuncti; et, si nil nobis debeatur ab ipso, omnia catalla cedant defuncto, salvis uxori ejus et pueris suis rationabilibus partibus suis. Nullus constabularius vel ballivus suus capiat blada vel alia catalla alicujus, qui non sit de villa ubi castrum situm sit, nisi statim inde reddat denarios aut respectum inde habeat de voluntate venditoris; si autem de villa ipsa fuerit, infra quadraginta dies pretium reddat. Nullus constabularius distringat militem aliquem ad dandum denarios pro custodia castri, si ipse eam facere voluerit in propria persona sua, vel per alium probum hominem, si ipse eam facere non possit per rationabilem causam; et, si nos duxerimus [1]eum vel miserimus in exercitum, erit quietus de custodia, secundum quantitatem temporis quo per nos fuerit in exercitu, de feodo pro quo fecit servitium in exercitu. Nullus ballivus noster vel vicecomes vel alius capiat equos vel caretas alicujus pro cariagio faciendo, nisi reddat liberationem antiquitus statutam; scilicet, pro careta ad duos equos decem denarios per diem, et pro careta ad tres equos quatuordecim denarios per diem. Nulla careta dominica alicujus ecclesiasticæ personæ, vel militis, vel alicujus dominæ, capiatur per ballivos prædictos; nec

A.D. 1215. Magna Charta.

[1] *Eum vel miserimus,*] wanting in *C.*

A.D. 1215. Magna Charta. nos, nec ballivi nostri, nec alii capiemus boscum alienum ad castra vel agenda nostra, nisi per voluntatem illius cujus boscus ille fuerit. Nos autem non tenebimus terras eorum, qui convicti fuerint de felonia, nisi per unum annum et unum diem, et tunc reddantur terræ dominis feodorum. Omnes kidelli de cætero deponantur penitus per Tamisiam et per Medeweiam et per totam Angliam, nisi per costam maris. Breve, quod vocatur 'Præcipe,' de cætero non fiat alicui de aliquo tenemento, unde liber homo perdat curiam suam. Una mensura vini et cervisiæ sit per totum regnum nostrum, et una mensura bladi, scilicet quarterium Londinense; et una latitudo pannorum tinctorum et russetorum et haubergetorum, scilicet duæ ulnæ infra listas; de ponderibus vero sit ut de mensuris. Nihil detur de cætero pro brevi inquisitionis ab eo, qui inquisitionem petit de vita vel membris, sed gratis concedatur et non negetur. Si aliquis teneat de nobis per feodi firmam vel socagium vel burgagium, et de alio teneat terram per servitium militis, nos non habebimus custodiam hæredis vel terræ suæ, quæ est de feodo alterius, occasione illius feodi firmæ vel socagii vel burgagii, nec habebimus custodiam illius feodi firmæ vel socagii vel burgagii, nisi ipsa feodi firma debeat servitium militare. Nos non debemus habere [custodiam] hæredis vel terræ alicujus, quam tenet de alio per servitium militare, occasione alicujus parvæ serganteriæ, quam tenet de nobis per servitium reddendi cultellos vel sagittas vel hujusmodi. Nullus ballivus de cætero ponat aliquem ad legem nec ad juramentum simplici loquela sua, sine testibus fidelibus ad hoc inductis. Nullus liber homo capiatur vel imprisonetur, aut disseisietur de aliquo libero tenemento suo vel libertatibus vel liberis con-

suetudinibus suis, aut utlagetur aut aliquo alio modo destruatur, nec super eum ibimus nec eum in carcere mittemus, nisi per legale judicium parium suorum vel per legem terræ. Nulli vendemus, nulli negabimus aut differemus, rectum vel justitiam. Omnes mercatores, nisi publice prohibiti fuerint, habeant salvum et securum exire de Anglia et venire in Angliam, et morari et ire, tam per terram quam per aquam, ad emendum vel vendendum, sine omnibus toltis malis, per antiquas et rectas consuetudines, præterquam in tempore werræ et si sint de terra contra nos werrina; et, si tales inveniantur in terra nostra in principio werræ, attachientur sine damno corporum vel rerum, donec sciatur a nobis vel a capitali justiciario nostro quomodo mercatores terræ nostræ tractentur in terra contra nos werrina, et, si nostri salvi sint ibi, alii salvi sint in terra nostra. Si quis tenuerit de aliqua eschaeta, sicut de honore Walingefordiæ, Bononiæ, Lancastriæ, Notingham, vel de aliis eschaetis quæ sunt in manu nostra et sint baroniæ, et obierit, hæres ejus non det aliud relevium, nec faciat nobis aliud servitium, quam faceret baroni si illa [baronia] esset in manu baronis; et nos eodem modo eam tenebimus, quo baro eam tenuit; nec nos occasione talis baroniæ vel eschaetæ habebimus aliquam eschaetam vel custodiam aliquorum hominum nostrorum, nisi alibi tenuerit de nobis in capite ille qui tenuit baroniam vel eschaetam. Nullus liber homo de cætero det amplius alicui vel vendat de terra sua, quam ut de residuo terræ suæ possit sufficienter fieri domino feodi servitium ei debitum, quod pertinet ad feodum illud. Omnes patroni abbatiarum, qui habent chartas regum Angliæ de advocatione, vel per antiquam tenuram vel possessionem, habeant earum custodiam cum vacave-

A.D. 1215. Magna Charta.

A.D. 1215. Magna Charta. rint, sicut habere debent et sicut supra declaratum est. Nullus capiatur vel imprisonetur, propter appellationem fœminæ, de morte alterius quam viri sui. Nullus comitatus teneatur de cætero, nisi de mense in mensem; et, ubi major terminus esse solebat, major sit; nec vicecomes aliquis vel ballivus suus faciat terminum suum per hundredum, nisi bis in anno et nonnisi in loco debito et consueto, videlicet, semel post Pascha, et iterum post festum sancti Michaelis. Et visus similiter de franco plegio tunc fiat ad illum terminum sancti Michaelis sine occasione, ita scilicet quod quilibet suas libertates habeat, quas habuit et habere consuevit tempore Henrici regis avi nostri, vel quas postea adquisivit; fiat autem visus de franco plegio sic, ut pax nostra teneatur, et quod tethinga integra sit sicut esse consuevit; et quod vicecomes non quærat occasiones, et quod contentus sit de eo, quod vicecomes habere consuevit de visu suo faciendo tempore Henrici regis avi nostri. Non liceat de cætero alicui dare terram suam domui religionis, ita quod illam resumat tenendam de eadem domo; nec liceat alicui domui religionis terram sic accipere, quod tradat eam illi, a quo illam recepit tenendam; si quis autem de cætero terram suam sic dederit domui religiosæ et super hoc convincatur, donum suum penitus cassetur et terra illa domino suo illius feodi incurratur. Scutagium de cætero capiatur, sicut capi consuevit tempore regis Henrici avi nostri. Omnes autem consuetudines prædictas et libertates, quas concessimus in regno nostro tenendas, quantum ad nos pertinet, erga omnes homines nostros de regno nostro, tam clerici quam laici nostri [1]observent quantum ad se pertinet erga homines

---

[1] *Observent.*] 'Conservent' in *C.*

suos; salvis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, Templariis, Hospitalariis, comitibus, baronibus, militibus, et omnibus aliis tam ecclesiasticis personis quam sæcularibus, libertatibus et liberis consuetudinibus, quas prius habuerunt. His testibus,' et cætera. Libertates vero de foresta et liberæ consuetudines, quæ cum libertatibus præscriptis in una schedula pro sui capacitate contineri nequiverant, in hac charta subscripta continentur sub hac forma; A.D. 1215. Magna Charta.

De libertatibus forestæ.

'Johannes, Dei gratia rex Angliæ, et cætera. Sciatis quod intuitu Dei, et pro salute animæ nostræ et animarum antecessorum et successorum nostrorum, ad exaltationem sanctæ ecclesiæ et emendationem regni nostri, spontanea et bona voluntate nostra dedimus, concessimus, pro nobis et hæredibus nostris, has libertates subscriptas, habendas et tenendas in regno nostro Angliæ in perpetuum. In primis, omnes forestæ, quas rex Henricus avus noster afforestavit, videantur per probos et legales homines; et, si boscum aliquem alium quam suum dominicum afforestaverit ad damnum illius cujus boscus fuerit, statim deafforestetur; et, si boscum suum proprium afforestaverit, remaneat foresta, salva communia de herbagio et rebus aliis in eadem foresta illis qui eam prius habere consueverunt. Homines, qui manent extra forestam, non veniant de cætero coram justiciariis nostris de foresta per communes submonitiones, nisi sint in placito, vel plegii alicujus vel aliquorum qui attachiati sunt propter forestam. Omnes autem bosci, qui fuerunt afforestati per regem Richardum fratrem nostrum, statim deafforestentur, nisi fuerint dominici bosci nostri. Archiepisco- Charta de foresta.

A.D. 1215. Charta de foresta. pi, episcopi, abbates, priores, comites, barones, milites et libere tenentes, qui boscos habent in foresta, habeant boscos suos sicut eos habuerunt tempore primæ coronationis prædicti regis Henrici avi nostri, ita quod quieti sint in perpetuum de omnibus purpresturis, vastis et assartis factis in illis boscis post illud tempus usque ad principium secundi anni coronationis nostræ; et, qui de cætero vastum, purpresturam vel essartum facient sine licentia nostra in illis boscis, de vastis, purpresturis et assartis respondeant. Regardores nostri eant per forestas ad faciendum regardum, sicut fieri consuevit tempore primæ coronationis prædicti regis Henrici avi nostri, et non aliter. Inquisitio vel visus de expeditatione canum existentium in foresta de cætero fiat quando fieri debet regardum, scilicet de tertio anno in tertium annum; et tunc fiat per visum et testimonium legalium hominum, et non aliter; et ille, cujus canis inventus fuerit tunc non expeditatus, pro misericordia det tres solidos. Et de cætero nullus bos capiatur pro expeditatione; talis autem expeditatio sit per assisam communiter, quod tres ortilli abscindantur de pede anteriori sine pelota. Non expeditentur canes de cætero, nisi in locis ubi expeditari solebant tempore primæ coronationis prædicti Henrici regis avi nostri. Nullus forestarius vel budellus faciat de cætero scotallum, vel colligat garbas vel avenam vel bladum aliud, vel agnos vel porcellos, nec aliquam collectam faciat; et per visum et sacramentum duodecim regardorum, quando facient regardum, tot forestarii ponantur ad forestas custodiendas, quot ad illas custodiendas rationabiliter viderint sufficere. Nullum suanimotum de cætero teneatur in regno nostro, nisi ter in anno; videlicet,

in principio quindecim dierum ante festum sancti Michaelis, quando agistatores veniunt ad agistandum dominicos boscos nostros; et circa festum sancti Martini, quando agistatores nostri debent accipere pannagium nostrum; et ad ista duo suanimota convenient forestarii, viridarii et agistatores, et nullus alius per districtionem. Et tertium suanimotum teneatur in initio quindecim dierum ante festum sancti Johannis Baptistæ pro fœnatione bestiarum nostrarum; et ad istum suanimotum convenient forestarii, viridarii, et non alii per districtionem. Et præterea singulis quadraginta diebus per totum annum convenient viridarii et forestarii ad videndum attachiamenta de foresta, tam de viridi quam de venatione, per præsentationem ipsorum forestariorum, et coram ipsis attachientur. Prædicta autem suanimota non teneantur, nisi in comitatibus in quibus teneri consueverunt. Unusquisque liber homo agistet boscum suum in foresta pro voluntate sua, et habeat pannagium suum. Concedimus etiam, quod unusquisque liber homo possit ducere porcos suos per dominicum boscum nostrum libere et sine impedimento, et ad agistandum eos in boscis suis propriis, vel alibi, ubi voluerit; et, si porci alicujus liberi hominis una nocte pernoctaverint in foresta nostra, non inde occasionetur, ita quod aliquid de suo perdat. Nullus de cætero amittat vitam vel membra pro venatione nostra; sed, si aliquis captus fuerit et convictus de captione venationis, graviter redimatur, si habeat unde redimi possit; et, si non habet unde redimi possit, jaceat in prisona nostra per annum unum et unum diem. Et, si post annum unum et diem unum plegios invenire possit, exeat a prisona; sin autem, abjuret regnum nostrum Angliæ. Quicumque archiepisco-

A.D. 1215. Charta de foresta.

A.D. 1215. Charta de foresta.

pus, episcopus, comes vel baro, veniens ad nos per mandatum nostrum, transierit per forestam nostram, licet illi capere unam vel duas bestias per visum forestarii si præsens fuerit; sin autem, faciat cornari, ne videatur hoc furtive facere; item licet in redeundo idem eis facere sicut prædictum est. Unusquisque liber homo de cætero sine occasione faciat in bosco suo vel in terra sua, quam habet in foresta, molendinum, vivarium, stagnum, marleram, fossatum vel terram arabilem, extra coopertum in terra arabili, ita quod non sit ad nocumentum alicujus vicini. Unusquisque liber homo habeat in boscis suis aerias accipitrum spervariorum, falconum, aquilarum et heironum, et habeant similiter mel quod inventum fuerit in boscis suis. Nullus forestarius de cætero, qui non sit forestarius de feodo reddens firmam nobis pro balliva sua, capiat cheminagium aliquid in balliva sua; forestarius autem de feodo firmam reddens nobis pro balliva sua capiat cheminagium; scilicet, pro careta per dimidium annum duos denarios, et per alium dimidium annum duos denarios; et pro equo, qui portat summagium, per dimidium annum unum obolum, et per alium dimidium annum unum obolum; et nonnisi de illis, qui extra ballivam suam tanquam mercatores veniunt per licentiam suam in ballivam suam, ad buscam, meiremium, corticem vel carbonem emendum, et alias ducendum ad vendendum ubi voluerint; et de nulla careta alia vel summagio aliquod cheminagium capiatur, et [1]non capiatur cheminagium nisi in locis illis ubi antiquitus capi solebat et debuit. Illi autem, qui portant super dorsum suum buscam, corticem vel carbonem

[1] *Non capiatur cheminagium,*] wanting in C.

ad vendendum, quamvis inde vivant, nullum de cætero dent cheminagium. De boscis aliorum nullum detur cheminagium forestariis nostris, præterquam de dominicis boscis nostris. Omnes utlagati pro foresta, a tempore regis Henrici avi nostri usque ad primam coronationem nostram, veniant ad pacem sine impedimento, et salvos plegios inveniant, quod de cætero non forisfacient nobis de foresta nostra. Nullus castellanus vel alius teneat placitum de foresta, sive de viridi sive de venatione, sed quilibet forestarius de feodo attachiet placita de foresta, tam de viridi quam de venatione, et ea præsentet viridariis provinciarum; et, cum inrotulata fuerint et sub sigillis viridariorum inclusa, præsententur capitali forestario cum in partes illas venerit ad tenendum placita forestæ et coram eo terminentur. Omnes autem consuetudines prædictas et libertates, quas nos concessimus in regno tenendas quantum ad nos pertinet erga nostros, omnes de regno nostro, tam laici quam clerici, observent quantum ad se pertinet erga suos.' A.D. 1215. Charta de foresta.

De viginti quinque baronibus, qui constituti sunt a rege emendatores legum prædictarum.

'Cum autem pro Deo, et ad emendationem regni nostri, et ad melius sopiendam discordiam inter nos et barones nostros ortam, hæc omnia concesserimus, volentes ea integra et firma stabilitate gaudere, facimus et concedimus eis securitatem subscriptam, videlicet, quod barones eligant viginti quinque barones de regno nostro, quos voluerint, qui debeant pro totis viribus suis observare, tenere et facere observari pacem et libertates, quas eis concessimus et hac præsenti charta nostra confirmavimus, ita scilicet, quod si Twenty-five barons appointed to carry out Magna Charta.

A.D. 1215. per nos vel justiciarium nostrum vel ballivum nostrum erga aliquem in aliquo deliquerimus, vel aliquem articulorum pacis vel securitatis transgressi fuerimus, et delictum fuerit ostensum quatuor baronibus de viginti quinque baronibus, illi quatuor barones accedent ad nos, et ad justiciarium nostrum si fuerimus extra regnum, et proponentes nobis excessum petent ut sine dilatione faciamus emendari. Et si nos excessum non emendaverimus, vel justiciarius noster si fuerimus extra regnum, infra tempus quadraginta dierum, computando a tempore quo monstratum fuerit nobis, prædicti quatuor barones referent causam illam ad residuos de illis viginti quinque baronibus; et illi barones cum communa totius terræ distringent et gravabunt nos modis omnibus quibus poterunt, scilicet per captionem castrorum, terrarum, possessionum, et aliis modis quibus potuerint, donec fuerit emendatum secundum arbitrium eorum, salva persona nostra, et reginæ nostræ, et liberorum nostrorum; et, cum fuerit emendatum, intendent nobis, sicut prius fecerunt. Et quicumque voluerit de terra juret, quod ad prædicta omnia exsequenda parebit mandatis prædictorum viginti quinque baronum, et quod gravabit nos pro posse suo cum ipsis; et nos publice et libere damus licentiam jurandi cuilibet, qui jurare voluerit, et nulli unquam jurare prohibebimus. Omnes autem illos de terra nostra, qui per se et sponte sua voluerint jurare viginti quinque baronibus de distringendo nos et gravando nos cum eis, faciemus jurare eosdem de mandato nostro, sicut prædictum est. In omnibus autem istis, quæ istis viginti quinque baronibus committuntur exsequenda, si forte in aliquo inter se discordaverint, vel aliqui ex eis submoniti noluc-

rint vel nequiverint interesse, ratum habeatur et firmum quod major pars eorum providerit vel præceperit, ac si omnes viginti quinque in hoc consensissent. Et viginti quinque barones jurent, quod omnia antedicta fideliter observabunt et pro toto posse suo facient observari; et nos nihil impetrabimus, per nos nec per alium, per quod aliquid istarum concessionum et libertatum revocetur aut minuatur; et, si aliquid tale fuerit impetratum, irritum sit et inane, et nunquam eo utemur per nos vel per alium. Et omnes malas voluntates, et indignationes, et rancores ortos inter nos et homines nostros clericos et laicos a tempore discordiæ, plene omnibus remisimus et condonavimus. Et, ad melius distringendum nos, quatuor castellani, de Norhanton scilicet, de Kenillewurche, de Nothingham, et de Scardeburc, erunt jurati viginti quinque baronibus, quod facient de castris prædictis quod ipsi præceperint et mandaverint, vel major pars eorum; et tales semper castellani ponantur in illis castris, qui fideles sint et nolint transgredi juramentum suum. Et nos amovebimus omnes alienigenas a terra nostra, parentes omnes Girardi de Athies, Engelardum scilicet, Andream, Petrum, Gyonem de Chanceles, Gyonem de Ciguini, uxorem prædicti Girardi cum omnibus liberis suis, Gaufridum de Martenni et fratres ejus, Philippum Marc et fratres ejus, et G. nepotem ejus, Falconem, et Flandrenses omnes et ruptarios, qui sunt ad nocumentum regni. Præterea omnes transgressiones factas occasione hujus discordiæ a Pascha transacto, quod fuit anno regni nostri decimo sexto, usque ad hanc pacem reformatam, plene remisimus omnibus clericis et laicis, et, quantum ad nos pertinet, plene condonavimus. Et insuper fecimus illis fieri literas testimoniales et patentes

A.D. 1215.

A.D. 1215. domini Stephani, Cantuariensis archiepiscopi, domini Henrici, Dublinensis archiepiscopi, domini Pandulphi, subdiaconi et domini papæ familiaris, et episcoporum prædictorum, super securitate ista et concessionibus præfatis. Quare volumus et firmiter præcipimus, quod Anglicana ecclesia libera sit, et quod omnes homines de regno nostro habeant et teneant omnes libertates præfatas, jura et consuetudines, bene et in pace, libere et quiete, plene et integre, sibi et hæredibus suis, de nobis et hæredibus nostris, in omnibus rebus et locis in perpetuum, ut prædictum est. Juratum autem est tam ex parte nostra, quam ex parte baronum, quod hæc omnia supradicta bona fide et sine malo ingenio observabimus, testibus supradictis. Data per manum nostram in prato, quod vocatur Runingemade, inter Stanes et Windeleshores, decimo quinto die Junii, anno regni nostri [1]decimo septimo.'

Ut rex Anglorum per literas patentes libertates prædictas observari præceperit.

John's letters patent to the sheriffs.

His ita gestis, rex Anglorum Johannes [2]misit literas suas patentes in omnes fines Angliæ præcipiens firmiter vicecomitibus universis totius regni, ut facerent jurare de ballivis suis homines cujuscumque conditionis, quod leges et libertates prædictas observarent, et quod ipsum regem pro posse suo per captionem castrorum suorum distringerent et gravarent ad præfata omnia exsequenda, sicut in charta continebatur. Quo facto, venerunt ad regem multi nobiles de regno exigentes jura sua terrarum et possessionum, custodiasque castrorum, quæ, ut dicebant, sibi jure

[1] *Decimo septimo.*] 'Decimo sexto,' *C.*

[2] *Misit literas suas patentes.*] The charter is printed in Rymer, i. p. 134.

hæreditario debebantur; sed rex negotium illud distulit donec sacramento legalium hominum probatum fuisset quid de jure singulis deberetur, et ad hoc plenius exsequendum constituit omnibus diem apud Westmonasterium decimo septimo kalendas Augusti. Veruntamen Stephano, Cantuariensi archiepiscopo, reddidit castrum Roffense et turrim Londoniarum, quæ ad ejus custodiam de jure antiquo spectabant. Et, sic soluto colloquio, barones cum chartis præfatis ad urbem Londoniarum reversi sunt. A.D. 1215.

Ut rex Johannes ad Vectam insulam latenter se divertens baronibus occultas paraverit insidias.

Recedentibus, ut dictum est, de colloquio baronibus, rex Anglorum ita solus remansit, ut vix sibi septem equites de propria familia superessent; qui, nocte illa in castro de Windleshores sine quiete quiescens, ante lucem confusus et animo nimis consternatus ad Vectam insulam latenter confugit, ubi [1] in angaria mentis aliquandiu constitutus exquisitis argumentationibus excogitavit, quo contra barones ultionis genere uteretur. Tandem post meditationes diversas, in duobus gladiis, cum Petro apostolo, id est in spirituali et materiali, ab hostibus vindictam quærere præelegit, ut, si in uno non possit, in altero fiducialiter triumpharet. Ut autem in gladio spirituali percuteret, misit ad curiam Romanam Pandulphum, domini papæ subdiaconum, He retires to the Isle of Wight.

[1] *In angaria mentis.*] 'The kinge was right sorrowfull in his heart, cursed his mother that bare him, the houre that he was borne, and the paps that gaue him suck, wishing that he had receiued death by violence of sword or knife, instead of naturall norishment; he whetted his teeth, he did bite now on one stuffe and now on an other as he walked, and oft brake the same in pieces when he had doone;' Holinshed, p. 186, translated from Paris.

A.D. 1215. cum aliis quibusdam nuntiis, ut baronum propositum auctoritate apostolica irritarent. Misit etiam Walterum, Wigorniensem episcopum et Angliæ cancellarium, Johannem, episcopum Norwicensem, Richardum de Marisco, Willelmum Gernun et Hugonem de Boves, ad omnia finitima regna transmarina cum sigillo suo propter militare præsidium, promittens eis terras, possessiones amplas, cum pecunia non modica; et ad majorem fidem, si necesse esset, facerent omnibus venire volentibus chartas de securitate et stipendio militari; terminumque eis præfixit, quatenus cum universis, quos attrahere poterant, venirent ad ipsum apud Doveram ad festum sancti Michaelis. Misit præterea literas ad omnes castellanos suos de regno Angliæ, præcipiens singulis, ut castella sua omni victualium et armorum genere cum præsidio militari ita munirent, ut sufficeret eis ad defensionem si contingeret illos in crastino obsideri. Ipse autem rex interim cum paucis ministris, quos de familia Norwicensis episcopi emendicatos habebat, piratæ exercens officium, nautarum sibi quinque portuum gratiam reconciliare vacavit; sicque in insula prædicta et circa maritima quasi sub dio latens, omni regio tumultu postposito, [1] per tres menses inter undas et nautarum collegia solitariam agebat vitam, maluit enim mori quam diu vivere ab injuriis baronum inultus. Veruntamen interim diversa de eo diversorum versabatur sententia, præcipue cum a quibusdam piscator, ab aliis mercator et piraticus prædator, a nonnullis

---

[1] *Per tres menses.*] From the dates of charters or writs in the Patent Rolls Mr. Hardy has proved that on June the 19th John was still at Runnymede, on the 27th he was at Winchester, on the 21st of July at Oxford, and that during much of the month of September he was at Dover; Introd. p. xxix. The statement of the text had probably its origin only in a traditionary report.

vero apostata diceretur; et, cum propter ejus tam diutinam absentiam quæreretur a multis et non fuisset inventus, undis ipsum crediderunt submersum vel alio quocumque mortis genere subtractum. Rex autem hæc omnia æquo ferens animo nuntiorum suorum, quorum quosdam ad curiam Romanam, nonnullos propter militare subsidium destinaverat, desideratum præstolabatur adventum. A.D. 1215.

Ut barones Angliæ ad torneamenta se præparaverint.

Barones interea, qui in urbe Londoniarum, quasi toto negotio completo, condixerunt inter se, ut apud Stanford ad torneamenti ludum convenirent, unde Willelmo de Albeneio viro nobili sub hac forma literas direxerunt; 'Robertus filius-Walteri, mareschallus exercitus Dei et sanctæ ecclesiæ, et alii magnates ejusdem exercitus, nobili viro Willelmo de Albeneio, salutem. Bene scitis, quam magnum commodum sit vobis et nobis omnibus servare civitatem Londoniarum, quæ est receptaculum nostrum, et quantum dedecus esset et damnum nobis, si per defectum nostrum eam amitteremus. Sciatis etiam certissime, quod præmoniti fuerimus, quod quidam sunt, qui nihil aliud exspectant, nisi quod recessissemus a civitate prædicta, ut ita subito eam possent occupare; et ideo per commune consilium prolongavimus torneamentum, quod [1]cœptum fuit apud Stanfort die Lunæ proximo post festum apostolorum Petri et Pauli, usque ad diem Lunæ proximum post octavas prædictas. Erit autem torneamentum juxta Londinum in bruera de Stanes, et villa de Hundeslawe; et hoc fecimus propter securitatem nostram et securitatem civitatis præ-

The barons prepare for a tournament.

[1] *Cœptum.*] 'Captum' in MS.

A.D. 1215. dictæ. Et ideo mandamus vobis et rogamus vos diligenter, quod ad torneamentum prædictum cum equis et armis ita provide veniatis, quod honorem inde [1]habeatis. Qui melius ibi faciet, habebit ursum, quem domina quædam mittet ad torneamentum. Valete.' Eodem anno vocati sunt a papa Innocentio Romæ ad concilium generale prælati universalis ecclesiæ, patriarchæ scilicet, archiepiscopi, episcopi, primicerii, archidiaconi, decani cathedralium ecclesiarum, abbates, priores, Templarii et Hospitalarii, ut comparerent in præsentia domini papæ in urbe Roma in kalendis Novembris, sicut canonicam volunt effugere ultionem.

De allegationibus nuntiorum regis Angliæ coram papa.

John's messengers state his case at Rome.

Per idem tempus [2]steterunt Romæ in præsentia domini papæ nuntii regis Anglorum, allegantes coram eo rebelliones et injurias, quas barones Angliæ excitaverant adversus regem memoratum, exigentes ab eo quasdam leges et libertates iniquas, quas dignitatem regiam nulli decuit confirmare; et, cum post motam inter eos discordiam rex et barones de pace tractaturi multoties convenissent, idem rex publice protestatus est coram eis, regnum Angliæ ratione dominii ad Romanam ecclesiam specialiter pertinere, unde nec potuit nec debuit præter conscientiam domini papæ de novo aliquid statuere vel quicquam in ejus præjudicium in regno immutare. Quocirca cum, interposita appellatione, seipsum et omnia jura regni sui sub protectione sedis apostolicæ

[1] *Habeatis.*] It appears, however, that at this time his heart was so little in the cause of the barons, that he refused to attend the tournament.

[2] *Steterunt Romæ .... nuntii regis Anglorum.*] Pandulph and others; see John's letter in Rymer, i. p. 135.

supposuisset, dicti barones appellationi factæ non deferentes civitatem Londoniarum, quæ caput regni sui est, proditione sibi traditam occupaverunt et adhuc detinent occupatam; quod cum factum fuisset, ad equos convolantes et arma exegerunt a rege libertates præscriptas sibi confirmari, ipseque, eorum metuens impetum, quod petebant non ausus est denegare. Porrexerunt nuntii memorati domino papæ quædam capitula de charta prædicta in scriptum redacta, quæ causæ regis magis congruere videbantur; quæ cum diligenter inspexisset, cum admiratione respondit, 'Numquid barones Angliæ regem cruce signatum et sub protectione sedis apostolicæ constitutum a solio regni nituntur depellere, et dominium Romanæ ecclesiæ ad alium transferre? Per sanctum Petrum, hanc injuriam præterire non poterimus impunitam!' Tunc papa, habita deliberatione cum cardinalibus, chartam sæpe dictam de libertatibus regni Angliæ concessis in perpetuum per sententiam diffinitivam damnatam cassavit, et in illius rei testimonium regi Anglorum privilegium subscriptum transmisit; A.D. 1215.

Quomodo per privilegium sedis apostolicæ cassatæ sunt libertates baronum Angliæ.

'Innocentius[1] episcopus, servus servorum Dei, universis Christi fidelibus hanc paginam inspecturis, salutem et apostolicam benedictionem. Etsi carissimus in Christo filius noster Johannes, rex Anglorum illustris, Deum et ecclesiam vehementer offenderit, unde nos eum vinculo excommunicationis innodavimus et regnum ejus ecclesiastico subjecimus interdicto, ipse tamen, Illo misericorditer inspirante, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, tandem Magna Charta annulled by the pope.

[1] *Innocentius.*] Rymer, i. p. 135.

Y 2

A.D. 1215. Magna Charta annulled by the pope.

reversus ad cor Deo et ecclesiæ humiliter satisfecit, in tantum, quod non solum recompensationem pro damnis et restitutionem exhibuit de ablatis, verum etiam plenariam libertatem contulit ecclesiæ Anglicanæ; quin immo, utraque sententia relaxata, regnum suum tam Angliæ quam Hiberniæ beato Petro et ecclesiæ Romanæ concessit, recipiens illud a nobis in feodum sub annuo censu mille marcarum, fidelitatis nobis inde præstito juramento, sicut per privilegium ejus apparet aurea bulla munitum. Adhuc etiam omnipotenti Deo amplius placere desiderans signum vivificæ crucis reverenter accepit, profecturus in subsidium terræ sanctæ, ad quod se magnifice præparabat. Sed humani generis inimicus, qui semper consuevit bonis actibus invidere, suis callidis artibus adversus eum barones Angliæ concitavit, ita ut, ordine perverso, in illum insurgerent postquam conversus ecclesiæ satisfecit, qui adsistebant eidem quando ecclesiam offendebat. Orta siquidem inter eos dissensionis materia, cum plures dies statuti fuissent ad tractandum de pace, utrinque interim solemnes nuntii ad nostram fuerunt præsentiam destinati; cum quibus habito diligenti tractatu, post plenam deliberationem scripsimus per eosdem Stephano, Cantuariensi archiepiscopo, et episcopis Anglicanis, præcipiendo mandantes, ut ad reformandam inter utrosque veram et plenam concordiam diligens impenderent studium et operam efficacem, omnes conjurationes et conspirationes, si quæ fuerant forte præsumptæ a tempore subortæ discordiæ inter regnum et sacerdotium, apostolica denuntiantes auctoritate cassatas, et per excommunicationis sententiam inhibentes, ne talia de cætero præsumerentur a quoquam; magnates et nobiles Angliæ monendo prudenter et efficaciter

injungendo, ut per manifesta devotionis et humilitatis indicia ipsum regem sibi placare studerent, ac deinde, si quid ab eo ducerent postulandum, non insolenter sed humiliter implorarent, regalem conservantes ei honorem, et exhibentes servitia consueta, quæ ipsi et prædecessores eorum sibi et prædecessoribus suis impenderunt, cum ab eis ipse rex non debet absque judicio spoliari, ut sic, quod intenderent, possent facilius obtinere. Nos enim eundem regem per literas nostras rogavimus et monuimus, et per præfatos archiepiscopum et episcopos nihilominus rogari et moneri mandavimus, in remissionem sibi peccaminum injungentes, quatenus prædictos magnates et nobiles benigne tractaret et justas eorum petitiones clementer admitteret, ut et ipsi congaudendo cognoscerent eum in meliorem statum divina gratia esse mutatum, ac per hoc ipsi et hæredes eorum sibi et hæredibus suis deberent promptius et devotius familiari, plena eis in veniendo, morando et recedendo securitate concessa, ita quod, si forte nequiret inter eos concordia provenire, in curia sua per partes eorum secundum leges et consuetudines regni suborta dissensio sopiretur. Verum, antequam nuntii cum hoc provido et justo mandato rediissent, illi, juramento fidelitatis omnino contempto, cum etsi rex eos injuste gravasset, ipsi tamen non debuissent sic agere contra eum, ut in causa sua iidem judices et exsecutores existerent, vassalli contra dominum et milites contra regem publice conjurantes, non solum cum aliis sed cum ejus manifestissimis inimicis præsumpserunt contra eum arma movere, occupantes et devastantes terras illius, ita quoque quod civitatem Londoniarum, quæ sedes est regni, proditione sibi traditam invaserunt. Interim autem præfatis nuntiis rever-

A.D. 1215. Magna Charta annulled by the pope.

A.D. 1215. Magna Charta annulled by the pope.

tentibus, rex obtulit eis secundum formam mandati nostri justitiæ plenitudinem exhibere, quam ipsi omnino spernentes cœperunt manus extendere ad pejora; unde rex ipse ad audientiam nostram appellans obtulit eis exhibere justitiam coram nobis, ad quem hujus causæ judicium ratione dominii pertinebat, quod ipsi sunt penitus aspernati. Deinde obtulit illis, ut tam ab ipso quam ab illis quatuor viri eligerentur prudentes, qui una nobiscum subortam inter eos discordiam terminarent, promittens quod ante omnia revocaret universos abusus, quicumque fuissent in Anglia suo tempore introducti; sed nec hoc illi dignati sunt attemptare. Tandem illis rex proposuit, quod, cum regni dominium ad Romanam ecclesiam pertineret, ipse non poterat nec debebat absque nostro speciali mandato quicquam de illo in nostrum præjudicium immutare; unde rursus ad nostram audientiam appellavit, seipsum ac regnum cum omni honore ac jure suo apostolicæ protectioni supponens. Sed, cum nullo modo proficeret, postulavit ab archiepiscopo et episcopis, ut nostrum exsequerentur mandatum, jus ecclesiæ Romanæ defenderent, ac tuerentur eundem secundum formam privilegii cruce signatis indulti. Porro, cum ipsi nihil horum facere voluissent, videns se omni auxilio et consilio destitutum, quicquid illi ausi sunt petere, non est ausus ipse negare; unde compulsus est per vim et metum, qui cadere poterat in virum constantissimum, compositionem inire cum ipsis, non solum vilem et turpem, verum etiam illicitam et iniquam, in nimiam derogationem ac diminutionem sui juris pariter et honoris. Quia vero nobis a Domino dictum est in propheta, 'Constitui te super gentes et regna, ut evellas et destrues, ædifices et plantes,' itemque per alium

prophetam, 'Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes,' nos tantæ malignitatis audaciam dissimulare nolentes, in apostolicæ sedis contemptum, regalis juris dispendium, Anglicanæ gentis opprobrium, et grave periculum totius negotii Crucifixi, quod utique immineret nisi per auctoritatem nostram revocarentur omnia, quæ a tanto principe cruce signato taliter sunt extorta, et ipso volente ea servare, ex parte Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus Sancti, auctoritate quoque apostolorum ejus Petri et Pauli ac nostra, de communi fratrum nostrorum consilio compositionem hujusmodi reprobamus penitus et damnamus, sub intimatione anathematis prohibentes, ne dictus rex eam observare præsumat, aut barones cum complicibus suis ipsam exigant observari, tam chartam, quam obligationes seu cautiones, quæcumque pro ipsa vel de ipsa sunt factæ, irritantes penitus et cassantes, ut nullo unquam tempore aliquam habeant firmitatem. Nulli ergo, et cætera. Si quis autem, et cætera. Datum Agnaniæ nono kalendas Septembris, pontificatus nostri anno decimo octavo.'

A.D. 1215. Magna Charta annulled by the pope.

Invectio papæ in barones Angliæ facta pro persecutione regis.

Cassatis hunc in modum libertatibus prædictis, idem papa baronibus Angliæ scripsit in hæc verba; [1]'Innocentius episcopus, servus servorum Dei, nobilibus viris Angliæ spiritum consilii sanioris. Utinam in persecutione, quam temere commovistis adversus dominum vestrum regem, attendissetis prudentius fidelitatis præstitæ juramentum, jus apostolicæ sedis, nostræ provisionis mandatum, et privilegium cruce signatis indultum; quia proculdubio non sic pro-

Innocent to the barons on Magna Charta.

[1] *Innocentius.*] Rymer, i. p. 136.

A.D. 1215. cessistis ad factum, quin omnes, qui illud audiunt, quasi facinus detestantur, præsertim cum in causa vestra vos ipsos judices et exsecutores feceritis, eodem rege parato in curia sua vobis per pares vestros secundum leges et consuetudines regni justitiæ plenitudinem exhibere, vel coram nobis, ad quem hujus causæ judicium ratione dominii pertinet, vel etiam coram arbitris, eligendis hinc inde, una nobiscum in ipso negotio processuris. Unde, cum nihil horum dignati fueritis attemptare, ad nostram audientiam appellavit, seipsum ac regnum cum omni honore ac jure suo apostolicæ protectioni supponens; publice protestando, quod, cum ejusdem regni dominium ad Romanam ecclesiam pertineret, ipse nec poterat nec debebat quicquam de illo in nostrum præjudicium immutare. Cum igitur illa compositio qualisqualis, ad quam per vim et metum induxistis eundem, non solum sit vilis et turpis, verum etiam illicita et iniqua, ut merito sit ab omnibus reprobanda, maxime propter modum, nos, qui tam regi quam regno tenemur et spiritualiter et temporaliter providere, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus et in recta fide consulimus, quatenus facientes de necessitate virtutem renuntietis compositioni hujusmodi per vos ipsos, et satisfaciatis eidem regi ac suis de damnis et injuriis irrogatis, ut idem rex per manifesta devotionis et humilitatis indicia placatus a vobis per seipsum emendet, quicquid de jure fuerit concedendum; ad quod etiam et nos ipsum efficaciter inducemus, quoniam, sicut nolumus quod ipse suo jure privetur, ita volumus ut ipse a gravamine vestro desistat, ne per consuetudines pravas et exactiones iniquas sub nostro dominio regnum Angliæ opprimatur; eritque firmum et stabile in

perpetuum, quod tali modo fuerit ordinatum. Inspiret igitur vobis Ille, qui neminem vult perire, ut adquiescatis humiliter nostris salubribus consiliis et mandatis, ne, si secus egeritis, in eum incidatis articulum necessitatis, quem tandem evadere sine multo gravamine non possitis; quoniam, ut de cæteris taceamus, nulla ratione dissimulare possemus grave periculum totius negotii Crucifixi, quod utique immineret, nisi per auctoritatem nostram revocarentur omnino quæ a tanto principe cruce signato taliter sunt extorta, et ipso volente illa observari. Quare, dum apud nos archiepiscopus et episcopi Angliæ præsentes exstiterint in concilio generali, quod ad expediendum crucis negotium principalius intendemus celebrare, procuratores idoneos ad nostram præsentiam destinetis, secure vos beneplacito nostro committentes; quia nos ea, favente Domino, statuemus, per quæ, gravaminibus et abusibus de regno Angliæ prorsus exclusis, rex suo sit jure et honore contentus, et tam clerus quam populus universus debita pace ac libertate lætetur. Datum Agnaniæ nono kalendas Septembris, pontificatus nostri anno decimo octavo.' Cumque tandem, rege Anglorum procurante, magnates Angliæ has literas tam commonitorias [1]quam comminatorias accepissent, noluerunt desistere ab incœptis, sed tanto in eum gravius insurgentes acrius infestare cœperunt. A.D. 1215.

Qualiter Willelmus de Albeneio Roffense castrum in custodia susceperit.

Interea cum vir nobilis Willelmus de Albeneio literas magnatum Londini commorantium fre- William d'Albiney takes the command of Rochester castle.

---

[1] *Quam comminatorias,*] wanting in C.

A.D. 1215. quenter accepisset, et, quod ad eos venire distulerit, non mediocriter increpatus fuisset, in festo sancti Michaelis castrum de Bealvero, omni genere victualium et armorum satis superque munitum, fidelium suorum custodiæ deputavit; deinde Londonias veniens cum ingenti baronum lætitia[1] susceptus est, qui, statim communicato consilio, viam regi præcludere cogitantes, ne ex parte aliqua ei pateret aditus Londonias obsidendi, manum validam elegerunt, cui præficientes dictum Willelmum de Albeneio, utpote virum animo strenuum et in rebus bellicis satis expertum, eos ad occupandum Roffense municipium destinarunt. Erat autem paulo ante castrum illud a rege archiepiscopo fiducialiter commissum, veruntamen qua conscientia nescio, Dominus scit, illud regiis tradiderit inimicis. Quod cum fuissent ingressi, invenerunt locum non solum armis et alimentis, verum etiam omni genere bonorum, præter illa quæ secum detulerant, destitutum, unde multi nobiles pœnitentia ducti castrum deserere cogitabant; sed, hortante Willelmo de Albeneio et animos sociorum ad virtutes semper animante, militiam deserere non licere dicebat, ne, quod eis summum esset opprobrium, tempore nominarentur militiæ desertores. Sicque omnes, dictis ejus viriliter ad militiam animati, in castrum illud ea sola victualia, quæ in villa Roffensi reperire poterant, intulerunt; et, cum essent milites numero septies viginti cum tota sequela sua, non suppetebat eis temporis spatium quo possent vel prædam in provincia agere vel in aliquo sibi munimine providere.

---

[1] *Lætitia,*] 'et exultatione' in *C.*

Ut rex Johannes Roffense castrum obsederit.

Cumque, ut dictum est, Willelmus de Albeneio et [1]socii prædictum castrum fuissent ingressi, rex Anglorum Johannes, post trium mensium moram, ex Vecta prorumpens insula [2]ad Doveram usque navigavit, ubi ejus nuntii, quos ad partes miserat transmarinas, ad eum venientes conduxerunt secum ex partibus diversis tantam militum et armatorum multitudinem, quod omnibus eos intuentibus timorem pariter et horrorem incusserunt. Venerunt ex partibus Pictaviæ et Wasconiæ viri nobiles et bellatores, Savaricus de Malo-leone, Gaufridus et Oliverius de Butevilla fratres, maximis militum et armatorum copiis comitati, et fidele regi obsequium promiserunt; venerunt etiam ex regionibus Lovaniæ et Brabantiorum viri strenuissimi, Walterus Buck, Gerardus de Soceinni et Godeschallus, cum tribus armatorum et balistariorum legionibus, qui nihil potius quam humanum sanguinem sitiebant; advenerunt præterea ad dictum regem de regione Flandrensium et aliarum regionum transmarinarum omnes qui aliena aspirabant, et regi desperato spem resistendi maximam præbuerunt. Rex denique Johannes, cum Willelmum de Albeneio et ejus socios Roffense municipium ingressos accepisset, cum omni multitudine prædicta illuc ocius advolat, et, [3]die tertio postquam castrum ingressi sunt, obsessis exeundi faculta-

A.D. 1215. Siege of Rochester castle.

[1] *Socii.*] Reginald de Cornhulle, William de Amesford, etc.; Coggeshale, p. 109.

[2] *Ad Doveram usque navigavit.*] He appears to have reached Dover on the first of the month; see Pat. Rolls, p. 154, col. 1.

[3] *Die tertio.*] He first attempted to burn the bridge, that no help might reach the castle from London; but was driven off by Robert Fitz-Walter, 'pluribus ex parte regis submersis, vel vulneratis, vel occisis.' On the part of the barons were taken Oliver d'Argentan and David Giffard, the former of whom, after three days' famine, by leave of the ba-

A.D. 1215. tem auferens ipsos obsidione vallavit. Cumque rex petrarias et alias machinas circa castrum collocasset, inclusos lapidibus assiduis et crebris telorum jaculis acriter infestabat; inclusi quoque insultus eorum æquo ferentes animo sese viriliter defendebant, hostesque a muris arcere longius satagentes.

De morte Hugonis de Boves.

Death of Hugh de Boves.

Venit interea Hugo de Boves, miles strenuus sed superbus et iniquus, ad portum Calesiæ in Flandria cum innumera multitudine armatorum in auxilium regis Anglorum, ubi cum tota multitudine sua naves ingressus versus Doveram vela dirigere satagebat; sed subita tempestate suborta, antequam desideratam pervenisset ad portum, [1] naufragium perpessi omnes in mari submersi sunt et a fluctibus devorati. Projectus est dictus Hugo in siccum non longe a portu, qui [2] Gernemeue appellatur, cum aliis innumeris militibus et servientibus, atque in locis diversis in illa maris parte in portubus singulis tanta hominum et mulierum multitudo inventa est, quod etiam aerem ipsum sua putredine infecerunt; inventi sunt præterea parvulorum innumera multitudo, qui in suis cunabulis submersi et in terram projecti multis horribile spectaculum præbuerunt. Dati sunt denique omnes bestiis [3] maris et cæli volatilibus ad devorandum, ita quod nec pes unus ex quadraginta millibus hominum vivus evasit. Venit ergo ad hoc omne genus hominum in Angliam cum mulieribus ac parvulis, ut, expulsis indigenis a regno et peni-

rons themselves, went over to the king's party; Coggeshale, p. 109.

[1] *Naufragium perpessi omnes.*] Coggeshale states that some escaped from the wreck, but that 'ab Anglis intercepti luctuosum subierunt ergastulum,' p. 109.

[2] *Gernemeue,*] or 'Yarmouth.'

[3] *Maris,*] wanting in *C.*

tus exterminatis, ipsi jure perpetuo terram possiderent; dederat namque duci eorum rex, dicto Hugoni de Boves, provincias de Nortfolk et Suthfolc, ut fama retulit, per chartam suam, sed gratia divina eorum consilium in melius commutavit. Sed et eorum mors cum ad regis Anglorum notitiam pervenisset, ira vehementi succensus die illo cibum nullum sumpsit, sed usque ad vesperam quasi invectus furia permansit. A.D. 1215.

De captione castri Roffensis et captivorum incarceratione.

Eodem tempore, cum barones Angliæ Willelmum de Albeneio et ejus socios in castro Roffensi cognoverunt obsessos, perturbati sunt valde, quia, antequam dictus Willelmus castrum ingredi vellet, juraverant dicti barones, tactis sacrosanctis evangeliis, quod, si ipsum contingeret obsideri, ipsi omnes obsidionem dissolverent. Ut ergo aliquid agere viderentur propter juramentum et fidei sponsionem, ad arma communiter convolarunt, et ad villam de Dertefort iter arripientes, quasi obsidionem regiam uno impetu soluturi; sed, obstante frontibus eorum clementissimo australi vento, qui nulli molestus esse consuevit, quasi gladiis obviantibus repercussi expeditionem deserunt inchoatam; et, cum maxime non sit omni flatui cedendum, Willelmo tum obsesso ejusque sociis terga vertentes ad nota latibula remearunt. Reversi vero civitatem Londoniarum optime muniunt, ad damnosam ludentes aleam, et optima quæque vina juxta eligentium vota potantes, et cætera quis nesciat exercentes, Roffenses obsessos reliquerunt discrimini mortis expositos et in omni miseriarum genere constitutos. Nempe, cum fuisset a rege compertum, quam pompose barones ad dissol-

Rochester castle taken.

A.D. 1215. Rochester castle taken.

vendum obsidionem advenerant, et quam turpiter et ignominiose redierant, audacior effectus misit prædones undique, qui victualia ad sustentationem exercitus conducerent; nec interim diebus aut noctibus requies ulla dabatur inclusis; nam inter lapides petrariarum et fundarum, inter sagittarios ac tela balistariorum, a militibus et servientibus creberrimi fiebant insultus, ita quod, istis modo lassatis, alii ad novum succedebant insultum; inter has autem vicissitudinum mutationes obsessi requiem non habebant. Inclusi quoque de baronum subventione penitus desperati imminentem sibi mortem differre satagebant, timuerunt enim non mediocriter crudelitatem regis; unde, ne inulti occumberent, stragem non modicam assilientibus intulerunt. Protrahitur quidem multis diebus obsidio præ nimia inclusorum probitate et audacia, qui lapides pro lapidibus, tela pro telis, mortaliter emittentes hostes a muro et propugnaculis longius arcere vacabant; denique, cum innumera turba ex regis multitudine corruisset et omnia eorum instrumenta bellica parum profecissent, rex suffossores adhibuit, qui tandem magnam murorum prostraverunt portionem. Denique, alimentis inclusis deficientibus, equos suos et dextrarios pretiosos de necessitate comedere cogebantur. Tunc regii milites ad murorum scissuras potenter convolantes, insultus acerrimos agentes et continuos, non tamen sine suorum damno, inclusos castrum deserere coegerunt. Quibus turrim ingressis, regii milites ad scissuras murorum castrum intrantes hostibus acriter insurgebant; sed Willelmus de Albeneio cum commilitonibus suis, multis ex eis interfectis, exire de castro denuo compulerunt. Deinde rex, adhibitis ad turrim suffossoribus et muris licet cum difficul-

tate dissolutis, assilientibus [1]paravit ingressum; et, ad hoc cum regis exercitus plurimum niteretur, inclusi, eorum laceratis agminibus, retrocedere compulerunt. Demum, cum Willelmo de Albeneio et aliis viris nobilibus, qui cum illo erant, nec unica refectionis buccella superfuisset, turpe sibi nimis videbatur fame perire, cum armis superari non possent; unde, communicato consilio, omnes fere illæsi, excepto uno solo milite, qui telo percussus interiit, exeuntes de turri in die beati Andreæ apostoli sese regi præsentaverunt. Duraverat autem obsidio tribus fere mensibus, unde rex, tum propter multitudinem interfectorum, tum propter [2]infinitam pecuniæ summam quam in obsidione consumpserat, nimio furore succensus universos nobiles illos patibulo suspendi præcepit; sed vir nobilis Savaricus de Malo-leone in faciem regi resistens ait, 'Domine rex, werra nostra nondum finita est, unde vobis diligenter considerandum est, quam varios eventus bella sortiantur; nempe, si nobis istos nunc suspendio tradatis, barones adversarii nostri vel me forte vel alios de exercitu vestro nobiles intercipere poterunt consimili casu in brevi et exemplo vestri suspendio tradere, quod absit a vobis ne contingat, quia tali conditione nullus in vestro obsequio militaret.' Tunc rex, licet invitus, consilio ejus et aliorum virorum prudentum adquiescens Willelmum de Albeneio, W. de Lancastre, W. de Eineford, Thomam de Muletune, Osbertum Gyffard, [3]Osbertum de Bobi, Odinellum de Al-

A.D. 1215. Rochester castle taken.

[1] *Paravit.*] 'Paraverunt' in MS.

[2] *Infinitam pecuniæ summam.*] 'In qua obsidione rex expendit in stipendiariis plus quam sexaginta millia marcarum totamque Cantiam crudeliter populatus est;' Coggeshale, p. 109.

[3] *Osbertum de Bobi.*] In the Patent Rolls, ed. Hardy, p. 290, is a grant of the land of Osbert de Boby, 'qui est cum inimicis nostris,' to Roger de Stikewand during the king's pleasure.

A.D. 1215. Rochester castle taken.

beneio et alios nobiliores misit ad castrum de Corf sub arcta custodia deputandos; Robertum vero de Chaurna et Richardum Giffard cum Thoma de Lincolnia apud castrum de Nothingham, aliosque per loca diversa carcerali custodiæ mancipandos direxit. Servientes vero omnes, præter balistarios, servientibus de exercitu suo ad redimendum concessit; quosdam quoque balistarios, qui multos in obsidione milites et servientes interfecerant, patibulo suspendi præcepit. His ita gestis, pars baronum non erat mediocriter infirmata.

De excommunicatione baronum Angliæ in genere facta.

Excommunication of the barons.

Eodem tempore papa Innocentius videns baronum Angliæ rebellionem, quod videlicet a persecutione regis desistere contempserunt, excommunicavit eosdem, atque sententiæ exsecutionem episcopo Wintoniensi, abbati de Redinge et Pandulpho, ecclesiæ Romanæ subdiacono, sub hac forma commisit; [1]"Innocentius episcopus, et cætera, P. Wintoniensi episcopo, abbati de Redinge et magistro Pandulpho, ecclesiæ Romanæ subdiacono, salutem et apostolicam benedictionem. Miramur plurimum et movemur, quod, cum carissimus in Christo filius noster Johannes, illustris rex Angliæ, supra spem Domino et ecclesiæ satisfecerit, et præsertim fratri nostro Cantuariensi archiepiscopo et episcopis ejus, quidam eorum, minus quam oportuerit et decuerit, ad sanctæ crucis negotium, apostolicæ sedis mandatum et fidelitatis præstitæ juramentum, debitum, imo nullum, habentes respectum, ei contra perturbatores regni, quod ad Romanam ecclesiam ratione dominii pertinere dinoscitur,

---

[1] *Innocentius.*] Rymer, i. p. 138.

auxilium non præstiterint vel favorem, quasi A.D. 1215. conscii, ne dicamus socii, conjurationis iniquæ; quia non caret scrupulo societatis iniquæ, qui manifesto facinori desinit obviare. Ecce qualiter patrimonium Romanæ ecclesiæ pontifices præfati defendunt? qualiter cruce signatos tuentur; imo qualiter se opponunt his, qui destruere moliuntur negotium Crucifixi? Pejores proculdubio Saracenis existentes, cum illum conantur a regno depellere, de quo potius sperabatur, quod deberet succurrere terræ sanctæ. Unde, ne talium insolentia non solum in periculum regni Angliæ, verum etiam in perniciem aliorum regnorum et maxime in subversionem totius negotii Crucifixi, valeat prævalere, nos ex parte omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti, auctoritate quoque apostolorum ejus Petri et Pauli ac nostra, omnes hujusmodi perturbatores regis ac regni Angliæ cum complicibus et fautoribus suis excommunicationis vinculo innodamus et terras eorum ecclesiastico subjicimus interdicto; præfato archiepiscopo et coepiscopis suis in virtute obedientiæ districtissime injungentes, quatenus nostram sententiam singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, solemniter per totam Angliam publicare procurent, donec satisfecerint domino regi de damnis et injuriis irrogatis et ad ejus obsequium fideliter revertantur; universis insuper ejusdem regis vasallis in remissionem peccatorum ex parte nostra injungentes, ut contra perversores hujusmodi præfato regi tribuant consilium et juvamen. Si quis autem episcoporum hoc nostrum præceptum neglexerit adimplere, sciat se ab episcopali officio suspensum et subjectorum obedientiam esse subtractam, quia justum est ut eis inferiores non obediant,

A.D. 1215. qui suo superiori obedire contemnunt. Ne igitur mandatum nostrum tergiversatione cujusquam valeat impediri, excommunicationis causam prædictorum, cum cæteris quæ ad hoc negotium pertinuerint, vobis duximus committendum; per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus protinus, omni appellatione postposita, procedatis sicut videritis expedire. Quod si non omnes,' et cætera.

De electione magistri Simonis de Langetuna ad ecclesiam Eboracensem.

Disputes concerning the election of Simon de Langton to the see of York.

Circa dies istos canonici Eboracensis ecclesiæ, multo jam tempore pastore viduati, impetrata a rege licentia, ad electionem faciendam pariter convenerunt; et licet multis precibus fuissent a rege rogati, ut Walterum de Grai, Wigorniensem episcopum, sibi susciperent in pastorem, repugnante tamen illiteratura, ipsum eligere distulerunt, veruntamen in electione procedentes elegerunt magistrum Simonem de Langetona, fratrem archiepiscopi Cantuariensis, sperantes propter ejus scientiam favorem summi pontificis obtinere. Sed, cum facta electio ad regis audientiam pervenisset, misit nuntios ad curiam Romanam, qui contra electionem in præsentia domini papæ exceptiones hujusmodi induxerunt; allegabant enim archiepiscopum Cantuariensem regis Angliæ hostem esse publicum, ut qui baronibus Angliæ incentivum contra regem eundem præbuit et consensum, unde si dictus Simon, qui frater est archiepiscopi memorati, ad archiepiscopatum Eboracensem promoveretur, pax regis et regni diu stare non poterit. Hæc itaque et similia allegantes incommoda papam ad consensum penitus indux-

erunt, unde capitulo Eboracensi scripsit in hæc verba; A.D. 1215.

'Innocentius episcopus, et cætera. Cum magister Simon de Langetona, cum quibusdam aliis canonicis Eboracensibus, in nostra nuper esset præsentia constitutus, nos ei viva voce interdiximus, ne ad obtinendum archiepiscopatum Eboracensem intenderet, quia id certis ex causis minime pateremur, et ipse quidem, quantum verbis expressit, huic annuit reverenter; unde mirari cogimur et moveri, si ipsum ambitio adeo excæcaverit, ut cum sciret se post nostram prohibitionem et suam promissionem expressam eligi de jure non posse, si tali præstiterit electioni consensum, quam, nullo alio contradicente, nos irritam haberemus. Sed, ne hac occasione fiat in Anglia novissimus error pejor priore, vel Eboracensis ecclesia diutius maneat pastore viduata, de communi fratrum nostrorum consilio, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, et in virtute obedientiæ districte præcipimus, quatenus electione hujusmodi non obstante, cum insolentias et machinationes hujusmodi sustinere nolumus nec debemus, omni occasione ac tergiversatione cessantibus, aliquos ex vobis cum communi omni potestate ad instans concilium destinetis, qui saltem usque kalendas Novembris nostro se conspectui repræsentent, personam idoneam cum nostro electuri vel postulaturi consilio in pastorem; alioquin ex tunc nos ipsi curabimus de idoneo vobis præsule providere, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles, per districtionem canonicam graviter punituri. Si vero præfatus Simon electioni de se factæ consensit, nos in pœnam suæ præsumptionis statuimus, ut ineligibilis fiat ne de

Innocent's letter to the chapter of York cathedral.

A.D. 1215. cætero, absque dispensatione sedis apostolicæ speciali, ad pontificalem eligi valeat dignitatem. Datum idibus Septembris, pontificatus nostri anno decimo octavo.'

De suspensione Stephani, Cantuariensis archiepiscopi.

The archbishop of Canterbury suspended.

Hac præterea tempestate Petrus, Wintoniensis episcopus, et magister Pandulphus, domini papæ familiaris, ad archiepiscopum Cantuariensem personaliter accedentes ex parte domini papæ firmiter præceperunt, ut sententiam sedis apostolicæ in barones Angliæ Romæ generaliter latam suffraganeis Cantuariensis ecclesiæ committeret publicandam, et ipsemet, quantum ad eum spectabat, singulis diebus Dominicis et festivis per totam Cantuariensem diocesim faceret publicare. Erat autem jam idem naves ingressus, ut Romam ad concilium properaret, unde postulavit inducias quousque domini papæ colloquio frueretur; ad sententiam publicandam constanter affirmans, quod tacita veritate sententia fuerat in barones lata, et ideo nullo modo illam se publicaturum respondit donec super præmissis viva voce summi pontificis cognosceret voluntatem. At memorati hujus rei exsecutores, cum archiepiscopum domini papæ præceptis inobedientem cognovissent, auctoritate qua fungebantur usi ipsum ab ecclesiæ ingressu ac divinorum celebratione [1]suspenderunt ; quam ille suspensionem humiliter observans sedem apostolicam suspensus petivit. Tunc episcopus Wintoniensis cum conjudice suo Pandulpho, barones Angliæ omnes, qui regem a regno depellere moliebantur, excommunicatos denuntians, singulis diebus Dominicis et festivis latam sen-

[1] *Suspenderunt.*] The form of the sentence is printed in Rymer, i. p. 139.

tentiam innovavit; sed magnates, quoniam in authentico domini papæ nullus eorum fuerat nominatim expressus, dictam sententiam non observantes inanem et quasi pro nihilo reputabant. A.D. 1215.

De concilio generali a papa Innocentio Romæ celebrato.

The fourth Lateran council.

Eodem anno, id est, Dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo decimo quinto, celebrata est Romæ sancta et [1] universalis synodus in ecclesia sancti Salvatoris, quæ Constantiana appellatur, mense Novembri, præsidente papa domino Innocentio tertio, pontificatus ejus anno decimo octavo, in quo fuerunt episcopi quadringenti et duodecim. Inter quos fuerunt de præcipuis patriarchæ duo, Constantinopolitanus videlicet et Hierosolymitanus. Antiochenus vero gravi languore detentus venire non potuit, sed misit pro se vicarium suum [2] Anterdidensem episcopum; Alexandrinus vero sub Saracenorum dominio constitutus fecit quod potuit, mittens pro se diaconum germanum suum. Primates autem et metropolitani septuaginta septem, abbates et priores ultra octingentos, procuratores quoque, archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, priorum et capitulorum absentium, certus non fuit numerus. Legatorum vero imperatoris Constantinopolitani, regis Siciliæ in Romanorum imperatorem electi, regis Franciæ, regis Angliæ, Hungariæ, Hierosolymitani, Cypri, Arragonum, necnon aliorum principum et magnatum, civitatum etiam aliorumque locorum, ingens adfuit multitudo. His omnibus congregatis in loco præfato, et juxta morem conciliorum generalium in suis ordinibus

[1] *Universalis synodus.*] The fourth Lateran council; see Harduin, vii. col. 15.

[2] *Anterdidensem episcopum.*] Peter, bishop of Antaradus, or Tortosa, in the diocese of Antioch.

A.D. 1215. Fourth Lateran council.

singulis collocatis, facto prius ab ipso papa exhortationis sermone, recitata sunt in pleno concilio capitula sexaginta, quæ aliis placabilia atque aliis videbantur onerosa. Tandem de negotio Crucifixi et subjectione terræ sanctæ verbum prædicationis exorsus subjunxit dicens, [1] 'Ad hæc sane nequid in negotio Jesu Christi de contingentibus ut non omittatur, volumus et mandamus, ut patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, abbates, priores et alii, qui curam obtinent animarum, studiose proponant populis sibi commissis verbum crucis; obsecrantes per Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, unum solum, verum, æternum Deum, reges, duces, principes, marchiones, comites et barones, aliosque magnates, necnon communia civitatum, villarum et oppidorum, ut, si personaliter non accesserint in subsidium terræ sanctæ, competentem conferant numerum bellatorum cum expensis ad triennium necessariis secundum proprias facultates, in remissionem peccatorum suorum, prout in literis generalibus est expressum; sed etiam illos hujus remissionis volumus esse participes, qui propter hoc opus naves studuerunt fabricare. Renuentibus autem, et si qui ingrati fuerint, protestentur illos ex parte nostra, ut sciant se super hoc nobis in tremendo districti Judicis examine responsuros; considerantes tamen prius qua conscientia, qua securitate, comparere poterunt coram unigenito Deo et Dei filio, cui Pater omnia dedit in manus, si ei pro illo Crucifixo servire renuerint in hoc negotio, quasi proprie sibi proprio; cujus munere vivunt, cujus beneficio sustentantur, cujus etiam sanguine sunt redempti. Nos vero aliis exemplum præbere volentes triginta millia librarum

[1] *Ad hæc.*] Compare Harduin, tom. vii. col. 74, l. 10; Holy Warre, iii. chap. 24.

in hoc onus concedimus et donamus, præter navigium, quod cruce signatis de hac urbe atque vicinis partibus conferemus; assignantes nihilominus ad hoc ipsum negotium tria millia marcas argenti, quæ apud nos de quorundam fidelium eleemosynis remanserunt. Cupientes autem alios ecclesiarum prælatos necnon et clericos universos et in merito et in præmio habere participes et consortes, statuimus, ut omnes, tam subditi quam prælati, vigesimam ecclesiasticorum proventuum usque ad triennium conferant in subsidium terræ sanctæ, illis exceptis, qui assumpto vel assumendo crucis signaculo sunt personaliter profecturi; nos autem et fratres nostri sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales plenarie decimam persolvemus. Statuimus etiam, ut omnes clerici sive laici post crucem assumptam sub beati Petri ac nostra protectione securi maneant, necnon sub archiepiscoporum, episcoporum, ac omnium prælatorum ecclesiæ Dei defensione, et eorum bona omnia consistant, ita ut, donec de ipsorum obitu vel reditu certissime cognoscatur, integra maneant ac quieta. Si qui vero proficiscentium ad præstandas usuras juramento tenentur adstricti, creditores eorum, ut remittant eis præstitum juramentum et ab usurarum exactione desistant, ecclesiastica districtione compellantur; de Judæis hoc idem statuentes per secularem potestatem, ut ad hoc faciendum inducantur. Porro ecclesiarum prælati, qui in exhibenda justitia cruce signatis et eorum procuratoribus aut familiis negligentes exstiterint, sciant se graviter puniendos. Cæterum de virorum prudentium consilio definimus, ut ita se cruce signati præparent, ut in kalendis Junii sequentis post proximum, et qui disposuerint transire per mare, conveniant in regnum Siciliæ, alii apud Brundusium, alii apud

A.D. 1215. Fourth Lateran council.

A.D. 1215. Messanam, ubi et nos per Dei gratiam personaliter adesse disposuimus, quatenus nostro auxilio et consilio exercitus Christianus salubriter ordinetur, cum benedictione divina et apostolica profecturus. Nos autem de omnipotentis Dei misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, ex illa, quam nobis, licet indignis, Deus ligandi atque solvendi contulit potestatem, omnibus, qui laborem istum in propriis personis subierint et expensis, plenam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti, ore confessi, veniam indulgemus, et in retributione justorum salutis æternæ pollicemur augmentum; eis autem, qui non in propriis personis illuc accesserint, sed in suis expensis juxta facultatem suam viros idoneos destinaverint, et qui in alienis expensis in propriis personis accesserint, plenam concedimus suorum veniam peccatorum. Hujus quoque remissionis concedimus esse participes, qui ad subventionem ipsius terræ de bonis suis congrue ministrabunt, aut circa prædicta consilium et auxilium impenderunt opportunum. Omnibus etiam proficiscentibus in hoc opere sancta et universalis synodus orationum et beneficiorum suorum suffragium impertitur, ut eis digne proficiat ad salutem. Amen.'

De accusatione Stephani, Cantuariensis archiepiscopi, Romæ facta.

The archbishop of Canterbury accused before the pope.

In hoc concilio steterunt contra archiepiscopum Cantuariensem procuratores regis Anglorum, abbas videlicet de Bello-loco, Thomas de Herdintona et Godefridus de Craucumbe, milites, constanter accusantes eum de conniventia baronum Angliæ, quodque ipsius favore et consilio iidem barones dictum regem a solio regni depellere molirentur; et cum a sede apostolica

literas accepisset, ut dictos magnates per censuram ecclesiasticam a persecutione regis refrænaret, ipse id facere dissimulans ab episcopo Wintoniensi et suis conjudicibus a divinorum celebratione et ingressu ecclesiæ est suspensus, sicque ad concilium properans manifestis indiciis se fuisse præceptis apostolicis rebellem ostendit. His et aliis multis in hunc modum allegatis, archiepiscopus, quasi convictus et non mediocriter confusus, nihil respondit, nisi quod a suspensione postulavit absolvi; cui papa cum indignatione tale fertur dedisse responsum, 'Frater, per sanctum Petrum, non ita de facili beneficium absolutionis impetrabis, qui non solum ipsi Anglorum regi, verum etiam Romanæ ecclesiæ, tot et tales injurias irrogasti. Volumus quoque cum plena fratrum nostrorum deliberatione decernere, qualiter tam temerarium puniamus excessum.' Tandem, habito super hoc cum cardinalibus tractatu, suspensionis sententiam in ipsum archiepiscopum subscriptis literis confirmavit; A.D. 1215.

De confirmatione suspensionis ejusdem archiepiscopi.

'Innocentius[1] episcopus, universis Cantuariensis ecclesiæ suffraganeis, salutem. Ad communem volumus notitiam pervenire, quod nos suspensionis sententiam, quam venerabilis frater noster P. Wintoniensis episcopus, et dilectus filius P. subdiaconus, et familiaris noster Norwicensis electus, in Stephanum, Cantuariensem archiepiscopum, auctoritate apostolica protulerunt, ratam habemus, et præcipimus inviolabiliter observari donec idem archiepiscopus, qui eam humiliter servat, mereatur ab ipsa, juxta formam ecclesiæ cautione præstita, relaxari, uno vinculo His suspension confirmed.

[1] *Innocentius.*] Rymer, i. p. 139.

A.D. 1215. in aliud commutato; quocirca universitati vestræ per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus et vos episcopi præscriptam sententiam firmiter observetis, cum interim nullam eidem debeatis obedientiam exhibere. Datum Laterani, pridie nonas Novembris.' His ita gestis, canonici Eboracenses præsentaverunt domino papæ magistrum Simonem de Langetuna, postulantes ut ejus electionem confirmaret; quibus papa, 'Noveritis quod ipsum non habemus pro electo, quia illum ad tantam dignitatem promoveri certis de causis non pateremur; et, cum præcipue contra prohibitionem nostram ista sit electio celebrata, nos eam cassamus penitus et in perpetuum damnamus, decernentes utique ut ineligibilis fiat, ne absque dispensatione sedis apostolicæ ad pontificalem eligi valeat dignitatem.' Cassata igitur electione prædicta, dominus papa canonicis præcepit, ut statim in electione procederent; sin autem, ipse eis pastorem idoneum provideret. Tunc canonici, sicut prius provisum fuerat, elegerunt Walterum de Grai, episcopum Wigorniensem, propter carnis munditiam ut asserebant, ut qui ab utero matris virgo permanserat usque in præsentem diem; ad hoc dicitur papa respondisse, 'Per sanctum Petrum, virginitas magna virtus est, et nos eum damus vobis.' Itaque, accepto pallio, episcopus memoratus rediit in Angliam, obligatus in curia Romana de decem millibus libris legalium sterlingorum. Quo facto, redierunt in Angliam Thomas de Herdintona et G. de Craucumbe, milites, venientesque ad regem, qui jam Roffense castrum subjugaverat, ut prædictum est, lætissima ei nuntia retulerunt. Audiens autem rex barones Angliæ esse excommunicatos, archiepiscopum Cantuariensem suspensum, Walterum de Grai in archiepiscopa-

tum Eboracensem promotum, quodque de castro Roffensi pro libitu disposuisset, elevatum est nimis cor ejus, et continuo castra movens apud sanctum Albanum cum festinatione perrexit. Quo cum pervenisset, præsente conventu capitulum intravit, literas de suspensione Cantuariensis archiepiscopi memoriter recitari fecit, constanter exigens a conventu, quatenus sub testimonio sigilli sui præfatæ suspensionis confirmatio ad omnes Angliæ ecclesias, tam cathedrales quam conventuales, publicanda mitteretur; quod cum gratanter a conventu concessum fuisset, continuo post capitulum in claustro cum paucis consiliariis seorsim recedens disposuit, qualiter inimicos suos magnates Angliæ confunderet, et quemadmodum exteris nationibus, quæ sub ipso militabant, stipendia provideret. Tandem rex duos ordinavit exercitus, ut, videlicet, ex uno baronum irruptiones, qui in urbe Londoniarum morabantur, reprimeret, et ex altero ipse aquilonales Angliæ provincias petiturus igne simul et ferro quæque sibi obvia conterendo deleret. Acta autem sunt hæc apud sanctum Albanum [1]decimo tertio kalendas Januarii. Præerant itaque exercitui quem reliquit viri bellatores, [2]W. comes Saresbiriensis, frater ipsius regis, Falcasius in opere martio expertus, Savaricus de Malo-leone cum Pictaviensibus, Willelmus Briwere cum toto posse suo, Walterus cognomento Buck, qui Brabantiis præfuit; fuerunt et alii cum illis, quos causa prolixitatis ad tempus exprimere prætermitto.

A.D. 1215.

Measures of the king.

---

[1] *Decimo tertio kalendas Januarii.*] From the Itinerary it appears that John was at Dunstable on the 20th of December, at St. Alban's on the 18th and 19th.

[2] *W. comes Saresbiriensis.*] The earl of Salisbury had lately been released from prison in exchange for Robert Fitz-Robert, count de Driwes, a relation of the French king. See Pat. Rolls, p. 140.

Ut rex Johannes partes Angliæ aquilonales petens rerum depopulationi vacaverit.

A.D. 1215. His march northward.

Rex igitur Johannes a villa sancti Albani recedens duxit secum versus aquilonem Willelmum comitem Albemarliæ, Philippum de Albeneio, Johannem Mareschallum, et ex regionibus transmarinis [1] Girardum de Soteini, Godeschallum cum Flandrensibus et balistariis et aliis nationibus perversis, qui nec Deum timebant, nec homines reverebantur; qui, cum nocte illa apud villam de Dunestaple paululum quievisset, ante lucem surgens versus Northantunum iter arripuit, omnesque domos et ædificia baronum divisis agminibus succendebat, spolia cum animalibus rapiebat, atque obviam sibi quæque destruens miserabile spectaculum cunctis hæc intuentibus præbebat; et, si forte dies malitiæ regis non satisfecit ad rerum desolationem, præcepit rex incendiariis suis sepes in itinere villasque injecto igne comburere, ut ex damnis inimicorum suorum visum suum saltem reficeret, et de rapina iniquitatis ministros quos habebat nequissimos sustentaret. Capti sunt omnes cujuscumque essent conditionis vel ætatis homines, quicumque extra cœmeterium reperiebantur, et variis cruciatibus afflicti ad gravissimam redemptionem cogebantur. Castellani, qui in munitionibus baronum erant, cum adventum regis cognovissent, castra vacua relinquentes ad latibula confugerunt, victualia hostibus supervenientibus cum spoliis et varia supellectilia deserentes; rex autem, in castris vacuis suos imponens, modo prædicto [2] ad Nothingam usque cum satellitibus suis nefandissimis properavit.

[1] *Girardum de Soteini.*] 'Girardus de Sotengaine, Flandrensis;' Coggeshale, p. 110.

[2] *Ad Nothingam usque ... properavit.*] His march is marked by the Itinerary thus; Newport Pagnell, Northampton, Rockingham, Melton Mowbray, Nottingham.

De rerum depopulatione in australi parte Angliæ.

Interim Willelmus, comes Saresbiriensis, et Falcasius[1] cum bellatoribus supradictis, quos rex apud sanctum Albanum dimiserat, assignaverunt castellanos de Windleshores, de Hartford, de Berchamestude, cum manu valida et armata, qui ad observandum intrantes civitatem Londinensem et egredientes operam darent et baronibus vitæ subsidium subtrahere laborarent; quo facto, ipsi per provincias de Essex, de Hertford, de Middlesex, de [2] Cantebrige et de Huntenduna pervagantes prædis et rapinis vacabant, villas tributarias efficiebant, homines capiebant, ædificia baronum comburebant, parcos et vivaria destruebant, pomeria succidebant, atque tandem usque in suburbio Londoniarum, injecto igne, prædam impretiabilem abduxerunt; cumque nuntii ex locis diversis venientes hæc omnia baronibus retulerunt, intuentes se mutuo dicebant, 'Dominus dedit, Dominus [3]abstulit,' et cætera. Eodem tempore Falcasius cepit municipium Willelmi Maudut de Hamslape, quarto kalendas Decembris. Eodem die capta est munitio de Tunebregge comitis de Clare a Roffensibus castellanis. Per idem tempus Falcasius ad castellum de Bedeford veniens a custodibus illud exegit, qui tandem septem dierum acceptis induciis, cum a domino suo Willelmo de Bello-campo infra dies memora-

A.D. 1215. Ravages of his army.

[1] *Falcasius cum bellatoribus.*] Their route is more particularly marked by Coggeshale, from whom it appears that Coggeshale, Bury St. Edmunds, Colchester, and Ely chiefly suffered; p. 110.

[2] *Cantebrige,*] wanting in *C.*

[3] *Abstulit.*] Paris adds, that the people, when they saw what was going on, exclaimed, 'Hæc facit charissimus in Christo filius papæ, qui suum vasallum tam liberum et nobile regnum inaudita novitate subjugantem tuetur. Proh dolor! qui mederi mundo languenti deberet, venenum manifeste in congregatione pauperum, quos debemus ecclesiam vocare, effundit.'

A.D. 1215. tos non haberent succursum, reddiderunt castellum Falcasio prædicto quarto nonas Decembris.

Qualiter castellum de Belvero regi Anglorum redditum fuerit.

A.D. 1216. Surrender of Belvoir castle.

Anno gratiæ MCCXVI., qui est annus regni regis Johannis decimus octavus, idem rex fuit in die Dominicæ nativitatis apud castrum de Nothingham, et in crastino castra movens ad villam de Langar venit et ibidem pernoctavit; mane autem facto, misit nuntios solemnes ad castrum de Belvero, et ab inclusis illud sibi reddi etiam cum [minis] exegit. Erant autem custodes castri prædicti Nicolaus clericus, filius Willelmi de Albeneio, Willelmus de Stodham et Hugo de Charneles, milites, qui protinus a commilitonibus suis consilium quæsiverunt, quid sibi foret agendum; dictum namque eis erat ex parte regis, quod, si unicam de castro reddendo haberet contradictionem, W. de Albeneio de cætero non comederet sed morte turpissima moriretur. Fuerunt itaque inclusis angustiæ undique, et quid agerent ignorabant; sed tamen communi omnium deliberatione in hoc consenserunt, ut dominum suum castellum reddendo a morte ignominiosa potius liberarent, quam retinendo dominum suum cum ipso castro amitterent. Tunc Nicolaus de Albeneio et Hugo de Charneles, assumptis secum castelli clavibus, apud Langar venientes ad regem tali conditione castellum reddiderunt, ut cum domino suo misericorditer ageret, et ipsi, salvis sibi equis et armis, sub protectione et pace securi permanerent. Rex autem in crastino, in die videlicet sancti Johannis evangelistæ, ad castellum veniens tradidit illud Gaufrido de Buteville et Olivero, fratribus et natione Pictaviensibus, accepto ab omnibus, qui in illo erant, fide-

litatis juramento de fideli obsequio, literasque patentes de indemnitate omnium rerum suarum et possessionum fecit omnibus exhiberi. A.D. 1216.

De variis pœnarum generibus, quibus affligebantur Christiani.

Interea quidam de exercitu regis ad Duvintonam, municipium Johannis de Lasci, venientes vacuum illud invenerunt, quod continuo, jubente rege, complanatum est; quo facto, rex, divisis cuneis nefandis partes aquilonares penetrans, ignem in ædificiis baronum accumulando, prædas animalium agendo, spolia rapiendo, omnia ferro devorando, quæque sibi obvia devastando contrivit. Cooperuerunt enim sicut locustæ universam superficiem terræ membra diaboli, qui ad hoc erant etiam a remotis partibus congregati, ut delerent a facie terræ ab homine usque ad pecus; discurrentes strictis ensibus ductisque cultellis villas, domos, cœmeteria, ecclesias perlustrabant, omnes spoliabant, ita quidem quod nec sexui muliebri nec parvulorum parcebant ætati; inimicos quoque regis, ubicumque reperiebantur, capti sunt et vinculis mancipati et ad gravissimam redemptionem coacti. Sacerdotes nihilominus ipsis altaribus adstantes, signum Dominicæ crucis manibus bajulantes, sacris vestibus emicantes, capiebantur, cruciabantur, spoliabantur, vulnerabantur; nec adfuit pontifex, sacerdos, vel levita, qui vulneribus inflictis oleum infunderet vel vinum. Milites vero et alios cujuscumque conditionis homines pecuniæ causa pari pœna affligentes, quosdam per renes et membra genitalia, alios per pedes et crura, nonnullos per manus, pollices et brachia suspendentes, exspuebant in oculis miserorum sal aceto permixtum, omnino non intelligentes, quod essent ad imaginem Dei

Wretched state of the country.

A.D. 1216. creati et Christi nomine insigniti; alios in tripodibus et craticulis super candentes prunas applicantes, ac demum in aqua congelata assata corpora balneantes, animas exhalare compulerunt, et, dum in cruciatu clamarent miserabiliter et gemerent horribiliter præ nimia pœnarum angustia miseri, non fuit qui misericordiam adhiberet, nec tortores aliud ab eis quam pecuniam exigebant. Multi, qui terrenam habuerunt substantiam, dederunt eam tortoribus suis, nec credebatur eis cum omnia contulissent; alii, qui nil habebant, multa promittebant, ut sic saltem per spatium temporis brevissimum experta differrent supplicia. Hæc fuit in Anglia persecutio generalis, dum patres a filiis, fratres a fratribus, cives a civibus, ad supplicia vendebantur. Nundinæ cum mercimoniis cessabant, res venales in cœmeteriis agebantur; agricultura quievit, nec quisquam ecclesiarum limites egredi ausus erat. Inter hæc omnia, quæ baronibus inferebantur, convitia, jacebant ipsi in [1] villa Londoniarum mulierum more parturientium, sollicite cogitantes de cibariis et poculis, si quid eis apponeretur insolitum, quod sublato fastidio illis novum tribueret appetitum; sed, illis dormientibus, rex non dormivit, dum terras eorum et possessiones omnes, castra et municipia, a mari australi usque ad mare[2] Scoticum in suam potestatem recepit.

Quibus rex castra tradidit, quæ nuper subegerat.

John appoints governors to the taken castles.

Cumque rex, ut dictum est, de rebus baronum pro libitu suo disposuisset, totam terram inter flumen Theise et Scotiam cum rebus et castris tradidit Hugoni de Bailliol et Philippo de Hulecotes, assignatis illis militibus et armatis, qui ad

---

[1] *Villa Londoniarum.*] 'Urbe Londini' in *C.*

[2] *Mare Scoticum.*] For the excesses committed by John and his army in Scotland compare Melros. Chron. p. 189, *seqq.*

illius patriæ defensionem sufficerent. In pago Eboracensi rerum et castrorum custodes constituit Robertum de Veteri-ponte, Brienum de Insula et Gaufridum de Luci, cum armatis sibi assignatis. Willelmo, comiti Albemarliæ, tradidit castrum de Rokingham, de Sauveia, et castellum Willelmi de Colevilla, quod Biham appellatur. Falcasio commisit castrum de Oxonia, de Norhantona, de Bedeford, et de Cantebregge. Ranulpho Teuthonico tradidit castellum de Berchamstede; et castrum de Hertford Waltero de Godarville, militi de familia Falcasii. His itaque et aliis omnibus totius regni Angliæ dedit rex in mandatis, ut, sicut corpora propria et sua omnia diligebant, res omnes baronum, castra scilicet, ædificia, villas, parcos, vivaria, stagna et molendina, quemadmodum ipse jam inceperat, ipsi rem inceptam simili rabie consummarent; at illi, regiis non ausi repugnare mandatis, in rebus sibi injunctis ita sæviebant, quod de magnatum ædibus ac bonis aliis, cunctis cernentibus, lamentabile spectaculum præbuerunt; sicque rex de partibus aquilonis rediens ita suæ voluntati omnia disposuit, quod vix duo municipia, id est, Muntsorel et aliud quod fuit Roberti de Ros in Eboracensi provincia, in potestate baronum remanserunt. His omnibus regionibus miserabili cæde subactis, per confinia Walliæ australes tendebat ad partes, ubi in cunctis sibi adversantibus crudeliter desæviens plura inimicorum suorum castra obsedit et cepit, quorum quædam subvertere, quædam, impositis viribus armatorum, sub sua potestate redegit. A.D. 1216.

De excommunicatione in barones lata in specie.

Circa dies istos summus pontifex barones Angliæ, quos prius excommunicaverat in genere, The barons excommunicated by name.

A.D. 1216. The barons excommunicated by name.

ad instantiam regis Anglorum, per subscriptas literas excommunicavit nominatim et in specie sub hac forma; [1]'Innocentius episcopus, abbati de Abbendune, archidiacono Pictaviensi, et magistro Roberto, officiali Norwicensis ecclesiæ, salutem. Ad vestram volumus pervenire notitiam, quod nos nuper in generali concilio constituti excommunicavimus et anathematisavimus ex parte omnipotentis Dei, Patris et Filii et Spiritus Sancti, auctoritate quoque beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus ac nostra, barones Angliæ cum adjutoribus et fautoribus suis, qui Johannem, illustrem regem Anglorum, cruce signatum et vasallum Romanæ ecclesiæ, persequuntur, molientes ei regnum auferre, quod ad Romanam ecclesiam dignoscitur pertinere. Insuper excommunicamus et anathematisamus omnes illos, qui ad occupandum vel invadendum regnum ipsum, aut impediendum euntes in ejusdem regis succursum, operam vel opem impenderunt, et terras eorundem baronum ecclesiastico subjicimus interdicto. Aggravamus etiam in eosdem fortius manus nostras, si nec sic a suo destiterint iniquo proposito, cum in hac parte pejores sint Saracenis; decernentes ut, si quis clericus cujuscumque dignitatis aut ordinis prædictas excommunicationis aut interdicti sententias violare præsumpserit, anathematis se noverit mucrone percussum, et, ni quantocius resipuerit, ab omni officio et beneficio deponendum. Quocirca discretioni vestræ per apostolica [2]scripta præcipiendo mandamus, quatenus per totam Angliam publicare faciatis præscripta, eademque faciatis auctoritate nostra, sublato cujuslibet conditionis et appellationis obstaculo, inviolabiliter observari.

[1] *Innocentius.*] Rymer, i. p. 139.

[2] *Scripta.*] 'Eademque faciatis auctoritate nostra,' *C.*

Volumus etiam nihilominus et mandamus, ut quosdam barones Angliæ, quos venerabilis frater noster Wintoniensis episcopus et dilecti filii abbas de Reding et magister Pandulphus, subdiaconus et familiaris noster, delegati a nobis, excommunicatos personaliter nominaverunt, quia ipsos in præscriptis culpabiles invenerunt, videlicet, cives illos Londinenses, qui fuerunt principales prænominatæ perversitatis auctores, et Robertum filium-Walteri, S. comitem Wintoniensem, R. filium ejus, G. de Mandevilla et Willelmum fratrem ejus, R. comitem de Clare, et G. filium ejus, H. comitem de Hereford, R. de Percy, E. de Vesci, J. constabularium Cestriæ, Willelmum de Mubrai, Willelmum de Albeneio, W. filium ejus, R. de Ros et W. filium ejus, P. de Brus, R. de Cressi, Johannem filium ejus, Ranulphum filium-Roberti, R. comitem Bigod, H. filium ejus, Robertum de Ver, [1] Fulconem filium-Warini, W. Malet, W. de Monte-acuto, W. filium-Mareschalli, W. de Bello-campo, S. de Kime, R. de Monte-Begonis, et Nicolaum de Stutevilla, necnon et alios in prædictorum præjudicium sententia nominatim expressos, cum complicibus et fautoribus eorundem, auctoritate apostolica excommunicatos per totam Angliam publice denuntiare faciatis et ab omnibus arctius evitari; singulis diebus Dominicis et festivis solemniter innovari hujusmodi sententiam facientes ac denuntiantes inviolabiliter observari; civitatemque Londinensem ecclesiastico suppositam interdicto, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Magistrum etiam Gervasium, Londinensem cancellarium, qui, sicut a judicibus præfatis accepimus, dicti regis et suo-

A.D. 1216. The barons excommunicated by name.

---

[1] *Fulconem filium-Warini.*] 'Fulconem filium-Marescalli,' *C.*

A.D. 1216. rum manifestissimus exstitit persecutor, excommunicatum publice denuntietis, ac suspensum graviori etiam pœna, nisi congrue satisfecerit, puniendum. Quod si non omnes, et cætera. Datum Laterani decimo septimo kalendas Januarii, pontificatus nostri anno decimo octavo.'

De exsecutione sententiæ prædictæ.

The sentence on the barons enforced.

Cumque judices prædicti literas memoratas accepissent, scripserunt omnibus Angliæ ecclesiis cathedralibus sive conventualibus sub hac forma; [1]'Innocentius episcopus, et cætera. Hujus igitur auctoritate mandati vobis districte præcipiendo mandamus, quatenus barones Angliæ, cum omnibus adjutoribus et fautoribus suis, qui dominum Johannem regem Angliæ persequuntur, et omnes illos, qui ad occupandum vel invadendum regnum ipsum, vel impediendum euntes in ejusdem regis succursum, operam vel opem impenderunt, excommunicatos denuntietis, et terras eorundem baronum ecclesiastico interdicto suppositas publicetis. Denuntietis etiam excommunicatos omnes barones, qui in præmisso domini papæ rescripto personaliter nominantur, cum aliis omnibus in prædictorum judicum sententia nominatim expressis, videlicet, Walterum de Nortuna, Osbertum filium-Alani, Oliverium de Vallibus, H. de Braibrock, R. de Ropele, W. de Hobregge, W. de Mauduit, Mauritium de Gant, R. de Berkele, Adam de Lincolnia, R. de Mandevilla, W. de Lanvaleie, Philippum filium-Johannis, Willelmum de Tuintune, W. de Huntingfeld, Alexandrum de Puintuna, R. de Munfichet, R. de Greslei, Galfridum constabularium de Meantuna, W. archidiaconum de

[1] *Innocentius.*] Rymer, from Mat. Paris; i. p. 139.

Hereford, J. de Fereby, R. capellanum Roberti filii-Walteri, Alexandrum de Suttuna, W. de Colevilla, R. filium ejus, Osbertum de Bobi, Osbertum Giffard, Nicolaum de Stutevilla, Thomam de Muletune, cives illos Londinenses, magistrum G. cancellarium, et civitatem Londinensem ecclesiastico suppositam interdicto publice denuntietis. Has vero excommunicationis et interdicti sententias in ecclesiis vestris tam conventualibus quam parochialibus ad vos pertinentibus publicari ac singulis diebus Dominicis et festivis faciatis solemniter innovari, ita diligenter singula capitula mandati apostolici exsequentes, et quantum ad vos pertinet firmiter observantes, ne in pœnam canonicam et contumacibus debitam incidatis. Valete.' His igitur excommunicationis et interdicti sententiis per totam Angliam in brevi publicatis, cum ad omnium notitiam pervenissent, sola civitas Londoniarum per contumaciam multiplicem illas adeo contemnendo despexit, quod nec eas barones observare nec prælati publicare decreverunt; dicebant enim generaliter, omnes literas falsa suggestione fuisse impetratas et ideo nullius eas esse momenti, et ex hoc maxime, quod non pertinet ad papam ordinatio rerum laicarum, cum Petro apostolo et ejus successoribus non nisi ecclesiasticarum dispositio rerum a Domino sit collata [1]potestas; itaque, ad interdicti sive excommunicationis sententiam nullum penitus habentes respectum, per totam civitatem celebrarunt divina, signa pulsantes et vocibus altisonis modulantes.

A.D. 1216. The sentence on the barons enforced.

[1] *Potestas.*] Paris breaks out in this place into a violent invective against Rome and her bishops, as followers of contention, and not Peter; 'quantum dissimiles Petro, qui sibi Petri usurpant partem!'

De depopulatione Eliensis insulæ.

A.D. 1216. Isle of Ely wasted.

Eodem[1] tempore Walterus Bucc cum Brabantiis suis, versus [2]Herebeie Eliensem intrans insulam, ab omnibus ecclesiis in illa constitutis homines rapiens crudelissimo cruciatu ad gravissimam redemptionem coegit; nec erat refugium, ubi vel substantiam vel corpus proprium a periculo liberaret, comes namque Saresbiriensis et Falcasius cum Savarico de Malo-leone e regione venientes, per pontem de Stunteneia insulam ingressi, omnia depopulando, ecclesias omnes spoliando, prædictorum reliquias prædonum penitus rapuerunt. Cathedralem denique strictis ensibus ingressi ecclesiam, post gravissimam et spoliationem, ne igne concremaretur, prior loci eam ducentis et novem marcis argenti vix redemit. Dominus præterea Stephanus Ridel ab ecclesia violenter extractus omnia perdidit quæ habebat, equos videlicet et libros, utensilia omnia et vasa; corpus quoque proprium, datis centum marcis, a pœnarum cruciatu vix liberavit. Milites autem numero quindecim in insula capti sunt, cum aliis hominibus multis diversæ conditionis. Ditiores milites et nobiliores, licet cum labore, super glaciem evadentes ad urbem Londoniarum aufugerunt; quidam vero eorum, deficientibus equis in via præ lassitudine, capti sunt, iter peragere non valentes. Et sic deinde omnia, quæ in insula erant, prædonum usibus sine contradictione cesserunt.

[1] *Eodem tempore.*] Compare Coggeshale, p. 110.

[2] *Herebeie;*] 'i. e. the station of the army, and was the old fortification where the Conqueror's army lay;' Tyrrell, ii. p. 790.

Qualiter barones Angliæ Lodowicum elegerunt in regem.

Circa hos denique dies, cum barones Angliæ, qui jam omnia amiserant quæ propensius in hoc seculo diligebant, sicut ex præmissis evidenter apparet, et qui spem boni melioris penitus non habebant, ut per se recuperarent amissa, tacti sunt dolore cordis intrinsecus et, quid agerent, [1]ignorabant; tandem [2]communi omnium deliberatione decretum est, ut aliquem potentem in regem eligerent, per quem possint ad possessiones et libertates pristinas revocari, cumque aliquandiu quem eligerent hæsitassent, demum in hoc pariter consenserunt, ut Lodowicum filium Philippi, regis Francorum, sibi præficerent et ipsum in regem Angliæ sublimarent. Ratio autem eorum erat, quod transmarina multitudo, quibus rex Anglorum vallatus incessit, si per Lodowicum et patrem suum, de quorum potestate maxima pars eorum fuit, privatus esset, dum a cismarino dictus rex privaretur et transmarino subsidio, ipse quasi solus remaneret imbellis. Cumque, licet sententia omnibus placuisset, miserunt [per] solemnes nuntios, S. videlicet comitem Wintoniensem et Robertum filium-Walteri, ad regem Philippum et ad Lodowicum filium ejus, literas omnium baronum sigillis munitas, obnixius implorantes patrem, ut filium mitteret in Anglia regnaturum, et filium, ut veniret illico coronandus. Nec mora, sed

A.D. 1216. Louis of France elected king by the barons.

---

[1] *Ignorabant.*] Paris here indulges in some very strong abuse of John; 'Væ tibi Johannes, regum ultime Anglorum, principum abominatio!' etc.; the origin of which, according to Pym, is to be found in the king's having seized the lands and abbey of S. Alban's because the abbot refused to proceed with the celebration of divine service during an interdict; Records, ii. p. 286.

[2] *Communi omnium deliberatione decretum est.*] 'Cum omni deliberatione decretum,' *C.*

A.D. 1216. nuntii cum festinatione ad regem Francorum et filium ejus Lodowicum venientes literas eis prædictas porrexerunt; quibus diligenter inspectis et sagaciter intellectis, rex nuntiis respondit, se filium suum non missurum antequam a baronibus ad majorem securitatem optimos haberet obsides, viginti quatuor ad minus, de nobilioribus totius regni. Nuntii vero hæc audientes citissimo volatu baronibus responsum, quod acceperant, remiserunt; at illi, aliud refugium non habentes, regi Francorum pro libitu suo obsides direxerunt numero supradicto. Quibus receptis et apud Compendium sub salva custodia deputatis, animatus est aliquantulum Lodowicus, iterque suum disponere cum festinatione vacavit, quod super omnia affectabat; sed, quoniam motio ipsius Lodowici ad tam arduum expediendum negotium fieri præcipitanter non potuit, misit quosdam præcursores suos in Angliam ante faciem suam, per quos baronibus spem conferret et fidelitatem eorum experiretur. Nomina autem eorum hæc sunt, castellanus de sancto Audomaro, castellanus de Arraz, Hugo Thacun, Eustachius de Nevilla, Baldewinus Bretel, W. de Wimes, Egidius de Melun, W. de Bello-monte, Egidius de Hersi, Biset de Fersi; hi omnes cum sequela magna militum et clientum per Thamisiæ flumen descendentes cum ingenti baronum lætitia ad urbem Londoniarum pervenerunt tertio kalendas Martii. Eodem tempore Stephanus, Cantuariensis archiepiscopus, Romæ, data cautione quod staret judicio domini papæ de rebus superius expressis, a sententia suspensionis absolutus est, ita tamen, quod ante pacem inter regem et barones Angliæ plene reformatam Angliam non intraret.

De innovatione sententiæ factæ in barones pro contumacia.

Per idem tempus, instante festo Paschali, cum abbas Abbenduniæ et conjudices ejus contumaciam baronum et Londinensis civitatis cognovissent, manus suas gravius in eosdem extendentes, iterato edicto, omnibus Angliæ ecclesiis conventualibus dederunt in mandatis, ut latam sententiam sub hac forma publicarent; 'H. Dei gratia abbas Abbendunensis, et cætera. Exsequentes mandatum apostolicum nobis sic impositum, sicut tenor literarum nostrarum, quas nuper vobis transmisimus, vobis plenius intimavit, sancti Pauli sanctique Martini capitulis, G. de Boclande ejus ecclesiæ decano, et conventui Sanctæ Trinitatis Londinensis, literas nostras, domini papæ rescripti verba continentes, non solum semel sed sæpe misimus, eis, auctoritate apostolica districte præcipientes, ut excommunicationis et interdicti sententias latas in persequentes dominum regem et civitatem Londoniarum diligenter publicantes inviolabiliter observarent; qui adeo irreverenter apostolicum vilipendere mandatum [præsumunt], quod easdem sententias publicare vel etiam observare per contumaciam contempserunt, in divinis obsequiis excommunicatis scienter communicantes, sententiarum domini papæ violatores et mandati ejus contemptores manifestos omnino se in omnibus exhibendo; de quibus per patentes literas capituli sancti Pauli sanctique Martini, [per] clericos et nuntios ejusdem decani nobis specialiter destinatas, et per alias sufficientes probationes, plenam habemus certitudinem et constantem. Præterea de regno Francorum quidam nobiles advenerunt cum armata manu militum

A.D. 1216. Edict of the abbot of Abingdon against the barons.

A.D. 1216. et clientum, quos omnes procul dubio eadem excommunicationis sententia volumus esse ligatos, nam contra dominum regem et sanctam Romanam ecclesiam invadunt regnum Angliæ, quotidie deprædantes illud, et pro parte detinent occupatum, quod est cunctis in Anglia et multis alibi manifestum; quocirca jam dictos nobiles, castellanum videlicet de sancto Omero, Hugonem Thacun, Eustachium de Nevilla, castellanum de Arraz, castellanum de Beaumeis, Nevolim de Arraz, Baldewinum Bretel, W. de Wimes, Ægidium de Melum, W. de Bellomonte, Ægidium de Hersi, Biset de Feresi, cum complicibus suis et omnibus illis qui contra regem ad occupandum vel invadendum regnum Angliæ opem vel operam impenderunt, insuper sæpedictum decanum, necnon et omnes canonicos et clericos cujuscumque dignitatis aut ordinis de ecclesiis præfatis et civitate, ad quorum notitiam mandatum pervenerit, vel qui se absentaverunt, vel quocunque modo procuraverunt quo minus perveniret ad illos, auctoritate apostolica, qua fungimur in hac parte, denuntiamus excommunicatos; vobis eadem auctoritate injungentes, quatenus omnes supradictos excommunicatos publice denuntietis et faciatis per totam parochiam vestram publicari, tam decanum quam nobiles supradictos personaliter nominando, ita circa hoc et illud, quod in primis literis vobis directum continetur mandatum, solliciti existentes, ne penes summum pontificem, quod absit, possitis redargui de negligentia, sed de diligentia potius commendari. Valete.'

Ut Lodowicus literas consolatorias baronibus miserit.

Letter of Louis to the barons.

Hac quoque tempestate Lodowicus baronibus et civibus Londoniis commorantibus in hæc

verba scripsit; [1]'Lodowicus, filius Philippi regis primogenitus, universis fidelibus et amicis suis, qui sunt Londoniis, salutem et sinceram dilectionem. Sciatis certissime, quod ipsa Dominica instantis Paschæ erimus apud Calesiam parati per Dei gratiam transfretare. Super eo, quod vos in omnibus negotiis meis strenue et viriliter habuistis, vobis refero gratias copiosas; vos attente rogantes et attentissime requirentes, quatenus, sicut semper fecistis, adhuc vos fortiter et strenue teneatis. Volumus enim quod certi sitis, quod in brevi habebitis nos in succursum vestrum; et vos attente rogamus, ut super his nullis aliis suggestionibus falsis vel literis aut nuntiis credatis, credimus enim quod super his falsas literas habebitis aut nuntios seductores. Valete.' Eodem tempore exierunt ab urbe Londinensi barones cum militibus, qui nuper de regno Franciæ advenerant, ad equestrem ludum cum hastis tantum et lineis armaturis; cumque equos cursim agitantes et se mutuo cum hastis ludendo percutientes diem aliquantulum protraxissent, quidam ex Francigenis hastam, quam tenebat, ludendo dirigens in Gaufridum de Mandevilla, comitem Essexiæ, ipsum lethaliter [2]vulneravit; at idem comes mortem suam percussori suo, post dies paucos in dolorem multorum moriens, condonavit. A.D. 1216.

Qualiter Walo legatus ad regem Francorum venit.

Sub his diebus [3]magister Walo a domino papa missus venit in Franciam, ut Lodowici progressum in Angliam auctoritate apostolica impediret; Legate sent by the pope to the French king.

[1] *Lodowicus.*] Rymer, from Mat. Paris; i. p. 140.

[2] *Vulneravit,*] 'uno die ante caput Quadragesimæ; sepultus est apud prioratum Sanctæ Trinitatis Londoniensis;' Coggesh. p. 110.

[3] *Magister Walo.*] Compare the account by Brito, Rec. des Hist. xvii. p. 100.

A.D. 1216. qui, cum ad regem Philippum pervenisset, porrexit ei literas ex parte domini papæ deprecatorias, in quibus continebatur, ne permitteret filium suum Lodowicum Angliam hostiliter adire vel regem Anglorum inquietare in aliquo, sed ipsum ut Romanæ ecclesiæ vasallum protegeret et diligeret, cujus regnum ad Romanam ecclesiam ratione dominii pertinebat. Rex autem Francorum, cum hæc verba intellexisset, incontinenti respondit, 'Regnum Angliæ patrimonium Petri nunquam fuit, nec est, nec erit. Rex enim Johannes, multis retroactis diebus, volens fratrem suum regem Richardum a regno Angliæ injuste privare, et inde de proditione accusatus et coram eo convictus, damnatus fuit per judicium in curia ipsius regis, quam sententiam pronuntiavit Hugo de Pusaz, episcopus Dunelmensis; et ita non fuit verus rex, nec potuit regnum dare. Item, si aliquando fuit verus rex, postea regnum forisfecit per mortem Arthuri, de quo facto condemnatus fuit in curia nostra.' Item dixit, quod nullus rex vel princeps potest dare regnum suum sine assensu baronum suorum, qui regnum illud tenentur defendere; et, si papa hunc errorem tueri decreverit, perniciosissimum regnis omnibus dat [1]exemplum. Tunc quoque magnates omnes uno ore clamare cœperunt, quod pro isto articulo starent usque ad mortem, ut videlicet rex vel princeps per solam voluntatem suam posset regnum dare vel tributarium facere, unde nobiles regni efficerentur servi. Acta autem sunt hæc apud Lugdunum die decimo quinto post Pascha.

[1] *Exemplum.*] Coggeshale writes, that, when John found that Louis was resolved to come over, he sent the bishop of Winchester and others to remonstrate with Philip, 'sed inexauditi sunt reversi;' p. 111.

Qualiter idem legatus Lodowico interdixit ne iret in Angliam.

In crastino itaque, procurante rege Francorum, supervenit Lodowicus ad colloquium, et torvo vultu respiciens legatum juxta patrem suum resedit; quo facto, legatus multis precibus cœpit rogare Lodowicum, ne iret in Angliam ad invadendum vel occupandum patrimonium Romanæ ecclesiæ, et patrem ejus, ut prius fecerat, ne ipsum ire permitteret. Rex autem Francorum legato protinus respondit dicens, 'Ego domino papæ et ecclesiæ Romanæ devotus semper fui et fidelis, et in omnibus agendis suis negotia sua omnia efficaciter huc usque promovi, sed nec modo per consilium meum vel auxilium filius meus Lodowicus contra Romanam ecclesiam aliquid attentabit; veruntamen, si jus aliquod sibi Lodowicus de regno Angliæ vendicat, audiatur, et quod justum fuerit concedatur eidem.' Ad hæc miles quidam, quem Lodowicus procuratorem suum constituerat, surgens, audientibus cunctis respondit, 'Domine rex, res notissima est omnibus, quod Johannes, dictus rex Angliæ, pro Arthuri nepotis sui proditione, quem propriis manibus interemit, in curia vestra per judicium parium suorum ad mortem sit condemnatus, ac postmodum a baronibus Angliæ pro multis homicidiis et enormitatibus aliis, quas ibidem fecerat, ne regnaret super eos reprobatus, unde iidem barones werram contra eum jam moverunt, ut ipsum a solio regni immutabiliter depellant. Præterea rex sæpe dictus, præter assensum magnatum suorum, regnum Angliæ domino papæ contulit et ecclesiæ Romanæ, ut iterum illud reciperet ab eis tenendum sub annuo tributo mille marcarum. Et si

A.D. 1216. Louis forbidden to proceed to England.

A.D. 1216. coronam Angliæ sine baronibus alicui dare non potuit, potuit tamen dimittere eam; quam statim cum resignavit, rex esse desiit, et regnum sine rege vacavit. Vacans itaque regnum sine baronibus ordinari non debuit; unde barones elegerunt dominum Lodowicum ratione uxoris suæ, cujus mater, regina scilicet Castellæ, sola ex omnibus fratribus et sororibus regis Angliæ vivens fuit.' Tunc legatus proposuit, quod rex Johannes erat cruce signatus, unde ex constitutione generalis concilii pacem habere debuit usque in quatuor annos, et omnia sub protectione sedis apostolicæ secura permanere; unde medio tempore Lodowicus non debuit werram dicto regi movere, nec eum a regno privare. Ad hæc procurator Lodowici respondit, 'Rex Johannes ante crucem sumptam werram moverat domino Lodowico, et castrum de Buncham obsederat et illud destruxerat; Ariam similiter ceperat et ex maxima parte illam combusserat, et inde milites multos et servientes captivos abducens adhuc detinet incarceratos; castrum quoque de Liens obsedit et ibi multos interfecit; comitatum de Gisnes, qui de ligio domini Lodowici feodo est, ferro et flamma devastavit; et adhuc etiam post crucem sumptam in werra est contra dominum Lodowicum, unde justum bellum potest movere contra ipsum.' Legatus itaque his rationibus non contentus prohibuit, sicut prius, sub pœna excommunicationis, ne Lodowicus Angliam intrare præsumeret, et patrem ejus, ne ipsum ire permitteret. His auditis, Lodowicus patri suo dixit, 'Domine, etsi ego homo vester ligius sum de feodo quod mihi dedisti in partibus cismarinis, de regno Angliæ ad vos non pertinet statuere quicquam; unde me subjicio judicio parium meorum, si de-

betis cogere me ne prosequar jus meum, et praecipue tale jus, de quo mihi non potestis justitiam exhibere. Rogo itaque vos ne propositum meum præpediatis quin prosequar jus meum, quia pro hæreditate uxoris meæ usque ad mortem, si necessitas coegerit, decertabo;' et his dictis Lodowicus cum suis a colloquio recessit. Quod videns legatus rogavit regem Francorum, ut salvum sibi conductum præberet usque ad mare; cui rex respondit, 'Per terram nostram propriam conductum libenter præstabo; sed si forte incideris in manus Eustachii Monachi, vel aliorum hominum Lodowici, qui custodiunt semitas maris, non mihi imputes si quid tibi sinistri contingat.' Hæc audiens legatus iratus a curia recessit. A.D. 1216.

Qualiter Lodowicus, accepta a patre licentia, in Angliam venit.

Lodowicus postea in crastino sancti Marci evangelistæ apud Melun veniens ad patrem suum, rogavit eum cum lachrymis, ne sui itineris propositum impediret; addidit etiam, quod baronibus Angliæ juramentum præstiterat, quod ipsis veniret in succursum, unde præelegit ad tempus excommunicari a papa, quam crimen incurrere falsitatis. Videns autem rex constantiam filii sui et animi angustiam licentiam concessit illi et cum benedictione dimisit. Tunc Lodowicus, missis ad curiam Romanam nuntiis, qui ibi jus, quod sibi de regno Angliæ vendicabat, coram domino papa protestarentur, sub omni celeritate cum comitibus, baronibus, militibus et servientibus multis, qui secum iter Anglicanum juraverant, festinavit ad mare, ut legatum in Angliam præveniret. Venientes igitur universi ad Caleis portum, invenerunt ibi sex- Louis lands in the Isle of Thanet.

A.D. 1216 centas naves et quater viginti coggas bene paratas, quas Eustachius Monachus contra adventum Lodowici ibidem congregaverat, illasque cum festinatione [1]omnes ingressi Neptuno sese commiserunt, atque velis patentibus æquora sulcantes in Tanet insulam in loco, qui Stanhore dicitur, [2]duodecimo kalendas Junii [3]appulerunt. Erat tunc rex Johannes apud Doveram cum exercitu suo, sed, quoniam alienigenis fuit stipendiariis vallatus et militibus transmarinis, Lodowico applicanti non est ausus occurrere, ne forte in necessitate belli ipsum relinquentes ad Lodowicum sese transferrent ; unde præelegit ad tempus recedere, quam dubium certamen inire. Fugit ergo rex a facie Lodowici, relinquens Doverense castrum sub custodia Huberti de Burgo ; nec cessavit donec prius ad Guldeford, ac deinde ad Wintoniam usque, fugiendo pervenit. At Lodowicus, cum neminem sibi resistere cognovisset, apud Sandwicum de navibus exiens provinciam totam, præter Doverense castrum, sibi continuo [4]subjugavit. Deinde Londonias veniens cum ingenti omnium baronum

---

[1] *Omnes ingressi.*] Brito relates, that a storm dispersed the fleet and the greater part were obliged to put back, so that Louis landed with but a small division of his army ; nevertheless that John, who had determined, as he said, to engage him before his troops recovered from their voyage, on seeing Louis nothing loth to fight, withdrew his forces, although superior to those of his adversary by three times the number.

[2] *Duodecimo kalendas Junii.*] 'Die sabbati post ascensionem Domini, scil. xiv. kal. Jun. ;' Coggeshale, p. 111. Ascension day in this year fell on the 19th of May (xiv. kal.), so that the reading in the text is the correct one.

[3] *Appulerunt.*] Soon after his arrival he wrote to Alexander, abbot of S. Augustine, Canterbury, who, with others, had been ordered by the pope to pronounce sentence of excommunication against him, claiming an hereditary right to the kingdom of England through the queen of Castille ; the letter is given by Thorn, col. 1868, and in Rymer, i. p. 140.

[4] *Subjugavit.*] Paris adds, that on his way to London he took Rochester castle ; Brito, with less probability, that he returned from London to besiege it.

lætitia [1]susceptus est; cepit ibique homagia et fidelitatem ab omnibus baronibus ac civibus, qui ibidem exspectaverant ipsius adventum. Ille vero tactis sacrosanctis evangeliis juravit, quod singulis eorum bonas leges redderet simul et amissas hæreditates; scripsit etiam regi Scotorum, et cunctis magnatibus Angliæ, qui nondum sibi homagium fecerant, ut ad ejus fidelitatem venirent vel a regno Angliæ cum festinatione recederent. Quid plura? concurrebant ad ejus edictum Willelmus comes Warrennæ, W. comes Arundel, W. comes Saresbiriensis, W. Mareschallus juvenis, et alii multi cum illis, regem Johannem deserentes, quasi plena jam securitate concepta quod Lodowicus regnum Angliæ obtineret. Constituit autem dictus Lodowicus magistrum Simonem de Langetuna cancellarium suum, cujus prædicatione tam cives Londinenses quam barones omnes excommunicati divina celebrare fecerunt, qui etiam ipsum Lodowicum ad consensum traxerunt. A.D. 1216.

Qualiter Walo legatus, Lodowicum sequens, in Angliam venit.

Eodem tempore, cum Walo legatus de progressu Lodowici in Angliam certificatus fuisset, ipse, ut diligens mandati exsecutor apostolici, ipsum secuturus transfretavit atque illæsus inter hostes transiens [2]apud Gloverniam ad regem Johannem pervenit; quem rex cum magna alacritate suscipiens spem suam totam in eo posuit hostibus resistendi. At legatus, episcopis, abbatibus, cum clericis, quos habere poterat, convocatis, Lodowicum nominatim cum

The pope's legate follows him to England.

[1] *Susceptus est,*] 'quinta feria Pentecostes' (the 2nd June); Coggeshale, p. 111, *note*.

[2] *Apud Gloverniam.*] The king was at Gloucester on the 21st of July and the 17th and 18th of August; Itinerary.

A.D. 1216. complicibus et fautoribus suis, et præcipue magistrum Simonem de Langetuna, pulsatis campanis et candelis accensis excommunicavit, præcipiens ipsis episcopis et aliis universis, ut singulis Dominicis diebus ac festivis per totam Angliam sententiam publicarent; sed ad hæc magister Simon de Langetuna et magister Gervasius de Hobregge, ecclesiæ sancti Pauli Londinensis præcentor, cum quibusdam aliis, dixerunt, se pro jure et statu Lodowici appellasse, unde sententiam illam irritam habuerunt et inanem. Eodem tempore recesserunt a rege Johanne milites omnes et servientes de regione Flandrensi et finibus transmarinis, præter solum Pictavienses, quorum quidam Lodowico adhæserunt, nonnulli vero ad propria remearunt.

Qualiter Lodowicus australes Angliæ provincias subjugaverit.

Louis reduces the south of England.

Sub diebus istis Lodowicus ab urbe Londoniarum in maximo militum tumultu exiens Cantiæ provinciam hostiliter invasit, eamque sibi totam, præter Doverense castrum, nemine resistente subegit. Deinde progrediens Suthsexam cum villis et munitionibus potenter obtinuit, ubi juvenis quidam, [1]Willelmus nomine, Lodowico fidelitatem facere contemnens, congregatis mille sagittariis, loca deserta et nemorosa, quibus illa abundat regio, petivit, atque toto hostilitatis tempore Francigenis nimis infestus multa ex eis millia interfecit. Lodowicus tandem [2]Wintoniam veniens civitatem sibi cum

[1] *Willelmus nomine.*] 'Willelmus de Colingehame nomine;' Mat. Paris.

[2] *Wintoniam veniens civitatem.*] Coggeshale tells us that he expected to find John at Winchester; but that the king, hearing of his approach, 'draconem suum deposuit et aufugit,' but not before he had set fire to the town in four places. It appears by the Itinerary that John had left Winchester on the 5th June.

castello et tota provincia subjugavit. Hugo de Nevilla ad Lodowicum veniens reddidit ei castellum de Merleberge et homagium fecit. Deinde ad Hodiam, municipium episcopi Wintoniensis, Lodowicus se conferens turrim obsedit. Erant autem in ea tres tantum milites et decem servientes, qui constanter defensioni vacabant; nam die tertio postquam Francigenæ machinas suas in orbem turris collocassent et insultus acerrimos et crebros fecissent, exierunt de turri dicti tres milites et tot servientes, atque ex adversa parte totidem occupantes milites et clientes sine sui læsione in turrim sese receperunt. Denique, completis in obsidione octo diebus, reddiderunt turrim Lodowico et egressi sunt numero tredecim tantum, salvis sibi equis et armis, in magna admiratione Francorum. Cesserunt igitur in potestatem Lodowici omnes provinciæ australes, præter sola castella de Dovera et Windleshores, quæ optime militibus munita ad Lodowici sese præparabant adventum. Interea Willelmus de Mandevilla, Robertus filius-Walteri et Willelmus de Huntingefeld, in multitudine gravi militum et clientum, provincias de Estsexe et de Suthfolc Lodowico subjugarunt. Inter hæc omnia rex Johannes [1]castella de Walingeford, de Corf, de Warham, de Bristollo, de Divisis, et alia, quæ longum est dinumerare, militibus, victualibus et armis optime munivit. A.D. 1216.

Quid nuntii Lodowici Romæ egerint.

Circa dies istos nuntii Lodowici, quos ad curiam Romanam miserat, eidem scripserunt sub hac forma; ' Excellentissimo domino suo

Account of the proceedings of Louis' ambassadors at Rome.

[1] *Castella de Walingeford, de Corf, . . . de Divisis.*] Compare Patent Rolls, pp. 186, b. 187, b. 189, b. where are writs relating to the garrisoning the castles of Wallingford, Corfe, and Devizes.

A.D. 1216. Lodowico, domini regis Francorum primogenito, D. de Corbolio, J.[1] de Montevisito, et G. Limeth, nuntii, salutem et fidele servitium. Noverit excellentia vestra, quod nos die Dominica ad mensem Paschæ venimus ad dominum papam, salvis personis et rebus nostris, et eodem die intravimus statim ad ipsum, quem hilarem invenimus sed vultu tristem se nobis exhibuit; et, præsentatis literis nostris et proposita salutatione ex parte vestra, ipse nobis respondit, quod dominus vester non sit dignus salutatione nostra. Ego vero statim respondi, 'Pater, credo quod, auditis rationibus et excusationibus domini nostri, invenietis eum dignum salutatione vestra, utpote Christianum, catholicum, vobis et Romanæ ecclesiæ semper devotum;' et sic illo die a præsentia domini papæ recessimus, sed in recessu nostro benignissime nobis dixit dominus papa, quod nos libenter audiret quando et quoties vellemus. Sequenti die Martis dominus papa misit servientem quendam ad hospitium nostrum, ut veniremus ad ipsum, et statim venimus ante eum; et ipse multa dixit contra nos cum proposuissemus causam nostram, quæ videbantur impugnare factum vestrum et rationes vestras, et statim finito sermone, percusso pectore suo cum magno gemitu, infremuit spiritu et dixit, 'Heu mihi, quia in hoc facto ecclesia Dei non potest evadere confusionem; si enim rex Angliæ vincitur, in ipsius confusione confundimur, quia vasallus noster est et tenemur eum defendere; si dominus Lodowicus vincitur, quod Deus avertat, in ipsius læsione læditur Romana ecclesia, et ipsius læsionem propriam reputamus; semper habuimus spem, et adhuc habe-

---

[1] *De Montevisito.*] 'De Monte in Sito,' *C.*

mus, quod ipse in omnibus necessitatibus debeat esse brachium, solatium in oppressionibus, et refugium in persecutionibus ecclesiæ Romanæ.' Et in fine dixit, quod melius vellet mori, quam aliquod malum vobis accideret in hoc facto; et sic illo die recessimus. Præterea de consilio quorundam cardinalium exspectamus diem Ascensionis, ne statuatur contra vos, quoniam die illo solet papa innovare sententias suas; dixerat enim nobis papa, quod ipse exspectaret nuntios domini Walonis. Valete.' A.D. 1216.

Hic ponuntur objectiones Lodowici et baronum Angliæ contra regem Johannem.

Reasons offered to the pope for dethroning John.

Prima propositio contra regem Angliæ fuit in præsentia domini papæ a nuntiis supradictis, quod Arthurum nepotem suum propriis manibus per proditionem interfecit, pessimo mortis genere, quod Angli murdrum appellant; pro quo facto idem rex condemnatus fuit ad mortem in curia regis Francorum per judicium parium suorum. Ad hanc objectionem opponit dominus papa, quod barones Franciæ non potuerunt judicare eum ad mortem, quia sit rex inunctus et ita sit superior; per barones, tanquam inferiores, non potuit ad mortem condemnari, quia major dignitas quodammodo absorbet minorem, et præterea incivile videtur et contra canones esse, in hominem absentem, non vocatum, non convictum, nec confessum, mortis ferre sententiam. Ad hoc nuntii supradicti responderunt, 'Consuetudo est in regno Francorum, quod rex habet omnimodam jurisdictionem in homines suos ligios; et rex Angliæ erat suus homo ligius, tanquam comes et dux; ergo, licet esset alias rex inunctus, tamen tanquam comes et dux erat de jurisdictione domini regis Fran-

A.D. 1216. Reasons offered to the pope for dethroning John.

corum. Sed si comes vel dux in regno Francorum delinqueret, posset et deberet judicari ad mortem per pares suos; immo si non esset dux vel comes vel homo ligius regis Franciæ, et deliquisset in regno Franciæ, ratione delicti in regno perpetrati potuerunt barones eum judicare ad mortem; alioquin si rex Angliæ, quia rex erat inunctus, non posset judicari ad mortem, impune posset intrare regnum Franciæ et interficere barones Franciæ, sicut interfecit [1] Arthurum.' Ad hæc papa; 'Multi imperatores et principes, et etiam Francorum reges, multos in annalibus occidisse leguntur innocentes, nec tamen quenquam illorum legimus morti addictum; et cum Arthurus apud Mirebellum castrum, non ut innocens, sed quasi nocens et proditor domini et avunculi sui, cui homagium et ligantiam fecerat, captus fuerit, potuit de jure morte etiam turpissima sine judicio condemnari.'

Secunda objectio eorundem contra regem Johannem.

Secunda objectio contra regem fuit, quod sæpe citatus non personaliter juri pariturus comparuit, nec sufficientem responsalem pro se ad curiam Franciæ destinavit. Ad hoc dicit papa, quod si rex Angliæ fuit tantum contumax, quia citatus non venit nec misit, sed propter contumaciam non solet quis puniri ad mortem, nec debet; ergo barones Franciæ non potuerunt judicare eum ad mortem, sed saltem alio modo punire eum, per ablationem scilicet feodi sui. Nuntii responderunt, 'Consuetudo est in regno

---

[1] *Arthurum.*] Paris inserts here what he calls the true state of the case: that an unjust sentence was passed on John with respect to Normandy, for that, when cited by the French king to appear, he had been ready to do so, but that Philip refused to guarantee him a safe return, 'nisi parium suorum judicium hoc permittet.'

Franciæ, quod ex quo aliquis accusatur coram suo judice de tam crudeli homicidio, quod murdrum appellatur, et ille qui accusatur non venit, nec[1] ullo modo legitimo se excusat, pro convicto habetur, et tanquam convictus per omnia judicatur, et etiam ad mortem, ac si præsens esset.' Ad hæc papa respondit, quod pactio potuit esse inter regem Franciæ et ducem Normanniæ, vel antiqua consuetudo, quod dux Normanniæ non debet venire ad citationem regis Franciæ nisi in marchiam; unde, si non venit citatus, nec deliquit, nec propter hoc potuit taliter puniri. Item dicit papa, quod si sententia lata fuerit contra regem Angliæ, non tamen mandata fuit exsecutioni, quia non fuit occisus; unde proles, quam suscepit postea, debet ei in regno succedere, quia rex Angliæ non commisit crimen læsæ majestatis, nec crimen hæreseos, pro quibus tantum filius exhæredatur pro delicto patris. Ad hæc nuntii responderunt, 'Consuetudo est in regno Franciæ, quod ex quo aliquis est damnatus ad mortem, quod proles suscepta post sententiam damnationis succedere non debet, geniti tamen ante sententiam succedere debent;' sed tamen super hoc nuntii litigare noluerunt. Item dicit papa, quod licet rex Anglorum judicatus esset ad mortem, et etiam filii de carne sua geniti, non ideo Blanca deberet ei succedere, sed propinquiores de genere ejus, videlicet proles fratris primogeniti, et ita soror Arthuri, vel Otho, qui fuit filius sororis primogenitæ; et si ponatur, quod regina Castellæ debeat succedere, et ita Blanca filia ejus, non est verum, quia masculus debet præferri, rex scilicet Castellæ; et, si nullus esset masculus, præferri deberet regina Legionum tanquam primo-

A.D. 1216. Reasons offered to the pope for dethroning John.

[1] *Nec ullo.*] 'Nullo' in MS.

A.D. 1216. Reasons offered to the pope for dethroning John.

genita. Ad hæc nuntii dixerunt, 'Filii fratris non debent succedere ex quo tempore latæ sententiæ frater non vivebat, et ita neptis, soror scilicet Arthuri, non debet succedere, quia non est in linea descendenti, cum sit filia fratris; similiter tempore latæ sententiæ mater Othonis non vivebat, ergo non successit, ergo Otho non debet succedere; sed regina Castellæ vivebat, quæ soror erat, et ideo successit, ergo, mortua regina Castellæ, proles ejus successit et succedere debuit.' Ad hoc dicit papa, quod rex Castellæ succedere debet, quia masculus est, vel regina Legionum tanquam primogenita. Nuntii dixerunt, quod cum plures sint hæredes, qui alicui debent succedere, et ille, qui primo loco debet succedere, taceat vel hæreditatem adire negligat, ille qui ultimo loco est, si vult adire hæreditatem, investiri debet hæreditate illa secundum consuetudinem approbatam, salvo tamen jure alterius si reclamaverit; et ideo dominus Lodowicus intrat regnum Angliæ ut suum, et, si quis propinquior velit super hoc reclamare, dominus Lodowicus faciet inde quod debet.

Tertia objectio contra regem Johannem.

Tunc dixit papa, quod regnum Angliæ suum proprium est, et est in possessione dominii ratione fidelitatis, quæ super hoc est ei facta per juramentum, et etiam ratione census, qui jam ei solutus est de regno; unde, cum in nullo delinqueret, non deberet sibi werram movere Lodowicus, nec deberet eum spoliare a regno Angliæ per werram, maxime cum rex Angliæ multas habeat terras in feodo regis Franciæ, de quibus potest ei movere werram. Ad hæc nuntii; 'Mota fuit werra et justum bellum contra regem An-

gliæ antequam regnum illud esset domini papæ; sed de regno Angliæ venit [1] Willelmus Longaspada, et multi alii cum eo, in manu valida et armata, qui damna multa et injurias intulerunt domino Lodowico in terra sua propria, et ideo dominus noster potest movere justum bellum contra regem Anglorum.' Ad hæc papa dixit, quod licet rex Angliæ moverit bellum Lodowico, non ipse tamen deberet ei movere werram, sed deberet conqueri domino superiori, scilicet papæ, cui subest rex Angliæ tanquam vasallus ejus. Ad hæc nuntii responderunt, quod consuetudo est, ex quo aliquis vasallus alterius movet werram alicui auctoritate sua, ille, cui mota est werra, potest ei movere werram auctoritate sua, nec tenetur conqueri domino illius; et, si dominus vult defendere vasallum suum quamdiu movet talem werram, ipse dominus dicitur facere werram. Item dicit papa, quod in generali concilio statutum est, quod inter omnes discordantes debet esse pax vel treuga usque ad quatuor annos pro succursu terræ sanctæ, et ideo tempore medio Lodowicus non debet regno Angliæ werram movere. Nuntii dixerunt, quod in recessu suo a Francia Lodowicus non fuit requisitus de pace vel treuga; et, si requisitus esset, crediderunt tantam esse malitiam regis Angliæ, quod noluit pace vel treuga gaudere. Item dicit papa, quod rex Angliæ cruce signatus est; unde, ex constitutione generalis concilii, ipse rex et omnia sua debent esse sub protectione ecclesiæ. Ad hoc nuntii responderunt, quod rex Angliæ ante crucem sumptam werram moverat domino Lodo-

A.D. 1216. Reasons offered to the pope for dethroning John.

[1] *Willelmus Longaspada.*] 'Transtulit se ad partem Ludovici et eum juvit hac sola speciali causa ductus, quia ei certo innotuit relatore, dictum Joannem regem cum ipsius uxore, rupto fœdere naturali, commisisse incestum, dum ipse esset in Francia carceri mancipatus;' Brito, p. 110.

A.D. 1216. Reasons offered to the pope for dethroning John.

wico et damna multa fecerat, castra sua ceperat et adhuc milites suos et servientes incarceratos retinet, et hucusque in werra est contra dominum Lodowicum, nec pacem vel treugam cum eo habere voluit, super hoc etiam sæpe requisitus. Item dicit papa, quod de communi consilio generalis concilii excommunicaverat barones Angliæ et omnes fautores eorum, et ita dominus Lodowicus sententiam incurrisse videtur. Nuntii dixerunt, quod Lodowicus non adjuvat barones Angliæ nec fovet eos, sed jus suum prosequitur; nec etiam credit Lodowicus, nec credere debet, quod dominus papa vel tantum concilium injuste aliquem velit excommunicare, nam tempore latæ sententiæ dominus papa nesciebat quod Lodowicus haberet jus de regno Angliæ, et, cum hoc illi constiterit, non credit dominus Lodowicus quod concilium possit ei jus suum auferre. Item dicit papa, quod rex Francorum et Lodowicus filius ejus, post sententiam a baronibus Franciæ in regem Angliæ latam, ipsum 'regem' appellaverunt et pro rege habuerunt, et cum eo tanquam cum rege Angliæ treugas statuerunt. Ad hæc nuntii responderunt, quod, post latam sententiam a baronibus in regem, nunquam illum pro rege habuerunt, sed ipsum 'regem depositum' appellaverunt, sicut abbas depositus, et quilibet alius, dici solet. Novissime vero dicit papa, quod ipse statuet super his antequam veniant nuntii domini Walonis.

Qualiter Lodowicus orientales Angliæ provincias devastaverit.

Louis his progress in the eastern and northern counties.

Sub diebus istis Lodowicus, in fortitudine gravi versus orientalem Angliæ plagam equitationem faciens, urbes et villas de Essex, Suthfolc et de Nortfolc miserabiliter spoliavit, et castellum Nor-

wici vacuum reperiens suos [1]imposuit illasque regiones omnes sub tributo constituit; ad villam quoque de Len exercitum grandem mittens eam subjugavit, civesque captivos inde abducens ad gravem eos redemptionem coegit; quo facto, Franci cum præda et spoliis innumeris Londonias sunt reversi. Veniente ibidem ad Lodowicum Gileberto de Gant, comitatus Lincolniæ ipsum gladio donavit; quem protinus illuc direxit, ut irruptiones castrorum de Notingham et de Newerc reprimeret, quæ omnes baronum ædes ac domos incomparabiles in finibus illis succenderant et terras eorum in sua proprietate receperant. Quo utique tempore Robertus de Ros, Petrus de Brus et Richardus de Perci Eboracum cum tota provincia Lodowico subjecerunt; Gilebertus de Gant et Robertus de Roppelle urbem Lincolniæ ceperunt et provinciam illam, præter castellum, totam sub annuo censu posuerunt, deinde Hollandiam invadentes spoliabant eam et sibi tributariam fecerunt; rex Scotorum Northanhumbrorum provinciam Lodowico subjugavit totam, præter castella quæ Hugo de Baillul et Philippus de Hulecotes contra hostium incursiones strenuissime defendebant; hæ autem omnes provinciæ Lodowico subjectæ erant et juratæ. Eodem tempore Walo legatus exegit procurationes per totam Angliam ab ecclesiis cathedralibus et domibus religiosis, pro singulis scilicet procurationibus quinquaginta solidos; omnia etiam beneficia clericorum pariter ac virorum religiosorum, qui Lodowico et baronibus auxilium, consilium, vel favorem impenderant, sequestravit, quæ omnia in suos et clericorum suorum usus convertit. A.D. 1216.

[1] *Imposuit,*] 'Thomamque, qui in illo fuit castellanus de Burgo, id est fratrem Hugonis de Burgo, fugientem comprehendit;' Paris.

De obsidione castri Doverensis facta a Lodowico.

A.D. 1216. Dover castle besieged by Louis.

Eodem anno, instante nativitate sancti Johannis Baptistæ, Lodowicus in fortitudine gravi militum et clientum Doverense castrum obsidione vallavit, misso prius ad patrem suum propter petrariam, quæ 'Malveisine' Gallice nuncupatur, qua cum machinis aliis Franci ante castrum locata muros acriter crebris ictibus verberabant; sed Hubertus de Burgo, miles strenuus, cum aliis septies viginti militibus et servientibus multis, qui in illo erant defensioni insistentes, multos ex hostibus prostraverunt, donec Galligenæ, comperto damno, tentoria sua et machinas a castro longius retraxerunt; unde Lodowicus nimia succensus ira pejerando juravit se non recessurum quousque, capto castello, inclusi omnes suspendio traderentur. Construxerunt quoque ibi tabernacula multa et ædificia ante introitum castri ad terrorem inclusorum, ita ut locus ille similitudinem nundinarum præferret; cogitabant enim fame et diuturna obsidione ad deditionem compellere quos armis subjugare nequibant.

De captione castelli de Cantebregge.

Cambridge taken by the barons.

Per idem tempus quædam pars baronum, qui Londoniis remanserant, equitationem facientes deprædati sunt provinciam de Cantebregge totam et munitionem illam ceperunt, atque viginti servientes, quos in ea invenerant, vinculis constrinxerunt et secum abduxerunt. Inde progredientes, provincias de Northfolc et Suthfolc perlustrantes, spoliabant eas cum ecclesiis universis; villas quoque Guernemuam, Dunewicum et Gipeswicum ad redemptionem gravissimam compulerunt; tandem per Colecestriam prædam

agentes et ibidem simili rabie sævientes ad nota Londoniarum latibula sunt reversi. A.D. 1216.

De obsidione castri de Windleshores.

His ita gestis, iidem barones, magno exercitu congregato, castellum de Windleshores cuneis militaribus obsederunt; erat autem princeps militiæ illius comes Niverniæ, [1] de Guenelonis genere proditoris; qui, machinis ad castrum applicatis, muros acriter invaserunt. Fuit itaque in castro custos summus Ingelardus de Athie, vir in opere martio probatissimus, cum militibus sexaginta et eorum sequela, qui constanter defensioni vacantes hostes a muris longius repellere nitebantur. Cumque rex Johannes castra de Dovera et de Windleshores cognovisset obsessa, congregavit exercitum grandem de præsidiis castrorum suorum, quo stipatus discurrit tempore messis per terras comitum et baronum, ædes eorum cum frugibus concremando damnum non modicum hostibus irrogavit; tandem provincias de Northfolc et Suthfolc [2] pervagatus, simili rabie ibidem in rebus comitis de Arundel, Rogeri Bigot, Willelmi de Huntingfeld, Rogeri de Cresi et aliorum magnatum desævit. Novissime autem cum hæc omnia baronibus, qui in obsidione castri de Windleshores parum, immo nihil, proficiebant, nuntiata fuissent, decreverunt obsidionem solvere, ut regi Johanni, qui jam circa maritima in Suthfolc, ut dictum est, prædas agebat et rapinas, viam præcluderent revertendi; sicque per

Windsor castle besieged.

[1] *De Guenelonis genere proditoris.*] An explanation of this proverb is given by Dutillet, Rec. des Roys de France, p. 261. See French translation of Paris, iii. p. 129, *note.*

[2] *Pervagatus.*] Upon John's journeys at this period, especially from the 1st to the 19th of October, when he died, the reader should consult the Itinerary and Mr. Hardy's preface to the Pat. Rolls, p. xlvii.

A.D. 1216. consilium comitis Niverniæ, qui, ut dicebatur, donariis regis Angliæ corruptus fuerat, de nocte ab obsidione recedentes, relictis tentoriis, versus Cantebregge cum festinatione iter arripiunt, ut regem jam dictum sub captione concluderent; sed ille per exploratores suos, quos optimos habuit, præmonitus, antequam barones ad Cantebregge pervenissent, ipse in villam de Stamford callidus sese viator receperat. Deinde, cum festinatione partes penetrans aquilonis castrum Lincolniæ audivit obsessum, [1]eo summopere properabat; sed fugerunt a facie ejus Gilebertus de Gant cæterique Norenses, qui ad obsidionem convenerant, præsentiam ejus ut fulmina metuentes. Barones quoque, qui regem insecuti fuerant, cum se cognovissent illusos, prædis vacabant et rapinis, et rerum depopulationi curam adhibebant; deinde cum prædis et spoliis Londonias sunt reversi, ubi ad custodiam civitatis milites assignantes, apud Doveram ad Lodowicum profecti sunt. Rex vero Johannes interea [2]versus Walliæ confinia se conferens castella baronum ibidem obsedit et cepit, quæ omnia complanari præcepit; in ædificiis autem et pomeriis eorundem baronum illuc pari crudelitate exardescens miserabile spectaculum intuentibus præbuit. Eodem tempore, mense Augusto, Alexander, rex Scotorum, apud Doveram ad Lodowicum exercitu magno, propter metum regis Johannis, veniens fecit ei homagium de jure suo, quod de rege Anglorum tenere debuit; sed veniendo versus Lodowicum, dum transitum faceret per castellum Bernardi, quod erat de feodo Hugonis de Baillul, in provincia de Hali-

[1] *Eo summopere properabat.*] 'Quod summopere forvisitare' (*sic*) in MS.

[2] *Versus Walliæ confinia.*] It appears from the Itinerary, that in the latter part of July John was at Bristol, Gloucester, Tewkesbury, and Hereford.

wercfolc situm, dictus rex cum magnatibus illius regionis castellum circumivit, ut videret si ex aliqua parte esset expugnabilis, balistarius quidam, qui in castro erat, telum emittens, Eustachium de Vesci virum nobilem et potentem in fronte percussit, qui, cerebro cum capite perforato, illico spiritum exhalavit; habuit autem dictus Eustachius sororem regis Scotiæ uxorem; unde idem rex cum universo baronum collegio exstiterunt nimis animo consternati. Rex quoque, facto homagio, ut prædictum est, ad propria remeavit. A.D. 1216.

Ut proditio Francorum detecta fuerit.

Confession and death of the viscount de Melun.

Contigit hac tempestate vicecomitem de Melun, virum nobilem de regno Francorum, qui cum Lodowico in Angliam venerat, in urbe Londoniarum graviter infirmari; qui, cum mortem sibi imminere cognosceret, adscivit ad colloquium suum quosdam barones Angliæ, qui ob custodiam civitatis in urbe remanserant, et confessus est audientibus cunctis, dicens eis, 'Doleo,' inquit, 'super desolatione et subversione vestra, quod vos, quæ vobis imminent pericula, ignoratis; juravit namque Lodowicus et sedecim cum eo de regno Francorum comites et barones, quod, si contigerit eum Angliam subjugare et regem coronari, ipse omnes illos, qui nunc cum ipso militant et regem Johannem persequuntur, ut proditores domini sui perpetuo damnaret exilio et omne genus deleret de terra; et, ne hoc vobis vertatur in dubium, ego, qui hic continuo moriturus jaceo, in periculo animæ meæ vobis affirmo me unum esse ex illis qui hoc cum Lodowico juraverunt. Unde summopere nunc consulo, ut utilitati vestræ provideatis in posterum, et ea, quæ jam vobis dixi, sub sigillo secreti teneatis;' et, his

A.D. 1216. dictis, nobilis ille continuo exspiravit. Cum autem verba hæc inter barones disseminata fuissent, contristati sunt valde, dum se perplexos undique cognovissent; Lodowicus enim terras eorum et castella, quæ jam in locis diversis subjugaverat, illis murmurantibus, Francigenis dedit, et, quod magis dolebant, notam eis proditionis imposuit; auxit præterea tristitiam eorum, quod singulis diebus essent excommunicati simul et omni honore terreno privati, unde in maximam corporis et animæ angustiam inciderunt. Cogitaverunt multi ex eis ad fidelitatem regis Johannis redire; sed timuerunt valde, ne ille, quem tot talibusque convitiis in odium sui provocaverant, vellet eos admittere pœnitentes.

De morte Johannis, regis Angliæ.

Death of John.

Tandem, cum Lodowicus apud Doveram obsidionem diu et inaniter protraxisset, rex Johannes in fortitudine gravi provincias de Suthfolc et Nortfolc misera afflictione contrivit. Novissime per urbem, quæ Len appellatur, transitum faciens ab urbanis cum gaudio susceptus est et magnis donariis honoratus. Deinde versus aquilonem iter arripiens in fluvio, qui Wellestrem dicitur, carretas omnes, bigas et summarios, cum thesauris, vasis pretiosis et rebus omnibus, quæ propensiori cura dilexit, [1]inopinato eventu amisit; aperta est enim in mediis fluctibus terra et voragines abyssus, quæ absorbuerunt universa cum hominibus et equis, ita quod nec pes unus evasit

[1] *Inopinato eventu amisit.*] Coggeshale's account of this disaster is as follows: 'Præterea maximus dolor eum angebat, quod capellam suam cum reliquiis, et quosdam summarios suos cum varia supellectili, in itinere illo amiserat apud Wellestrem, et multi de familia ejus submersi sunt in aquis marinis et in vivo sabulone ibidem absorpti, quia incaute et præcipitanter se ingesserant, æstu maris nondum recedente;' p. 112.

qui casum regi nuntiaret. Rex tamen cum exercitu suo vix elapsus nocte sequenti apud abbatiam, quæ Suenesheved dicitur, pernoctavit, ubi, ut putabatur, de rebus a fluctibus devoratis tantam mentis incurrit tristitiam, quod acutis correptus febribus cœpit graviter infirmari; auxit autem ægritudinis molestiam perniciosa ejus ingluvies, qui nocte illa de fructu persicorum et novi ciceris potatione nimis repletus febrilem in se calorem acuit fortiter et accendit. Veruntamen summo inde diluculo, licet cum labore recedens, ad castellum de Lafort hospitaturus perrexit, ubi maxima corporis prægravatus molestia in crastino vix ad castellum de Newerc equo vehente pervenit; quo in loco invalescente morbo, ab [1]abbate de Crocstuna consilium confessionis et eucharistiam suscepit. Deinde Henricum, filium suum primogenitum, regni sui hæredem constituit, regnumque Angliæ illi jurare fecit; literas etiam sigillo suo munitas ad omnes vicecomites regni et castellanos direxit, præcipiens ut ei essent singuli intendentes. Et, his ita gestis, sciscitatus est ab eo abbas de Crocstuna, si ipsum mori contingeret, ubi vellet eligere sepulturam; cui rex respondens dixit, 'Deo et sancto Wlstano corpus et animam meam commendo.' Qui postea in nocte, quæ diem [2]sancti Lucæ evangelistæ proxime secuta est, ex hac vita migravit, cum regnasset octodecim annis et dimidio; cujus corpus regio schemate ornatum ad Wigorniam A.D. 1216.

[1] *Abbate de Crocstuna.*] Paris adds, that the abbot of Croxton was much skilled in medicine, and was at that time the king's physician.

[2] *Sancti Lucæ evangelistæ.*] Coggeshale says that he died 'intestatus' on the festival of S. Luke (18th Oct.), p. 112. His short will, however, in which he says that he is 'gravi infirmitate præventus nec sufficiens ad tempus infirmitatis meæ currere per singula,' is printed in Rymer, i. p. 144.

A.D. 1216. delatum est, et in ecclesia cathedrali ab episcopo loci honorifice tumulatum. Tempore vero quo apud Newerc idem rex mori incipiebat, venerunt ad eum ibidem nuntii quorundam baronum Angliæ circiter quadraginta cum literis, qui voluerunt ad pacem regis redire; sed ipse, in extremis agens, his tunc operam dare non potuit. Epitaphium vero et sepulturæ ejus superscriptionem quidam composuit in hæc verba;

'Hoc in sarcophago sepelitur regis imago,
Qui moriens multum sedavit in orbe tumultum.
Hunc mala post mortem timor est ne fata sequantur.
Qui legis hæc, metuens dum cernis te moriturum,
Discute quid rerum pariat tibi meta dierum.'

Regnavit autem rex Johannes annis octodecim, mensibus quinque et diebus quatuor.

FINIS VOL. III.

LONDON:
PRINTED BY SAMUEL BENTLEY,
Bangor House, Shoe Lane.